

SECURITAS IMPERII

5

Sborník k problematice bezpečnostních služeb

Věnováno 10. výročí listopadové revoluce
v bývalé ČSSR a památce PhDr. Václava Bendy,
ředitele ÚDV v letech 1995–1998

Katolická církev přelomu 80. let v diplomových pracích příslušníků StB

(krátká analýza a edice dokumentů)

Jaroslav Cuhra

O postavení katolické církve v Československu v letech 1948–1989 napsal historik K. Kaplan výstižně, že proti ní „neprováděla v uvedených letech komunistická moc jednotlivé perzekuční zásahy, ale systematické perzekuční tažení“, jehož „cílem bylo katolickou církev si podřídit, oslabit a rozložit“. ¹⁾ Toto „perzekuční tažení“ mělo svá jednotlivá období, ve kterých se střídaly používané metody, dílčí cíle i protagonisté děje, modifikovaly se časové horizonty, avšak základní nastíněný cíl se, s výjimkou krátkého období Pražského jara ²⁾, nikdy nezměnil. Pravdou ale je, že v jistém souladu s proměnou velmocenské reality, vnitřního politického vývoje v Československu i v samotné katolické církvi, můžeme i při letmém pohledu vysledovat výrazné změny v míře angažovanosti jednotlivých orgánů státní moci při ovlivňování života církve. Jestliže v některých obdobích (zvláště kolem roku 1968) nejsilněji realizuje záměry státu oficiální Sekretariát pro věci církevní (do konce roku 1968 instituce při Ministerstvu kultury a informací, od roku 1969 dva národní sekretariáty při ministerstvech kultury), v jiných obdobích se na realizaci „státní církevní politiky“ angažují další orgány, z nichž je v prvé řadě třeba uvést Státní bezpečnost (StB), jejíž úloha je zde naprosto zásadní. Není však dosud dostatečně objasněna; skutečná podstata a klíčové momenty působení Státní bezpečnosti zůstávají prozatím neprozkoumány, což se pro jedno (krátké) období – a více v teoretické než praktické rovině – pokouší napravit tato krátká studie, a hlavně připojená edice dokumentů pocházejících z provenience StB.

PORADY K CÍRKEVNÍ PROBLEMATICE

Závěrečné období 70. let a počátek let 80. je z historikova pohledu pro poznání moderních československých dějin a zvláště dějin tzv. normalizačního období nesmírně důležité. Právě tento časový úsek totiž výstižně a zřetelně ukazuje důležité aspekty celého období – do značné míry apatickou společnost, pevně sešněrovanou normalizační realitou a ve valné míře již postrádající vůli k odporu, umrtvenou oficiální kulturu, všudypřítomnou propagandu a zuřivé represivní zátky proti veškerým projevům svobody ducha (od režimem zpolitizované Charty 77 po rozvíjející se fenomén podzemní kultury), ale i zátky proti veškerým aktivitám církví překračujících práh kostelů

a modliteben. V základech všech zdánlivě monolitních a upevněných východoevropských komunistických režimů již také tiká časovaná bomba ekonomických krizí, a zároveň neustále zřetelněji vystupuje do popředí přestárlost jejich vůdců, neschopných vyrovnat se s měnící se realitou světa moderních technologií a komunikačních prostředků.

Z hlediska represivních a policejních metod je ale tento „starý svět“ v plné síle. Paradoxně je však může využívat ve zmenšující se míře, vázán „novými“ pravidly, která jej těžce omezují a jsou mu stále výrazněji vnucována zvenčí. Přesto však prostředky a možnost represe reálně existují a i když míru jejich využití koriguje do jisté míry politická moc, je třeba je vážně zkoumat.

Pro problém vztahu StB ke katolické církvi bude nejlépe začít rokem 1979, přesněji řečeno „služebním aktivem k církevní problematice“, který se za účasti ministra vnitra ČSSR Jaromíra Obziny, 1. náměstka MV Jána Hanuliaka, náčelníka X. správy FMV Vladimíra Stárka a dalších pracovníků ministerstva vnitra konal 12. února 1979 v Praze.³⁾ S hlavními referáty vystoupili samotný ministr vnitra Obzina, který nastínil hlavní úkoly kontrarozvědného boje proti církvím a náboženským sektám a genmjr. Stárek, který hovořil o aktuální operativní situaci v této problematice. Po jejich vystoupeních následovala diskuse k tématu a závěrečné slovo J. Obziny. Bezprostředním výsledkem porady pak bylo vypracování široce zformulovaného návrhu ministra vnitra „Úkoly kontrarozvědného boje po linii X. správy FMV proti podvratné činnosti vnějšího a vnitřního nepřítele, usilujícího o aktivní využití řím. kat. církve jako jednoho z důležitých nástrojů destabilizace socialismu v ČSSR“, který byl publikován X. správou FMV v březnu 1979 zároveň s projevem V. Stárka a závěrečným slovem J. Obziny ze zmiňované porady.⁴⁾ Ponecháme-li stranou veškerou ideologickou výplň projevů, z nasazeného tónu vyplynulo, že katolická církev je vnímána jako vzrůstající **opoziční síla**. Ministr Obzina v závěrečném projevu nastínil nejrůznější formy diverze, na níž se církev spolupodílí: od aktivizace klerikalismu a křesťanského demokratismu, přes zapojení církve do domácího opozičního hnutí, až po „spojení nebo svazek reakčních sil katolického kléru, křesťanského kléru v Československu s reakčními silami tohoto kléru v socialistických zemích, ale i v kapitalistických zemích...“⁵⁾ Čelit takovému nebezpečí lze podle přítomných jen jediným způsobem: za plné podpory „naší strany, jejího ÚV, v čele s gen. taj. s. Husákem, vedení FMV a s. ministra...“ využít „naše osvědčené čekistické prostředky a metody, jakož i těsnou, téměř denní součinnost s našimi sovětskými přáteli a ostatními bratrskými kontrarozvědkami“.⁶⁾ Tato slova náčelníka X. správy FMV tak předznamenala, jakým směrem se bude další postup StB v církevní problematice ubírat. Odpovídaly tomu i úkoly stanovené ministrem vnitra pro další období a znovu upravené na následující poradě v říjnu 1981.

DIPLOMOVÉ PRÁCE

Naši pozornost však v této stati neupoutává přímý obsah přednese-
ných příspěvků ani samotné stanovené úkoly v celé jejich šíři. Jedním
z výsledků „oživení“ zájmu o církevní problematiku byl i **požadavek
přehodnocení dosavadních znalostí o struktuře a možnostech le-
gální i „nelegální“ církve a zmapování dosahu jejich působení.**
Tento rozsáhlý úkol a jeho plnění měly svůj odraz i ve zcela specifické
oblasti – v zadaných diplomových úkolech Vysoké školy Sboru ná-
rodní bezpečnosti, konkrétně její I. fakulty, fakulty Státní bezpeč-
nosti. V letech 1980–1986 tak studenti této vysoké školy, příslušníci
StB, vypracovali nejméně na dvě desítky diplomových prací, zaměře-
ných v podstatě na dva okruhy problémů – na východní politiku Va-
tikanu jako nástroje mezinárodní diverze, a na metody boje orgánů
StB proti nepřátelskému působení církví (většinou církve římskoka-
tolické).⁷⁾ Všichni autoři diplomových prací byli příslušníky StB ruz-
ných hodností (poručík až major) a zřejmě bez výjimky působili na
odborech zaměřených k vedení proticírkevního boje; mnozí již delší
dobu.⁸⁾ Vedoucím všech diplomových prací byl pplk. Bohumil Čížek,
uznávaná autorita v této oblasti a autor řady studijních textů.

Sledované diplomové práce se bez ohledu na zaměření opíraly (vy-
necháme-li odkazy na díla klasiků marxismu-leninismu, klasické pro-
pagandistické materiály a studijní pomůcky k výkladu některých otá-
zek spojených s církevním právem a naukou církve) o trojí okruh
různě důležitých pramenů:

- a) učební skripta Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti,⁹⁾
- b) zásadní dokumenty federálního ministerstva vnitra – jako rozkazy
ministra vnitra nebo uvedený sborník z porady vedení FMV z února
1979, 1981, 1983,¹⁰⁾
- c) archivní i operativní materiály archivu X. správy SNB a jednotlivých
správ a odborů StB.¹¹⁾

Skutečnost, že navrhované a popisované metody práce jsou v někte-
rých případech dokumentovány konkrétními příklady použití, výraz-
ně zvyšuje vypovídací hodnotu vlastních textů. V zásadě je lze vnímat
v několika rovinách.

Za prvé jsou tyto diplomové práce dokumentem samy o sobě, bez
ohledu na pravdivost či nepravdivost předkládaných informací. Vy-
povídají o duševním světě příslušníků StB – vzhledem k oficiálnímu
pojetí diplomových prací – v podstatě velmi věrohodně.¹²⁾ To je samo
o sobě nesmírně důležité, neboť některé z prací argumentují například
církevními procesy padesátých let, přejímají tehdejší žaloby, rozsudky
a výpovědi, a to bez ohledu na případnou rehabilitaci případu. Kláš-
tery jsou hnízdy reakce, plně zbrání, a soudně konstatovaná nezákonn-
ost procesu neznamená v polovině 80. let pro příslušníky StB do-
statečný podnět k prozkoumání obvinění!¹³⁾ Názornost a doslovnost
těchto prací je faktem, který z nich činí pramen prvořadého významu.
Právě pro svou jednoduchost jsou čistým krystalem myšlení nejen

autorů, ale i oponentů a schvalovatelů, kteří se jimi ve vší vážnosti zabývali.

Za druhé práce ukazují zajímavý obraz církve očima jejího zásadního nepřítele, což není vždy bez užitku. Vypovídají o strachu z křesťanských církví, které jsou „...v podstatě legální, dobře organizovanou a akceschopnou opozicí vůči politice KSČ“, ¹⁴⁾ jedinou legální marxismu „nepřátelskou“ organizací ve státě. Shromážděné informace jsou tedy vždy poznamenány tímto náhledem, což sice snižuje jejich hodnověrnost, na druhou stranu nesnižuje jejich praktický dopad. Zároveň, přes všechna zkreslení, mnohé z uvedených informací jsou již dnes všeobecně známy nebo se případně dají konfrontovat s účastníky dění, takže se zde otvírá prostor pro objevení jiných dosud skrytých aktivit církve. Tato skutečnost nás také přivádí k dalšímu aspektu prací – ukazují, jak mnohé z údajně hluboce zakonspirovaných akcí legální i „podzemní“ církve byly StB sledovány, komplikovány, v mnoha případech pak dokonce ovlivňovány. Zcela na okraj je třeba poznamenat, že výsledky práce StB se alespoň z tohoto pohledu jeví jako výrazně vyšší, než dosud církev připouští, o tom však dále.

Nejdůležitější význam těchto textů je pochopitelně v samotném **popisu metod boje StB proti aktivitě církvi**. Vzhledem k občasnému dokumentování využití jednotlivých způsobů na konkrétním příkladě jejich význam ještě vzrůstá – charakteristický je tento jev na dokládání prospěšnosti masivního využití technických prostředků. Ve vzájemné konfrontaci jednotlivých diplomových prací, doplněné o údaje z dalších pramenů, může v budoucnosti vzniknout poměrně komplexní obraz nejen metod StB, ale i jejich úspěšnosti, a v neposlední řadě i překvapivý doklad o častém podcenění schopností StB ze strany církve. ¹⁵⁾

Shrnuto: tyto diplomové práce poskytují dostatečný prostor k poznání metod a zaměření StB v církevní problematice a využijeme-li je k takovému účelu, může být výsledný obraz dostatečně reprezentativní a (v specifickém smyslu) i pravdivý.

KATOLICKÁ CÍRKEV

Ke křesťanským církvím se podle statistik Sekretariátu pro věci církevní (SPVC) hlásilo v roce 1977 z patnáctimilionové populace přibližně 7 718 900 občanů Československa, z toho kolem 6 000 000 k církvi katolické. ¹⁶⁾ Tento počet je však pochopitelně nepřesný, neboť uvádí jen formální příslušnost, bez ohledu na skutečné praktikování víry. Sledovaná týdenní účast na bohoslužbách, což může být jeden z dokladů skutečného života v církvi, vykazuje pochopitelně mnohem nižší stav; bohužel k dispozici je údaj jen pro Čechy a Moravu – průměrně kolem 800 000 věřících. Většina z nich se účastnila katolických bohoslužeb. Katolická církev využívala v ČSSR 5 448 kostelů, působilo zde 3 090 katolických kněží se státním souhlasem, evidováno bylo 6 432 reholních sester, bohosloví na dvou katolických teologických fakul-

tách studovalo 237 adeptů kněžství.¹⁷⁾ Vlastní život a právní postavení církvi bylo vymezeno zákonem č. 218/1949 Sb. z 14. října 1949 o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společností státem. Na tento zákon navazovaly další výnosy a vládní nařízení, zvláště vládní nařízení č. 219/1949 Sb. - 223/1949 Sb., výnosy o podmínkách vyučování náboženství, o vydávání pastýřských listů a oběžníků a velmi důležitý metodický výklad zásad udělování státního souhlasu k výkonu duchovenské služby z 30. června 1975.¹⁸⁾ K specifickým postavení katolické církve patřilo omezení řádového života, když mužské řeholní řády a kongregace byly mocenským zásahem v roce 1950 postaveny mimo právní rámec a fakticky zrušeny, ženské řehole pak ponechány v legálním postavení, původně však pouze na přechodnou dobu, bez možnosti doplňovat řády o nové členky (s krátkým přerušením během Pražského jara).¹⁹⁾

Z hlediska správního uspořádání bylo Československo na přelomu 80. let rozděleno do dvanácti diecézí, spravovaných buď biskupy, nebo kapitulními vikáři. V ČSSR legálně pracovalo pět biskupů, z toho tři – kardinál Tomášek v pražské arcidiecézi, biskup Jozef Feranc v bansko-bystrické diecézi a Ján Pásztor v nitranské diecézi – jako řádní sídelní biskupové. Dva další – olomoucký biskup Július Vrana a trnavský biskup Josef Gáabriš – spravovali diecéze jako dočasní apoštolští administrátoři. Sedm zbývajících biskupských stolců bylo neobsazeno a diecéze řídili kapitulní vikáři. Otázka jmenování nových biskupů byla stěžejním tématem rozhovorů mezi vatikánskými a československými delegacemi po celá 70. léta. Jediným výsledkem v tomto směru bylo jmenování čtyř biskupů na počátku roku 1973, další pokrok blokoval požadavek československé strany, aby jmenovaní kandidáti patřili mezi „pokrokové“ kněze. Největší autoritu měl pochopitelně (a to i ve sboru ordinářů) stárnoucí kardinál Tomášek, v podstatě přijímaný v celé církvi jako faktická hlava věřících v Československu, bez ohledu na mnohé výhrady nejružnějších křesťanských kruhů. Pro dokreslení postavení církve ve společenském systému je nutné zmínit ještě zvláštní úlohu kněžské organizace Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* (SKD PIT) vytvořené z iniciativy státních orgánů na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ z 22. května 1970, v kterém byl její smysl mimo jiné charakterizován jako organizace sloužící k paralyzování vlivu Vatikánu a „Vatikánu oddané církevní hierarchie“.²⁰⁾ Sdružení fungovalo jako dvě národní organizace, zaštitěné společným federálním výborem, a jejími členy byla přibližně jedna třetina duchovních. Soustavně se však zvyšoval věkový průměr členů, neboť mladší a nastupující duchovní byli ve stále menší míře ochotni vstupovat do organizace, k níž Vatikán zaujímal minimálně zdrženlivý postoj.²¹⁾ Státní správa sice připisovala Sdružení velký význam při uplatňování svých záměrů v církevní oblasti, bez její mocenské podpory však šlo o organizaci zcela mrtvou.

Postavení StB v kontextu státní církevní politiky bylo jako v jiných oblastech života státu formulováno značně vágně. Odpovědnost za

vývoj vztahů státu a církve nesly zmíněné civilní instituce (jako Sekretariát pro věci církevní) a StB byla teoreticky mimo jakoukoliv aktivitu vůči legální církvi. To je pochopitelně obraz naivní a vedení StB hovořilo jinak, neboť „...jde o to dále úspěšně realizovat církevní politiku **rukou v ruce** (zdůraznil aut.) se státní správou... pod pevným vedením naší strany“.²²⁾ Aby byl tento cíl průběžně plněn, věnovala se agenturně operativní činnosti proti církvi značná pozornost. Na přelomu 70. a 80. let spadala církevní problematika centrálně pod 5. odbor X. správy SNB a na úrovni krajů pod 2. odbory jednotlivých krajských správ StB. Na odděleních StB okresních správ SNB byli samostatní pracovníci v církevní problematice jen výjimečně, většinou se příslušný pracovník věnoval ještě „rozpracovávání“ jiných „problematik“²³⁾. Na Slovensku se této práci věnoval ještě 2. odbor XII. správy SNB.²⁴⁾ Na počátku roku 1979 bylo k tomuto účelu vyčleněno 150 pracovníků StB.²⁵⁾ Zároveň v této problematice spolupracovala X. správa s ostatními správami SNB, a zvláštní důraz byl kladen na I. správu, hlavně v propojování vzájemných akcí vůči Vatikánu.

Zrekonstruovat obraz církve z pohledu aparátu StB je v podstatě velmi jednoduché. Jde o zásadního nepřítel, dobře organizovaného, vysoce výkonného, výborně intelektuálně disponovaného a v neposlední řadě jednotně řízeného z vatikánského ústředí. „...Milióny katolíků jsou členy různých organizací ‚Katolické akce‘. Do služeb katolické církve jsou dány ohromné ideové prostředky... církve ještě drží ve svém zajetí stovky miliónů lidí... Z hlediska zpravodajského je Vatikán nejinformovanější mezinárodní organizací. Dnem i nocí plynou ke Svaté stolici zprávy špatné i dobré z nejuzdálenějších koutů světa.... Vatikánu je známo to, co není známo ještě nikomu.“²⁶⁾ Proti takovému soupeři musí StB pracovat nikoliv v jednotlivých operacích, ale v celém komplexu akcí navzájem koordinovaných, přesahujících pochopitelně hranice nejen legální a „nelegální“ církve, nýbrž i hranice státní, s využitím všech prostředků.

ÚKOLY StB V BOJI PROTI CÍRKVI

Ve zkratce jsou úkoly práce StB zformulovány do tří okruhů:

- a) ofenzivně vést kontrarozvědčný boj ve zpravodajské činnosti proti nepříteli po linii katolické církve;
- b) efektivně a koordinovaně využívat všech sil a prostředků v rámci systému kontrarozvědčných opatření;
- c) průběžně provádět rozsáhlou obecnou a dílčí (individuální) preventivně výchovnou a rozkladnou činnost za využití maximální spolupráce se zainteresovanými složkami FMV a státní správy.²⁷⁾

Konečným cílem všech realizovaných opatření je „...připraveným a ve vhodnou dobu uskutečněným úderem proti reakci v římskokatolické církvi dosáhnout poklesu vlivu a autority církve“²⁸⁾, pregnančněji zformulováno: „...náš strategický program je nikoli ‚náboženská svoboda‘... ale svoboda lidu od náboženství“.²⁹⁾

Než se budeme zabývat samotnými úkoly, metodami a možnostmi StB, je třeba vyjasnit, jaká byla vlastně struktura „nepřítele“ – katolické církve, neboť tento obecný nástin je zapotřebí pochopitelně rozložit do více směrů. Jakkoli se v praktické rovině často smazávaly rozdíly mezi přístupem k tzv. legální a nelegální církvi, ve formulaci zásad je určitý rozdíl. Samotný pojem *nelegální církve* vnímala sama církev (zvláště Vatikán) jako zásadní protimluv a trvala na jednotě církve, která je do nelegality zatlačována. Jakkoliv byla československou stranou tato argumentace odmítána, v realitě ji uznávala i sama státní správa, jak dokládají i tyto texty: „...Lze říci, že *nelegální církve* je pojmem umělým, vytvořeným orgány státní moci a správy k odlišení činnosti dvou organizačních struktur římsko katolické církve v ČSSR v závislosti na pozicích, které využívá k šíření ideologie náboženství a vlivu římsko katolické církve.“ Jde o „...nedílnou součást organizační struktury římsko katolické církve, se kterou má společné... prvky“.³⁰⁾ Zatímco *legální církve* je tvořena „církvní hierarchií, klérem a ‚pasivními věřícími“ a působí veřejně, *nelegální církve* „zahrnuje tajně vysvěcené biskupy, vyšší církevní hodnostáře navrhované Vatikánem do určitých církevních funkcí bez souhlasu orgánů státní správy, tajně vysvěcený klér, členy mužských a ženských řeholních řádů a kongregací a tajně organizovaný laický apoštolát“.³¹⁾ Z pohledu státní správy je právě tato část církve základnou pro „ideodiverzní a podvratnou činnost“ a „Vatikán v ní vidí hlavní sílu schopnou realizovat jeho cíle a záměry v ČSSR“.³²⁾ Faktor prolínání se těchto hraničních pojmů je však klíčovým pro pojmání boje proti církvi v celém komplexu, byť v konečném důsledku jsou obě skupiny řízeny jediným centrem – Vatikánem.³³⁾

Zásadní úkoly v problematice legální církve jsou vedením StB charakterizovány v rovině udržování církve mimo politický a společenský život, pouze v prostoru kostelů, izolací církevní hierarchie od věřících a zanášením rozporů do legálních a nelegálních struktur církve. Podle StB je klíčové „zaktivizování agentury“ a její budování – vlivová agentura má své úkoly v rámci Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* při posilování autority Sdružení a nárůstu členské základny. Nová agentura, to je především otázka mladých duchovních a bohoslovců. Jejich další použití je mnohem širší než u stávající agentury a zvláště u agentury působící v rámci SKD PIT. Mladí duchovní mohou jednak pronikat do nelegální církve, jednak je možné zaměřit se na jejich využití v rámci legální hierarchie, podporovat růst jejich kariéry a prosazovat je do předem vybraných funkcí. A nelze odhlédnout ani od možnosti jejich vysazení do zahraničí cestou kontrolované emigrace. Pokud jde o práci samotných kontrarozvědných orgánů, je jejich prvořadým úkolem naopak „svou agenturu“ chránit před veškerými snahami o narušení situací nevyhovujících státním orgánům. Nejmarkantnější je tato úloha ve vztahu k SKD PIT, který je právě pro svou angažovanost terčem nejružnějších útoků, a je tedy třeba bránit snahám „o likvidaci tohoto sdružení“. Součástí práce v rámci

legální církve je i důkladné využití agentury i dalších prostředků k zanášení rozporů mezi legální a nelegální církev prostřednictvím dezinformací a diskreditací pro konečný „vnitřní rozkol v církvi“.³⁴⁾

Proti církevní hierarchii a další struktuře legální církve se podle plánu StB mělo postupovat prvořadě cestou zvyšování informovanosti orgánů StB o záměrech církve, tedy pomocí aktivizace a zavádění ZTÚ DIAGRAM³⁵⁾ – „...na biskupských úřadech, kde dosud nebyl zaveden... prověřit situaci a vytvořit podmínky pro aktivizaci již zavedených“. To vše za účelem „získání maximální informovanosti o činnosti a plánech biskupů a ostatních reakčních kněží, kteří jsou v rozporu se státní církevní politikou, ...k narušení jednoty sboru ordinářů, prohlubování rozporů mezi ordináři navzájem a mezi ordináři a ostatními významnými teology“. Těchto materiálů mělo být také využíváno k prohlubování rozporů mezi legální a nelegální církvi a k získání „kompromitujících materiálů vůči čs. církevní hierarchii a duchovním v ČSSR, představitelům čs. církevní hierarchie působící ve Vatikánu“.³⁶⁾ Nedílnou součástí operací proti legální církvi byla snaha „...zajistit, aby všichni nově ustanovení biskupové byli našimi TS /tajnými spolupracovníky – aut./, nebo s nimi byly navázány oficiální operativní kontakty“.³⁷⁾

Je třeba mít na zřeteli, že oficiální církev byla dostatečně svázána zákonnými normami a dozor nad jejich dodržováním příslušel v podstatě jiným institucím než StB. Ta měla na tomto poli svou prvořadou úlohu při získávání podkladů, které byly v praxi využívány (do jisté míry) jinými státními orgány (např. Sekretariátem pro věci církevní). Vlastní prostor práce StB tkvěl tedy tam, kde byla tato tzv. legální činnost překračována. Podstatným prvkem činnosti StB byla i ochrana SKD PIT před narušením jeho struktury, což souviselo hlavně se snahou části církevní hierarchie dosáhnout omezení činnosti Sdružení. Hlavní protagonisté těchto snah, kardinál Tomášek a biskup Gábriš, tak byli v popředí zájmu operací StB, která je označovala za zásadní protivníky v oblasti práce SKD PIT. Z tohoto důvodu bylo také jejich „agenturně operativní rozpracování“ považováno za prioritní, bez ohledu na praktickou nerealizovatelnost případných přímých represivních zásahů. Známé vyjádření ministra vnitra Obziny: „...ovládnout Tomáška, to z poloviny znamená ovládnout církev v Československu“ a „...když s ním nepracujeme my, tak od nás odchází čím dál více...“³⁸⁾, nebylo pochopitelně míněno jako nadsázka a mělo své konkrétní dopady. Vyvolávání rozporů a oslabování vzájemné důvěry mezi biskupy mělo být stálou zásadou uplatňovaných agenturně operativních opatření a v praxi se nemíjelo účinkem.³⁹⁾

Do prostoru legálního života církve pak vstupovala StB i v klíčové oblasti vlastní struktury církevního života, když mezi podstatné úkoly patřilo i udržování přehledu nejen o kněžích, ale i kandidátech „na místa diakonov v jednotlivých farnostiach a prevádzat' typovanie s perspektívou k verbovkám“, u duchovních pak je stejně závazná

potřeba „budovanie agentúry z mladých perspektívnych duchovných a skúmať možnosti ich podstavy nepriateľským osobám“. ⁴⁰⁾

O úspěšnosti agenturního pronikání do legálního církevního prostředí nemáme zcela přesná čísla. Podle údajů náčelníka X. správy V. Stárka mělo být v roce 1979 11,4 % katolických duchovních agentů StB; míněn je zřejmě počet vázaných agentů. ⁴¹⁾ Na další poradě k církevním otázkám na podzim 1981 hovořil I. náměstek ministra vnitra ČSSR Ján Kováč o nárůstu agenturní sítě v dvouapůlletém období o sto nových agentů, náčelník Stárek uvedl, že StB je v kontaktu s každým pátým knězem. ⁴²⁾ Nakolik je tento údaj věrohodný, těžko posoudit, neboť není možné odlišit oficiální agenturní vztahy od tzv. vlivové agentury, pod kterou lze zahrnout výraznou část členů SKD PIT bez závazného přijetí spolupráce s StB. Jejím charakteristickým znakem byla podle samotných vedoucích pracovníků StB přestárlost (věkový průměr kolem padesáti let) a ztráta důvěry okolí, což její další využití v podstatě silně redukovalo.

NELEGÁLNÍ CÍRKEV

Těžiště práce StB na území Československa bylo tedy v zásadách vedoucích k paralyzaci tzv. nelegální činnosti církve. Z definice jejího vymezení zřetelně vyplývá, že jde o jakoukoliv činnost překračující rámec povolených bohoslužeb a výuky náboženství. Soukromé bohoslužby, sdružování mládeže, vstup věřících do veřejného života a jakákoliv „propagace“ víry a náboženství byla brána jako překračující rámec povolené působnosti církve a spadala pod problematiku práce StB. Podle pojetí StB vzniká *nelegální církev* již v období let 1949–1950 a charakteristiky její činnosti se mění v závislosti na aktuálním vývoji vztahů státu a církve. V sledovaném období tvoří její základnu „tajně vysvěcení biskupové a tajně vysvěcení kněží, vysvěcení bez souhlasu příslušných orgánů státní správy. Církevní osoby navrhované Vatikánem do různých vyšších církevních funkcí v ČSSR. Příslušníci mužských řeholních řádů a kongregací, jejichž činnost byla v r. 1950 zakázána a řeholní společnosti byly rozpuštěny. Členky ženských řeholních řádů a kongregací, které působí s určitým omezením řádového života ve stanovených objektech katolické Charity, domovech důchodců, ústavů sociální péče a ve zdravotnictví. Věřící církve tajně organizovaní ve skupinách laického apoštolátu, pod vedením tajně vysvěcených kněží, biskupů, řeholníků a řeholnic.“ ⁴³⁾ Podle mínění StB jde početně o přibližně deset tisíc osob, tvořících aktivní základ a na sebe nabalujících další okruhy věřících. V roce 1982 mělo být v Československu podle údajů získaných Státní bezpečností 29 tajně vysvěcených biskupů, 140 tajně vysvěcených kněží, 1 500 řeholníků, 6 500 řeholnic, a dále StB evidovala přibližně 1 000 aktivních věřících, zapojených do činnosti nelegální církve. ⁴⁴⁾ Sama StB však nepochybovala, že „...je nutno počítat s činností několika dalších stovek osob, které jsou zapojeny do činnosti nelegální církve a nebyly

dosud odhaleny...“, a je třeba brát v úvahu „početně silnou základnu římsko katolické církve – masu věřících čítajících přes pět miliónů osob“.⁴⁵⁾

Tato „nelegální“ církev se podle StB na počátku 80. let přeorientovala na nový způsob činnosti, když po potlačení Pražského jara postupně přešla od veřejných akcí a snahy o legalitu zpět k ilegální činnosti, navazující na tradici padesátých a šedesátých let. Akce a činnost církve má být prováděna v maximálním utajení, se snahou o vyvarování se konfliktu se státní správou a vyhnutí se přímému zásahu státu a trestnímu postihu jednotlivců. Zároveň se při této činnosti „...důsledně řídí instrukcemi představitelů Vatikánu a generalátů jednotlivých řádů v zahraničí“ a jsou „...realizátory jeho strategických cílů a záměrů“.⁴⁶⁾

Jeden z diplomantů takto podává stručnou charakteristiku „**podvratné činnosti**“ **nelegální církve** a směrů, kam je zaměřena:

– na realizaci cílů politiky Vatikánu uplatňované proti ČSSR s využitím nelegálních pozic ideologického ovlivňování občanů a šíření náboženské ideologie, získání maximálního počtu věřících pro nelegální náboženskou činnost, upevnění a rozšíření pozic církve ve společnosti;

– na realizaci snah o obnovení činnosti řím. kat. církve v ČSSR, jak existovala do roku 1949 před přijetím tzv. církevních zákonů; zejména na plné obnovení činnosti mužských a ženských řeholních společností, povolení činnosti laického apoštolátu na platformě politického klerikalismu a zapojení náboženských laiků do výkonu pastorače;

– na plné uplatnění tendencí progresivismu v praktickém životě řím. kat. církve podle závěrů II. Vatikánského koncilu, s orientací na odmítání legálních církevních osob v pastorači a masových účastí na obřadech ve veřejných církevních objektech, s přenesením utajené organizace náboženského života do soukromých bytů věřících po malých skupinkách, pod patronací tajně vysvěcených kněží nebo vyspělých laiků;

– na výchovu spolehlivých osob s cílem jejich tajných studií teologie, přípravu a provedení kněžských svěcení nebo získání do řádů k posílení základny církevních osob nelegální církve;

– na vytvoření tzv. ‚nové pravé církve‘ v podmínkách ČSSR, oproštěné od osob vyjadřujících loajální vztah k orgánům státu, s dobře vybudovanými systémy spojení, koordinací činnosti náboženského života, materiálním zabezpečením s využitím zásad konspirace;

– na vytvoření paralelního vedení řím. kat. církve ve všech diecézích pro případ mimořádných událostí k řízení náboženského života v diecézích;

– na vytváření podmínek nátlaku na orgány státu s cílem prosazení snah o zrušení dozoru nad církvemi, církevních zákonů až do odluky církve od státu;

– na organizaci náboženské ilegální činnosti tak, aby nedocházelo k přímému porušování zákonů, trestnímu postihu osob, vytváření

podmínek pro zásah orgánů státu proti církvi jako celku nebo jednotlivým skupinám a narušování vztahů mezi Vatikánem a ČSSR;
 – na vytváření podmínek pro zformování protisocialistické opozice s vedoucím postavením řím. kat. církve.⁴⁷⁾

Rozhodujícími prvky takto charakterizované činnosti tajné církve byli pochopitelně tajně svěcení kněží, biskupové a členové řeholních řádů působící v občanských povoláních, s možností komunikace jak v církevním prostředí, tak i v prostředí civilním, ať už nábožensky ovlivněném, nebo sekularizovaném. Podle údajů StB bylo mimo duchovní správu 17 z údajných tajných biskupů a více než 90 z tajně vysvěcených kněží, většinou svěcených v období kolem Pražského jara a později. Jen menší část byla již v důchodu, zbývající pracovali v nejrůznějších oborech a oblastech, od továren po intelektuální sféru.

Obecně vzato byla jejich činnost StB sledována jak ve vlastním církevním prostředí (hlavně biskupové), tak i mimo něj. Tajní biskupové podle mínění StB „...využívají svého specifického postavení v církvi k usměrňování a ovlivňování jednání představitelů oficiální církevní hierarchie... Zasahují do určitých otázek řízení činnosti kléru a náboženského života věřících v diecézích. Kapitulní vikáři a biskupové podléhají vlivu těchto osob.... Usměrnují jednání kněží v pastoraaci.... zaměřují se na ovlivňování bohoslovců studujících na fakultách v Lito-měřicích nebo v Bratislavě.“⁴⁸⁾ Dále, a to již ve spolupráci s kněžími, „...ostře útočí proti duchovním, kteří svůj loajální postoj ke státu vyjadřují zapojením v činnosti pokrokové kněžské organizace Sdružení katolického duchovenstva – Pacem in terris. Vyjadřují požadavky, aby se představitelé církevní hierarchie i klér distancovali od této organizace řízené a podporované ‚režimem‘ k prosazení cílů boje proti náboženství a církvi.“⁴⁹⁾

Zároveň však tato část tajné církve má plnit i své vlastní pastorační poslání, spojené s vytvářením aktivních skupin laického apoštolátu, prohlubováním teologických znalostí věřících, případně poskytování úplného teologického vzdělání spojeného s vysvěcením na kněze. V souvislosti s tím měl narůstat i počet nelegálních tiskáren, zapojených do vydávání náboženské literatury a také podíl mládeže účastnící se takové činnosti. Podle StB se v postojích této části církve výrazněji projevovaly tendence „progresivismu“, což mělo svůj odraz i v nekonvenčních metodách, které při své činnosti používala, a tím také ztěžovala i samu práci bezpečnostních orgánů. Kromě toho, jak již bylo zmíněno, toto prostředí si bylo plně vědomo zájmu StB o informace a možnosti jeho činnost ovlivňovat, takže se stále prohlubovala pasivní i aktivní bezpečnostní opatření – konspirace, krycí legendy, dezinformace...

ŘEHOVNÍ ŘÁDY A KONGREGACE

Ještě výrazněji nepřátelský akcent vůči socialistickému státu měla podle StB činnost další složky nelegální církve – řeholní řády a kon-

gregace. Mužské řehole a řády, zakázané od roku 1950, byly samozřejmě terčem činnosti StB již dlouhá desetiletí, a zvláště pro období 1950–1960 byly užívány metody vysoce drastické. Autoři diplomových prací však spokojeně konstatují, že „...v tomto období účelnými a účinnými realizačními opatřeními prováděnými čl. Bezpečností bylo dosaženo velmi dobrých výsledků v paralyzování nepřátelské činnosti protivníka“.⁵⁰⁾ Krátké intermezzo Pražského jara s jeho Sekretariátem řeholních společností a uvolněním dosavadního dozoru nejen nad činností církve, ale i dosud těžce decimovanými řády, umožnilo většině řeholí alespoň zjistit, jaký je jejich skutečný stav a obnovit komunikaci mezi členy řádů. Připomeňme, že Generální prokuratura 29. listopadu 1968 potvrdila, že řehole a řády legálně existují jako právní subjekty, jejich zrušení nemá oporu v zákonu, a tento právní nález byl zrušen pod nátlakem jiných státních orgánů definitivně až 4. května 1971. Znamenalo to, že v těchto letech byla činnost řádů v podstatě právně nepostižitelná, bez ohledu na ostrý nesouhlas některých orgánů moci, včetně StB. Podle ne zcela přesných údajů působilo v roce 1968 v Československu 8 746 příslušníků řeholních společností – 1 100 řeholníků a 7 464 řeholnic.⁵¹⁾ Zároveň se jejich řády rozrostly o nové členy, což v případě mužských řádů ztratilo svůj legální význam po zrušení výnosu Generální prokuratury, v případě ženských řeholí, jejichž činnost byla v roce 1950 jen omezena, nikoliv zcela zakázána, to však svůj význam mělo. Jakkoliv totiž neměly ženské řehole právo rozšiřovat svůj stav nábořem nových členek, krátká úplná legalizace činnosti to umožnila, i státní orgány musely uznat za členky řádů ty novicky, které vstoupily od listopadu 1968 do 31. března 1971. Podle údajů církevního sekretariátu vstoupilo do řádů 435 dívek, 155 však mimo uvedené období, a proto musely řády opustit. Dělo se tak bez ohledu na případné složení slibů, a mnohé z nich se proto i nadále považovaly za příslušnice řádu a snažily se žít zasvěceným životem, což neuniklo pozornosti StB, která si byla vědoma, že „...z hlediska kanonického práva vlastně žijí v tzv. exklaustraci (pobyt mimo komunitu ze zvlášť závažných důvodů). Je tedy možno i tuto řádovou činnost označit za nelegální z hlediska státní správy.“⁵²⁾ Z většiny materiálů zaměřených na činnost řádů však vyplývá, že StB do značné míry ženské řády po delší dobu „nerozpracovávala“ zdaleka tak aktivně, jako řehole mužské, což se odrazilo i v nižších znalostech tohoto prostředí. Teprve v souvislosti s narůstajícím zapojením ženských řeholí do činnosti nelegální církve a zvyšující se provázaností činnosti mužských a ženských řeholí, byla aktivizována snaha o jejich vyšší agenturní „rozpracování“, a to v úkolech vyplývajících z citované porady z února 1979.⁵³⁾

O postavení řádů a kongregací měla StB zcela jasno: „...Řeholní a jim podobné řády jsou ve skutečnosti kolečky, převody a pákami důmyslného stroje vybudovaného římskokatolickou církví k dosažení svých cílů.“⁵⁴⁾ Jinak řečeno „...činnost řeholních řádů a kongregací má v socialistické společnosti všeobecně vzato zcela jednoznačně nepřátelský

charakter. Každodenní činnost každého jednotlivce směřuje k jedinému cíli – naleptání vědomí prostých lidí, a tím jejich odklonu od socialistického společenského a státního zřízení.⁵⁵⁾ Méně poeticky – do tří kategorií – rozdělil hlavní směry působení řádů jeden z diplomatů: v oblasti římskokatolické církve, v oblasti nelegální římskokatolické církve, a v oblasti laického apoštolátu.⁵⁶⁾

V prostředí legální církve mělo pro StB prvořadý význam přibližně 500 řeholníků, kteří působili oficiálně v duchovní správě (z toho 267 vstoupilo do duchovní správy v roce 1968, 45 z nich bylo v předchozím období stíháno pro „protistátní činnost“).⁵⁷⁾ V rámci svých farností prý ovlivňují věřící, jednotlivé řády se specializují na určité vrstvy a okruhy lidí – jezuité na intelektuály, salesiáni na mládež... Zároveň řády usilují o doplnění kněžského dorostu z řad studentů bohosloveckých fakult, ať již tím, že své členy na studia vysílají, nebo získáváním již studujících. V neposlední řadě se snaží v rámci legální církve ovlivnit politiku biskupů a ordinářů, dosáhnout minimalizace vlivu SKD PIT a přes vedení jednotlivých řádů v zahraničí usilují o ovlivnění vatikánské politiky. Ženské řády pak měly usilovat o potvrzení svého významu v socialistické společnosti „...odvoláváním se na společensky prospěšnou činnost v ústavech sociální péče a obdobných zdravotnických zařízeních“. Důležitou složkou činnosti řeholních duchovních, působících v duchovní správě, byl i podíl na vytváření terciálních laických řádů jednotlivých společenství v rámci vlastních farností.⁵⁸⁾

V prostředí nelegální církve mají hrát řády zcela nezastupitelnou úlohu hlavně v organizování tajného studia teologie, které je podle zpráv StB rozplánováno do 4 – 5 let, prováděno jen ve dvojicích učitel-žák, a případné svěcení zajištěno buď v zahraničí, nebo i tajně v ČSSR. Nejvýrazněji se podle poznatků StB v rámci nelegální církve projevovali dominikáni, salesiáni a františkáni, když zvláště poslední jmenovaní dokázali vytvořit v součinnosti mužských a ženských větví řádu fungující komunity.⁵⁹⁾ Jmenované řády se také podílejí na výrobě náboženské literatury a jejím pašováním ze zahraničí. V rámci nelegální církve aktivně vystupují i některé povolené ženské řeholní řády, jmenovány jsou dominikánky, cyrilometodějky, boromejky a vincentky. StB neunikl ani vznik tajných komunit nepovolených řádů a kongregací – prvořadě Sekulární Institut Dona Bosca. Tato společnost, propojená na salesiány, měla mít k roku 1983 podle údajů StB 100 členek, ještě početnější měl být Apoštolát III. řádu sv. Františka – urbanky, kde StB evidovala 130 členek. Další 60 členek pak mělo patřit k Mariiným sestrám ze Schönstattu.⁶⁰⁾ Z pohledu StB pak k nejdůležitějším aktivitám řádů v této oblasti, vedle vyjmenovaných, patřila snaha o získávání nemovitostí, využívaných dále jako základ pro řádový život.

LAICKÝ APOŠTOLÁT

V třetí oblasti činnosti řádů – v tzv. oblasti laického apoštolátu a katolické inteligence – viděla StB trojici specifických znaků:

-1. úzce se prolíná s oblastí legální a nelegální církve
2. vyznačuje se značným počtem osob, které migrují z jednotlivých skupin
 3. laické hnutí je rozšířeno zejména mezi mládeží a katolickou inteligencí ve formě ‚volných‘ pospolitostí...“⁶¹⁾

V podstatě zde StB akcentovala narůstající počet volných skupin laiků – mládeže i dospělých, spojených přes některou z vůdčích postav s libovolným řádem, u mládeže šlo nejčastěji o salesiány. V tomto případě jde o prolínání úzce řádové činnosti s celou strukturou nelegální církve, když některá z hnutí jsou na řády vázána méně (Taizé), jiná velmi úzce – salesiánské zájezdy. Většina těchto skupin má využívat řeholních osob k zvyšování teologické průpravy a získávání znalostí o závěrech a dokumentech II. vatikánského koncilu, zároveň se zde vytvářejí zárodky k novým duchovním povoláním či vstupům do řádů.

Shrnuto, „...v boji proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení realizují římskokatolické řeholní řády rozmanité formy a metody. Při své práci plně využívají bohaté zkušenosti z nelegální činnosti. Vzhledem k těmto skutečnostem je nutné, aby kontrarozvědná činnost orgánů StB byla na odpovídající úrovni...“⁶²⁾

VATIKÁN - SPOJENEC IMPERIALISMU

Do kategorií hlavních okruhů práce StB patří pochopitelně i „zahraníční klerikální centra katolické církve“, včetně Vatikánu. V tomto případě však musíme odlišit dva způsoby boje – rozvědný a kontrarozvědný. Autoři diplomových prací se pochopitelně zabývali jen kontrarozvědnými opatřeními v souladu s jejich postavením v rámci X. správy SNB. Samotný Vatikán je v očích příslušníků StB největší špionážní organizací ve světě, zakladatel první zpravodajské služby: „...dodnes jsou biskupové povinni jednou za tři, čtyři roky navštívit Vatikán – v církevní řeči /! – J.C./ návštěva Ad limina apostolorum, a tam zodpovědět písemně na obrovské množství otázek týkajících se celého života jim svěřené diecéze.“⁶³⁾ Z tohoto důvodu jsou podle StB jakékoliv úvahy o pravdivosti tzv. „nové východní politiky“ Vatikánu naprosto bezpředmětné: „...Mezi nejvěrnější spojence imperialismu můžeme počítat právě Vatikán, který sleduje ve svých nových přístupech k zemím socialistického společenství a Sovětskému svazu své vlastní specifické a dlouholeté cíle.“ Východní politika se stala „...nedílnou součástí nepřátelského působení západních antikomunistických center. V rámci doktríny destabilizace komunismu a mezinárodního dělnického hnutí má přísně vymezené úkoly, které plní svými specifickými prostředky.“⁶⁴⁾

Z tohoto hodnocení úmyslů Vatikánu pochopitelně vyplývá, že jeho

politika vůči ČSSR musí být vedena dvěma způsoby: „...staví na tzv. dvojí politice, politice dvou tváří, oficiální a neoficiální.“ Oficiální jednání, vedená s přerušeními po celá 70. léta, lze na počátku 80. let charakterizovat jako uvízlá ve slepé uličce. Podle mínění diplomantů Vysoké školy SNB však Vatikán „...vzal na vědomí, že církev působící v zemích socialistického společenství, hlavně v ČSSR, uznává existenci socialistického zřízení“. Z nastalého dialogu vyplývá, že „...Vatikán respektuje velmi důležitá fakta“.⁶⁵⁾ Nadále však zanáší a bude zanášet do jednání „prvky západního pojetí Závěrečného aktu Helsinské konference“ a nadále se prohloubí taktický přístup k jednotlivým zemím socialistického bloku. Reálný rozdíl mezi postojem Maďarské a Polské lidové republiky, daný rozdílným postavením katolické církve v těchto zemích, vůči vatikánským požadavkům, dodával na závažnosti prognózám tohoto vývoje. Zároveň byl z pohledu autorů analýz evidentní rozdíl životních zkušeností předchozích papežů a Poláka Jana Pavla II., k jehož osobě jeden z diplomantů dodává: „Nový papež není tzv. ‚slovanským biskupem‘ a nějakým přívržencem socialismu, ale je jednou z nejvýhodnějších osob, které si imperialismus prověřil a vybral, aby jeho prostřednictvím brzdil rozvoj a výstavbu socialismu v zemích světové socialistické soustavy, boj proletariátu v kapitalistických zemích a národně osvobozené hnutí.“⁶⁶⁾

Vedle toho je zde analyzována i tzv. neoficiální politika církve, které je přikládán velký význam. „Římskokatolická církev, i když formálně předstírá korektní postoj k československému státu, organizuje zároveň aktivně prostřednictvím čs. hierarchie, čs. tajné církve i formováním propagandistických kampaní na západě nátlakové akce na vedení čs. státu.“⁶⁷⁾ Vatikán aktivně podporuje nelegální církve, tajnou činnost řádů, získávání mládeže vysíláním „mladé vlny“ Vatikánského rozhlasu – „...práci s mládeží mají vo Vatikáne zverení skúsení manipulátori s ľudskou psychikou“.⁶⁸⁾ Taktické záměry Vatikánu jsou v jedné z prací charakterizovány takto:

- „1. Propojování činnosti legální a nelegální církve, napojování nelegální církve na Vatikán prostřednictvím představitelů hierarchie, instruování představitelů tajné církve přímo ze strany vatikánských emisarů.
2. Napojování oficiální i tajné církve na laické proudy ve vnitřní opozici v ČSSR a využívání oficiálních možností hierarchie k předávání zpráv opozici do zahraničí.
3. V rámci snah o celkové nadnárodní sjednocení opozičních hnutí v zemích socialistického společenství dochází k propojování reakčních představitelů církve (legální i tajné) s představiteli katolické církve v Polské lid. republice, Maďarské lid. republice a Sovětském svazu.
4. Intenzifikace napojování reakčních představitelů církve na vatikánská a další ideo-diverzní centra, instituce jednotlivých západních církví a jejich představitelů, s cílem zajistit aktivizaci vnitřní opozice jako celku, formovat na širší bázi její křesťanský proud,

rozšířit prostor pro působení církve mimo rámec zákonných opatření z roku 1949. Vzájemné propojení má tedy přispět k větší efektivnosti nábožensko-politického působení v čs. společnosti ve směru eroze její socialistické základny.“⁶⁹⁾

Vatikán, jako centrum světového katolicismu, nebyl pochopitelně vnímán jako organizátor všech akcí vůči Československu. Tuto úlohu měla přidělena tzv. katolická klerikální centra, vedená českou a slovenskou kněžskou emigrací. Mezi hlavní skupiny, zabývající se buď skrytou, nebo otevřenou nepřátelskou podvratnou činností, řadila StB následující – Slovenský ústav Cyrila a Metoděje (SÚCM), České náboženské středisko Velehrad, Křesťanskou Akademii, Nepomucenum, rádio Vatikán, Informační středisko biskupa Hnilici, Církev v nouzi (Kirche im not), Evropský podpůrný fond pro pomoc římskokatolické církvi, Světový kongres Slováků, Opus Bonum, Mezinárodní charitu ve Vídni, Středisko slovenských jezuitů – Salcburk, církevní oddělení rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Deutsche Welle, Národní svaz českých katolíků v USA.⁷⁰⁾ Nejvýraznějšími postavami jsou podle poznatků StB mons. Jaroslav Škarvada, jezuita Josef Olšar (rektor koleje Russicum) a pochopitelně slovenský biskup Pavol Hnilica, nejčastěji skloňovaná postava státobezpečnostních zpráv z oblasti církevní emigrace. Desítky jejich spolupracovníků v nejrůznějších zemích pak patří, stejně jako oni, k neustále „vyhodnocovaným“ postavám křesťanského exilu. Ve vztahu k Československu se jejich činnost prvořadě odrážela ve snaze o prolomení informační blokády – ať už prostřednictvím rozhlasu, nebo publikační činností a následným převrácením tiskovin přes železnou oponu. V boji StB proti jejich činnosti hrála opět rozhodující úlohu agentura, o jejímž rozvrstvení však diplomové práce příslušníků StB nehovoří. Vedle toho hraje svou roli i pečlivá analýza dosavadních akcí zahraničních center a jejich neustálé monitorování, „vytěžování“ navrátilců z ciziny, využití všech legálních výjezdů k získávání informací, a to i „z radov kulturných, vědeckých pracovníkov, stážistov, štipendistov, študentov apod.“.

Samotná práce orgánů StB má pak trojí cíl – diskreditaci center a osob, které s nimi spolupracují, zabránit zasílání literatury a finančních prostředků, spolupracující osoby přimět k odstoupení od spolupráce. Na aktuální situaci pak nahlížela StB poměrně s optimismem: „...pre túto emigráciu sú príznačné hlboké národnostné rozpory a presadzovanie vlastných, nacionalistických záujmov. Ďalším význačným rysom pre činnosť zahraničných klerikálnych centier je obava o samotnú vlastnú existenciu... /přesto! / ...z vyššie uvedeného vyplývá, že Vatikán bude v budúcnosti i naďalej československú kňazskú emigráciu podporovať a táto emigrácia bude mať v globálnych koncepciách vatikánskeho antikomunizmu pevné funkčné miesto.“⁷¹⁾

SPECIFIKACE ÚKOLŮ StB

„Boj s podvratnou činností vnitřního nepřítele je hlavním úkolem všech útvarů a orgánů Sboru národní bezpečnosti, zejména orgánů čs. kontrarozvědky... Základní úkoly boje proti podvratné činnosti nelegální církve a prováděné ideologické diverzi vycházejí z dokumentů vrcholných stranických a státních orgánů přijatých pro oblast realizace bezpečnostní a církevní politiky KSČ. Konkrétní úkoly a zásady... jsou obsaženy v rozkazech ministra vnitra a vedení X. S-SNB.“⁷²⁾

Obsáhlou charakteristiku těchto úkolů na samém počátku 80. let podává npor. Lubomír Vavrda, opřen zřetelně nejen o Dlouhodobé úkoly kontrarozvědného boje po linii X. správy SNB proti podvratné činnosti vnějšího a vnitřního nepřítele na úseku církví a sekt, publikované X. správou SNB v roce 1981.⁷³⁾ Jeho vlastní charakteristika úkolů je obsáhlejší:

- „– odhalovat existenci a působnost nelegální církve, hlavní místa koncentrace těchto sil a dokumentovat nepřátelskou činnost
- soustavně rozkrývat činnost laického apoštolátu
- zaktivizovat výběr agenturních typů z řad mladých laiků, bohoslovců a novokněží k jejich podstavě do skupin laiků provádějících nelegální činnost
- zaměřit se na budování věkově mladší agentury s cílem její cílevědomé výchovy k perspektivnímu převzetí vedoucích funkcí v církvi, církevních organizacích, případně k vysazení do zahraničí do církevních center
- soustavnou pozornost věnovat zejména získávání agentury z řad zájemců o studium bohosloví
- podstatně rozšířit agenturu mezi příslušníky mužských a ženských řádů, kteří jsou hlavními nositeli a organizátory všech forem nelegální činnosti
- vlivovou agenturu duchovních zapojených ve Sdružení katolických duchovních Pacem in terris vést k posílení autority Sdružení a soustavnému posilování členské základny, zejména o pozitivně angažované mladé duchovní
- soustavně zkvalitňovat kontrarozvědnou ochranu Sdružení katolických duchovních Pacem in terris a ve spolupráci s orgány státní správy organizovat opatření proti snahám Vatikánu o likvidaci tohoto Sdružení
- účinně využívat operativní techniku a sledování pro odhalování záměrů o činnosti významných osob zapojených v činnosti nelegální církve
- v souladu s požadavkem dosažení maximální efektivity při rozpracovávání případů více využívat vyšších forem kontrarozvědné práce /,/ jako je operativní kombinace, modelování a experiment
- odhalovat místa, kde dochází k soustředování a negativnímu ovlivňování mládeže (nepovolená výuka náboženství mimo školy, v soukromých bytech, v rekreačních objektech, farách, kostelích, stano-

- vých táborech a nově při putovních táborech) a prováděním rozkladných opatření této činnosti zamezovat
- soustavně odhalovat nové formy a metody podvratné činnosti nelegální církve
 - odhalovat záměry Vatikánu při řízení a ovlivňování hierarchie v ČSSR
 - působit na vatikánské činitele, aby se distancovali od nepřátelských akcí proti ČSSR a zemím světové socialistické soustavy, organizovaných v kapitalistických státech(,) a to jak církevními, tak necírkevními organizacemi československých církevních emigrací, vytvářet podmínky pro stále větší izolaci československé církevní emigrace
 - odhalovat styky zahraničních církevních center a jejich spolupracovníků na československé církevní osoby a významné laiky
 - zabraňovat propojení a sjednocení reakčních církevních sil s kontrarevolučními a antisocialistickými živly
 - vytvářet a prohlubovat rozpory mezi legální a nelegální církví k vytváření podmínek pro vnitřní rozkol v církvi a prohlubování rozporu s vatikánskými kruhy
 - vytvářet přehled o všech závadových osobách po linii římskokatolické církve působících v československé ekonomice, zdravotnictví, kultuře, školství a dalších důležitých úsecích naší společnosti, tyto osoby prověřovat, při zjištění závadové činnosti aktivně rozpracovávat a přijímat účinná opatření k zamezení jejich činnosti
 - zbavovat protivníka všech prostředků určených k provádění podvratné činnosti, především rozmnožovací techniky, zabraňovat zneužívání církevních a charitativních zařízení a objektů
 - odhalovat kanály spojení do zahraničí sloužící k dodávání náboženské literatury a jiných prostředků sloužících k podvratné činnosti
 - zabraňovat zanášení ‚polského vzoru‘ do činnosti římskokatolické církve u nás
 - k diskreditaci podvratné činnosti příslušníků jak legální, tak i nelegální římskokatolické církve vhodně využívat hromadných sdělovacích prostředků k publikování realizovaných případů a jejich návaznosti na zahraniční centra, propojení jejich zájmů s imperialistickými zájmy
 - komplexní případy trestně procesně realizovat v souladu s příslušnými zákony
 - připraveným a ve vhodnou dobu uskutečněným úderem proti reakci v římskokatolické církvi dosáhnout poklesu vlivu a autority církve
 - při odhalování a zamezování činnosti nelegální církve úzce spolupracovat s orgány lidosprávy
 - k omezování vlivu příslušníků nelegální římskokatolické církve v hospodářských a společenských organizacích přijímat opatření ve spolupráci s odpovědnými pracovníky těchto organizací

– pomáhat při provádění účinné ateistické propagandy⁷⁴⁾

Obsah a smysl takto nastíněných úkolů StB není třeba komentovat podrobněji, k některým se také dostaneme ještě později. K nepřehlédnutí je však odkaz na „spolupráci s orgány lidosprávy“, rozvíjený v citované diplomové práci hned za uvedením komplexu úkolů. Podle autora „...vzhledem k přísně konspirativní činnosti nelegální církve, je značně ztíženo odhalování trestné činnosti... a z tohoto důvodu jsou například velmi řídké případy upozorňování občanů na výskyt negativní činnosti. V této souvislosti získává na významu pomoc pracovníků kontrarozvědky lektorům vědeckého ateismu, kteří pracují při domech politické výchovy OV KSČ nebo Socialistických akademiích, na vesnicích pak zejména členům sborů pro občanské záležitosti národních výborů. Tak může dojít například k pomoci při odhalování charakteru pořádaných stanových táborů zaměřených na výuku náboženství pro děti, pořádání tajných mší, soustřeďování osob stejného přesvědčení na různých místech a podobně.“(!)⁷⁵⁾

METODY PROTICÍRKEVNÍHO BOJE

StB nebyla pochopitelně závislá jen na hlášení domovních důvěrníků a vesnických čumilů. Obecnou charakteristiku „specifických sil a prostředků, forem a metod“, které využívala, podává další diplomant, podle kterého Státní bezpečnosti její prostředky umožňují:

- „– získávat poznatky a ucelené informace o operativní situaci v církevní problematice a jejím vývoji; o cílech, záměrech a taktice podvratné činnosti nelegální církve v určitém prostředí nebo časovém období; formách, metodách a prostředcích, které příslušníci nelegální církve využívají k organizování podvratné činnosti; o stavu členské základny a skutečné činnosti jednotlivých představitelů nebo skupin nelegální církve; postavení a vlivu jednotlivých osob v církvi a ve společnosti; o spojení a stycích v rámci nelegální církve na představitele legální římské katolické církve v ČSSR, na církevní instituce a představitele církevních organizací v kapitalistickém zahraničí i v zemích socialistického společenství
- pronikat do seskupení nelegální církve
- včas odhalovat, zamezovat a předcházet podvratné činnosti nelegální církve (jednotlivců i skupin)
- vytvářet podmínky pro realizaci opatření preventivně výchovného nebo represivního charakteru proti nelegální církvi jako celku i jednotlivým aktivním osobám
- vytvářet podmínky pro realizaci opatření směřujících ke kompromitaci představitelů nelegální církve, zanášení prvků nedůvěry do prostředí a rozložení seskupení nelegální církve
- zbavovat příslušníky nelegální církve prostředků, které využívají k ideodiverzní a nepřátelské činnosti
- odstraňovat příčiny a podmínky, které příslušníkům nelegální

církve umožňují vytvářet utajovanou paralelní strukturu řím. kat. církve a aktivizovat náboženskou činnost

- využívat výsledků boje proti podvratné činnosti nelegální církve k veřejnému odhalení s cílem výchovného působení na občany státu
- vytvářet podmínky k přípravě a realizaci vlastních kontrarozvědných opatření zaměřených k rozšíření zpravodajských možností pronikání do prostředí nelegální církve, využití dalších sil a prostředků kontrarozvědné práce
- sledovat účinnost provedených opatření...⁷⁶⁾

Prostředky, umožňující vytvoření tohoto širokého spektra možností StB, tvořila **trojice „specifických prostředků kontrarozvědné práce“ – tajní spolupracovníci a důvěrníci, operativně technické prostředky a prostředky materiálně technického zabezpečení.** Nad tím vším však stál faktor vyspělosti pracovníka kontrarozvědky, neboť plnění úkolů „...stanovených v oblasti boje s podvratnou činností nelegální církve,... klade vysoké nároky na politickou vyspělost a odbornou připravenost pracovníků kontrarozvědky. ...Vyžaduje nemiřitelnost a nekompromisnost v realizaci opatření zaměřených proti podvratné činnosti nelegální církve. Zároveň však rozhodnost a citlivost...“⁷⁷⁾

ZPRAVODAJSKÁ TECHNIKA

Jako prvému faktickému prostředku věnujme pozornost **zpravodajské technice** a jejímu využití v prostředí legální i nelegální církve. Z analýz diplomantů VŠ SNB jednoznačně vystupuje důležitost použití celého komplexu zpravodajských technik, zvláště pak prostředků DIAGRAM (dlouhodobý odposlech), STATISTIKA (krátkodobý odposlech), PŘESTAVBA (telefonní odposlech a kontrola dálkopisného spojení), ANALÝZA (tajná technická prohlídka), NÁKUP (úkolová prověrka korespondence), DOVOZ (zájmová prověrka korespondence), KRYSTAL (skupinová prověrka korespondence), APARÁT (skryté pozorování a fotografování). V podstatě jde o téměř tutéž techniku, jíž StB používala i v boji proti opozičním seskupením; v církevním prostředí mělo její využívání snad jen několik málo odlišných momentů.

S vysokou efektivitou byl využíván zpravodajskotechnický úkon DIAGRAM, pravděpodobně umístěný v pracovních všech členů legální vysoké hierarchie. To však nebylo církevní hierarchií bráno vždy dostatečně vážně – dokladem je zvolení kapitulní konzistoře královéhradecké diecéze pro soukromá jednání mezi vatikánským emisarem J. Bukovským a kněžími diecéze v roce 1977. O jejím „obsazení“ zpravodajskými prostředky a jejich využívání uvádí jedna z diplomových prací: „...Uvedené zpravodajské prostředky jsou využívány dlouhodobě s perspektivou zajištění kontroly a rozpracování kapituly pro případ jejího obsazení sídelním biskupem. V současné době jsou úspěšně využívány ke kontrole činnosti kapitulního vikáře, schůzek

ordinářů, zasedání kanonického sboru, jednání krajského výboru SKD PIT, porad vikářů atp.“ StB si byla zcela vědoma hodnoty takto získaných informací, neboť „...akustická informace má význam v tom, že odráží bezprostředně vyslovené myšlenky, názory a záměry zájmových osob a tak poskytuje věrohodnou informaci o osobě nebo osobách...“⁷⁸⁾ Význam těchto prostředků vyzdvihuje i další z diplomantů: „...Ve větším rozsahu je rozpracování problematiky mužských a ženských řeholních společností, akcí a při odhalování nepřátelské činnosti využíváno ZTÚ PŘESTAVBA. Využíváním tohoto ZTÚ jsou získávány hodnotné státobezpečnostní poznatky, zejména ve vztahu na rozkrývání stykové báze objektů jednotlivých akcí. Zkušenosti z rozpracování některých akcí ukazují, že tento ZTÚ lze využít i jako jediný prostředek, kdy není možno z konspiračních důvodů používat agenturní aparát.“⁷⁹⁾ Význam těchto zdrojů vzrůstal zvláště tam, kde se pro silnou konspiraci nebo nemožnost získat tajného spolupracovníka stávaly jediným zdrojem informací, díky nasazení „...v prostředí a v místech, která jsou pro objekta dle jeho domnění naprosto spolehlivá...“⁸⁰⁾

Podobnou důležitost přikládala StB i využití dalších „specifických“ zpravodajských prostředků, zaměřených tentokrát na **kořespondenci a písemný styk** (především ZTÚ NÁKUP, DOVOZ, KRYSTAL). Jejich význam zvyšoval i nárůst konspirace ve vlastním církevním prostředí a postupné rozšiřování znalostí o metodách práce StB, kdy vnitrostátní písemný styk byl považován za relativně bezpečnou metodu komunikace, na rozdíl od telefonního spojení. Podle poznatků StB „...je možno hovořit o cílevědomé ochraně před technickými prostředky používanými čs. kontrarozvědkou. Není výjimkou, že osoby provádějící podvratnou činnost získávají, s cílem odhalit použití technických prostředků čs. kontrarozvědkou, odborníky se znalostmi v příslušných oborech... značná část osob činných v nelegální církvi si je vědoma možnosti využívání technických prostředků při odhalování jejich podvratné činnosti... **K předávání instrukcí využívají vnitrostátní kořespondence, protože jim je známa obtížnost zajištění kontroly ze strany kontrarozvědky** (zdůraznil aut.).“⁸¹⁾ Zhodnocení použitelnosti ZTÚ NÁKUP, DOVOZ a KRYSTAL vůči církevním řádům podává npor. Drábík: „...Pomocí těchto ZTÚ je kontrolován písemný styk zájmových osob na zahraniční církevní ideocentra, čl. církevní emigraci a další objekty státobezpečnostního zájmu. Důsledně prováděnou analýzou získaných materiálů a poznatků jsou odhalovány styky a kontakty, záměry a cíle zahraničních zájmových objektů ve vztahu na řádovou činnost v ČSSR. Nasazením výše uvedených ZTÚ jsou odhalovány kanály, kterými je do ČSSR zasílána náboženská literatura, závadové tiskoviny a finanční prostředky. Na základě takto získaných poznatků jsou prováděna příslušná opatření spočívající např. ve vyřazení zásilky, jejím pozdržení, k rozsahu zasílaných materiálů, prověrka na možnost použití tajnopisu apod. **Na základě analýzy ve využívání těchto technických opatření čs.**

kontrarozvědkou bylo rozhodnuto vytvořit podmínky pro provádění kontroly vnitřního písemného styku. Prvopočáteční výsledky jednoznačně ukazují, že tímto způsobem lze získávat hodnotné poznatky o nelegální a podvratné činnosti řeholních společností, zejména v postupném rozkrývání jejich informačního systému (zdůraznil aut.).⁸²⁾

O nic menší význam je přičítán ZTÚ ANALÝZA, úkonu, „...při kterém orgány kontrarozvědky utajeným způsobem bezprostředně pozorují, zkoumají, hodnotí a fixují stav, vlastnosti a znaky materiálního objektu, majícího vztah k rozpracovanému případu, s cílem zjistit a prověřit faktické údaje a okolnosti významné pro rozpracování případu“.⁸³⁾ Výhodu tohoto prostředku vidí příslušníci StB v přímém získávání dokumentačního materiálu o podvratné činnosti, „...přičemž se takto zjištěné skutečnosti mohou vhodně ‚legalizovat‘ např. provedením domovní prohlídky“.⁸⁴⁾ Zároveň je možné vyhnout se přímému zapojení kontrarozvědky, zvláště při nasazení na pracovišti, kdy je v některých případech možné využít „schopných a prověřených občanů“.⁸⁵⁾

Narůstající význam je přičítán i poslednímu uvedenému ZTÚ APARÁT, který se v praxi velmi dobře osvědčuje, „...zejména při využití nejmodernější techniky /,/ jako jsou kamery, telerekording, videozáznam a další, jejichž prostřednictvím je možno provádět fotodokumentaci nepřátelské činnosti protivníka, zejména ve vztahu na rozkrývání stykové báze, organizování schůzek, předávání materiálů náboženského charakteru, používání dopravních prostředků apod“.⁸⁶⁾ S tím souvisí i stále širší využití televizní techniky, prostřednictvím pevně instalovaných televizních kamer. Údaj z Brna o instalování televizních kamer podle požadavků „...operativních odborů vzhledem k jejich specifickým potřebám“, je dokladem širší kontroly společnosti, k níž StB směřovala. Totiž při instalaci zmíněných televizních kamer „...byl rovněž realizován požadavek umístit kamery na exponovaná místa z hlediska zabezpečení kontroly církevních objektů v Brně“.⁸⁷⁾

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI STÁTNÍMI ORGÁNY

Druhý podstatný okruh pracovních „nástrojů“ pracovníků StB v církevní oblasti tvoří již zmiňované **orgány lidosprávy a představitelé společenských organizací**. V tomto případě nemusí jít o konkrétní vázané agenty či důvěrníky nebo osoby nějak vázané k represivnímu aparátu. V proticírkevním boji se angažovali i ředitelé podniků a závodů, kteří na pokyn StB zařídili neposkytnutí „...dopravných prostředků pre veriacich na zajazdy do susednych socialistických štátov i v rámci ČSSR, v dobe konania sa rôznych pútí a náboženských osláv“, či zástupci SSM, ROH apod. podílející se na „preventivně výchovných a rozkladných opatřeních“, která „je potrebné vykonávat za širokej účasti štátnych, spoločenských organizácií a občanov a spájať

ich s výstavou materiálů o nelegální činnosti Vatikánu a klerikálních centriér a reakčného kléru v ČSSR“.⁸⁸⁾

Ještě důležitější úlohu pak hraje **aparát Sekretariátu pro věci církevní při Ministerstvech kultury ČSR a SSR**, zvláště krajsí a okresní církevní tajemníci působící v terénu. V jejich případě je spolupráce s StB mnohočetná a její zásadní výhodou je, že výsledná akce jde v podstatě mimo orgány kontrarozvědky: „...protivník si v tomto případě ani neuvědomuje, že se jedná o akci čs. kontrarozvědky. Státobezpečnostní opatření před protivníkem zůstávají utajeny a nenarušuje to další následná opatření.“⁸⁹⁾ Na této úrovni konkrétně probíhala metoda spolupráce s církevními tajemníky (Východočeský kraj): „...Pravidelný styk na úrovni zástupce náčelníka odpovědného operativního odboru je udržován s krajským tajemníkem pro věci církevní /KTPVC – aut./, se kterým je konzultována církevně politická situace v rámci teritoria, kádrové otázky ve vztahu k udělování státních souhlasů, přemísťování kněží, k získávání informací o plánovaných výjezdech kléru do zahraničí, příjezdu oficiálních zahraničních hostů kapitulní konzistoře, představitelk ženských řádů a kongregací, zahraniční finanční pomoc apod. Při dodržování konspirace je vhodným způsobem přes KTPVC prosazována naše agenturní síť včetně jejího rozmísťování v rámci teritoria dle potřeb S-StB. S okresními tajemníky /OTPVC – aut./ pro věci církevní udržují pravidelný styk operativní pracovníci oddělení StB, kteří konzultují církevně politickou situaci v teritoriích a získávají doplňující informace k jednotlivým kněžím. KTPVC i OTPVC jsou v současné době úspěšně využívány při organizování profylakticko rozkladných opatření. Jedná se především o navrhování závadových kněží ke kádrovým opatřením, kárné pohovory, varování, přemísťování závadových kněží na místa s malou religiozitou, kde jsou nevhodné podmínky k organizování laického apoštolátu. Na druhé straně do míst, kde je silná koncentrace laiků, je umísťována buď naše agentura /./ nebo klér, který je zkompromitován v očích věřících morálními závadami apod.“⁹⁰⁾

Dalším spolupracujícím okruhem je pak celý mohutný **aparát ministerstva vnitra a ministerstva obrany**; důležitou roli hrají orgány pasové kontroly (OPK) na hraničních přechodech, Federální správa pasů a víz, krajské odbory pasů a víz (KOPV), vojenská kontrarozvědky (HS VKR), odbory sledování a pochopitelně jednotlivé součásti VB.⁹¹⁾ Orgány pasové kontroly se uplatňují v eliminaci převážené „závadové“ literatury a v předstihu hlásí „příjezdy zájmových osob z problematiky římskokatolické církve“, správy pasů a víz „oznamují snahy zájmových osob získat cestovní doklady...“ a „...těchto poznatků je využíváno k provádění operativních pohovorů před výjezdem a po návratu k dalším agenturně operativním a případně i administrativně právním opatřením.“⁹²⁾ V případě VKR jde o rutinní spolupráci při „rozpracování“ jednotlivých případů, neboť „...vzájemná výměna poznatků a zkušeností v kontrarozvědné činnosti při rozpracování činnosti antisocialistických elementů z řad katolické církve je přínosem

pro racionální rozpracování a optimální postup při přijímání agenturně operativních opatření při rozpracování konkrétních akcí“.⁹³⁾

Výrazný podíl na práci kontrarozvědných orgánů proti katolické církvi měl **odbor sledování**, jehož činnost je spojena nejen s využíváním zpravodajsko technických prostředků, jak byly nastíněny výše. Jejich role narůstá v prostředí, kdy technické prostředky nelze uplatnit – ať už při sledování „...mezi zaměstnáním a bydlištěm objektu, které jsou obsazeny technickými prostředky, agenturní a důvěrnickou sítí“, nebo u „...pracovníků zahraničních církevních centrál, kteří se pohybují po celém kraji a z tohoto důvodu agenturní a technické obsazení je vyloučeno“.⁹⁴⁾

Vysoce hodnocen je pak **podíl členů VB**, při jejichž činnosti zároveň nehrozí nebezpečí „dekonspirace opatření, která organizuje čs. kontrarozvědku“, a zároveň je možné odhalit prováděnou nelegální činnost.⁹⁵⁾ Hlavní prostor jejich činnosti – perlustrace osob, kontroly a prohlídky osobních vozidel, kontrola církevních objektů – mohl být vhodně plánován pracovníkem kontrarozvědky bez obav z vyjádření jejího konkrétního zájmu. Podobně kladně je hodnocena činnost hlídek dopravních složek VB, které „...mohou kontrolovat příjezdy osobních automobilů,... po zjištění průjezdu zájmového vozidla tuto skutečnost neprodleně oznamují řídícímu operativnímu pracovníkovi“.⁹⁶⁾

AGENTURNÍ SÍŤ

Nejvyšší oporou pracovníků kontrarozvědky je ale jednoznačně **agenturní síť, agenti a důvěrníci**. Platí to pro celou sféru života v ČSSR a církev není výjimkou; i zde je základním prostředkem k plnění všech zpravodajských úkolů „...soustavně a cílevědomě budování kvalitního agenturního aparátu“.⁹⁷⁾ StB si uvědomuje, jak je uvedeno v jedné z diplomových prací, že: „...toto nepřátelské prostředí má však řadu specifických a zvláštností, jejichž zvládnutí je prvním krokem k úspěšnému agenturnímu pronikání.“⁹⁸⁾ A také, že „...práce s agentúrou na tomto úseku je oveľa ťažšia než v iných štátobezpečnostných problematikách. Už jej budovanie prináša orgánom štátnej bezpečnosti podstatnie viac ťažkostí a starostí“.⁹⁹⁾ V čem tkví tato specifická, je zřejmé.

Zásadním problémem je uzavřenost prostředí, obtížnost nasazení agenta zvenčí, silná nedůvěra k novým tvářím. Dále nutnost využívat osob věřících, tedy odmítajících marxistický světový názor, v osobním životě nevystupujících na podporu režimu (klasickou ukázkou je neúspěšnost kněžské agentury, působící například v rámci SKD PÍT, což jí znemožňovalo proniknout do nelegální církve). Zároveň musí být agentura vzdělaná v církevních otázkách, ochotná působit aktivně v rámci nelegální církve apod. Vrcholně obtížné pak je pronikání do mužských a ženských řádů – členky řádů neopouští komunity, a pokud ano, nejméně dvě společně..., místa pohovorů s kandidáty tajné spolupráce musí být volena s ohledem na jejich postavení a mentalitu

– vyhýbat se restauracím a vinárnám... Takové a další obtíže se objevují v kapitolách k této problematice. Ponechejme zde tuto otázku zatím stranou, zásadní texty k jejímu „osvětlení“ jsou nejpodstatnější částí následujících příloh této práce. Je třeba jen upozornit, jak více prací dokládá, že spolupracovníci z církevního prostředí nejsou často ochotni stvrdit závazek písemně, a to i přes svou jinak kvalitní agenturní práci.¹⁰⁰⁾ Specifikem tohoto prostředí pak může být i citlivost na osobu řídicího pracovníka, kdy odchod osoby, která je k spolupráci přesvědčila, vede až k odmítnutí další spolupráce. Zároveň je častá tendence k odmítání případné finanční odměny. Autoři diplomových prací také poukazují na poměrně menší část těch, kdo byli ke spolupráci získáni kompromitací či finančními a hmotnými odměnami: „...současná praxe ukazuje, že nelze používat kompromateriálů, které se s úspěchem používaly v 50. letech“. Jako úspěšnější se jevila cesta přes ideové a vlastenecké pohnutky – sociální otázky, mírové iniciativy ČSSR, což do jisté míry neodpovídá dosavadním teoriím.¹⁰¹⁾ Problémem je i vyšší „opotrebování“ agentury, na kterou stále působí prostředí, v kterém se sama pohybuje – klasickým příkladem je agentura v seminářích, kdy bohoslovci „...po absolvování několika semestrů začínají odmítat spolupráci s odůvodněním, že je to proti křesťanským zásadám a tedy i proti jejich svědomí“.¹⁰²⁾

Velice specifickým prvkem v mozaice prostředků proticírkevního boje je i síť důvěrníků – „...důvěrník, jako spolupracovník kontrarozvědky, plní dané úkoly dobrovolně a jeho vztah k orgánům kontrarozvědky je motivován vlastenectvím, snahou spolupodílet se na zabezpečování ochrany státu“.¹⁰³⁾ (!) Zdá se, že v tomto směru StB schopně využívala existující animozity ke křesťanství; a ochotu spolupracovat projevovaly i osoby jinak agenturně nepoužitelné. Jako důvěrníci působily osoby z nenáboženského prostředí, žijící v blízkosti „rozpracované“ osoby, které „...osobu navštěvují v bydlišti, mají možnosti zjišťovat styky, zaznamenávat poznávací značky vozidla, podávat informace o denním režimu osoby apod“. Dále pak důvěrnická síť působí na bohosloveckých fakultách a biskupských rezidencích, ať už z řad civilního personálu nebo duchovních – bývalých agentů, kteří „...ztratili operativní možnosti v nepřátelském prostředí“.¹⁰⁴⁾ Nejpodstatnější úlohu pak mají civilní zaměstnanci ústavů sociální péče a charitních domů, kde působí řádové sestry, stejně jako ředitelé těchto zařízení, se kterými je veden oficiální styk: „... podávají informace o stycích řeholnic, které je navštěvují, informace o telefonických hovorech a přijímané korespondenci“.¹⁰⁵⁾

Shrnuto, **agenturní a důvěrnická síť byla nejpodstatnějším nástrojem veškeré další činnosti StB.** Budování „perspektivní“ agentury v seminářích, rádech, legální a nelegální církvi, při hierarchii apod. je nepokrytě dávana priorita před veškerou další činností. Je pochopitelné, že snaha vedená po dlouhá desetiletí musela přinést alespoň částečný úspěch. Je také výzvou církvi, aby před touto bolestnou skutečností nezavírala oči.

CÍLE A LIMITY PRÁCE STÁTNÍ BEZPEČNOSTI

Komplex všech operačních prostředků nebyl pochopitelně samoúčelný a jeho využití mělo svou vlastní kategorizaci. Jakékoliv získané informace o činnosti legální a nelegální církve, vyhodnocené z hlediska státobezpečnostního boje jako „zájmové“, sloužily v několika rovinách.

Prvořadě je „...přijímání účinných opatření na předcházení a zamezování podvrtné činnosti“.¹⁰⁶⁾ V tomto směru hrají hlavní roli tzv. preventivně výchovná opatření (PVO), sestávající ze zpravodajsko taktických, kontrolně-rozkladných a administrativně právních opatření; to vše za spolupráce se státními, stranickými, hospodářskými a společenskými organizacemi. Prvou metodou je tzv. **vynucený operativní styk**. Jeho užití skýtá pestrá škála možností – způsobuje kompromitaci předvolané osoby v zájmovém prostředí, umožňuje její dobré poznání pracovníkem kontrarozvědky, a dokonce je možné touto cestou zanášet rozpory a dezinformace do církevního prostředí. Předvolaná osoba je znepokojována stálou kontrolou, je možné zabránit jejímu negativnímu vystoupení v době významných politických výročí, do jisté míry se také kryje řada opravdových agentů. A nakonec, „...když je protivník ochoten diskutovat, přes jeho velkou opatrnost mu vždy něco „uteče““.¹⁰⁷⁾

Další formou PVO je **operativní pohovor**, vázaný na konkrétní činnost zájmové osoby, nejčastěji před výjezdem do zahraničí, případně k prosazení dezinformace, která „...vytváří podmínky pro jednání zájmových osob předpokládaným směrem a pro úspěšnou kontrolu zájmového prostředí“.¹⁰⁸⁾ Na tato opatření navazuje důležité „...využití vlivové agentury, která má schopnost ovlivňovat jednání, myšlení a činnost osob nebo skupin v zájmovém prostředí... v tendencích zájmů a cílů čs. kontrarozvědky“.¹⁰⁹⁾ Nejužitečnějšími členy této agentury jsou „...představitelé legální hierarchie a představení některých řádů, se kterými je udržován pravidelný konspirativní styk. V oblasti laického apoštolátu dále agenti – duchovní, kteří mají důvěru v určitém prostředí nebo skupinách věřících“.¹¹⁰⁾ Jejich prostřednictvím je možné plnit nejrůznější záměry čs. kontrarozvědky, zvláště „...upoutávání pozornosti na určité nepodstatné církevní problémy“,¹¹¹⁾ případně na svedení pozornosti „...na nevhodný objekt – osobu nebo skupinu osob“.¹¹²⁾ Vysoce postavená agentura může působit i vůči větším uskupením nelegální církve, „...aby je přesvědčila, že jejich činnost narušuje v současném období určité zájmy církve a Vatikánu v ČSSR. Vystavují se nebezpečí trestního postihu. Vytváří podmínky pro zásah orgánů Bezpečnosti nebo státní správy apod.“¹¹³⁾

Vedle této činnosti stojí další forma PVO – **administrativně právní opatření**. V prvé řadě je nutné využít spolupráce s církevními tajemníky; jde zvláště o kádrové a personální přesuny směřující k narušení vazeb zájmových osob. Na stejnou úroveň lze postavit spolupráci s Federální správou pasů a víz vedoucí k odebírání cestovních dokladů, případně vyhoštění vízových cizinců. K téže kategorii opatření patří

i výstraha prokurátora, případně krajského náčelníka SNB, užívaná poměrně často, jako „varování před pokračováním v podvrtné činnosti“.¹¹⁴⁾

Jako poslední forma stojí **opatření represivního charakteru**, jež nemusí ještě nutně souviset s trestním řízením. V prostředí legální církve je prvořadě k dispozici odebrání státního souhlasu k výkonu duchovenské služby, případně jeho neudělení. Podobnou možností je „...zbavování protivníka prostředků, a tím i možností započít nebo pokračovat v provádění podvrtné činnosti“, které se dá uplatnit i v laickém prostředí.¹¹⁵⁾

Samotné **trestní stíhání** stojí na počátku 80. let jako krajní forma zásahu, jakkoliv k němu bylo pochopitelně přistupováno.¹¹⁶⁾ Vyplývalo to nikoliv z neochoty StB takové „řešení“ uplatňovat, ale z reálné skutečnosti, že „...celková výslednost prováděných kontrarozvědných opatření je však odvislá i od mezinárodně politické situace, politické účelnosti a rozhodnutí stranických orgánů v dané oblasti“.¹¹⁷⁾ A právě v tomto kontextu se ukazuje (podle StB bohužel), že „...s přihlédnutím k mezinárodní politické situaci a problémům v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí je nutno velmi pečlivě zvažovat použití represivních metod“.¹¹⁸⁾

K případnému trestnímu stíhání byla k dispozici řada ustanovení I. hlavy zvláštní části trestního zákona č. 140/1961 Sb. – § 92 rozvracení republiky, § 98 podvracení republiky, § 100 pobuřování, § 101 zneužívání náboženské funkce, § 112 poškozování zájmů republiky v cizině. Další možností byla ustanovení § 178 maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi z III. hlavy zvláštní části trestního zákona č. 140/1961 Sb.¹¹⁹⁾ V souvislosti s těmito paragrafy však diplomové práce argumentují nebezpečími spojenými s jejich užíváním; ta představují především mezinárodní škody a zároveň narůstající prestiž souzených. Z tohoto důvodu nebylo výjimkou (a praxe to doložila) volání po záměrné kriminalizaci činnosti procesně stíhaných. Pro tuto potřebu se doporučují zvláště § 118 nedovolené podnikání, § 138 rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, § 146 ohrožení devizového hospodářství, § 152 porušení autorského práva – zde obzvláště v oblasti samizdatové činnosti.¹²⁰⁾ Pro verbální trestnou činnost jsou doporučovány § 164 podněcování, § 165 schvalování trestného činu, § 196, 197 násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, § 198 hanobení národa, rasy a přesvědčení, až po § 211 porušování zákona o rodině (např. výuka náboženství).¹²¹⁾ Jak je StB argumentováno, z hlediska státních zájmů „...je v mnoha případech lepší postihnout určitou osobu z prostředí nelegální církve pro tuto kriminální trestnou činnost, než za trestný čin spáchaný porušením právních norem upravujících působnost řím.kat. církve v ČSSR, výkon povolání, práva a povinnosti církevních osob a věřících“.¹²²⁾

Závěrem je třeba znovu připomenout, že předložená stať je pouze úvodem k v mnoha ohledech důležitějším přetištěnému částem diplo-

mových prací, jejichž vypovídací hodnota je značná. Získávání agenta v církevním prostředí, specifická práce v řeholních řádech, formy kontrarozvědčné činnosti, využití vlivové agentury, všechna tato témata patří k velice aktuálním z hlediska poznání života církvi v socialistickém Československu. **Styl a obsah diplomových prací příslušníků StB mohou v tomto směru přinést některé nové podněty v přístupu k tomuto tématu**, bez ohledu na určitou nekonkrétnost ve smyslu úplné vazby na jednotlivé případy. Namátkou můžeme jmenovat dosavadní rozpačitý přístup k otázce agentury v kněžském prostředí, reálné zhodnocení možností nelegální církve působit v utajení před československou kontrarozvědkou, a na druhé straně i limity práce StB vzhledem k určité nepružnosti v uvažování, obtížně se vyrovnávající s nekonvenčními metodami některých představitelů církevního odporu.

POZNÁMKY:

1) GEBAUER, F. – KAPLAN, K. – KOUDELKA, F. – VYHNÁLEK, R.: Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948–1989. Statistický přehled. Praha, ÚSD AV ČR 1993, Sešity sv. 12, s. 14.

2) Je třeba připustit, že otázka státní církevní politiky je pro toto období otevřena, dosavadní (jistě nedostatečné) historické výzkumy této problematiky však dokládají, že vůle po vzájemně vyhovujícím vztahu mezi církvemi a socialistickým státem zde byla; u státních orgánů minimálně u Sekretariátu pro věci církevní, viz. CUHRA, J.: Církevní politika KSČ a státu 1969–1972, ÚSD AV ČR 1999, Sešity č. 32.

3) Porady se dále zúčastnili náčelníci operativních správ FMV, náčelníci a pracovníci 2. odborů S–StB při KS SNB a oddělení StB při OS SNB, ze Slovenska přicestoval i náčelník XII. správy FMV.

4) AMV ČR, K aktuálním otázkám StB boje proti nepřátelské činnosti církvi a náboženských sekt. Vydala X. správa FMV, březen 1979, příloha k č.j. OS – 00430/ SK – 79, výtisk č. 000082. Dokument byl již publikován in: Mundus orans, č. 18–21, ročník 1991.

5) Tamtéž, s. 31.

6) Tamtéž, s. 29, z vystoupení V. Stárka.

7) Uvedené diplomové práce jsou hlavním pramenem pro tuto studii, k dispozici měl autor 17 z nich: 8 prací se zabývalo vatikánskou východní politikou, zahraničními klerikálními centry a podílem těchto center na ideologické diverzi (jen 1 diplomová práce bere v úvahu i protestantská podvrtná centra, ostatní se zaměřují jen na Vatikán a katolickou diverzi) a 9 diplomových prací zpracovalo téma metody a formy boje StB s římskokatolickou církví (v jednom případě řeckokatolickou) a popsalo uplatňované metody k paralyzování vlivu nelegální církve a církevních řádů.

8) K naznačení své kompetentnosti ke zpracování zadaného tématu se mnozí odvolávají na předchozí praxi: „...zpracování diplomové práce předpokládalo... využití vlastních praktických znalostí získaných dlouholetou činností při rozpracování problematiky římskokatolické církve...“; npor. FILA, Z.: Význam, úloha a cíle tzv. Východní politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství a její uplatňování v brněnské diecézi. Praha 1981, s. 114. Tato skutečnost dodává prezentovaným názorům a postojům na vážnosti, na

rozdíl od obvyklého náhledu na diplomovou práci studenta teprve vstupujícího do životní praxe.

Srov. také KUBÍČEK, M.: *Formy a metody boje orgánů Státní bezpečnosti proti podvratné činnosti nelegální římskokatolické církve*. Praha 1982, s. 7: „Při zpracování diplomové práce jsem vycházel z pramenů politické literatury a materiálů státobezpečnostního charakteru, které se vztahují k této problematice. Dále ze zkušenosti mé dlouholeté praxe na tomto úseku kontrarozvědné činnosti.“

9) KOŽUCH, A.: *Boj orgánů StB s podvratnou činností zahraničních církevních center a antisocialistických živelů uvnitř církví, náboženských společností a sekt*. Praha 1977, díl I.,II.

Základy kontrarozvědné činnosti orgánů StB ČSSR. Praha, VŠ SNB 1975–76, 9 svazků.

ČÍZEK, B.: *Nepřátelská činnost zahraničních katolických organizací a antisocialistických živelů z řad katolických církví v ČSSR a opatření orgánů StB v boji s touto činností*. VŠ SNB 1985.

Katedra 102: Podvratná činnost náboženských organizací proti ČSSR (Vatikán). Praha, VŠ SNB 1977.

10) *Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 3/1978. Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky*.

K aktuálním otázkám StB boje proti nepřátelské činnosti církví a náboženských sekt, X. správa FMV, březen 1979, 26 stran.

K aktuálním otázkám StB boje proti nepřátelské činnosti církví a náboženských sekt, X. správa FMV, 1981, 50 stran.

K aktuálním otázkám StB boje proti nepřátelské činnosti církví a náboženských sekt, X. správa FMV, 1983, 35 stran.

11) Autoři měli k dispozici „živé“ i archivované objektové, vyšetřovací, signální a další svazky, dále analytické zprávy Statisticko-evidenčního oddělení a další materiály, až po stupeň utajení Přísně tajné – žádná z prací se neodvolává na dokument Přísně tajné zvláštní důležitosti.

12) U žádné z diplomových prací není bohužel k dispozici posudek oponenta, vzhledem k archivaci je ale důvodně předpokládat jejich obhájení.

13) ŽDÁRSKÝ, J.: *Boj orgánů StB s podvratnou činností římskokatolické církve v Severočeském kraji*. Praha 1981. s. 18-23: „...i biskup Trochta se postavil na stranu věrných sluhů Vatikánu a nepřátel socialistického zřízení“ a „...v roce 1953 byl pro svoji protistátní trestnou činnost zatčen.“ Biskup Trochta byl odsouzen 23. 7. 1954 za velezradu a špionáž na 25 let, rozsudek byl jako protiprávní zrušen 19. 7. 1968 !

14) SÚA, ÚV KSČ – předsednictvo, sv. 12, a.j. 13. Tak charakterizoval církev ministr vnitra Radko Kaska 24. 9. 1971 a tento náhled se v dalších letech jistě nezměnil.

15) *Diplomové práce dokládají podcenění meted a možností StB, srov. např. odposlech vatikánského emisara při jeho pobytu v ČSSR v roce 1977, viz. dále.*

16) SÚA, MK ČSR, SPVC, krabice č. 78. Údaj pro katolickou církev může být jen přibližný, neboť v katolické církvi neexistuje praxe přihlašování se k církvi.

17) *Tamtéž. Na náboženství bylo přihlášeno 5 % dětí v ČR mezi 2.-7. třídou základních škol, 20 % dětí téhož věku v SSR. Pokřtěno pak bylo v roce 1977 36,3 % narozených dětí v ČR a 76,4 % dětí v SSR.*

18) SÚA, MK ČSR, SPVC, krabice č. 19, č.j. 11662/ 1975 – VII.

19) *K postavení řádů v Pražském jaru viz. CUHRA, J.: Církevní politika ... c.d.*

20) SÚA, ÚV KSČ – předsednictvo, sv. 126, a.j. 203.

21) *Toto platí do 8. 3. 1982, kdy vyšel dekret Kongregace pro klérus Quidam episcopi, hovořící o zákazu některých kněžských sdružení podřízených politické moci. Dekret se bezpochyby vztahoval i na SKD PIT. Od tohoto okamžiku byl vstup do organizace jasným porušením kněžské poslušnosti a podle toho bylo na takového kněze v církevních kruzích nahlíženo.*

22) *K aktuálním otázkám..., c.d. (1979), s. 28.*

23) Žargon StB se vyznačuje pochopitelně značně frekventovanými pojmy, které znějí dnes velmi nepatřičně. Charakterizují však svou dobu i prostředí a lidi, kterým sloužily. Proto i v našem sborníku výrazy typu „problematika“, „agentura“, „rozpracování“, „vytěžení“, „orgán“, „pramen“ „objekt – objekta“, „podstava“, svérázné předložkové vazby typu „styk na někoho“, „vztah na někoho“ a mnohé další ponecháváme, bez ohledu na jejich jazykovou cizost.

24) ZAMYKAL, J.: Boj orgánů StB proti negativnímu ovlivňování čs. mládeže nelegální částí římsko-katolické církve. Praha 1985, s. 39.

25) K aktuálním otázkám..., c.d. (1979), s. 27: 17 centrála, 57 na 2. odbo-rech, 16 na OS SNB, dalších 60 na OS SNB částečně na úseku církví.

26) ŽUREK, P.: Význam, úloha a cíle tzv. „Východní politiky Vatikánu“ k ze-mím socialistického společenství a její uplatňování v Severomoravském kraji. Frýdek-Místek 1980, s. 17.

27) DRÁBÍK, P.: Formy a metody boje orgánů StB s podvratnou činností římskokatolických řeholních řádů. Brno 1984, s. 73.

28) VAVRDA, L.: Formy a metody boje orgánů Státní bezpečnosti proti ne-legální podvratné činnosti římskokatolické církve. Hradec Králové 1982. s. 66.

29) K aktuálním otázkám..., c.d. (1981), s. 40, z vystoupení ministra vnitra J. Obziny.

30) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 13-14.

31) Tamtéž, s. 14.

32) Tamtéž, s. 6.

33) K aktuálním otázkám..., c.d. (1981), s. 14. K tomu uvedl náčelník X. správy SNB V. Stárek: „...V posledních letech, kdy se stala uvedená oblast trvalou součástí naší zvýšené operativní pozornosti a pracovní aktivity, se často setkáváme při různých příležitostech s tím, že hovoříme o ‚legální‘ a tzv. ‚nelegální‘ římsko-katolické církvi. Praxe nám v plné míře potvrdila, že se jedná o jednu a tutéž církev, mající naprosto stejnou náboženskou ideo-logii, církevní právní systém a světové ústředí představované Vatikánem. Rozdíl je jen ve formách a metodách činnosti.“

34) VAVRDA, L.: c.d, s. 63-65.

35) Krycí název pro dlouhodobý odposlech.

36) K aktuálním otázkám..., c.d. (1981), s. 47.

37) Tamtéž.

38) K aktuálním otázkám..., c.d. (1979), s. 34.

39) RAČEK, M.: Význam a cíle tzv. východnej politiky Vatikánu k zemiám socialistického společenstva. Praha 1981, s. 81. K hlavním úkolům kontra-rozvědky podle autora práce patří: „...využívanie vhodných preverených po-znatkov na kompromitáciu cirkvi a na vyvolávanie vnútorných rozporov, vzbuzovanie nedôvery a oslabovanie autority biskupov, hlavne medzi vedú-cimi cirkevných provincií, arcibiskupom pražským kardinálom THDr. Tomáš-kom, trnavským biskupom Gábrišom, ostatnými biskupmi a kapitulárnymi vikármi“. Kardinál Tomášek byl pochopitelně středem zájmu všech státních orgánů zabývajících se formováním církevní politiky. V prosinci 1981 zpraco-val Sekretariát pro věci církevní Ministerstva kultury ČSR „Návrh opatření na oslabení vlivu a činnosti kardinála Františka Tomáška, arcibiskupa praž-ského“, z něhož je namístě část citovat. „...Při stanovení návrhu opatření vůči kardinálu Fr. Tomáškoví je třeba vycházet z jeho osobní současné situace a s ohledem na hodnost a funkci, kterou vykonává jako kardinál ve vztahu k Vatikánu a osobně k papeži Janu Pavlu II. ... Z uvedených důvodů se do-mnívám, že použití administrativních opatření, která by tyto skutečnosti ne-respektovala, by přineslo opačný účinek. Nelze učinit z kardinála ‚politického mučedníka‘, a tak dát do rukou argumenty nejen opozici v církvi, ale i v zahra-níci (Vatikánu a všem sekulárním i církevním emigrantským skupinám)... Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem doporučuji postupně realizovat následující opatření: 1) Cílevědomě zpochybňovat rozhodnutí kardinála To-máška (vzhledem k jeho stáří a současným projevům), a tak postupně elimi-novat jeho autoritu jako kardinála i arcibiskupa pražského. K dosažení tohoto

cíle: a) k jednáním o církevních otázkách přesahujících rámec jeho diecéze zvláště zvat' buď příslušného kapitulního vikáře, nebo biskupa Vranu; b) k jednání v záležitostech arcidiecéze pražské zvat' paušálně generálního vikáře nebo příslušného kanovníka, odpovědného za ten který úsek činnosti; c) současně Tomáškovu jednání prezentovat v Římě a vyhovět jejich návrhu a souhlasit se jmenováním kanovníka Lebedy světicím biskupem. Tímto gestem dát zřetelně najevo náš vztah k Tomáškovu. 2) Individuálně posuzovat zvaní kardinála Tomáška na akce pořádané orgány státní správy všech stupňů (u příležitosti květnových oslav, novoročních přijetí, slavnostních recepcí apod.) 3) Uskutečnit plánovaný rozhovor s.s. Hruzy a Jelínka s Tomáškem obdobně, jak již byl uskutečněn s biskupem Gabrišem. Přitom však nevyvolat situaci, která by mohla vést k závěru, že se Tomášek rozhodne stát „politickým mudředníkem“ a bude v tomto duchu v praxi jednat... Je třeba mít na zřeteli, že každé neuvážené rozhodnutí bude mít vliv směrem k věřícím občanům...“ SÚA, SPVC MK ČSR, ŘKC, krabice č. 1.

40) RAČEK, M.: c.d., s. 81.

41) K aktuálním otázkám..., c.d. (1979), s. 34.

42) K aktuálním otázkám..., c.d. (1981), s. 8, s. 31.

43) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 6.

44) Tamtéž, s. 43-46. O dva roky dříve evidovala StB jen 21 tajných biskupů a 102 tajně vysvěcených kněží – DVORÁK, J.: Význam, úloha a cíle tzv. Výchozí politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství a její uplatňování ve Východočeském kraji. Praha 1980, s. 38. Tato čísla odpovídají i oficiálním údajům učebních skript předmětu o státobezpečnostním boji proti církvím z roku 1976 – KOŽUCH, A.: c.d., s. 102.

45) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 43-46. V některých pracích je odhadnutý počet řeholníků jiný – 6 000 řeholnic, 1 000 řeholníků – DRÁBÍK, P.: c.d., s. 62.

46) Tamtéž, s. 34-35.

47) Tamtéž, s. 36-37. Záměrně byla použita charakteristika z jednoho zdroje, která je poměrně komplexní. Podvratnou činnost nelegální církve popisuje samozřejmě každý diplomant, často však s menší schopností hovořit takto obecně a někteří upadají až do úplných absurdit – viz. VAVRDA, L.: c.d., s. 27-28: „...Ještě bych se chtěl zmínit o provádění jakési ‚novodobé inkvizice‘ duchovními, kteří v případě vydání ateistické literatury skupují hromadně tyto knihy, aby se nedostaly do rukou široké čtenářské veřejnosti a aby tak oslabil účinky ateistické propagandy prováděné v ČSSR.“

48) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 46. Nejčastěji je z takové činnosti obviňován královéhradecký biskup Otčenášek, často je také zmiňován tajný biskup Davídek.

49) Tamtéž, s. 47.

50) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 56.

51) Tamtéž, s. 60. Jiné zdroje uvádějí 1 406 řeholníků, 7 500 řeholnic – CUHRA, J.: c.d. (Žádný součet však neodpovídá celkovému počtu 8746, který diplomant uvádí.

52) BUCHTA, M.: Využití agentury čs. kontrarozvědky v mužských i ženských řeholních řádech a kongregacích. Praha 1986, s. 33.

53) Na situaci v ženských řeholních řádech si stěžoval na zmiňovaném služebním aktivu v říjnu 1981 i náčelník X. správy V. Stárek: „...Naprostou nedostatečnou je agentura v ženských řádech. Je skutečností, že od 60. let se ženské řády aktivně nerozpracovávaly a aktivizovat činnost na tomto úseku nám bylo uloženo v roce 1979. Od té doby však dnes můžeme konstatovat, že agentura z řad žen nepřesáhla počtu 20 TS.“ K aktuálním otázkám...(1981), c.d., s. 32.

54) VAVRDA, L.: c.d., s. 30.

55) BUCHTA, M.: c.d., s. 30.

56) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 63-72.

57) Tamtéž, s. 63, BUCHTA, M.: c.d., s. 31.

58) Tamtéž, s. 63-66.

59) Tamtéž, s. 66-70. Není zřejmé, zda využívaná diplomová práce vznikla před známým zásahem proti františkánským komunitám na Květnou neděli roku 1983, při které byly do vazby vzaty desítky řeholníků a řeholnic a tyto komunity byly na krátkou dobu „rozmetány“.

60) Tamtéž, s. 66-70.

61) Tamtéž, s. 71.

62) Tamtéž, s. 72.

63) VAVRDA, L.: c.d., s. 10.

64) FILA, Z.: c.d., s. 10-11.

65) BEZNOSKA, V.: Význam, úloha a cíle tzv. Východní politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství. Praha 1980, s. 68, 78.

66) BAHNÍK, J.: Formy a metody boje orgánů StB proti podvratné činnosti nelegální římskokatolické církve v Praze a Středočeském kraji. Praha 1982, s. 26.

67) BEZNOSKA, V.: c.d., s. 79.

68) RAČEK, M.: c.d., s. 58.

69) BEZNOSKA, V.: c.d., s. 87-88.

70) HNLIČKA, P.: Podiel zahraničných klerikálnych centier katolíckej cirkvi na nepriateľskej podvratnej činnosti proti ČSSR. Bánska Bystrica 1984, s. 25. DZIAK, A.: Podiel zahraničných klerikálnych centier na nepriateľskej a podvratnej činnosti proti ČSSR. Praha 1983, s. 7. BAHNÍK, J.: c.d., s. 43-49.

71) HNLIČKA, P.: c.d., s. 75, 57-58.

72) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 54-55.

73) K aktuálním otázkám... (1981). c.d., s. 46-50.

74) VAVRDA, L.: c.d., s. 63-67.

75) Tamtéž, s. 67-68.

76) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 55-56.

77) Tamtéž, s. 56.

78) DVOŘÁK, J.: c.d., s. 57, ŽDÁRSKÝ, J.: c.d., s. 85. John Bukovský jako vatikánský emisar při své návštěvě prováděl kanonická šetření kandidátů na biskupy a zkoumal situaci v královéhradecké diecézi. Tu spravoval kapitulní vikář Karel Jonáš, neboť právoplatný biskup Karel Otčenášek nedostal státní souhlas k výkonu biskupské funkce. Údajně soukromá jednání 10. 6. 1977 a 28.-29. 10. 1977 s 26 kněžími diecéze byla pod kontrolou ZTÚ DIAGRAM a StB tak odposlechla celý průběh; přičemž vatikánský emisar poté, co duchovní požádal o písemný závazek naprosté mlčenlivosti, hovořil velice otevřeně o cílech vatikánské strany při rozhovorech s československou delegací. DVOŘÁK, J.: c.d., s. 37-39, 57.

79) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 81.

80) VAVRDA, L.: c.d., s. 61.

81) Tamtéž, s. 60.

82) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 81.

83) ŽDÁRSKÝ, J.: c.d., s. 86.

84) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 81-82.

85) FILA, Z.: c.d., s. 78.

86) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 82.

87) FILA, Z.: c.d., s. 80.

88) DZIAK, A.: c.d., s. 81, 74.

89) DVOŘÁK, J.: c.d., s. 59.

90) Tamtéž, s. 58.

91) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 78.

92) Tamtéž, s. 78-79.

93) FILA, Z.: c.d., s. 85.

94) ŽDÁRSKÝ, J.: c.d., s. 87.

95) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 80.

96) FILA, Z.: c.d., s. 81.

97) DVOŘÁK, J.: c.d., s. 53.

- 98) BUCHTA, M.: c.d., s. 34.
- 99) SOKOLÍK, J.: Význam, úloha a ciele tzv. Východnej politiky Vatikánu k zemiám socialistického spoločenstva a jej uplatnenie v nitrianskej diecézi. Praha 1981, s. 80.
- 100) např. FILA, Z.: c.d.; ŽDÁRSKÝ, J.: c.d.
- 101) ŽDÁRSKÝ, J.: c.d., s. 73. K opačným závěrům dospívá např. F. Vojtinová – Katolický týdeník č. 8, 22. 2. 1998, Perspektivy s. 5 „O údajné kolaboraci s komunistickým režimem“.
- 102) VAVRDA, L.: c.d., s. 97.
- 103) ŽDÁRSKÝ, J.: c.d., s. 82.
- 104) Tamtéž, s. 83-84.
- 105) Tamtéž, s. 83-84.
- 106) FILA, Z.: c.d., s. 85.
- 107) VAVRDA, L.: c.d., s. 54.
- 108) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 87.
- 109) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 75.
- 110) KUBÍČEK, M.:c.d., s. 86-87.
- 111) Tamtéž, s. 85.
- 112) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 85.
- 113) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 88.
- 114) DRÁBÍK, P.: c.d., s. 86.
- 115) FILA, Z.: c.d., s. 88.
- 116) Největší represivní akcí tohoto období byla známá akce LEKCE, zahájená pod přímou kontrolou vedení X. správy SNB 10. 9. 1979. Při akci bylo zadrženo větší množství osob, na některé z nich byla uvalena soudní vazba. Jedním z výsledků akce byl i proces s vydavateli křesťanské samizdatové literatury J. Krumholcem, F. Líznou, J. Vlčkem, R. Smahelem, J. Adámkem, J. Odstrčilím 28.-29. 9. 1981, při kterém padly velmi vysoké tresty – až tři roky odnětí svobody (J. Krumholc). Daly by se uvést i další trestní stíhání a soudní procesy, přesto však je z kontextu dění zřetelná tendence vedení komunistické strany k jejich udržení na „rozumné“ výši. Studie, č. 78, 1981, s. 560-575. Katolický týdeník č. 46, 16. 11. 1997, s. 12.
- 117) ZAMYKAL, J.: c.d., s. 40.
- 118) FILA, Z.: c.d, s. 91.
- 119) Podle § 101 bylo v letech 1962–1987 rehabilitováno zákonem č. 119/1990 Sb. 27 osob, v námi sledovaných letech 1977–1986 11 osob. Stejným zákonem bylo rehabilitováno i 489 osob odsouzených v letech 1962–1989 podle § 178. V letech 1977–1986 je evidováno 263 rehabilitovaných, nejvíce v roce 1983–49 odsouzených. Ze statistiky však nevyplývá žádný údaj o výši trestů, které se mohly pohybovat od odnětí svobody na šest měsíců až tři léta (§ 101), respektive od peněžitého trestu až odnětím svobody na dvě léta (§ 178). GEBAUER, F. – KAPLAN, K. – KOUDELKA, F. – VYHNÁLEK, R.: c.d.
- 120) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 116.
- 121) VAVRDA, L.: c.d., s. 93.
- 122) KUBÍČEK, M.: c.d., s. 116.

SEZNAM PŘÍLOH:

Z diplomových prací příslušníku StB (1980–1986) Vysoká škola SNB, Fakulta Státní bezpečnosti

PŘÍLOHA I

str. 38

KUBÍČEK, M.: Formy a metody boje orgánů Státní bezpečnosti proti podvratné činnosti nelegální římskokatolické církve. Praha 1982
Kapitola III. – Formy a metody boje orgánů čs. kontrarozvědky s podvratnou činností nelegální římskokatolické církve – část B) Formy kontrarozvědné činnosti (s. 58-70), část C) Metody kontrarozvědné činnosti (s. 70-88)

PŘÍLOHA II

str. 58

BUCHTA, M.: Využití agentury čs. kontrarozvědky v mužských a ženských řeholních řádech a kongregacích. Praha 1986
Kapitola II. – Zvláštnosti výběru agentury z řad členů a členek řeholních společností (s. 34-43)
Kapitola III. – Problémy řízení a výchovy agentury z řad mnichů a jeptišek (s. 44-52)
Kapitola IV. – Využívání agentury z řad členů řádů a kongregací v boji s podvratnou činností části římskokatolické církve (s. 53-59)

PŘÍLOHA III

str. 71

DRÁBÍK, P.: Formy a metody boje orgánů StB s podvratnou činností římskokatolických řeholních řádů. Brno 1984
Úvod – část 2. Historický přehled, vznik a vývoj řeholních společností na území ČSSR (s. 13-44)
Kapitola III. – Formy a metody boje orgánů StB s podvratnou činností řeholních řádů (s. 73-91)
Kapitola IV. – Perspektivy dalšího vývoje nelegální činnosti ř. k. řeholních řádů a boje orgánů StB proti ní – část 3. Zvláštnosti v kontrarozvědné činnosti orgánů StB proti nelegální řádové činnosti (s. 104-107), část 4. Budování nové agentury, zvláštnosti výběru a využití (s. 107-114)

PŘÍLOHA IV

str. 104

FILA, Z.: Význam, úloha a cíle tzv. Východní politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství a její uplatňování v brněnské diecézi. Praha 1981
Kapitola IV. – Systém kontrarozvědných opatření zaměřených na odhalování, předcházení a zamezování podvratné činnosti nepřátelských elementů z řad římskokatolické církve (s. 75-91)
Kapitola V. – Význam a využití agentury v boji proti nepřátelským elementům působících v římskokatolické církvi (s. 92-110)

PŘÍLOHA V**str. 125**

DVOŘÁK, J.: Význam, úloha a cíle tzv. Východní politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství a její uplatňování ve Východočeském kraji. Praha 1980

Kapitola V. – Trestně právní aspekty postihu podvratné činnosti kléru a laiků římsko katolické církve (s. 60-68)

PŘÍLOHA VI**str. 130**

BEZNOSKA, V.: Význam, úloha a cíle tzv. „Východní politiky“ Vatikánu k zemím socialistického společenství. Praha 1980

Kapitola IV. – Kontrarozvědná opatření k zamezení nepřátelské činnosti proti ČSSR (s.90-96)

PŘÍLOHA VII**str. 134**

ŽDÁRSKÝ, J.: Boj orgánů StB s podvratnou činností části římskokatolické církve v Severočeském kraji. Ústí nad Labem 1981

Kapitola IV. – Kontrarozvědná opatření zaměřená k odhalování, předcházení a zamezování podvratné činnosti reakčně zaměřených osob v římskokatolické církvi v Severočeském kraji – část 1. Výběr a získávání agentury (s. 60-75), část 2. Řízení agentury (s. 76-81)

PŘÍLOHA I

KUBÍČEK, M.: Formy a metody boje orgánů Státní bezpečnosti proti podvratné činnosti nelegální římskokatolické církve. Praha 1982

Kapitola III. – Formy a metody boje orgánů čs. kontrarozvědky s podvratnou činností nelegální římskokatolické církve – část B) Formy kontrarozvědné činnosti (s. 58-70), část C) Metody kontrarozvědné činnosti (s. 70-88)

B) Formy kontrarozvědné činnosti

Ke splnění těchto úkolů orgány čs. kontrarozvědky využívají specifických forem kontrarozvědné činnosti, které vytvářejí podmínky pro aktivní, koordinované a plánovitě využívání sil, prostředků a metod kontrarozvědné práce v problematice nebo konkrétním případě, v závislosti na operativní situaci, obsahu a zaměření podvratné činnosti nelegální církve, činnosti jednotlivých osob, cílech a záměrech kontrarozvědky.

V jednotlivých formách kontrarozvědné činnosti se v souhrnu projevují všechny druhy kontrarozvědné práce (odhalování, předcházení a zamezování), které tvoří jednotný proces boje s ideodiverzní a podvratnou činností nelegální církve. Pro každou formu platí určité zásady, které upravují činnost kontrarozvědky. Jsou obsaženy v příslušných zákonech a interních směrnících (rozkazech) ministerstva vnitra. Každá z forem směřuje k dosažení určitého cíle. Liší se od sebe svým obsahem a povahou operativních úkolů.

1) Získávání a prověrka poznatků

o podvratné činnosti nelegální církve je základní formou kontrarozvědné činnosti. Jejím využitím jsou v průběhu agenturně-operativního rozpracování prostředí nelegální církve získávány poznatky o příznacích prováděné podvratné činnosti nebo jednání určité osoby (např. tajného biskupa), která je v rozporu s čs. právním řádem.

Jedná se např. o poznatky, které nasvědčují, že v určitém bytě se schází skupina osob, kam dochází i osoba, o níž je známo, že jde o představitele nelegální církve (řeholník, aktivní laik aj.). Nebo do objektu řeholnic přijelo v určitý den více osob, které přijely auty s SPZ z jiných okresů nebo krajů, např. v podvečerních hodinách apod. Další příznaky jsou individuální, podle charakteru určitého jednání ustanovených nebo neustanovených osob, používaných prostředků apod.

Získané poznatky jsou předběžně prověřovány. Cílem je získat další, doplňující informace k původnímu poznatku v tom směru, že původní podezření z prováděné podvratné činnosti je opodstatněné. Jde např.

o potvrzení, že skupina osob se v konkrétním bytě sešla několikrát. Osoby se společně stýkají o víkendech aj.

Výsledek předběžné prověrky je podkladem pro další odůvodněné operativní rozhodnutí o využití těchto poznatků. V případě potvrzení podezření ze závadového jednání určitých osob jsou podkladem pro využití dalších forem kontrarozvědné činnosti.

Poznatky o příznacích podvratné činnosti jsou získávány z různých pramenů. Nezastupitelné místo ve využití této formy má však agenturní aparát čs. kontrarozvědky. Postavení agentury v systému zdrojů informací vyplývá z charakteru podvratné činnosti nelegální církve a charakteru úkolů orgánů čs. kontrarozvědky (o agentuře bude pojednáno v oddíle využívání metod kontrarozvědné činnosti – agenturní pronikání).

Jedná se o činnost orientovanou na ideologické ovlivňování občanů, kde se plně projevuje snaha o utajení všech skutečností souvisejících s činností nelegální církve před veřejností. Projevuje se konspirační styky, míst jednání / / úzkým okruhem osob zasvěcených do určitých problémů, nenásilnou formou působení na náboženské cítění získávaných osob. Dále v plné oddanosti těchto osob římské církvi a slepé víře v dogmatické učení katolicismu hraničící s náboženským fanatismem. Odhodlání příslušníků nelegální církve podřídit se určitému způsobu života, kázni a disciplíně. Plnit pokyny nadřízených i za cenu určité újmy.

Dále vyplývá z nebezpečnosti jednání příslušníků nelegální církve, kdy není možno na základě prvotních poznatků rozhodnout, zda jde o přímé podvracení nebo jinou trestnou činnost a co je cílem jejich jednání.

Uvedené a jiné znaky podvratné činnosti se plně projevují i v dalších oblastech kontrarozvědné činnosti. Ovlivňují operativní situaci v konkrétním případě, možnosti nasazení sil a prostředků a využití forem a metod kontrarozvědné činnosti.

2) Operativní prověrka signálu

Po získání konkrétních údajů, které signalizují podezření z podvratné činnosti určitých osob je využíváno další formy kontrarozvědné činnosti – operativní prověrky signálu.

Pod tímto pojmem rozumíme „takovou formu kontrarozvědné činnosti, jejímž cílem je zjistit účast nebo neúčast prověřované osoby na spáchání tr. činu“.⁹⁾

Operativní prověrka signálu je prováděna tehdy, jestliže orgány kontrarozvědky disponují konkrétními a hodnověrnými údaji o určité osobě z prostředí nelegální církve a jejím jednání. Např. potvrzení již získaného poznatku, že náboženský laik se snaží ovlivnit své spolupracovníky, rovněž věřící, k návštěvě kostela, kde působí určitý duchovní apod.

Cílem operativní prověrky signálu je utajeně hodnověrně zjistit a prověřit, zda konkrétní osoba se zabývá podvratnou činností. Pro-

věřit charakter jejího jednání nebo účast na jiné akci, nebo toto podezření vyvrátit. Tzn. všestranně zhodnotit poznatky získané jak k osobě, tak i její činnosti, prostředí/,/ kde se pohybuje apod.

V rámci operativní prověrky signálu je nutno připravit a organizovat opatření k zabránění možnému dokonání trestné činnosti prověřované osoby.

Proto signalizované poznatky, které slouží jako podklad pro operativní prověrku signálu musí být úplné, aby na jejich základě bylo možno vytýčit základní operativní verze k prověřované osobě a její činnosti (obviňující, ospravedlňující). Musí být konkrétní a hodnověrné. Obsahovat skutečnosti o určitých událostech, které se shodují se znaky skutkové podstaty určitého trestného činu. Musí obsahovat základní údaje k osobě. Z analýzy poznatků jsou organizována a plánována opatření k prověrce signálu, výběru prostředků a další opatření.

K prověrce signálu jsou využívány různé prostředky kontrarozvědné činnosti v závislosti na povaze signalizované podvratné činnosti jednotlivých osob z prostředí nelegální církve, na stupni nebezpečnosti tohoto jednání, charakteru osoby a operativní situaci v konkrétním případě. Prostředky jsou využívány buď samostatně/,/ nebo v kombinaci. Je využíváno zejména agenturního aparátu, důvěrníků, prostředků zpravodajské techniky nebo operativního sledování.

Hlavní úloha připadá agentům čs. kontrarozvědky. I v této fázi kontrarozvědného boje s podvratnou činností nelegální církve se projevují specifické znaky charakteru podvratné činnosti a jednání jednotlivých příslušníků nelegální církve. Z těchto znaků vyplývají zvláštnosti operativní prověrky signálu a volba prostředků k prověření činnosti určité osoby.

Operativní prověrku lze považovat za skončenou, jestliže byly plně objasněny okolnosti, které odůvodňovaly podezření prověřované osoby z účasti na podvratné činnosti nelegální církve.

3) Operativní rozpracování případu

Po skončení operativní prověrky signálu, která potvrdila podezření, že určitá prověřovaná osoba se zabývá podvratnou činností, je k objasnění a dokumentaci tohoto jednání využívána další forma kontrarozvědné činnosti – operativní rozpracování případu.

„Operativní rozpracování je jednou ze základních forem kontrarozvědné činnosti orgánů Státní bezpečnosti. Jeho podstata spočívá v úplném objasnění a zadokumentování podvratné činnosti konkrétních osob a v operativní přípravě opatření (za pomoci sil a prostředků a příslušných metod kontrarozvědné činnosti) nutných k jejímu zamezení.“¹⁰⁾

K operativnímu rozpracování určité osoby je přístupováno v případech, které vyplývají z prověrky signálu, tzn. na základě hodnověrného zjištění a potvrzení, že tato osoba se zabývá podvratnou činností.

Z rozboru poznatků získaných prověrkou signálu a operativní si-

tuace v případě jsou stanoveny dílčí cíle a úkoly operativního rozpracování. (Např. příprava opatření k zamezení dalšího škodlivého jednání osoby využitím operativních opatření, příprava administrativně-právních nebo trestně-procesních opatření. Odhalení podmínek a příčin jednání určité osoby a další.) Je proveden výběr sil a prostředků a metod, které jsou ve vzájemné kombinaci a koordinaci využívány k dokumentaci podvrtné činnosti rozpracované osoby.

K dokumentaci podvrtné činnosti osob z prostředí nelegální církve je využíváno hlavně agentury. Při objasňování jednání této osoby plní i úkoly spojené s předcházením a zamezováním dalšího závadového jednání osoby (podle charakteru případu a konkrétní situace) tak, aby nepřerostla do stádia dokonání určitého trestného činu.

K těmto úkolům v rámci operativního rozpracování je v církevní problematice využíváno i tzv. vlivové agentury. (O vlivové agentuře bude pojednáno v oddíle využívání metod kontrarozvědné činnosti – agenturní pronikání.)

V návaznosti na využití vlivové agentury je k předcházení a zamezování povratné činnosti jednotlivých osob využíváno formy tzv. nucených styků nebo operativních pohovorů s vytypovanými osobami, pokud trestná činnost není v rámci rozpracování plně prokázána a trvá vysoká aktivita jednání určité osoby nebo skupiny osob nelegální církve. (O formě nuceného styku bude pojednáno v oddíle využívání metod kontrarozvědné činnosti – operativní dezinformace.)

Při operativním rozpracování je dále využíváno prostředků zpravodajské techniky a operativního sledování. V jejich využití se projevují určité zvláštnosti, které pramení z charakteru podvrtné činnosti nelegální církve v oblasti náboženství. Snaha o maximální utajení jednání, styků a spojení příslušníků nelegální církve před neprovořenými osobami. Konání schůzek a jednání v soukromých bytech nebo uzavřených církevních objektech apod. K těmto zvláštnostem je nutno přihlížet při nasazování operativních úkonů a sledování, v závislosti na operativní situaci, povaze úkolů, které je nutno splnit a cílech, kterých má být dosaženo.

Operativní sledování představuje utajené získávání poznatků o rozpracovávané osobě, které lze jinými prostředky získat obtížně/,/ nebo vůbec. Je využíváno zejména ke zjištění činnosti objektu v určitém prostředí, ustanovení styků, pohybu, adres, dokumentaci předání nebo přebírání určitých materiálů apod.

Sledováním je činnost objektu dokumentována a objasňována operativně. Jeho využití vyžaduje úzkou součinnost orgánů operativy a sledování v přípravě, průběhu i po skončení akce. Spočívá ve vzájemné informovanosti, předávání poznatků o jednání, stycích, zkušenostech objektu z práce kontrarozvědky, sebekontroly a jiných aspektech. Úkoly součinnosti vyplývají z cíle a povahy úkolů, které mají být splněny.

Obdobně je využíváno prostředků zpravodajské techniky. Podle povahy případu, způsobů a míst jednání objektu, cílů, kterých má být

dosaženo nasazením úkonu a jiných aspektů operativního rozpracování je k dokumentaci činnosti rozpracovávané osoby nejvíce využíváno dlouhodobého nebo krátkodobého odposlechu, odposlechu telefonu a kontroly dálkopisného spojení, úkolové, zájmové nebo preventivní prověrky korespondence.

Efektivním využíváním prostředků zpravodajské techniky jsou získávány hodnověrné, prověřené a nezkreslené informace, které nelze získat jinak. Tyto informace operativně dokumentují a objasňují skutečnou činnost rozpracovávané osoby. Odhalují konkrétní plány činnosti, záměry, styky, spojení a další faktory podvrtné činnosti.

Ke zjištění, objasnění i dokumentaci podvrtné činnosti rozpracované osoby lze v problematice nelegální církve účinně využít některých metod kriminalistiky. K operativní dokumentaci i získání důkazů pro účely trestního řízení je možno využít daktyloskopie, zkoumání ručního nebo strojového písma, zkoumání dokladů a listin, popisu osob, kriminalistické biologie a jiných metod.

V operativním rozpracování případu se i v církevní problematice, oblasti boje proti podvrtné činnosti nelegální církve kloubí využití všech prostředků, druhů, forem a metod kontrarozvědčné činnosti – využití agentury, prostředků zpravodajské techniky a sledování, odhalování, předcházení, zamezování a prevence, agenturní pronikání, operativní kombinace a dezinformace i prověrka nově získaných poznatků.

V této formě kontrarozvědčné činnosti se projevuje úzká spolupráce a součinnost orgánů X. Správy Sboru národní bezpečnosti s dalšími útvary kontrarozvědky – I., II., III., IV., VI., XI., XII. Správou SNB, útvary Veřejné bezpečnosti, Oddělení pasů a víz, Oddělení pasových kontrol a s příslušnými státními a stranickými orgány.

Operativní rozpracování případu je ukončeno po vyšetření všech hlavních úkolů. Po náležitém objasnění a zadokumentování všech skutečností, které souvisí s podvrtnou nebo trestnou činností určité osoby, případně jiným jednáním.

Způsoby ukončení rozpracování mohou /mohou/ být různé. Vždy však musí být v souladu se zákonem, zásadou socialistické zákonitosti, zájmy čs. kontrarozvědky, důležitými zájmy KSČ a státu.

Volba jednotlivých způsobů ukončení rozpracování (např. tr. postih, prevence, kontrarozvědčné využití aj.) závisí na charakteru podvrtné činnosti, stupni nebezpečnosti jednání rozpracovávané osoby, zájmech KSČ a státu (např. nevhodná realizace tr. postihem z hlediska politické situace) a dalších aspektech.

4) Operativní pozorování

Jednou z forem kontrarozvědčné činnosti, která je orgány čs. kontrarozvědky využívána ke kontrole aktivních představitelů protisocialistické opozice, kteří byli v minulosti trestně postiženi za protistátní činnost, nebo se zabývali podvrtnou činností, které zanechali na zá-

kladě jiných opatření orgánů kontrarozvědky/. / je operativní pozorování.

Operativní pozorování je „forma kontrarozvědné činnosti orgánů Státní bezpečnosti, jejíž cílem je včasné odhalování případů obnovy podvratné činnosti osob, které se jí zabývaly v minulosti.“¹¹⁾

Operativní pozorování je prováděno u vytypovaných kategorií osob. Mezi tyto kategorie osob, které se v minulosti aktivně zúčastnily nepřátelské a podvratné činnosti namířené proti socialistickému státu, jsou nositeli cizích ideologií a nadále aktivizují svoji činnost/. / zařazujeme i osoby z církevní problematiky, úseku nelegální církve.

Operativní pozorování aktivních představitelů protisocialistické opozice je prováděno podle Nařízení ministra vnitra ČSSR č. 21/1978 – „Směrnice pro evidenci osob ohrožujících vnitřní pořádek a bezpečnost státu“.

Podle tohoto nařízení jsou v jednotlivých kategoriích nebezpečnosti, podle daných kritérií evidováni bývalí představitelé reakční církevní hierarchie, církevní hodnostáři navrhovaní tajně Vatikánem do různých církevních funkcí v minulosti i současnosti. Tajně vysvěcení biskupové, tajně vysvěcení kněží, představitelé a aktivní příslušníci jednotlivých řeholních společností, představitelé a aktivní členové laického apoštolátu a III. laických řádů. Dále osoby/. / u kterých je zjištěno, že jsou aktivně využívány ke spojení na církevní osoby nebo centra v zahraničí, osoby dříve odsouzené za protistátní trestnou činnost v 50 letech, které vyvíjí nadále aktivní podvratnou činnost. Představitelé nebo aktivní kněží bývalého DÍLA KONCILOVÉ OBNOVY, členové bývalých organizací K-231, KANu, SPOLEČNOSTI PRO LIDSKÁ PRÁVA, představitelé nebo rozšiřovatelé CHARTY, členové VÝBORU NA OCHRANU NESPRAVEDLIVĚ STÍHANÝCH a jiné osoby.

Tyto osoby znamenají potencionální nebezpečí provádění aktivní podvratné činnosti proti socialistickému zřízení. Tvoří základnu protisocialistické křesťanské opozice. Základnu, která je využívána a zneužívána k ideodiverzní a podvratné činnosti Vatikánem, zahraničními církevními institucemi, organizacemi čs. církevní emigrace nebo jinými nepřátelskými organizacemi.

Důvodem operativního pozorování vytypovaných osob z prostředí nelegální církve je, že jako aktivní nositelé a rozšiřovatelé náboženské ideologie, osoby oddané řím. kat. církvi a Vatikánu, organizátoři podvratné činnosti vysokého stupně společenské nebezpečnosti orientované proti čs. státu mohou obnovit a aktivizovat svoji nepřátelskou činnost, přes dřívější trestní postih nebo jiná donucovací opatření provedená příslušnými orgány. Dalším důvodem je, že vykazují trvalou aktivní nepřátelskou činnost, která však není přímo trestně postižitelná. Nedochozí k naplnění skutkové podstaty některého z trestných činů.

Hlavním cílem operativního pozorování je včasné odhalení recidivy trestné nebo podvratné činnosti vytypovaných osob. Zjištění, zda se nepřátelskou činností nezabývají v současnosti na základě vlastního

rozhodnutí, z podnětu jiných osob v ČSSR/,/ případně na podnět zahraničních církevních osob nebo organizací.

V této oblasti boje proti podvratné činnosti nelegální církve působí osoby, které se jako představitelé legální i nelegální řím. kat. církve důvěrně znají např. již z 50. let z výkonu trestů nebo jiných církevních akcí. Osoby, které tuto důvěru získaly aktivní činností v období krizových let, nebo v současnosti aktivním zapojením v utajované náboženské činnosti.

Tyto osoby udržují mezi sebou i do zahraničí konspirativní styky a spojení. Snaží se navzájem informovat o situaci a různých problémech v prostředí nelegální církve, koordinovat podvratnou činnost. Do „řídící práce“ je z těchto hledisek zasvěcen jen úzký, prověřený okruh osob.

Představitelé nelegální církve mají vesměs vysokoškolské vzdělání z teologie nebo dalších oborů práva, filosofie, ekonomie, psychologie a jiných včetně marxismu-leninismu. Znalosti využívají k útokům proti socialistickému zřízení vypracováváním různých elaborátů, ve kterých poukazují na údajné porušování lidských a politických práv a náboženských svobod v ČSSR. Tyto elaboráty zasílají do Vatikánu nebo jiným zahraničním církevním a emigrantským organizacím jako podklady k diskreditaci ČSSR v zahraničí.

Využívají zkušeností z jednání s orgány kontrarozvědky v minulosti a znalostí některých forem a metod kontrarozvědné činnosti k maximálnímu utajení všech skutečností, které souvisí s jejich osobami a prováděnou podvratnou činností. Zaměřují se na odhalení agentů kontrarozvědky v prostředí nelegální církve. V těchto intencích vedou i další získané osoby. Jednání s orgány kontrarozvědky využívají k ověření reakce na sdělení určitých faktů z prostředí nelegální církve, sondují, co je orgánům kontrarozvědky známo o dalších osobách nebo nelegální náboženské činnosti v současnosti.

Tyto osoby přes preventivně-výchovná nebo represivní opatření pevně setrvávají na svých nepřátelských názorech a pozicích.

Z hlavního cíle operativního pozorování vyplývají i další úkoly. Jedná se zejména o včasné získávání poznatků k jednotlivým pozorovaným osobám, které signalizují podezření z obnovy podvratné činnosti a zvýšení aktivity závadového jednání.

Např. k osobě tajně vysvěceného kněze, který byl v 50. letech ve výkonu trestu odnětí svobody za protistátní trestnou činnost. Od této doby pracuje v civilním zaměstnání. V letech 1968–1969 se aktivně angažoval v DKO. Po roce 1970 změnil místo zaměstnání. K jeho osobě ani činnosti nebyly získány závadové poznatky. V současném období byl získán poznatek, že navázal styk s některými představiteli nelegální církve, které znal z výkonu trestu a z krizových let. Další poznatek signalizuje jeho návštěvy v soukromém bytě, kam chodí více osob. Již tyto poznatky jsou důvodem a podkladem pro aktivní kontrolu této osoby a její rozpracování.

Z tohoto případu vyplývají zvláštnosti operativního pozorování, kterými se liší od ostatních forem kontrarozvědné činnosti.

Pozorovaná osoba je orgánem kontrarozvědky známa z minulosti – z rozpracování, vyšetřování trestné činnosti nebo opakovaných opatření preventivního charakteru. Znalost osoby i charakteru činnosti umožňuje však přijímat opatření k prověření poznatků, aktivnímu rozpracování a využití určitých prostředků. Nevýhodou jsou zkušenosti pozorované osoby získané z jednání s orgány kontrarozvědky, podle kterých orientuje svoji další nepřátelskou činnost.

Operativní pozorování trvá delší dobu a není přerušované ani v době „relativního klidu“ pozorované osoby. Po zjištění poznatků signalizujících podezření z obnovy podvratné činnosti je zahájováno znovu operativní rozpracování této osoby.

Ke kontrole činnosti prověřovaných osob je využívána podle charakteru osoby a její činnosti agenturní nebo důvěrnická síť. Osoby zařazené v I. a II. kategorii nebezpečnosti jsou rozpracovávány příslušnými orgány Státní bezpečnosti. Osoby zařazené do III. a IV. kategorie nebezpečnosti jsou kontrolovány orgány Veřejné bezpečnosti za součinnosti s orgány kontrarozvědky.

Operativní pozorování je možno ukončit, jestliže je hodnověrně zjištěno, že pozorovaná osoba se již podvratnou činností nezabývá/,/ nebo je-li /to/ bezúčelné vzhledem ke zdravotnímu stavu nebo ztrátě určitého postavení.

V boji s podvratnou činností nelegální církve orgány čs. kontrarozvědky využívají výše uvedených forem kontrarozvědné činnosti. Přes určité odlišnosti jsou mezi sebou navzájem spojeny, přechází jedna v druhou. Představují jednotný proces (zejména získávání a prověrka poznatku, operativní prověrka signálu a operativní rozpracování) a vyjadřují stádia boje s podvratnou činností vnitřního nepřítele.

C) Metody kontrarozvědné činnosti

K základním úkolům orgánů čs. kontrarozvědky při obraně a ochraně socialistického společenského a státního zřízení ČSSR patří odhalování, předcházení a zamezování podvratné činnosti vnitřního nepřítele a vnějšího protivníka.

Ke splnění těchto úkolů orgány čs. kontrarozvědky využívají specifických metod kontrarozvědné činnosti, které vytváří podmínky nutné k odhalování, předcházení a zamezování. Jedná se o agenturní pronikání, operativní kombinace a operativní dezinformaci.

V procesu kontrarozvědné činnosti jsou uvedené metody využívány v různých kombinacích. Volba jejich využití je ovlivňována různými faktory. Např. charakterem podvratné činnosti, zvláštnostmi sil a prostředků využívaných orgány čs. kontrarozvědky, charakterem podmínek, ve kterých je veden boj čs. kontrarozvědky s vnitřním nepřítelem/,/ a dalšími aspekty.

Agenturní pronikání umožňuje získávání informací přímo z prostředí vnitřního nepřítele.

Operativní kombinace umožňuje řešení závažného úkolu postupným naplňováním dílčích opatření přijatých k řešení dílčího úkolu.

Operativní dezinformace napomáhá úspěšné realizaci opatření a vyvolává podmínky pro řešení konkrétního úkolu nebo záměru čs. kontrarozvědky.

1) Agenturní pronikání

Jednou z ofenzivních metod kontrarozvědné činnosti využívaných orgány čs. kontrarozvědky v boji s podvratnou činností nelegální církve je agenturní pronikání.

Pod pojmem agenturní pronikání rozumíme „metodu kontrarozvědné činnosti, jejímž základním obsahem je získávání agenturních pozic v prostředí protivníka, t. j. rozvědných a jiných službách imperialistických států, prostředí vnitřního nepřítele (skupin a jednotlivců), které umožňují orgánům Státní bezpečnosti získávat informace o faktech podvratné činnosti protivníka a ovlivňovat jeho rozhodnutí.¹²⁾

Hlavním úkolem využití této metody v oblasti boje s podvratnou činností nelegální církve je získání pozic agentů čs. kontrarozvědky v prostředí skupin nelegální církve nebo proniknutí až ke konkrétní osobě kontrarozvědného zájmu.

Cílem a obsahem je využitím agentů získávat prvotní, hodnověrné, konkrétní a úplné informace o cílech, záměrech, přípravě a organizaci podvratné činnosti konkrétními osobami z prostředí nelegální církve. O formách a metodách této činnosti, prostředcích, kterými jednotlivci nebo skupiny nelegální církve disponují/,/ a dalších aspektech přímo z prostředí nelegální církve.

Dalším cílem je vytvářet podmínky k ovlivňování jednání určitých osob a představitelů nelegální církve. Vytvářet podmínky pro zanášení nedůvěry, dezinformace a rozložení skupin nelegální církve. Tj. působit z jeho vlastních pozic.

Hlavním prostředkem je agentura čs. kontrarozvědky. K plnění těchto úkolů a proniknutí agenta vyžaduje vytvořit určité podmínky, zejména navázání kontaktu a vytvoření vztahů mezi agentem a objektem.

K proniknutí do prostředí nelegální církve je využíváno dvou způsobů:

- a) nasazení již získaného agenta zavedením do případu přímo k rozpracované osobě nebo s využitím styků této osoby, podstavou agenta zájmové osobě, která o něho projevuje zájem sama nebo přes její styky,
- b) získání tajného spolupracovníka ze zájmového prostředí nelegální církve nebo z okruhu blízkých osob rozpracovávané osoby.

a) Nasazení získaného agenta

Při využití tohoto způsobu agenturního pronikání jsou na operativ-

ního pracovníka kladeny určité požadavky. Operativní pracovník musí provést analýzu operativní situace v určitém případě nebo oblasti činnosti nelegální církve. Zhodnotit úkoly, které jsou na něho kladeny. Stanovit cíl, kterého má být nasazením agenta dosaženo. Musí disponovat dostatečným množstvím hodnověrných a konkrétních údajů, které charakterizují prováděnou podvratnou činnost skupiny nebo jednotlivce, prostředí, kde je podvratná činnost páčána. Formy, metody a prostředky, které jsou k této činnosti využívány. Vzájemné styky, spojení, vazby, způsob jednání osoby nebo vztahy ve skupině nelegální církve apod.

Z těchto poznatků operativní pracovník musí vycházet při výběru agenta, kterému musí stanovit způsob a taktiku navázání styku se zájmovou osobou. Provést jeho instruktáž k úplné orientaci v prostředí nelegální církve (skupiny nebo jednotlivce). Pozici, kterou by měl zaujmout. Jak vystupovat v jednání. Jako /jaké/ poznatky uvádět nebo jaké materiály předat k upevnění důvěry apod.

Tyto údaje spolu s konkretizací dílčích úkolů musí obsahovat zpracovaný plán agenturního pronikání.

Operativní pracovník musí věnovat pozornost výběru agenta, který bude schopen plnit konkrétní úkoly v prostředí nelegální církve.

Musí vybrat agenta, který z hlediska svých možností, zkušeností ze spolupráce s orgány kontrarozvědky, postavení v nelegální církvi nebo vztahu k určité osobě má předpoklady ke kontaktu s jednotlivou osobou nebo skupinou nelegální církve, získání důvěry a proniknutí do prostředí.

Při výběru agenta musí věnovat pozornost vztahu agenta k prostředí nelegální církve nebo jednotlivé osobě. Zda osobu zná, předal-li k osobě poznatky již dříve apod.

Přitom musí respektovat, že k plnění úkolů v rámci prověrky signálu nebo rozpracování případu nelze plně využít již získaného agenta-duchovního legální řím. kat. církve nebo laika ke kontrole činnosti tajného biskupa, kandidáta ke vstupu do řádu, ke kontrole řeholníků nebo řeholnic. Obdobně agenta-řeholníka ke kontrole tajného biskupa nebo kněze, agenta řeholníka např. dominikána ke kontrole činnosti náboženského laika nebo jiného řádu apod.

Využitím této agentury v uvedených případech jsou získávány informace okrajové, informativa, z doslechu apod. Záleží na postavení agenta a jeho pozici v prostředí nelegální církve nebo jednotlivce, kterou zaujme. Na důvěře a vztazích k určitým osobám. Dochází v mnoha případech k tomu, že agent při využití tohoto způsobu pronikání zájmem o určité problémy vzbuzuje pozornost prostředí nebo rozpracovávané osoby. Je postupně dekonspirován a dochází k vyzrazení zájmů kontrarozvědky.

Konkrétnější informace jsou získávány hlavně využitím agentů-představitelů jednotlivých skupin nelegální církve – vedoucích laiků, představených řádů apod., kteří mají v prostředí důvěru a široké styky.

Nevýhodou tohoto způsobu agenturního pronikání je, že agent nezná dokonale prostředí. Trvá delší dobu, než získá určitou pozici a důvěru v prostředí. To vyplývá z tendencí různých projevů činností tajně vysvěcených kněží, biskupů, uzavřeného způsobu života řeholníků a řeholnic, zvláštností organizace laického apoštolátu v malých skupinách převážně mimo církevní objekty. Využívání specifických forem a metod činnosti, konspirace činnosti apod.

b) Získání agenta z prostředí

V nezbytných případech operativní pracovník přistupuje k získání nového agenta z řad blízkých styků rozpracovávané osoby z prostředí nelegální církve. Operativní pracovník na základě operativní situace, charakteru činnosti rozpracovávané osoby a jejich styků a dalších aspektů provádí typování a výběr osob, u kterých je předpoklad získání ke spolupráci a plnění kontrarozvědných úkolů. Výběr provádí na základě poznatků získaných z různých pramenů k osobě budoucího spolupracovníka. Jedná se o cílevědomou a diferencovanou činnost, podřízenou nutnosti získání nového agenta a plnění úkolů spojených s rozpracováním zájmové osoby z prostředí nelegální církve.

V procesu výběru kandidáta tajné spolupráce (dále KTS) operativní pracovník (dále OP) podle získaných poznatků zkoumá zejména možnosti, schopnosti, osobní vlastnosti a charakter osoby. Záruky spolehlivosti a motiv budoucího získání a spolupráce KTS s orgány kontrarozvědky. Dále zkoumá jeho postavení ve společnosti, životní zkušenosti, odborné znalosti, schopnosti navazování kontaktů, předpoklady vystupování k upevnění důvěry, věku, fyzického vzhledu, pohlaví a další. Z hlediska náboženství zkoumá jeho postavení v církvi, vztahu k náboženství nebo příznaky náboženského fanatismu. Zda má hlubší teologické znalosti, zda se podřizuje dodržování určitých pravidel života a disciplíny nelegální církve, respektuje pokyny představitelů i při zachování určité autority a další aspekty, hlavně vztah k prověřované osobě, co vše o objektu ví, jakou má důvěru.

Na základě těchto poznatků musí zhodnotit předpoklady spolupráce, reakce KTS na jednání s orgány kontrarozvědky. Důležité je ověřit, jak se KTS projevuje v určitých situacích. Jak se vyrovnává s otázkou „boje motivů,“ t. j. náboženským přesvědčením a budoucí spoluprací s orgány kontrarozvědky. Jedná se o hloubkovou administrativní a zpravodajskou prověrku KTS.

Při rozhodnutí o výběru určité osoby k získání ke spolupráci je určitým problémem otázka osobního poznání a navázání kontaktu s KTS. K navázání kontaktu je využíváno písemného nebo osobního předvolání KTS. OP vystupuje buď jako orgán kontrarozvědky././ nebo pod krytím představitele jiné organizace. Nejvýhodnější se jeví forma osobního navázání kontaktu, poznání KTS a jeho pozvání k jednání.

K navázání kontaktu musí být citlivě zvoleno jeho místo a místo prvního jednání. V mnoha případech je zapomínáno, že KTS je znám před veřejností jako osoba věřící, oddaná církvi a OP jako orgán kon-

trarozvědky. Setkání na nevhodných místech (pracoviště v přítomnosti více osob apod.) vzbuzuje zájem dalších osob o účel návštěvy, vztahy KTS k OP apod. Již zde hrozí dekonspirace budoucího agenta i zájmu kontrarozvědky.

Pro první jednání s KTS se jako nejvýhodnější jeví využití pohovorových místností k těmto účelům zřízených mimo objekty SNB nebo využití referentského vozidla. Nevhodné je využívání restaurací, objektů Správ SNB, Oddělení pasů a víz. Zde je možnost kontroly vstupu KTS do objektů dalšími osobami. Znalost blízkých osob, že KTS nemá bližší důvod k návštěvě a jednání s orgány Bezpečnosti apod.

V období kontaktu, prvotního jednání a zejména po získání KTS ke spolupráci musí být zajištěna kontrola jednání KTS – agenta. Musí být zjištěna reakce na jednání s OP se zaměřením na získávání poznatků, které signalizují změnu jednání a chování, dekonspiraci nebo vyzrazení jednání s orgány kontrarozvědky v prostředí nelegální církve, v rodině nebo rozpracovávané osobě.

Ke kontrole je využíváno zejména dalších agentů k osobě KTS úkolovaných nebo pouze příležitostně vytěžovaných v počátečním období spolupráce. Dále je využíváno prostředků operativního sledování nebo zpravodajské techniky podle možností (např. kontrola jednání s objektem pod úkonem).

Otázka kontroly jednání a činnosti KTS – agenta nabývá v problematice nelegální církve důležitosti. Vychází z toho, že většina osob, které se angažují v utajené náboženské činnosti/,/ dodržuje určitá pravidla „uzavřeného způsobu činnosti nelegální církve“. Řídí se pokyny představitelů nelegální církve jako nadřízených, což vyplývá z hierarchické uspořádání systému ří. kat. církve a závaznosti rozhodnutí „vyšších“ pro podřízené. Přes prováděnou kontrolu jednání KTS jsou nadále získávány poznatky, že KTS/,/ např. získávaný řeholník nebo kandidát řádu/,/ informoval o jednání s orgány kontrarozvědky svého představeného nebo jinou církevní osobu, včetně rozpracovávané osoby. Tyto skutečnosti jsou zjišťovány v pozdějším období, zpravidla náhodně. Již zde došlo k dekonspiraci operativních zájmů, forem, metod a prostředků využívaných kontrarozvědkou, dekonspiraci nejen získávaného KTS, ale případně i dalších spolupracovníků.

V takových případech získaný agent předává informace pouze okrajového charakteru. Konzultuje s představenými, co může orgánům kontrarozvědky sdělit nebo kam orientovat zájmy kontrarozvědky v prostředí nelegální církve. Schůzkové činnosti využívá k ověření, co OP zná o rozpracovávané osobě nebo prostředí nelegální církve, k předávání dezinformačních zpráv apod. O jednání informuje představené k orientaci další činnosti objektu nebo skupiny osob nelegální církve.

Při získávání KTS do církevní problematiky úseku nelegální církve bývá na základě výsledků prověrky nejvíce využíváno způsobů získání na podkladě ideových a vlasteneckých pohnutek. Osoby získávané na

tomto podkladě mají v mnoha případech zájem o pozitivní řešení náboženských otázek v ČSSR. Neztotožňují se s jednáním některých představitelů nelegální církve v ČSSR, politikou Vatikánu, podvratnou činností čs. církevní emigrace apod. Vyjadřují loajální vztah k socialistickému státnímu zřízení.

V menší míře je při získávání tajných spolupracovníků využíváno způsobu získání na podkladě hmotných a jiných výhod. I tento způsob je však možno využít. V prostředí nelegální církve jsou jedinci, kteří mají zájem o umožnění řádného studia teologie na církevních fakultách v ČSSR nebo v zahraničí s vysvěcením a výkonem kněžského povolání v dalším období. Existují tajně vysvěcení kněží, kteří si zlegalizovali svá tajná teologická studia i svěcení, pracují v civilním povolání a mají zájem o udělení státního souhlasu a zařazení do duchovní správy.

Problematické je získávání spolupracovníků na podkladě kompromitujících materiálů. Fanaticky nábožensky založené osoby raději volí formu určitého trestního nebo administrativního postihu než přístup ke spolupráci s orgány kontrarozvědky. Po uplatnění těchto opatření vystupují z pozic „mučedníků církve“ s projevy potlačování lidských práv a náboženských pozic v ČSSR, nedodržování závěrů Helsinských dohod nebo Charty OSN o občanských a politických právech apod.

Využití způsobu agenturního pronikání do prostředí nelegální církve získáním agenta z prostředí nelegální církve nebo osob blízkých rozpracovávané osoby je výhodné. Vytypovaná a získaná osoba má v prostředí důvěru. Má vybudované určité vztahy, které může rozvíjet a upevňovat. Zná dokonale nejen prostředí, ale i jednání určitých osob, jejich vzájemné vztahy, spojení a další. Může po získání v poměrně krátké době plnit kontrarozvědné úkoly.

Principy a zásady získávání tajných spolupracovníků a budování a formování tajného agenturního aparátu v prostředí nelegální církve se projevují nejen při využití metody agenturního pronikání v práci orgánů čs. kontrarozvědky, ale již při využití forem kontrarozvědné činnosti – získávání a prověrky poznatků, prověrky signálů a operativního rozpracování.

V celé kontrarozvědné činnosti se projevují zásady správného cílevědomého a diferencovaného výběru KTS, úkolování, vytěžování a výchovy spolupracovníků v závislosti na operativní situaci v případě nebo prostředí nelegální církve, charakteru prováděné podvratné činnosti, formách, metodách a prostředcích, které jsou příslušníky nebo skupinami nelegální církve k této nepřátelské činnosti využívány.

c) Způsoby využití metody agenturního pronikání do jednotlivých skupin nelegální církve

1) Při rozpracování tajně vysvěcených biskupů a kněží je v převážné většině případů využíváno metody agenturního pronikání způsobem získání nového tajného spolupracovníka z blízkých styků rozpracovávané osoby, prostředí, kde uplatňuje svůj vliv. Zde se projevují výhody

tohoto způsobu. Znalost prostředí, vztahů, důvěry u rozpracovávané osoby apod. O to důležitější je však otázka výběrů budoucích spolupracovníků z hledisek jeho vztahů k rozpracovávané osobě, hloubky náboženského založení, záruk přístupu ke spolupráci, kontroly jednání a jiných aspektů tak, aby nedošlo k dekonspiraci zájmů kontra-rozvědky.

Způsob nasazení již získaných agentů zavedením nebo podstavou je využíván v menší míře. Záleží na konkrétních podmínkách případu, která osoba je rozpracovávána, postavení agenta v církvi, důvěře v prostředí tajně vysvěcených kněží a biskupů. Dále na tom, zda jde o agenta – tajně vysvěceného kněze, představeného nebo „řadového“ člena určitého řádu apod. Nevýhodou tohoto způsobu je, že agent nemá plnou důvěru rozpracovávané osoby nebo osob, i když je v prostředí nelegální církve znám. Proniknutí trvá poměrně dlouho. Agent musí určitým způsobem zaujmout rozpracovávanou osobu. Podílet se na její činnosti. Proto je nutno připravit vhodnou a hodnověrnou legendu pro agenta, která musí být „skutečná“ a známá v daném prostředí nelegální církve. Opírat se přitom o doporučení určitých styků, blízkých rozpracovávané osobě apod. Je nutné vycházet z charakteru podvrtné činnosti, snahy o maximální utajení všech skutečností souvisejících s jednáním nelegální církve. Prověřování jednotlivých „nových“ příslušníků církve. S tím také souvisí i další opatření na vyvedení agenta před ukončením rozpracování případu.

2) Obdobné tendence se projevují v rozpracovávání mužských a ženských řeholních společností. V převážné většině případů je využíváno způsobů získání osoby z prostředí. Orientace je soustředěna na získání osob, ke kterým jsou získány poznatky, že tají určité skutečnosti před dalšími členy řádu. Např. z hlediska nedodržení závažných pokynů, nedodržování stanovených zásad řadového života a jiných. Dále je využíváno osob, u kterých je ověřeno, že inklinují k určitému řádu nebo jsou připravovány ke vstupu do řádu.

I v této oblasti se projevují další specifika. Každý z řádů působících v ČSSR má své zvláštnosti činnosti způsobu řeholního života, zaměření do určitých vrstev společnosti, styků a jednání převážně mezi členy jednoho řádu nebo vyjimečně s členy dalších řádů při významějších příležitostech nebo možnostech společenského působení (např. pohřby řeholníků, jednání o koordinaci činnosti představených aj.). Každý řád má generalát v zahraničí, kam /s nímž – red./ udržuje styky s využitím různých způsobů spojení, podle pokynů orientuje činnost řádu v ČSSR apod.

Proto je nutno získaného agenta orientovat převážně k plnění úkolů podle jeho řadové příslušnosti. Agentu-premonstráta k premonstrátům, agentu-redemptoristu k tomuto řádu, s možností využití k ženským řeholím „stejného“ druhu. Získané informace však budou závislé na postavení agenta v řádu, důvěře, stycích, zasvěcení do různých problémů apod. Podle povahy úkolů a postavení agenta je možné

jej využít ke kontrole činnosti příslušníků dalších řádů v ČSSR. Je však nutno počítat s tím, že v převážné většině budou získány poznatky pouze informativního charakteru. Zde je rovněž důležitá otázka kontroly činností. Projevují se tendence, že získávané osoby informují představené o styku a jednání s orgány kontrarozvědky. V případě „přístupu na spolupráci“ předávají pouze informativní, nebo dezinformativní poznatky. Pracují podle pokynů nadřízených, kteří se stykem souhlasí za podmínek informovanosti.

Při využití způsobu nasazení již získaného agenta do rozpracovaného případu bývá využíváno agentů představitelů řádu nebo členů řádu s určitým postavením a důvěrou v prostředí (členové rady). Představení řádů se v převážné většině případů osobně znají velmi dlouhou dobu. Mají mezi sebou vybudovány vztahy založené na určité důvěře. Vybudovány různé systémy spojení. Příležitostně se navzájem scházejí, ať již ke koordinaci činnosti řádů, vypracování určitých zpráv a požadavků pro orgány státní správy, generaláty apod.

Těchto agentů je možno využít nejen k rozpracování určitých osob z prostředí řádů, ale i biskupů, legální církevní hierarchie a kléru, kde mají důvěru. Tedy nejen k získávání poznatků, ale i k usměrnění činnosti dalších církevních osob a uplatňování vlivu v prostředí podle pokynů orgánů kontrarozvědky. Přitom je důležité věnovat pozornost prověřování zpráv a kontrole agentů. V mnoha případech spolupracovníci využívají pokynů orgánů kontrarozvědky ke koordinaci další činnosti řádů nebo k dezinformaci v oblasti některých problémů.

3) V oblasti laického apoštolátu je využíváno hlavně způsobů získání nových agentů z prostředí. Je však možno ve větší míře využít agentů již dříve získaných jejich nasazením do rozpracování. Předpoklady pro využití tohoto způsobu jsou dány tím, že agent-řeholník, náboženský laik i duchovní řím. kat. církve, který je znám jako spolehlivá, církvi oddaná osoba a organizátor náboženské činnosti věřících, má větší důvěru v prostředí. Záleží však na jeho vztazích, stycích do úzkého okruhu /v úzkém okruhu? – red.) členů laického apoštolátu, důvěře, „zasvěcení“ do určitých problémů, činnosti v konkrétní skupině laických osob apod.

Metoda agenturního pronikání je ofenzivní metodou kontrarozvědné činnosti. Umožňuje získávání poznatků z prostředí nelegální církve a rozpracování zájmových osob. Využitím zkušených agentů s vyšším postavením v nelegální církvi, autoritou a důvěrou v prostředí umožňuje vytvářet podmínky pro uskutečnění podvatné činnosti jednotlivců i skupin nelegální církve. Vytvářet podmínky pro rozložení skupin, kompromitaci dalších představitelů nelegální církve k dezinformaci prostředí nelegální církve.

d) Využití vlivové agentury

V oblasti boje s podvatnou činností nelegální církve je k plnění úkolů orgánů čs. kontrarozvědky využíváno vlivové agentury.

Jedná se o spolupracovníky s vysokými funkcemi v legální římskokatolické církvi a představitele řádů, kteří zaujímají v prostředí nelegální církve čelná postavení a mají uznávanou autoritu. Využití této agentury k plnění určitého úkolu v oblasti usměrnění činnosti, kontroly nebo vytváření podmínek k rozložení skupin nelegální církve záleží na povaze případu podvrtné činnosti, na charakteru osob, které ji provádějí a dalších aspektech. Dále na využití dalších prostředků a metod činnosti orgánů kontrarozvědky (např. zesílení účinnosti opatření využitím dalších agentů aj.).

Vlivová agentura je využívána k potlačení aktivity jednotlivých osob nebo skupin nelegální církve, aby je přesvědčila, že jejich činnost narušuje v současném období určité zájmy církve a Vatikánu v ČSSR. Vystavují se nebezpečí trestního postihu. Vytváří podmínky pro zásah orgánů Bezpečnosti nebo státní správy apod.

Vytváří podmínky pro odhalování podvrtné činnosti konkrétních osob, získání poznatků, dokumentů a prostředků, které nelze získat využitím jiných prostředků kontrarozvědné činnosti (technickými prostředky, jinou agenturou).

Vytváří podmínky pro pronikání do skupin nelegální církve dalšími spolupracovníky kontrarozvědky. Vytváří podmínky dezinformace a dezorientace, vytváření ovzduší nedůvěry v prostředí, pokud je agentura využívána s tímto cílem. Záleží na konkrétních podmínkách případu a cílech využití vlivové agentury.

2) Operativní kombinace

Úspěch realizace kontrarozvědných opatření přijatých k plnění hlavních úkolů čs. kontrarozvědky v oblasti boje proti podvrtné činnosti vnitřního nepřítele (nelegální církve) závisí nejen na činnosti orgánů kontrarozvědky, ale i podmínkách realizace těchto opatření. V mnoha případech orgány kontrarozvědky tyto podmínky nemohou samy vytvořit. Mohou být vytvořeny jen jednáním skupin nebo jednotlivých osob vnitřního nepřítele.

K vytváření podmínek pro plnění kontrarozvědných úkolů a opatření, k ovlivnění operativní situace na určitém úseku boje s podvrtnou činností vnitřního nepřítele je v kontrarozvědné činnosti využíváno metody operativní kombinace.

Pod tímto pojmem rozumíme „souhrn operativních opatření podřízených jedinému záměru, jejichž obsahem je působení na protivníka nebo jeho styky s cílem přivést ho k takovému jednání, které by umožnilo úspěšné řešení operativního úkolu“.¹³⁾

Metody operativní kombinace je na úseku boje s podvrtnou činností nelegální církve využíváno k plnění složitých operativních úkolů. Úkolů zaměřených na odhalování, předcházení a zamezování nepřátelské činnosti jednotlivců i skupin nelegální církve s využitím prostředků kontrarozvědné činnosti – agentury, zpravodajské techniky a sledování. K realizaci opatření zaměřených na rozložení skupin nelegální církve, kompromitace jejich představitelů, zanášení nedůvěry

a zbavení prostředků využívaných k šíření náboženské ideologie. K řešení úkolů při dokumentaci podvrtné činnosti představitelů nelegální církve s cílem jejich trestního postihu. Dále k vytváření podmínek v operativním rozpracování pro agenturní a technické pronikání do rozpracovávaného prostředí nelegální církve, vyvedení agentury z případu, utajení používaných forem a metod kontrarozvědné činnosti. Dále k provedení opatření vůči konkrétní osobě, které ji /která ji/ mají motivovat k předpokládanému jednání za využití donucení i podněcení k tomuto jednání.

Využití metody operativní kombinace zaručuje úspěšné splnění kontrarozvědných úkolů a přenesení aktivity na orgány kontrarozvědky v boji proti podvrtné činnosti nelegální církve jen za předpokladu vzájemné sladění a koordinace dílčích opatření, realizovaných v časové návaznosti. Zaručuje ofenzivnost kontrarozvědné činnosti při dodržování zásad konspirace, plánovitosti opatření směřujících ke splnění určitého cíle, správného využívání sil a prostředků kontrarozvědky a socialistické zákonnosti.

3) Operativní dezinformace

Orgány čs. kontrarozvědky jsou povinny realizovat bezpečnostní politiku KSČ. Napomáhat uskutečňování stanovených cílů v oblasti vnitřní i zahraniční politiky ČSSR, za využití specifických sil, prostředků, forem a metod kontrarozvědné činnosti. Jednou z dalších ofenzivních metod uplatňovaných v boji s podvrtnou činností vnitřního protivníka i vnějšího nepřítele zaměřenou proti ČSSR je operativní dezinformace.

Informací v kontrarozvědné činnosti rozumíme „takové údaje (informace), které ve většině případů neodpovídají skutečnosti, jež jsou využívány k vyvolání takových představ u protivníka, že se na jejich základě může rozhodnout tak, aby to bylo ve prospěch socialistického státu“.¹⁴⁾

Metoda operativní dezinformace je orgány čs. kontrarozvědky využívána adekvátně k činnosti vnitřního nepřítele i vnějšího protivníka, který se různými poznatky dezinformačního charakteru snaží ovlivnit jednání a orientaci čs. kontrarozvědky. Negovat její okamžitou činnost. Vytvořit předpoklady a podmínky pro aktivizaci a využití sil vnitřní opozice k podvrtné činnosti proti socialistickému státu, vyvolat nedůvěru ke státním a stranickým orgánům a vytvářet podmínky pro ideologické ovlivňování dalších občanů společnosti.

Cílem využití této metody je dezorientovat protivníka podvrženými údaji, které jsou hodnoceny jako pravdivé. Na jejich základě přehodnotí situaci v určitém úseku nebo prostředí a vytvoří předpoklady pro splnění záměrů orgánů čs. kontrarozvědky. Umožňuje tak převzetí aktivity a snížení účinnosti jeho podvrtné činnosti.

Dezinformováním protivníka sledujeme plnění dlouhodobých – strategických a krátkodobých – taktických cílů.

Strategická dezinformace je využívána k řešení a plnění dlouhodo-

bých cílů. Směřuje k dezorientaci protivníka o základních otázkách politiky ČSSR, speciálních úkolech kontrarozvědky a dalších ústředních orgánů státu. V oblasti církevní politiky ČSSR se může jednat o otázky orientace politiky a vztahů k Vatikánu, vytvoření podmínek pro snížení podílu Vatikánu na řízení podvratné činnosti v ideologické oblasti využíváním nelegální církve a další problémy.

Hlavní obsah dezinformační činnosti orgánů čs. kontrarozvědky spočívá v oblasti tematické dezinformace. Jejím využíváním jsou řešeny dílčí úkoly vyplývající pro orgány čs. kontrarozvědky z oblasti strategické dezinformace.

Využití metody operativní dezinformace v církevní problematice, úseku boje s podvratnou činností nelegální církve/. / umožňuje orgánům čs. kontrarozvědky odhalovat nepřátelskou ideodiverzní činnost jednotlivců i skupin realizovanou podle pokynů Vatikánu a představitelů nelegální církve v ČSSR. Vytvářet podmínky pro snížení účinnosti podvratné činnosti a její usměrnění. Přijímat opatření ke snížení aktivity jednotlivých osob i skupin nelegální církve upoutáváním pozornosti na určité nepodstatné církevní problémy nebo na jiné otázky náboženského života, kam zaměří své úsilí.

Dále umožňuje vytvářet podmínky pro kompromitaci představitelů i jednotlivých skupin nelegální církve v prostředí církve, před veřejností nebo ve vztahu do zahraničí. Podmínky pro zanášení nedůvěry do prostředí a rozložení seskupení nelegální církve. Zamezit snahám o zformování sil a koordinaci činnosti nelegální církve jako celku. Narušit vzájemné styky a spojení v rámci ČSSR i do zahraničí. Vytvářet podmínky pro pronikání do prostředí a skupin nelegální církve využitím prostředků kontrarozvědné práce – agentů i zpravodajsko technických úkonů.

K dezinformaci jednotlivých představitelů nebo skupin nelegální církve (i církevních organizací v zahraničí) je využíváno různých informací. Informací nepravdivých, částečně pravdivých nebo pravdivých/. / ale zvlášť upravených, např. zveličováním určitých skutečností, změnou místa děje, času apod. Informace jsou do prostředí nelegální církve „předávány“ převážně ve formě ústních sdělení. Může být použito i různých zvlášť vypracovaných elaborátů nebo rozborů a jiných zpráv.

K předávání je využíváno oficiálních i utajovaných prostředků. Například zveřejnění v tisku, jednání zástupců státní správy s církevními představiteli apod.

Zvláštní místo v oblasti dezinformace zaujímá agentura. Mimo předávání poznatků dezinformačního charakteru má možnosti kontroly prostředí nelegální církve a zjišťování reakce na získané zprávy.

Ke zvýšení účinnosti dezinformace je však nutno udržovat určité zásady. Zejména využívat materiály, které jsou schopny dezinformaci v prostředí nelegální církve vyvolat. Předávat informace více kanály. Kombinovat různé způsoby dezinformace a další. Opět je nutno vy-

cházet z operativní situace a analýzy podvratné činnosti jednotlivých osob nebo skupin nelegální církve.

a) Využití vlivové agentury

V oblasti boje s podvratnou činností je k dezinformaci jednotlivců a skupin nelegální církve využívána hlavně agentura. Její využití záleží na konkrétním případě, možnostech, důvěře v prostředí a autoritě daného agenta.

Je využívána vlivová agentura – představitelé legální církevní hierarchie a představení některých řádů, se kterými je udržován pravidelný konspirativní styk. V oblasti laického apotolátu dále agentů-duchovních, kteří mají důvěru v určitém prostředí nebo ve skupinách věřících.

b) Využití nucených styků a operativních pohovorů

V návaznosti na využití vlivové agentury je v rámci opatření zaměřených na zamezení a předcházení podvratné činnosti nelegální církve využíváno i forem tzv. nucených styků nebo operativních pohovorů s vytypovanými osobami z prostředí nelegální církve.

Cílem nucených styků s představiteli nelegální církve – tajně vysvěcenými biskupy, představenými řádů, organizátory nelegální náboženské činnosti z řad tajně vysvěcených kněží – je využívat jednání k přesvědčení nebo donucení těchto osob k určitému jednání. Pravidelnými pohovory je sledován cíl utlumit nelegální náboženskou činnost představitelů církve. Přesvědčením, že jsou pod stálou kontrolou kontrarozvědky /./ jim zabránit v organizování této činnosti (schůzky a vedení laiků, narušení vztahů apod.). Utajovaným nebo veřejným stykem dosáhnout jejich kompromitace v prostředí nebo jejich prostřednictvím zanášet nedůvěru do určité skupiny církve. Dalším cílem je získávat jejich vytěžováním poznatky k určitým problémům, k objasnění situace v určitém prostředí a nebo získat poznatky nové.

Při jednání s představiteli nelegální církve v rámci nucených styků je k potlačení jejich aktivní činnosti využívána i metoda dezinformace. Operativními pracovníky jsou těmto představitelům církve „sdělována“ určitá fakta, která ve svém důsledku vedou k přehodnocení činnosti jak těchto osob, tak i skupin nelegální církve. Použití informací dezinformativního charakteru tak vytváří podmínky pro jednání zájmových osob předpokládaným směrem a pro úspěšnou kontrolu zájmového prostředí. Tím zaručuje aktivitu a ofenzivnost činnosti orgánů kontrarozvědky v boji s podvratnou činností nelegální církve.

Nucený styk umožňuje dokonalé poznání zájmové osoby. Dává předpoklady pro možnost pozdějšího operativního využití této osoby, pokud jednání jsou prováděna utajovaně a je prověřeno, že objekt o styku nikde nehovoří. Další podmínkou je, že upustil od své podvratné činnosti a stal se „pasivním“ členem nelegální církve. Operativní využití vyžaduje důslednou kontrolu jednání objektu, poznání

prostředí, kde uplatňuje svůj vliv a dalších aspektů vyplývajících z procesu získávání spolupracovníků.

K realizaci nuceného styku musí být vypracován dlouhodobý plán styku a jednotlivých jednání. Musí obsahovat cíl a co má být dosaženo (kompromitace, snížení aktivity, pozdější získání). Dále taktika jednání a dílčí úkoly, provedené v rámci styku. Způsob provádění pohovorů, místo, čas a kým budou prováděny. Jak bude zajištěna kontrola objektu a jaká opatření budou přijímána na předpokládané jednání objektu.

Metody kontrarozvědné činnosti využívané orgány čs. kontrarozvědky v boji proti podvrtné činnosti nelegální církve (vnitřního nepřítele i vnějšího protivníka) se od sebe liší svým charakterem, obsahem, zásadami použití, úkoly a konečnými cíly/i/. Jejich dokonalé poznání a využití zaručuje ofenzivní způsob kontrarozvědné činnosti, přenesení aktivity a převahy na stranu orgánů čs. kontrarozvědky.

Využívání metod vytváří předpoklady pro správné, cílevědomé, plánovitě a koordinovaně využívání sil a prostředků a uplatňování jednotlivých forem kontrarozvědné činnosti v závislosti na vývoji operativní situace v církevní problematice a podle stanovených úkolů.

(Pozn. 1) až 8) v předešlých kapitolách dipl. práce – red.)

⁹⁾ Základy kontrarozvědné činnosti orgánů StB ČSSR, VŠ SNB, Praha 1976, část II, díl 4., str. 5.

¹⁰⁾ Tamtéž, část II, díl 5., str. 1.

¹¹⁾ Tamtéž, část II, díl 6., str. 46.

¹²⁾ Tamtéž, část II, díl 3., str. 1.

¹³⁾ Tamtéž, část II, díl 3., str. 50.

¹⁴⁾ Tamtéž, část II, díl 3., str. 76.

PŘÍLOHA II

BUCHTA, M.: Využití agentury čs. kontrarozvědky v mužských a ženských řeholních řádech a kongregacích. Praha 1986

Kapitola II. – Zvláštnosti výběru agentury z řad členů a členek řeholních společností (s. 34-43)

Skutečností zůstává fakt, že agentura je nejoperativnějším a tím nejefektivnějším prostředkem kontrarozvědné práce. To platí i v případě rozpracování problematiky řeholních řádů a kongregací.

Toto nepřátelské prostředí má však řadu specifických a zvláštností, jejichž zvládnutí je prvním krokem k úspěšnému agenturnímu pronikání.

Především je nutno brát v úvahu rozdíl mezi členy mužských a ženských řádů a kongregací. Mužské řeholní společnosti nemají svoji činnost povolenu vůbec a užívají tedy vyššího stupně konspirace než ženské řeholní společnosti, které mají svoji činnost povolenu v omezeném rozsahu. Žijí ovšem ve větších pospolitostech.

Uvedená skutečnost je základní při vytváření modelu budoucího agenta.

Dalším hlediskem je cíl získávání:

- do akce, tj. k osobě rozpracovávané v operativním svazku,
- do problematiky, tj. opoziční agentura se značným rozsahem působnosti,
- vlivová agentura.

Mohou být též v úzkém propojení.

Dále existuje celá řada hledisek, která však vyžadují ve svém komplexu (přínejmenším) velmi dobrou znalost operativní situace.

1. Specifické problémy spojené s typováním a proovrkou KTS

Zvláštností v problematice mužských řeholních společností je, že jejich členové žijí a působí většinou samostatně, pouze menšina je shromážděna v komunitách.

Za další zvláštnost, ne-li nedostatek v operativní činnosti, je nutno považovat skutečnost, že v mnoha případech není zcela jasný poměr jednotlivců k určitým řeholním společnostem. To je konstatování, zda určitá osoba:

- je členem řádu či kongregace,
- je tzv. kandidátem na toto členství,
- k dané řeholní společnosti inklinuje a napomáhá v její činnosti,
- udržuje kontakt na určitého člena řádu, aniž by věděla o jeho příslušnosti k řeholní společnosti.

Za zvláštnost lze také označit skutečnost, že většina členů řeholních

společností pracuje v civilním prostředí a zastává zde různé funkce, aniž by jejich okolí o řeholní příslušnosti vědělo.

Ke zvláštnostem je možno přičíst i to, že řada i světských duchovních zná příslušnost mnoha osob k určitým řeholním společnostem (aniž by tato důležitá skutečnost byla dostatečně operativně využívána).

Všechny výše uvedené, ale i další okolnosti, mají vliv nejen při stanovení cíle vázání, ale zejména při typování a prověrce kandidátů spolupráce s čs. kontrarozvědkou.

Za současného stavu rozpracování dané problematiky je nejvýhodnější soustředit se především na typování tzv. poziční agentury. Cílem je zmapovat bázi, tedy jinými slovy rozlišit přesně, kdo je členem některého řádu či kongregace, nebo kdo pouze jejich příznivcem. Přitom je nutné brát v úvahu, že se znají vzájemně většinou pouze členové jedné řeholní společnosti, proto bude nezbytné typovat v podstatě ke každému řádu či kongregaci zvlášť. Zřejmě nejefektivnější se v tomto směru jeví orientace na neaktivnější řeholní společnosti.

Jestliže bylo takové zmapování určité řeholní společnosti provedeno, pak nastává druhá fáze jejího agenturního rozpracování, tj. proniknutí do provinciálního či generálního vedení (rady). V tomto stadiu již bude typování zaměřeno na získání vlivové agentury. K tomuto účelu je též možno později využít i dříve získané poziční agentury.

Po vytypování určité osoby jako KTS přistupujeme k její prověrce. Během prověrky je nezbytné shromáždit co největší množství informací, které pak umožní pečlivou přípravu pro vejítí ve styk. V tomto případě je však situace náročnější ještě o bezpodmínečnou znalost církevní problematiky včetně zásad života řeholní společnosti. Ne vždy se podaří dostatečně prověřit zapojení KTS do náboženské či řádové činnosti, i přesto, že z jiných materiálů operativního charakteru vyplývá, že je členem určité řádové společnosti (např. se podaří získat část kartotéky).

Výše uvedené případy se týkaly typování z řad členů řeholních společností. Výhodné je ale také typovat mezi kandidáty členství ještě před jejich vstoupením do noviciátu. Možné je i typování mezi osobami k řádu pouze inklinujícími, neboť tyto v mnoha případech působí jako spojky mezi jednotlivými členy, či jinak napomáhají nelegální řeholní činnosti, vedené vysoce konspirativním způsobem. Za neperspektivní lze považovat typování KTS ve čtvrtém případě, kdy osoba ani neví, že je v kontaktu se členem určité řeholní společnosti.

V problematice ženských řeholních společností je situace značně zvýhodněna skutečností, že existuje velmi dobrý přehled o členkách všech řádů a kongregací na celém území ČSSR, včetně představených všech stupňů, působících někdy se souhlasem státní správy i trvale v zahraničí (většinou generaláty v Římě). Důkladnou analýzou operativních materiálů se daří mapovat i ty (řídce se vyskytující) řeholní

společnosti, které nemají státní souhlas ke své činnosti. Stejně se daří podchycovat i ty osoby, které se nacházejí v déle trvající exklaustraci.

Proto je nutno zaměřovat typování především do těch oblastí, které ještě nejsou plně pod naší kontrolou, a to zejména do prostředí vedení jednotlivých řádů a kongregací, a dále do prostředí získávání nových členek řehole (které se děje bez povolení státní správy, tedy ilegálně a vysoce konspirativně).

Stejně jako v mužských řeholních společnostech je výhodné i zde typovat mezi kandidátkami členství nebo mezi novickami. Možné je i typování mezi osobami, které s řeholnicemi udržují pravidelný kontakt, a to zejména mezi údržbáři v jednotlivých objektech, které jsou sestrami obývány a označovány jako „kláštery“. To je efektivní zvláště v případech, kdy zde dochází například k rozmnožování samizdatů, závadových tiskovin, případně jiné protistátní činnosti a nelegální činnosti. V této oblasti však není téměř možné, aby přicházely v úvahu osoby, které by neměly vědomost o řeholní příslušnosti osoby, která je jejich kontaktem.

Prověrka KTS bude zde značně ztížena životním režimem, způsobem života v rozsáhlé komunitě, zvláště pokud není ještě v objektu zavedena agentura. Před provedením prověřkových opatření bude tedy nutno připravit určitý plán, abychom zamezili dekonspiraci našich zájmů, a jednotlivé kroky promyšleně a velice citlivě volit. Vhodné bude typovat a provádět prověrky u osob, které se nacházejí v dočasné, byť déle trvající exklaustraci; nebo u tzv. tajných sester, které nežijí s ostatními v komunitě a nespádají do oficiálně státní správou uznaného kolektivu řeholní společnosti.

Velmi výhodné je typovat a provádět prověrky cestou stávající agentury z řad duchovních, kteří působí u řeholnic jako jejich zpovědníci a „duchovní pastýři“.

Při provádění prověřkových opatření ke KTS je vhodné využívat existující agentury i na jiných součástech StB (krajských a okresních správách), zabývajících se rozpracováním problematiky řeholních řádů a kongregací.

2. Některé specifické problémy spojené s výběrem a prověrkou členů řádů a kongregací působících jako duchovní se státním souhlasem

O členech řádů a kongregací z období před rokem 1948 (včetně) existují celkem ucelené materiály. Jednak je možno čerpat z tehdejších diecézních seznamů, jednak z přehledů jednotlivých řádů a kongregací a rovněž z archivních materiálů MV, které byly vyhotoveny v průběhu realizace státních opatření proti řeholním společnostem. V rámci některých součástí je možno také čerpat ze současných diecézních seznamů (např. Hradecká diecéze), kde je uvedena řádová příslušnost starších kněží. V každém případě se bude jednat o osoby ve věku nad 55 let. Takto je určena dosti rozsáhlá typová základna.

Při prověrce KTS se ve většině případů nepodaří zcela jednoznačně prokázat současné zapojení do nelegální řádové činnosti či do činnosti

řádů a kongregací vůbec. Proto je v takovém případě nejefektivnější zaměřit prověrku na skutečnosti, které odhalují porušování ustanovení kanonického práva či stanov jednotlivého řádu či kongregace. To ovšem vyžaduje ze strany operativního pracovníka jejich znalost. Nelze totiž vůbec počítat s tím, že by KTS přistoupil na spolupráci s čs. kontrarozvědkou pouze na ideovém základě.

Zvláště v této oblasti se osvědčuje spolupráce s jinými součástmi, neboť stávající agentura přibližně stejného věku předá informace o řeholní příslušnosti KTS (i když se jedná o spolupracovníka z oblasti světského duchovenstva) vzhledem k tomu, že se již znají dlouhou dobu a doslova o sobě vědí všechno. Takto prováděná prověřková opatření však musí být velmi pečlivě konspirována.

Typování mezi těmito osobami je výhodné také z toho hlediska, že mají velmi rozsáhlou stykovou základnu a v převážné většině také naprostou důvěru zájmového prostředí.

Přehled o členech řádů a kongregací, tajně přijatých po roce 1949, je nedostatečný. To je spojeno s vysokou konspirací, kterou je vedena nelegální řeholní činnost.

Členy jednotlivých řeholních společností se duchovní, kteří mají státní souhlas k výkonu své funkce, stávají dvojím způsobem:

- ještě před zahájením studia na CMBF, kde si vlastně svoje teologické vzdělání legalizují (obvyčně ve věku kolem 30 let),
- po skončení studia na CMBF již během výkonu duchovní činnosti.

Mimo to se podařilo několika osobám získat souhlas k výkonu duchovní činnosti v krizovém období let 1968–70.

Typování a prověrky je možno provádět v prvním případě během jejich studia na CMBF prostřednictvím stávající agentury. Problém však v této souvislosti vzniká s navázáním styku s KTS a jeho udržováním vzhledem k režimovým opatřením v objektu CMBF.

Značně problematické je typování ve druhém případě, kdy určitou řeholní příslušnost zjišťujeme spíše náhodně a po velmi pečlivě a detailní analýze poznatků získaných operativní cestou.

3. Některé zvláštnosti spojené s výběrem a prověrkou řeholníků, nemajících souhlas k výkonu duchovní činnosti

Rovněž přehled v této bázi nedosahuje zatím žádaných výsledků. Značnou roli zde hraje podobnost s činností tajně vysvěcených duchovních – řazených z operativního hlediska do tzv. nelegální církve. Je nutno si uvědomit, že duchovního může vysvětit pouze biskup, kdežto za právoplatného člena (z hlediska kanonického práva) je jedinac přijímán v kruhu členů toho kterého řádu či kongregace za přítomnosti provinciála. Tedy nestává se duchovním, pouze řeholníkem. Není vysvěcen, nýbrž skládá sliby do rukou provinciála či vyššího představeného. To však nevylučuje možnost jeho pozdějšího vysvěcení některým biskupem (nemusí být územně příslušný). Tak se stane řeholním knězem a má tím kanonické oprávnění vykonávat církevní

obřady jako duchovní – tedy obyčejně v kolektivu příslušníků svého řádu či kongregace. Řeholní laik toto oprávnění nemá.

Další zvláštností je skutečnost, že pokud se členům řehole nepodaří vybudovat několik malých komunit, žijí všichni jednotlivě v civilním prostředí. Ve svém zaměstnání většinou vynikají spolehlivostí a přesností, často zastávají v pracovním procesu i dosti vysoké funkce. Přitom jejich nejbližší kolektiv ani nemusí vědět o náboženském přesvědčení, natož pak o členství v řeholní společnosti. To také svědčí o vysoké konspiraci nelegální řeholní činnosti.

Typování a prověrky KTS v této bázi jsou tedy velmi obtížné a přímo závislé na stupni znalostí operativní situace ze strany operativního pracovníka.

4. Některé problémy spojené se získáváním ke spolupráci

Jak již bylo řečeno, není vůbec možné počítat s tím, že by KTS přistoupil na spolupráci s orgány čs. kontrarozvědky na ideovém podkladě. Jedná se v každém případě o osoby, které jsou zvláště vybrané, s vyhraněným náboženským smýšlením, jež svůj život zasvěcují řádu či kongregaci, tedy církvi jako takové.

Jestliže bereme tyto skutečnosti v úvahu, můžeme v převážné většině vyloučit i další pohnutku spolupráce, tj. finanční a hmotné výhody.

Pak již zbývá třetí možnost – kompromitující materiály. Musí se však jednat o materiály kompromitující jednotlivce v očích církve a řeholní společnosti, nikoliv materiály kompromitující ho před našimi právními normami a společností. V takovém případě by se situace obrátila proti nám, neboť taková osoba by mohla být označena za „mučedníka“, čehož by neopoměly/a/ využít západní centra a sdělovací prostředky k rozpoutání kampaně proti ČSSR. Ne vždy se podaří získat požadované kompromitující materiály.

To ještě neznamená, že v problematice řádů a kongregací nelze uskutečňovat verbovky.

O úspěchu vázacího aktu i dalšího průběhu spolupráce, tedy o efektivnosti agenturní činnosti čs. kontrarozvědky, v dané problematice nejvíce rozhoduje průběh styku s KTS.

Tato podmínka vyžaduje od operativního pracovníka, jak velmi dobrou znalost operativní situace (nejen v problematice řádů a kongregací, ale i celé římsko katolické církve), tak i znalost co nejširšího množství poznatků k osobě KTS.

Dalším předpokladem jsou osobní vlastnosti operativního pracovníka, jako slušnost, důstojnost, názorová pevnost, schopnost dobrého navazování kontaktu atd.

Souhrn těchto skutečností pak napomáhá v průběhu styku s KTS vytvořit hlavní důvod další spolupráce s orgány čs. kontrarozvědky – a tím je ve velké většině případů „osobní sympatie KTS k řídicímu pracovníkovi“. Navázání takového vztahu lze považovat za více jak polovinu cesty ke konečnému úspěchu.

Dalším problémem, který je úzce spojen se získáváním ke spolupráci, je určité odkrytí našich zájmů. Ne vždy je totiž KTS ochoten, byť přes dobrý dojem z operativního pracovníka, hovořit o „svém“ řádu či kongregaci. jinak se bude vyvíjet situace v případě získávání ke spolupráci u duchovního se státním souhlasem a jinak u tajného člena či členky řeholní společnosti. V prvním případě je možno zpočátku naše zájmy o problematiku řehole konspirovat zájmem o dění ve vikariátu či diecézi. Horší situace je v druhém případě, kdy KTS bude hovořit o pracovním prostředí, ale odmítne se bavit o své řeholi.

Jakékoliv uspěchání v tomto stadiu škodí další spolupráci. Mohlo by se lehce stát, že je splněna „čárka za spolupracovníka“, ale hlavní cíl, tj. agenturní proniknutí do řeholní společnosti, není splněn.

Kapitola III. – Problémy řízení a výchovy agentury z řad mnichů a jeptišek (s. 44-52)

Problematika řízení a výchovy agentury vyžaduje od operativního pracovníka individuální přístup ke každému spolupracovníkovi. Z tohoto pohledu je zřejmé, že jiný postup bude volen v případě agentury, která je v síti již delší dobu a má určité zkušenosti z naší práce, jiný v případě nově získané agentury.

V případě, že operativní pracovník přebírá do řízení agenta, který je již delší dobu v síti (mnohdy více než 10 let), je nezbytné pozorně prostudovat jím dříve předávané informace. Tím nejen zamezíme opakovanému zpracování určité informace, což již provedl operativní pracovník před námi, ale vhodně použita poslouží tato skutečnost i ke zvýšení autority řídicího pracovníka v očích agenta.

Velmi důležitá je co nejširší místní a osobní znalost z hlediska rozpracovávané problematiky. Stejně jako operativní pracovník prověřuje agenta, i agent si svým způsobem „prověřuje svého řídicího orgána“. Pokud je operativní pracovník schopen během schůzky reagovat na agentem uváděné přezdívky duchovních či členů řeholních společností a v hovorové řeči užívané názvy míst a objektů, opět je to značné zvýšení jeho autority v očích spolupracovníka.

Specifickým problémem při řízení a výchově agentury je i do značné míry fluktuace operativních pracovníků. Častá změna řídicího pracovníka spolupráci vůbec nepřispívá, ba naopak. Ale i tuto otázku je nutno řešit individuálním přístupem. Většinou se stává, že nový operativní pracovník bez velké znalosti operativní činnosti i problematiky přebírá agenta, který je v síti dlouhodobě. Pro něj pak není problémem si takovou skutečnost ověřit. Nejlepším řešením takové situace je při předávací schůzce vyzvednout osobní kvality a zkušenosti agenta s tím, že pomůže vniknout novému soudruhovi do problematiky.

Samostatným a důležitým problémem je otázka výchovy agentury, a to zvláště agentury nově získané.

Především otázka ideologické výchovy. Zde je nutno si uvědomit, že

pracujeme s protivníkem, jehož smýšlení můžeme svým způsobem označit za fanatické. Pokud by však naše případná ideologická výchova měla úspěch, pak nutně musíme počítat s tím, že v zájmovém prostředí začne šířit názory, které se neshodují se zájmy tohoto prostředí. To se již předem rovná dekonspiraci agentury – tedy zmaření cílů naší agenturní práce.

Tím ovšem nelze ideologickou výchovu zcela zavrhnout. Naopak, ta bude hrát velkou úlohu v pozdějším období, kdy budeme moci na základě vybudované kvalitní agenturní sítě přistoupit k postupnému rozložení řeholních pospolitostí.

Na výchovu agenta má velký vliv osobní příklad řídicího pracovníka. To se ovšem úzce pojí k úrovni vzájemného vztahu (jak bylo uvedeno v předchozí kapitole). Jestliže je takový vztah navázán a sám operativní pracovník během řízení například neslibuje nemožné, dodržuje svoje slovo, sděluje spolupracovníkovi pravdivé informace a jeho chování má vysokou společenskou úroveň, může kalkulovat s tím, že ve svém protějšku vyvolá stejnou odezvu.

Dalším prvkem, který je v operativní činnosti nezbytný a ke kterému musí být veden každý agent, je konspirace. Především se to týká uskutečňování schůzek. Ty by měly probíhat v maximální možné míře ve schůzkových místnostech, tedy konkrétně v propůjčených bytech a konspiračních bytech (dále jen KB). Každý spolupracovník by měl být veden k tomu, aby před vstupem do KB zkontroloval, zda není někým sledován či pozorován. Stejně tak by si měl počínat i operativní pracovník. Zvláště aktuální je tato otázka u agentů – duchovních se státním souhlasem, kteří jsou ve svém okolí dobře známi. Z tohoto důvodu je tedy také nezbytné vhodně volit KB v jiné části města, případně v menších aglomeracích mimo teritorium, kde je spolupracovník znám z hlediska své církevní funkce.

Z pohledu dodržování konspirace je též nezbytné respektovat církevní hierarchii a neúkolovat ofenzivně agenta k osobě výše postavené, pokud k tomu nejsou vytvořeny podmínky jiným způsobem. K řízení agentury je nutno přistupovat velice promyšleně, citlivě, se znalostí všech zvláštností rozpracovávané problematiky, neboť zvláště zde hrozí opominutím některé z nich nebezpečí bezprostřední dekonspirace.

1. Řízení a výchova agentury z řad členů mužských řeholních společností

Veškerá operativní činnost v této problematice je charakterizována skutečností, že mužské řeholní společnosti nemají svoji činnost povolenou státní správou – tedy ji uskutečňují protizákonně.

Členové mužských řádů a kongregací žijí většinou samostatně, pouze málo z nich v komunitách. Někteří mají státní souhlas k výkonu duchovní činnosti (tito jsou všichni řeholními knězi), jiní jsou v civilním prostředí (většinou frátri).

Tato roztržštěnost by měla hovořit o určitých výhodách z naší stra-

ny, ve skutečnosti je tomu však naopak. Obtížnost agenturního pronikání do nepřátelského prostředí svědčí o vysokém stupni konspirace.

Značnou výhodou z pohledu řízení agentury je, že všichni členové řádů a kongregací se pohybují na veřejnosti v civilním oblečení. Takže schůzkám v KB nebrání žádné překážky.

Z hlediska problematiky mužských řádů a kongregací je možno rozdělit stávající agenturní síť na:

- agenty, získané do problematiky mužských řádů a kongregací a zde také využívané,
- agenty, získané do jiné problematiky římsko katolické církve, mající možnost získávání informací z oblasti řeholních společností,
- agenty, získané i mimo problematiku církví a náboženských společností, kteří před námi úmyslně zatajují svou příslušnost k některé řeholní společnosti,
- agenty, získané a využívané po jiné linii čs. kontrarozvědky, kteří získali možnost předávání informací z oblasti řeholních společností.

V každém z těchto případů bude probíhat řízení a výchova poněkud odlišným způsobem.

V prvním případě se jedná o příslušníky určité řeholní společnosti. Zde je splněn cíl agenturního proniknutí do nepřátelského prostředí a agent je jednoznačně řízen do rozpracovávané problematiky. Pokud má možnosti, je využíván i do dalších okruhů v rámci římsko katolické církve. Při jeho řízení a výchově je nezbytně nutné citlivě vycházet z hierarchického uspořádání řeholní společnosti.

Ve druhém případě se jedná o příznivce řádu či kongregace, nebo o duchovní se státním souhlasem k výkonu své funkce, který udržuje úzký kontakt na některého člena řeholní společnosti. Řízení a výchova takového agenta musí vycházet z jeho schopností a možností v dané problematice. Často zde není doceňována možnost provedení agenturně operativní kombinace s cílem podstaty spolupracovníka do nepřátelského prostředí. Je tomu tak zřejmě proto, že výsledek agenturně operativní kombinace se neprojeví dříve jak za tři až pět let. To by nás však od takové možnosti nemělo odrazovat, zvláště za současného stavu rozpracování problematiky mužských řeholních společností.

Ve třetím případě se jedná jak o duchovní se státním souhlasem k výkonu funkce, tak i o osoby z civilního prostředí. Charakteristickým rysem je zde skutečnost, že agent úmyslně zatajuje svoji, mnohdy i dlouholetou, příslušnost k některé řeholní společnosti před pracovníkem čs. kontrarozvědky. Ve většině případů se může jednat o dobře hodnoceného spolupracovníka, který je úspěšně využíván při rozpracování problematiky, do které byl získán. Tato situace vyžaduje v prvé řadě podrobné vyhodnocení dosud předaných informací a současně provedení prověřkových opatření k osobě agenta. Na základě výsledku je pak nutno v úzké součinnosti s dosavadním řídicím orgánem analyzovat osobní vlastnosti spolupracovníka, zvláště přístup

a chování na schůzkách a stanovit tak další průběh řízení a výchovy. Do přijetí opatření ke změnám v řízení a výchově musí schůzková činnost pokračovat v původním duchu s cílem zamezit případné dekonspiraci našich zájmů. V takové situaci musíme mít na zřeteli, že agent může spolupracovat s orgány čs. kontrarozvědky s vědomím svého řeholního představeného. Proto jakékoliv uspěchání bude v každém případě na škodu věci. Mohlo by se lehce stát, že dojde nejen k dekonspiraci našich zájmů, ale spolupracovník odmítne i další spolupráci. Ani taková situace není záležitostí dvou nebo tří schůzek, a může trvat i déle jak půl roku.

Ve čtvrtém případě se můžeme dostat i do situace, kdy agent předá poznatek vztahující se k problematice řeholních společností. Protože je však využíván na jiném úseku kontrarozvědné činnosti, řídicí orgán z jakéhokoliv důvodu poznatek nepostoupí na příslušnou součást, i když je reálná možnost jeho využití k řádům či kongregacím. Protože tomu tak není vždy, daří se i tímto způsobem pronikat okrajově do nepřátelského prostředí především za účelem zpracování přehledu o osobách v bázi či provádění určitých prověřkových opatření. Taková situace vyžaduje od řídicího pracovníka nejen postoupení poznatku, ale především konzultaci s příslušným operativním pracovníkem za účelem provedení změn v řízení a výchově jím vedeného agenta.

2. Řízení a výchova agentury z řad členek ženských řeholních společností

Důležitým rysem je zde skutečnost, že až na výjimky žijí členky ženských řádů a kongregací v menších či větších komunitách a jsou stále oblečeny do řeholního oděvu. V něm se pohybují i na veřejnosti. Pokud opouštějí svou komunitu, pak nejméně dvě společně, a to ještě se souhlasem své bezprostřední představené. Pouze funkcionářky řeholních společností se mohou pohybovat mimo komunitu samostatně, ovšem zpravidla se tak neděje.

Všechny tyto skutečnosti nesmírně komplikují řízení agentury, a to zejména uskutečňování schůzek.

Schůzková činnost s agenturou z řad jeptišek v blízkosti jejich bydliště je z hlediska konspirace velmi nebezpečná stejně jako uskutečňování schůzek v KB. Z tohoto pohledu se jeví výhodné ustanovovat na referáty ženských řádů a kongregací příslušnice SNB. Je však nutné zvažovat jejich účast na provádění různých opatření z hlediska dekonspirace v zájmovém prostředí.

Agenturu v problematice ženských řeholních společností je možno rozdělit na:

- agenturu z řad členek ženských řádů a kongregací,
- agenturu, která z hlediska svého postavení, pracovního zařazení či funkce je s jeptiškami v častém styku a má důvěru zájmového prostředí,
- agenturu, získanou a využívanou po linii jiného úseku čs. kontra-

rozvědky, která získala možnost předávání informací ze zájmového prostředí.

V prvním případě bude nutno brát při řízení a výchově zřetel na hierarchické postavení agentury v řeholní společnosti, jakož i na možnosti a schopnosti spolupracovnice. Rovněž tak bude rozdíl v řízení a výchově členky řeholní společnosti, která má činnost povolenu státní správou /,/ a řeholní společnosti, jejíž činnost je uskutečňována nelegálně, bez souhlasu státní správy. V každém případě se jedná o agenturu, která byla získána k využití do problematiky ženských řeholních společností, je s tím srozuměna a v tomto směru též úkolována.

Druhá skupina je dosti rozsáhlá a zahrnuje jak duchovní se státním souhlasem k výkonu činnosti, tak i členy příslušných prvních řádů a ostatních mužských řeholních společností jako i osoby z civilního prostředí. Jejich řízení a výchova bude především záviset na stupni důvěry zájmového prostředí. Úkolování je možno zaměřovat jak k celým řeholním společnostem, tak i k jednotlivým osobám. Pokud se jedná o ženu z civilního prostředí (svobodnou) a jsou vytvořeny možnosti, i zde se dá uvažovat o provedení agenturně operativní kombinace s cílem agenturního proniknutí do zájmového prostředí. Výsledky však lze očekávat ještě za delší dobu než v případě mužských řeholních společností. Zřejmě snazší a efektivnější je proto využití osob náležejících do první skupiny.

Oproti mužským řeholním společnostem bude případné využití agentury ze třetí skupiny spíše výjimečné /výjimečné/. Úkolování této agentury bude směřovat především k některým prověřkovým či organizačním opatřením. V každém případě však získání takové možnosti bude vyžadovat od příslušného řídicího pracovníka předběžnou konzultaci a dohodu s operativním pracovníkem odpovídajícím za rozpracování problematiky ženských řeholních společností.

V problematice ženských řádů a kongregací je podceňována otázka kvalitní rezidentury. Tímto krokem by se podařilo překlenuj komplikace spojené především s obsluhou agenturní sítě spadající do první skupiny. V současné době existují jak možnosti, tak i schopná agentura, aby byla vybudována velmi kvalitní a akceschopná rezidentura v problematice ženských řeholních společností.

Kapitola IV. – Využívání agentury z řad členů řádů a kongregací v boji s podvratnou činností části římsko katolické církve (s. 53-59)

Jestliže bereme v úvahu postavení řádů a kongregací v rámci celé římsko katolické církve, pak je využívání agentury z řad členů řeholních společností možno označit za univerzální. To však není pravidlem a závisí na individuální pozici každého spolupracovníka.

Univerzálnost využití bude platit zejména o těch členech mužských

řeholních společností, kteří jsou se souhlasem státní správy ve výkonu duchovní činnosti. Z hlediska osobního postavení mají možnosti /proniknout/ jak do problematiky řádů a kongregací (většinou i ženských), tak i do problematiky světských duchovních a hierarchie. V případě potřeby je vzhledem k obrovskému okruhu styků možné jejich využití i na jiném úseku kontrarozvědné činnosti (právní, kultura atd.). Obvykle je možnost využití takové agentury i do problematiky nekatolických církví a náboženských společností i zakázaných sekt (např. jehovisté), avšak většinou pouze okrajově. Některé spolupracovníky je možno využít i v problematice nelegální církve a laického hnutí, jako i při rozpracování Cyrilometodějské bohoslovencké fakulty (dále jen CMBF).

U členů řeholních společností, žijících v civilním prostředí, bude možné využití i k některému dalšímu řádu či kongregaci mimo jeho „vlastní“, dále do problematiky nelegální církve a laického hnutí. Mimo to je možné jejich využití i po necírkevní linii při kontrarozvědném rozpracování objektu, ve kterém je agentura zaměstnána. V převážné většině nemají tyto spolupracovníci možnosti ani ke světským duchovním, ani k ženským řeholním společnostem, ani k nekatolickým církvím, ani k CMBF.

U agentury z řad členek ženských řeholních společností nebude většinou možnost využití jiná než k vlastnímu řádu či kongregaci. To pramení z jejich způsobu řeholního života v uzavřených komunitách. I zde však budou výjimky, a to zejména u agentury z řad představených ženských řeholních společností.

Vedle hlediska využívání agentury z řad členů řeholních společností do jednotlivých problematik stojí za pozornost i využívání agentury z hlediska typů.

V podstatě celá agenturní síť po linii řeholních společností je využitelná jako pozici agentury. Slouží k jednoznačnému určení řádové či kongregační příslušnosti jednotlivců, ke zjištění početních stavů jednotlivých řeholních společností, míst jejich tajných schůzek, zjištění a ustanovení členů provinčního vedení včetně provinciála, zjištění řádových domů, zaměření činnosti řeholní společnosti atd.

Podle potřeby čs. kontrarozvědky je možné většinu z agentů po linii řeholních společností využít při operativním rozpracování zájmových osob, a to nejen z řad členů a členek řádů a kongregací, ale i světských duchovních, civilních osob atd.

Většina stávající agenturní sítě je rovněž využitelná jako vlivová agentura, a to opět nejen v rámci dané problematiky, ale individuálně i mimo ni.

Z hlediska druhu tajných spolupracovníků stojí za úvahu i využití některých agentů jako rezidentů. Jedná se především o využití v problematice ženských řeholních společností, kde by jistě řešení této otázky nebylo ke škodě věci.

V boji s řádovou hierarchií je neefektivnější a nejméně komplikované

využití agentury přímo z řad vedení jednotlivých řádů a kongregací. V takovém případě je využití agentury možné nejen ke konkrétní řeholní společnosti, již je spolupracovník členem, ale i k ostatním, neboť většina řádové hierarchie mezi sebou udržuje pravidelný kontakt.

Prostřednictvím takové agentury získáme nejen personální přehled o celé řeholní společnosti včetně funkcionářů, ale i způsob spojení na odpovídající generaláty v zahraničí. Dále získáme přehled o movitém i nemovitém majetku jednotlivých řeholních společností, o finančních prostředcích, kterými disponují, způsobech přijímání nových členů, místech tajných schůzek a porad, místech přijímání do řádu včetně tajných biskupů, kteří světi řádové kněze atd. Získáme tedy ucelený přehled o složení i činnosti jednotlivého řádu či kongregace.

Prostřednictvím agentury z tohoto prostředí je možno i do určité míry ovlivňovat činnost řeholní společnosti. Ale pouze do určité míry. Pokud však ostatní členové provinční rady či zahraničního vedení řádu dospějí k závěru, že některý z nich nezastává plně linii řeholní společnosti, je bez odkladu vyměněn. Využití řádových členů řeholních společností v boji s řádovou hierarchií závisí na jejich osobním vztahu k jednotlivým funkcionářům. Pokud mimo vztahu podřízenosti, vyplývajícího z monokratického způsobu vedení, není vybudován velmi blízký (to je nutno zdůraznit) osobní přátelský vztah, je téměř nemožné využití takové agentury bez nebezpečí dekonspirace.

V boji se světskou hierarchií je využitelnost agentury z řad členů řeholních společností širší. To pramení především z vědomosti světské hierarchie o řádové příslušnosti jednotlivců a z toho vyplývající důvěry k nim. Využitelná je především agentura z řad duchovních se státním souhlasem k výkonu činnosti, jako i agentura z řad vedení jednotlivých řeholních společností.

Využitelnost nespočívá pouze v možnosti získávat informace k operativně rozpracovávaným osobám z řad světské hierarchie, ale vzhledem k důvěře i v možnosti ovlivňovat prostřednictvím takové agentury v určitém směru tyto kruhy podle našich potřeb.

Často světská hierarchie využívá osoby, o nichž ví, že jsou členy řeholních společností, k plnění úkolů, které považuje za důvěrné a o kterých by se podle jejich názoru neměla dovědět státní správa. Jedná se například o kanály spojení do zahraničí, udržování konspiračního styku s osobami z řad nelegální církve i řeholních společností, rozmnožování a distribuce různých tiskovin a písemných materiálů, pořádání tajných porad a pod. To vše jsou směry možného využití agentury z řad členů řeholních společností v boji s podvratnou činností světské hierarchie.

Problematika řádů a kongregací je velmi úzce propojena s problematikou tzv. nelegální církve. Proto i možnost využití agentury z řad členů řeholních společností v boji s nelegální církví je dosti rozsáhlá.

Je možno konstatovat, že někteří členové řeholních společností se

přímo podílí na činnosti nelegální církve, ba dokonce v mnoha směrech sehrávají vůdčí úlohu.

Využívání agentury z řad členů řádů a kongregací je tedy možno označit za všestranné. A to jak při zjišťování a upřesňování zapojení a funkcí jednotlivců v nelegální církvi, tak při jejich operativním rozpracování/,/ jako i k ovlivňování činnosti těchto kruhů. To se vztahuje jak na členy mužských, tak i ženských řeholních společností.

V tomto směru lze uvést příklad jezuitského kněze Františka LÍZNY, který organizoval vydávání nelegální církevní a protistátní literatury a tiskovin v úzké součinnosti s osobami z řad ženských řeholních společností i laického apoštolátu/,/ jako i duchovních se státním souhlasem – členů jiných řeholních společností. Sám LÍZNA byl registrován jako příslušník nelegální církve a jeho řádová příslušnost byla zjištěna až v průběhu agenturně operativního rozpracování.

V průběhu rozpracování problematiky řeholních společností bude nabývat na významu tzv. vlivová agentura. I když v současném období tento způsob využívání agentury v dané problematice není zatím aktuální.

V případě, že se podaří vybudovat rozsáhlou agenturní síť, bude mít vlivová agentura nesmírně těžkou úlohu, a to rozložení řeholních společností zevnitř. V takovém případě bude jako vlivová využita veškerá agentura získaná a řízená v problematice mužských i ženských řeholních společností.

Za současné situace je možno využít agenturu jako vlivovou efektivně pouze mimo problematiku řádů a kongregací, jak bylo uvedeno například v předcházejících podkapitolách.

Možnosti využití agentury z řad členů řeholních společností, jak bylo uvedeno v této kapitole, mohou dokumentovat na příkladu tajného spolupracovníka ADAM, kterého jsem řídil pět let. Jako benediktin měl důvěru nejen v prostředí řeholních společností, ale i mezi světskými duchovními. Mimo to byl využíván při rozpracování mnoha osob, při rozpracování problematiky CMBF atd. Měl možnosti i do zahraničí, například k bývalému opatu OPASKOVI, měl volný přístup a plnou důvěru i na pražské konzistoři. Vzhledem ke svému vysokému věku a celoživotnímu působení v římsko katolické církvi měl obrovskou osobní i místní znalost. Mnohokrát byl využíván i k uskutečňování vlivu na některé osoby z různých církevních kruhů, především hierarchie. Za dobu svého více jak 30letého zařazení v agenturní síti čs. kontrarozvědky měl i značně rozsáhlé odborné znalosti z naší práce. Je to příklad univerzálně využitelného agenta do všech problematik římsko katolické církve i mimo ni, z řad členů řeholních společností.

PŘÍLOHA III

DRÁBÍK, P.: Formy a metody boje orgánů StB s podvratnou činností římskokatolických řeholních řádů. Brno 1984

Úvod – část 2. Historický přehled, vznik a vývoj řeholních společností na území ČSSR (s. 13-44)

V současnosti se pro označení všech typů řeholí užívá název řeholní společnost – společnost ř. k. věřících, kteří se zavazují vést více či méně trvalý způsob společného života stvrzeného a vázaného slibů poslušnosti, čistoty a chudoby a orientovanými obecnými církevními předpisy a evangelními radami (Kán. 573 a násl.). Řeholní společnosti se z hlediska vnitřní povahy dělí na:

- a) řády = společnost, kde příslušníci jsou vázáni tzv. „slavnými slibů“, které jsou platné neodvolatelně;
- b) kongregace = společnost, kde jsou příslušníci vázáni tzv. „jednoduchými slibů“, které jsou buď dočasné (omezené časovým údobím; 3, 6, 9 let apod.), nebo doživotní (dříve používán termín „věčné“).

Před složením slibů musí každý kandidát projít přípravným obdobím, které se skládá ze 2 fází: postulátu (zpravidla půlroční), kdy je zkoumána vhodnost a schopnost k přijetí a kandidát si současně osvojuje základní řeholní zásady. Na postulát navazuje druhá fáze přípravného období/,/ a to noviciát (délka trvání 1-2 roky, ale např. u řádu jezuitů až 12 roků), v jehož průběhu je prováděno důsledně formování myšlení osob připravovaných ke vstupu do řehole. Cílem postulátu a noviciátu je zcela oprostit jedince od dřívějších společenských vazeb (včetně rodičů a sourozenců), a to i hmotných a materiálních. Po ukončení noviciátu jsou skládány předepsané slibů a to 3 základní – čistoty, chudoby a poslušnosti. Poslední z uvedených bývá např. u jezuitů znásoben slibem poslušnosti papeži. Cílem postulátu, noviciátu a dalších formací je vychovat osobu bez jakékoliv závislosti na světských věcech, cele oddanou římskokatolické církvi.

Činnost řeholních společností je převážně uskutečňována v řeholních domech = dům patřící řeholi, nebo v řádových komunitách = řádně obsazený řeholní dům, ve kterém bydlí alespoň 6 řeholníků. Územně je činnost řeholních společností členěna do provincií nebo kanonií, což jsou svazy více řeholních domů, přičemž v čele stojí provinciál, inspektor nebo opat. Tyto názvy přesně stanoví jednotlivé konstituce řádů a kongregací. Nejvyšší řádoví představitelé se nazývají generál, opat generál, superior, kteří jsou z převážné míry voleni do svých funkcí doživotně. Většina představitelů mužských a ženských řádů sídlí v Římě, čímž tvoří přirozeně pohotový štáb v hlavě katolicismu. Jako celek se řehole ve Vatikáně sdružují ve vlastní orgán/,/

tzv. Kongregaci pro řeholníky a řeholnice, tvořící tak významnou součást vatikánské správy. Tato kongregace má na starosti dodržování řeholních pravidel, manipulaci s jednotlivými výsadami, řeholní disciplínu apod. Každá významná řeholní společnost má navíc u papežské stolice svého protektora (kardinála), který zajišťuje její bezprostřední styk s papežem.

Vzhledem k tomu, že z hlediska historického sehrály větší či menší měrou na území ČSSR jednotlivé mužské a ženské řády svoji roli/,/ bude v následující části podán jejich stručný přehled s daty vzniku a vývoje.

Mužské řehole:

A/ mnišské řády

1. řád benediktinský – založen v 6. století n. l. Řád rozpracovává základní principy mnišského života. Je zaměřen na propagaci katolické víry, zabývá se teologií a katolickou publicistikou, vykonává katolickou liturgii, pastoraci a v současné době se zaměřuje na výchovu kléru a činnost v aktivním apoštolátu. V ČSR působili do r. 1948 asi na 20 místech. Řád má v současnosti kolem 7.000 členů s největší koncentrací v Itálii, Francii, Belgii, Holandsku, NSR, Rakousku, MLR, USA a Latinské Americe. Sídlo řádového ústředí se nachází v Římě, Piazza Cavalieri di Malta 5. V ČSSR působí v duchovní správě 10 řeholníků a mimo duchovní správu cca 12 dalších aktivních řeholníků. Pro vysoký věkový průměr členů řádu není vyvíjena žádná nepřátelská činnost. Jednotliví exponenti mají zájem pouze o udržování řádové pospolitosti. Opat řádu OPASEK emigroval v r. 1969 do NSR, kde žije v kláštře v Rohru, odkud organizuje podvratnou činnost proti ČSSR.
2. řád cisterciácký – založen v r. 1112 ve Francii jako odnož řádu benediktinů. Ve středověku byl využíván jako kolonistický řád, který upevňoval feudální zřízení. Řád je soustředěn na propagaci víry, pastoraci, výuku náboženství a výchovu k apoštolátu. Za svého působení na nynějším území ČSSR se nacházel na 12 místech a zejména ve středověku patřil k největším vlastníkům pozemků. Tento řád má v současné době asi 1.800 členů, kteří působí v Itálii, Francii, Holandsku, Rakousku, Polsku, USA a Brazílii. Centrum cisterciáckého řádu je v Římě, Tempio di Diana 14. V ČSSR působí v duchovní správě 5 kněží a mimo duchovní správu dožívají další 3 řeholníci. Jedná se o pasivní řád, který nemá možnosti k aktivizaci řádové činnosti. Vedení řádu pro ČSSR tvoří preláti cisterciáků MATEJKIEWICZ z PLR (Wanchock).

Mezi mnišské řády patří dále celestini /celestini/, založeni v r. 1250 a kartuziáni, kteří byli založeni v r. 1084. Tyto řády sice ve středověku působili/y/ na našem území, ale pro současnost je jejich existence téměř bezvýznamná.

B/ vojenské duchovní řády (tzv. „řády rytířské“)

1. řád maltézských rytířů (johanité) – založen v r. 1048 v Jeruzalémě, odkud přesídlil postupně přes Kypr, Rhodos na Maltu, kde působil od poloviny 10. století. Na našem území působil tento řád od r. 1158 a vzhledem k tomu, že se jednalo o vojensky organizovanou instituci, byl její vliv velmi značný. Řádová činnost je především diplomatická, přičemž se v tomto směru angažují zejména laičtí členové, tzv. čestní rytíři, nositelé maltézského velkokříže, čestní bailliové aj., kteří působí ve službách Vatikánu. Sídlo řádu je v Římě na Via dei Ponte quattro Capi 39. V ČSSR působí v duchovní správě 4 duchovní. V ČSSR je jedním z představitelů laický člen Dr. Hugo ROKYTA, podílející se na organizování některých nátlakových akcí v napojení na CH 77.
2. řád německých rytířů/–/ založen v roce 1198. Posláním řádu bylo realizovat římskokatolickou expanzi ve východních částech Evropy a vytvářet základní síť pro kolonizaci a germanizaci jednotlivých národů. V současné době vyvíjí charitativní činnost, pastorační a laický apoštolát, v podstatě účelně redukované moderní církevní funkce. Sídlo se nachází v Rakousku ve Vídni, Singerstrasse 7. Na území ČSSR žije pouze několik přívrženců řádu, k jejichž činnosti nebyly zjištěny žádné negativní poznatky.
3. řád křížovníků s červenou hvězdou – založen v r. 1233 v Praze. Řád získal brzy velmi silné pozice, a to zejména v českých zemích a v Polsku. Posláním řádu byla charitativní a pastorační činnost, přičemž jeho čelní představitelé patřili mezi přední feudály. V ČSSR působí nyní v duchovní správě 14 řeholníků a dále asi 15 mimo duchovní správu. Vedení řádu je v současné době ve Vídni a představeným řádu je emigrant Josef NOVOTNÝ, který vyvíjel snahy o aktivizování řádové činnosti, zejména v přijímání řádového dorostu, což se mu doposud nezdařilo.

C/ řeholní kanovníci

1. řád premonstrátů – založen v r. 1120 ve Francii. Ve středověku dosáhl řád maximálního rozsahu a svými prostředky ovlivňoval politický i kulturní život v mnoha zemích. Významnou ideologickou úlohu sehrály řádové školy, které měly v některých oblastech téměř monopolní postavení. Současná řádová činnost je značně zmodernizována a je orientována na působení v misiích, eucharistické slavnosti, exercicie a pedagogickou činnost. Řád působí ve Francii, Belgii, NSR, Rakousku, Kanadě a prosazuje se i v Indii, Brazílii a Africe. Počet členů je asi 3.000. Ústředí řádu je v Římě, Vialle Giotto 27-29. V ČSSR je 5 kanonií, 40 řeholníků působí v duchovní správě a mimo duchovní správu asi 10 aktivních příslušníků řádu, kteří se snaží zejména aktivizovat řádový život a nelegální formou připravovat a vychovávat řádový dorost. Na této nelegální činnosti se dále podílí terciáři, t. j. osoby, které jsou z řad katolické inteli-

gence a laiků, kteří vstoupili do řádu zejména v období let 1968–69.¹⁾

D/ /Ž/ebравé řády

Jedná se o řehole s dvojí/mi/ církevně institucionálními tendencemi. Jednak jsou to řády, které mají střežit a prosazovat především katolickou ideologii a dále řehole, které kompenzují a prakticky uspokojují každodenní potřeby a zájmy vykořisťovaných mas a výhodně této skutečnosti využívají ve prospěch řím. kat. církve. Tyto řehole vznikaly jako důsledek zákonitých potřeb církve, které byly jak sociálně apologetické, tak i nutností masového působení na společnost.

1. dominikánský řád – založen počátkem 13. století ve Španělsku. Jeho hlavním úkolem je propagovat, upevňovat a střežit katolickou ideologii. Z tohoto důvodu mohou dominikáni kdekoliv, nezávisle na místních biskupech, kázat.²⁾ Kurie jim dále bez omezení povolila výkon inkvizice, čili výkon funkce namířené proti všemu, co nebylo z hlediska ideologického a světonázorového shodné s katolickou věroukou. Čelní ideologové z řad dominikánů (Albert VELIKÝ, Tomáš AKVINSKÝ, Mistr Eckhart z Hochheimu) vytvořili tomistickou filozofii, která si udržela ideologickou homogenii v rámci celé církve až do 19. století a byla propagována jako oficiální katolická doktrína. Řád i v současnosti propaguje filozofii Tomáše AKVINSKÉHO, ale v renovované podobě jako novotomismus, orientuje se na provádění apoštolátu, kazatelskou, pastorační a misijní činnost a intenzivní propagaci katolicismu. V některých západních státech řídí vysoké školy, akademie a univerzity. V USA a Latinské Americe ovládají dominikáni část hromadných sdělovacích prostředků. Jsou v čele Centra pro studium církví ve Východní Evropě, které bylo zřízeno při univerzitě v Bologni. Počet členů je téměř 10.000, kteří působí prakticky po celém světě. Sídlo dominikánského řádu se nachází v Římě, Piazza Pietro d'Iliria 1, Aventino.

V ČSSR působí v duchovní správě 25 řeholníků a mimo duchovní správu dalších asi 80 dominikánů. Neprátelská činnost řádu je zaměřena zejména na provádění tajného apoštolátu, získávání rádového dorostu a nelegální publikační činnost neregistrované náboženské literatury. Silnou zbraní řádu dominikánů je široká základna příslušníků III. řádu – terciáři, kteří jsou zejména z řad katolické inteligence a osob s krajně reakčním postojem k našemu socialistickému zřízení. Jejich negativní působení se projevuje prakticky ve všech oblastech řím. kat. církve, přičemž se v poslední době zaměřují zejména na tajnou náboženskou činnost s mládeží.

2. řád minoritů – založen v r. 1209 Františkem z Assisi v Itálii. Hlavním posláním řádu bylo působit mezi nejchudšími masami a vhodně přizpůsobenou náboženskou propagandou eliminovat revoluční tendence, které byly namířeny proti vládnoucí třídě i samotné řím. kat. církvi. První konvent tohoto řádu u nás vznikl v Praze v r.

1238. Současná činnost minoritů je přizpůsobena novodobým církevním potřebám a sociálním podmínkách, tzn. provádění apoštolátu ve všech formách, pastoraci, misie a propagandu katolicismu. Řád kromě působení v kapitalistických státech a rozvojových zemích má své provincie i v Polsku a Rumunsku. Celkový počet členů činí asi 4.000. Sídlo řádového ústředí je v Římě na Piazza 3, Apostolici 51. V ČSSR působí v duchovní správě 10 řádových kněží, mimo duchovní správu dožívá asi 10 řeholníků. Provinciálem je P. František ŠKRDĹÍK, ř. jm. NORBERT z Brna. V poslední době byly získány poznatky o snaze vedení řádu v zahraničí aktivizovat na našem území řádovou činnost, zejména ve směru na rozšíření členské základny.¹⁾

3. františkánský řád – institucionálně se diferencoval od řádu minoritů, což bylo kodifikováno v r. 1517. Řád působil obdobně jako minorité, navíc však provozoval misijní praxi a propagandu, kazatelství, výchovu mládeže a kléru a organizování exercicií. Řád působí prakticky po celém světě a jeho silnou zbraní je dozor nad činnostmi všech řeholních a polořeholních společností III. řádu sv. Františka, které v současnosti sdružují přes 800.000 členů. Vlastní počet řeholníků je téměř 25.000, z toho asi 16.000 řádových kněží. Současná činnost, kromě již výše uvedené/,/ je zaměřena zejména na organizování laického apoštolátu s pronikáním do všech sociálních struktur. Sídlo řádu františkánů je v Římě, Via Mediatrice 25. V rámci působení řeholních společností se na území ČSSR jedná o jeden z neaktivnějších mužských řádů. V duchovní správě působí 30 řádových kněží a asi 100 řeholníků působí mimo duchovní správu. Hlavním cílem řádu v současných podmínkách je ožívování a aktivizace řádového života, zejména spočívá v přijímání nových členů. Pro vlastní potřebu členů řádu je vydáváno značné množství nelegální a neregistrované náboženské literatury. Provinciálem řádu byl P. BÁRTA z Liberce, který patřil mezi nejreaktější řádové představitele. Po jeho smrti v r. 1982 převzal funkci provinciála P. KUBÍČEK z Prahy, který má snahu, aby řádová činnost byla i nadále uskutečňována v intencích jeho předchůdce.¹⁾
4. řád kapucínů – jedná se o řád, který vznikl v r. 1525 diferenciací od minoritského řádu. funkčně ani organizačně se od františkánů a minoritů příliš neliší, ale jeho specifikum je v bezprostředním působení v lidových vrstvách. Tento úkol modifikuje veškerou ideologickou a propagandistickou činnost. Ta je orientována na prosazování tzv. „lidových misí“, pastoraci a přípravu kléru pro rozvojové země. Celkový počet řeholníků je 13.000 působících prakticky po celém světě. Sídlo řádu kapucínů je v Římě na Via Piemonte 70. V ČSSR působí v duchovní správě 30 řeholníků a 50 příslušníků řádu dožívá mimo duchovní správu. Provinciálem je P. SVATEK, ř. jm. ELIÁŠ z Prahy. Veškerá činnost řádu kapucínů na území ČSSR spočívá ve snaze působit na široké vrstvy věřících, zejména však na mládež a mladou katolickou inteligenci. Byly získány poznatky

o snahách vytvoření komunit s cílem religiozního působení v místech soustředování většího počtu věřících.¹⁾

Vedle výše uvedených dominantních žebavých řádů působili/y/ na našem území méně početné řády/,/ a to:

5. řád augustiánů – založen ve 13. století se zaměřením na výchovu, misie a pastorační. Počet členů je asi 4.000 s působností prakticky po celém světě, nejvíce se však orientuje na činnost v rozvojových zemích Latinské Ameriky. Současné řádové ústředí se nachází v Římě, Via del Uffizio 25. V duchovní správě v ČSSR působí 5 řádových kněží a mimo duchovní správu dožívá 8 řeholníků. Od r. 1950 působí na našem území pouze jediný konvent. Provinciálem řádu je P. Josef PEŠA z České Lípy. K činnosti tohoto řádu nejsou v současnosti zjišťovány negativní poznatky.
6. řád Bosých karmelitánů – založen r. 1156 v Palestině, odkud se postupně rozšiřoval do Evropy, a to v polovině 13. století. Členskou základnu tvoří asi 2.500 řeholníků s orientací na moderní způsoby misí, pastorační, apoštolátu a výchovy nového kléru. Sídlo vedení řádu je v Římě, Via Giovanni Lanza 138. Na našem území se jedná o dožívající řád, který má v duchovní správě 3 duchovní a mimo asi 5 řeholníků. Funkci provinciála řádu formálně zastává P. Leopold KARÁSEK, ř. jm. MELICHAR z Jindřichova Hradce. Jedná se o dožívající řád, který nevyvíjí žádnou činnost.
7. řád /s/ Servitů – založen v r. 1233 ve Florencii se zaměřením na působení v poutních místech, laický apoštolát a organizování lidových exercicií. Počet řeholníků je asi 1.500. Řeholní ústředí se nachází v Římě, Via Marcello al Corno 6. V ČSSR již nepůsobí žádný člen uvedeného řádu v duchovní správě. Veškerá činnost je směřována na laický apoštolát.
8. Milosrdní bratři – založeni v r. 1537 ve španělské Granadě. Hlavním posláním je charitativní činnost, zejména v péči o nemocné, laický apoštolát a lidové exercicie. Počet členů je asi 2.200. Sídlo vedení řehole je v Římě, Via di Ponte Quattro Capi 39 (shodně jako u maltézských rytířů). Ve své činnosti rozvíjejí jednu z neaktivnějších stránek náboženského působení ve společnosti – charitativní praxi. Využívají příhodně složitých a jemných psychologických vazeb, když se dostane jedinec do stresových a kalamitních situací. Využívají i přirozených lidských obav ze smrti a fyzické bezmocnosti. Uvedený řád je řízen provinciálem Johannem HEIDENREICHEM z NSR. V ČSSR je pověřen vedením řádu P. Vladimír HANYŠ ze Zvole, okr. Žďár nad Sázavou, ř. jm. LONGIN. V duchovní správě působí 1 řeholník, mimo 3 přestárli duchovní. Podle získaných poznatků řád nevyvíjí aktivní činnost.

E/ řeholní klerikové

Počátkem 16. století se vlivem změn v ekonomických a sociálních

podmínkách dostal katolicismus postupně do hluboké krize. Výsledkem snah římskokatolické církve řešit tuto pro ni nepříznivou situaci bylo provedení reformy katolicismu, což vyřešil jednak tridentský koncil (1545-1563), který reorganizoval činnost církve po stránce institucionální, ideologické, světonázorové a kodifikoval daný stav,³⁾ jednak vznik nových řádů, jejichž hlavním cílem bylo čelit vnitřní a vnější krizi; navíc potom aktivně zasahovat do světských záležitostí a vhodným způsobem „regulovat“ činnost vládnoucí třídy podle zájmů řím. kat. církve. Tyto nově vzniklé řády byly poslušným a přímým nástrojem katolické církve v budování ideologických pozic v jednotlivých státech. Jednalo se o:

1. jezuitský řád (Tovaryšstvo Ježíšovo) – založen v r. 1534 Ignácem z Loyoly ve Španělsku, který vypracoval řeholní pravidla. Nejdůležitější však byla funkční struktura tohoto řádu, do které římskokatolická církev konstituovala maximum ze svých hegemonistických, účelně zaměřených mechanismů, které byly schopny úspěšně stimulovat i celé sociální jednotky (stát). Posláním řádu byla obrana církevních pozic v zemích, kde byl katolicismus z jakýchkoli důvodů zatlačen do defenzivy (důkazem je historické působení jezuitů v českých zemích po r. 1620 při jejich rekatolizaci),⁴⁾ dále potom specifické pokusy katolického, církevního a nábožensky prováděného kolonialismu v Jižní Americe. Řád jezuitů prokázal v 16.-18. století svoji životaschopnost a aktivitu (v r. 1536 měl asi 1.000 členů; v r. 1640 kolem 10.000 a v r. 1750 již přes 22.000 členů) a postupně pronikl do téměř všech společenských funkcí, přičemž dokázal ovlivňovat osudy celých sociálních skupin, vlád, diplomacii států apod. V evropských zemích ovládli jezuité školství, především výchovu vládnoucí šlechtické elity. Expanzivní politika řádu jezuitů narážela v 18. století na hegemonistické záměry nově nastupující vládnoucí třídy – buržoazie a proto, aby si římskokatolická církev uchovala své prioritní postavení, rozhodl se papež KLEMENT XIV. (1769-74) pro kompromisní řešení a v r. 1773 byl řád zrušen. Po 40-ti letech v r. 1812 byla za pontifikátu papeže PIA VII. (1800-23) však činnost řádu opětovně obnovena./ a to se stejným posláním jako v minulosti.⁵⁾ Do českých zemí pronikl jezuitský řád v r. 1556 a získal zde brzy prioritní postavení. Pobělohorská reformace byla doménou a dílem českých jezuitů, kteří stáli v čele mnohostranného a masového rekatolizačního tlaku, přičemž ovládli všechna důležitá společenská střediska a ovlivňovali život nejširších vrstev po všech stránkách. Za dobu své existence působili na našem území více jak na 50 místech.

Členové jezuitského řádu jsou pečlivě vybíráni a po důkladných prověrkách je prováděna jejich formace. Kromě obvyklých tří řeholních slibů skládají jezuité ještě čtvrtý tzv. „profesní slib“ poslušnosti papeži (obvykle po 10-15 letech řeholního života), čímž získává hlava katolické církve pro svoji osobní manipulaci elitní a teo-

logicky erudovanou armádu oddaných pracovníků. Toto přímo vyjadřuje heslo řádu „Omnia ad majorem Dei gloria“ (Vše pro větší slávu Boží). Počet členů je 20.000 s působností po celém světě. Řád ovládá a má odpovědnost za 607 univerzit a vysokých škol v 60 státech. Činnost tohoto řádu je velmi rozmanitá, především se však orientuje na politickou a ideologickou oblast. V maximální míře využívá všech moderních prostředků/,/ jako je dynamický apoštolát, politická misie se zaměřením na rozvojové země, experimenty ve výchovném a školském systému, angažovanost ve světonázorové sféře. Zvláštní pozornost je věnována pedagogickému sestavu na gregoriánském, biblickém a orientálním ústavu v Římě, evropským a americkým univerzitám (zejména v otázkách boje s ateismem). Jezuité pronikli do sdělovacích prostředků, kde využívají těchto masových médií k propagaci katolicismu a křesťanské ideologie.⁶⁾ V současné době představuje tento řád nejbohatší a nejvlivnější katolickou instituci. Řádové ústředí se nachází v Římě, via Borgio S. Spirito 6. V ČSSR působí v duchovní správě 51 řádových kněží. Mimo ducovní správu a v různých civilních zaměstnáních je dále asi 100 jezuitů. Řád má řadu laických přívrženců, kteří jsou motivováni zejména historickými aspekty a tím, že jsou jezuité v rámci řím. kat. církve nejvzdělanější institucí. Českým provinciálem je Jan PAVLÍK z Brna, slovenským Oskar FORMÁNEK z Prešova. O současných formách nepřátelské činnosti řádu jezuitů bude pojednáno v následující kapitole.

2. řád piaristů – založen v Římě v r. 1597. Jeho činnost je specificky zaměřena na výuku mládeže na školách všech stupňů, apoštolát a pastoraaci. Počet členů je asi 2.000, sídlo vedení piaristů je v Římě, Piazza dei Massimi 4. V ČSSR působí celkem 12 řeholníků, a to převážně mimo duchovní správu. Generálním představeným je František HORVATÍK z Bratislavy. K činnosti řádu nejsou zjišťovány žádné StB poznatky.

F/ Kongregace a řeholní instituce

Význam a funkce těchto řeholních společností, které postupně vznikaly od 17. století/,/ vynikly až v 19. století, kdy řím. kat. církev počala velmi aktivně spolupracovat a ideologicky podporovat vládnoucí buržoazní třídu. V rámci politické koncepce záměrů Vatikánu, která byla zaměřena na všeobecnou stabilizaci kapitalismu, zvláště v období prudkého rozvoje mezinárodního dělnického hnutí, bylo úkolem kongregací přenést svoji náboženskou a ideologickou činnost do průmyslových oblastí a zde negovat a eliminovat revolučnost dělnické třídy a získávat ji na svoji stranu. Římskokatolická církev brzy pochopila, že tohoto záměru může dosáhnout zejména výchovnými prostředky, a proto její činnost byla zaměřena na intenzivní práci především s dělnickou mládeží, což bylo dalším posláním těchto řeholních společností.⁷⁾

1. Školští bratři – založeni v r. 1630 v Rezeši /Remeši – red./ . Tato instituce má typický laický charakter tzn., že členové získávají určitou aprobaci, nikoli kněžské svěcení. Činnost je zaměřena na školskou výchovu, práci s mládeží a laický apoštolát. Počet členů je přibližně 14.000, kteří působí zejména v Evropě. Sídlo ústředí je v Římě, Via Aurelia 476. V ČSSR nepůsobí v duchovní správě žádný z členů. Formálně zastává funkci provinciála Ján RYBANSKÝ z Bratislavy. Mimo duchovní správu je asi 30 školských bratrů, kteří nevyvíjí nepřátelskou činnost.
2. /r/Redemptoristé – kongregace založena v r. 1732 v Itálii. Činnost je orientována na intenzivní duchovní správu v rámci lidových misí, apoštolátu a exercicií. V českých zemích působili do r. 1950 na 21 místech, a to v redemptoristických kolejích. Počet členů kongregace dosahuje asi 8.000 s působností prakticky po celém světě, přičemž nové misijní stanice jsou zakládány v Indii, Austrálii, Africe a Asii. Ústředí kongregace se nachází v Římě, Via Norulana 31. V duchovní správě v ČSSR působí 61 řádových kněží, mimo duchovní správu se nachází asi 50 řeholníků. Provinciálem řádu je ThDr. Jan JAROŠ z Českých Budějovic. Přes velký počet řádových kněží v duchovní správě, nejsou získávány poznatky o nepřátelské činnosti tohoto řádu.
3. /o/Obláti – kongregace založená v r. 1310 ve Francii s posláním provádět misijní činnost. V českých zemích byly komunity této kongregace umístěny především v pohraničí, členové byli převážně německé národnosti a mnozí z nich vykonávali vojenskou funkci polních kurátů. Hlavní současná činnost je zaměřena na školskou výchovu, duchovní správu a misie, správu vlastních univerzit a fakult. Celkový počet členů je přes 7.000 působících po celém světě. Sídlo ústředí je v Římě, Via Muerlia 290. V ČSSR se jedná o dožívající řeholní společnost (3 řeholníci). Funkci provinciála formálně zastává Václav STRAKA z Českého Krumlova. K činnosti nebyly získány žádné negativní poznatky.
4. salesiáni – kongregace založena v r. 1859 Donem BOSCEM v Turíně. Jedná se o aktivní kongregaci s typickým moderním zaměřením. Vedle jezuitů jsou v současné době nejvýznamější řeholní společnosti. Kongregace disponuje kvalifikovanými pedagogy, kteří s využitím nejnovějších výchovných metod a forem práce docílují výrazných úspěchů. Kongregace je zaměřena zejména na provádění apoštolátu, duchovní správu a misie, vše moderním způsobem. Salesiáni, kterých je 20.000 s působností po celém světě, se dále podílí na všestranné práci s mládeží, vedení náboženských spolků, organizování lidových exercicií pro jednotlivé sociální vrstvy a publikační činnosti. Salesiáni např. řídí ústředí vatikánského časopisu „Osservatore Romano“ a další sdělovací prostředky. Ústředí salesiánů je v Turíně, via Maria Ausiliatrice 32. V ČSSR působí v duchovní správě 63 řádových kněží, mimo duchovní správu je asi 280 kněží a laiků aktivně zapojených do sa-

lesiánské činnosti. Provinciálním inspektorem pro Čechy a Moravu je František MÍŠA z Prahy a pro Slovensko Andrej DERMEK. K činnosti této kongregace lze konstatovat, že se aktivně podílí na nepřátelské činnosti proti našemu socialistickému státnímu zřízení, která spočívá v používání nových forem a metod působení a ovlivňování mladé generace v duchu náboženské ideologie a ve snáhách o pronikání do dělnického prostředí a dalších společenských oblastí. Nové formy a metody činnosti kongregace salesiánů budou podrobně rozebrány ve IV. kapitole.¹⁾

5. /e/Eucharistiáni – založeni v r. 1856. Činnost této kongregace je zaměřena na eucharistický apoštolát, adoraci a pastorači. Počet členů je asi 1.500 s působností v Evropě, USA, Africe a Austrálii. Ústředí kongregace je v Římě, Via G. B. de Rossi 46. V ČSSR jsou 3 řeholníci, a to mimo duchovní správu, kteří neprovádí žádnou činnost.
6. /s/Salvatoriáni – kongregace založena v r. 1881 v Římě, kde má doposud svoji mezinárodní kolej – Collegium Marienum Romanum. Kongregace zaměřuje pozornost na duchovní správu, tiskový apoštolát a exercicie. Celkový počet členů je asi 1.300. Současné centrum salvatoriánů se nachází v Římě, Via della Conciliazione 51. Na našem území působí v duchovní správě 3 řádoví kněží, mimo dožívá 5 řeholníků. Provinciálem řádu je Jiří VLAČKA, ř. jm. NORBERT z Předmostí, okr. Přerov. V našich podmínkách se jedná o odumírající kongregaci bez negativní činnosti.
7. kongregace /k/Kalasantinů – založena v r. 1899 ve Vídni s úkolem provádět duchovní správu v dělnických čtvrtích a náboženskou výchovu dělnické mládeže. Ústředí kongregace zůstalo ve Vídni, Gobrüder Lang Gasse 7. Jedná se o řád, který v našich podmínkách prakticky nevyvíjí žádnou činnost a odumřel.
8. /p/Potríní – kongregace založena v r. 1888 v Českých Budějovicích. Měla diecézní charakter a podléhala pod příslušného biskupa. Cílem byla výchova mládeže a vedení terciálního uskupení kongregace „Mariánského bratrstva“. V duchovní správě působí 19 potrínů, mimo je asi 10 řeholníků. Generálem kongregace je Petr ONDOK z Českých Budějovic. Současná činnost spočívá v udržování řádové pospolitosti. V r. 1973 bylo provedeno úspěšné profylakticko-rozkladné opatření s cílem paralyzovat negativní řádovou činnost.¹⁾
9. kongregace Těšitelů – založená ve Vídni, ale českého původu s cílem provádět misie mezi Slovany v cizině. Sídlo vedení této kongregace bylo až do r. 1950 v Praze na Malé straně. V současné době působí v ČSR asi 10 řeholníků mimo duchovní správu, k nimž nejsou získávány negativní StB poznatky.
10. /v/Vorbisté – kongregace slovenského původu, jejímž cílem bylo získat mladé schopné bohoslovce, nebo kněze pro práci v zámořských misiích. Na našem území působí 11 duchovních jako kněží. Mimo duchovní správu působí několik přívrženců, kteří stejně

jako kněží nevyvíjí žádnou negativní činnost. Představitelem kongregace je provinciál Anton MIHALÍK z Nitry, neboť /v/Vorbisté jsou orientováni převážně na Slovensko.

Ženské řehole:

Ženské katolické komunity jsou obsahově a funkčně bohatší než mužské, které /neboť?/ postupně vznikaly jako řeholní varianty mužských komunit, přičemž byly přizpůsobovány sociálnímu zařazení ženy ve společnosti. S mužskými řeholními společnostmi měly a dosud mají v mnoha případech shodné jméno i základní organizační strukturu.

A/ Ženské řády:

1. řád Cisterciáček /sester cisterciáček/ – vzniká ve 12. století. Původně se zabýval kontemplací, chórovou modlitbou a manuální prací. Později zřizuje při klášterech a opatstvích dívčí školy pro výchovu mládeže ze zámožných vrstev. V současné době se činnost zaměřuje na výpomoc v pastoraci, apoštolát a výchovu mládeže. Počet členek je asi 2.300, které působí v západní Evropě. V ČSSR žije 10 řeholnic v Tišnově. Jejich představená je Walburga HOLCMANOVÁ. K činnosti řádu nejsou zjišťovány žádné negativní poznatky.
2. /d/Dominikánky II. řádu – vznikl v r. 1206 ve Francii. Hlavním obsahem činnosti byl rozjímavý život, chórová modlitba, výchova mládeže a apoštolát. Celkový počet řeholnic je 5.500, které působí v Itálii, Španělsku, Francii, Belgii a Polsku. V ČSSR se nachází 11 řeholnic v CHD Moravec, okr. Žďár nad Sázavou, představenou je Kateřina BAKOVÁ. Členky řádu byly zapojeny do nelegální činnosti, která spočívala v rozmnožování a distribuci náboženských samizdatů.
3. řád /b/Bosých karmelitánek – vznikl v r. 1563. Vyznačuje se kontemplací, neobyčejně přísnou klauzurou a tvrdým vnitřním režimem. Současný stav je přes 11.000 řeholnic se zaměřením na výchovu katolické mládeže a katechizaci. V ČSSR žije 8 řeholnic v CHD Jiřetín pod Jedlou, okr. Děčín, jejich představenou je Terezie PROCHÁZKOVÁ. V našich podmínkách se jedná o odumírající řád, který nevyvíjí žádnou činnost.
4. /ř/Řád sv. Kláry (klarisky-kapucínky) – vznikl /od r. 1212/ při kostelích kapucínského řádu. Mají kontemplativní charakter a v současné době má řád 2.500 členek. V ČSSR žijí 4 v CHD Osek u Duchcova, okr. Teplice, představená je Františka Kateřina TROUPOVÁ. K jejich činnosti nebyly získány StB poznatky.
5. Římská unie řádu sv. Voršily – založen v r. 1563 v Brescii. Řád má asi 5.500 řeholnic a je orientován na školskou výuku a výchovu ženské mládeže, misie a apoštolát. Sídlo generalátu je v Římě, Via Nomentana 236. V ČSSR se nachází asi 100 řeholnic. Představená je Maristella POLÁKOVÁ – česká větev; Anastazie Lydie SCHNIE-

REROVÁ představená slovenské větve. Jedná se o jeden z neaktivnějších ženských řádů v ČSSR. Voršilky se orientují na tajný nábor novicек a jejich následnému tajnému přijímání do řádu. Členky se angažují i jako spojky při distribuci náboženských samizdatů.

6. /ř/Rád sv. Alžběty – vznikl na počátku 13. století. Jedná se v podstatě o terciárky řádu sv. Františka. Ve své činnosti je řád zaměřen na výchovu mládeže a nemocniční apoštolát. Počet členek přesahuje 8.000. V ČSSR žije 19 řeholnic v Brně, představená je Václava Anna NOLÁTOVÁ. K činnosti uvedeného řádu na území republiky nejsou zjišťovány žádné poznatky.
7. /ř/Rád Navštívení Panny Marie – založen v r. 1610 v Savojsku sv. Františkem Salosským za účelem výchovy mládeže a péče o staré a nemocné lidi. Řád působí zejména v západní Evropě a má celkem asi 6.500 řeholnic. Na našem území žije 9 řeholnic v CHD Chlumeck u Chabařovic, okr. Ústí nad Labem, kde je představenou Cosolata BULÍNOVÁ. Řád nevyvíjí žádnou činnost, řeholnice dožívají v uvedeném CHD.

B/ Ženské kongregace

Ve smyslu organizačním a strukturálním jsou totožné s mužskými kongregacemi. Dělí se na kongregace římské, t. j. podrízené papeži/,/ a diecézní, tzn. spadající do pravomoci příslušných biskupů nebo ordinářů. Po II. vatikánském koncilu se kongregace podle dekretu „*Perfectae caritatis*“ začaly slučovat v tzv. Federaci řeholních společností, řízenou centrálním způsobem. Mnohé z ženských kongregací jsou v současné době pověřovány zvláštními církevními úkoly, a to zejména ve vztahu na nové formy a metody práce s mládeží.

1. Institut Anglických panen – vznikl v r. 1609 v Belgii v úzké návaznosti na řád jezuitů. Činnost je zaměřena na školskou výuku a výchovu, misie a apoštolát. Počet činí asi 7.500 členek. V ČSSR působí 30 řeholnic v ÚSP Štětce, kde je představená Augustína PELIKÁNOVÁ a 48 řeholnic v slovenské kongregaci v ÚSP Horní Maxov, kde je představená Ida Irena VÍZNEROVÁ. Kongregace vyvíjí nelegální náboženskou činnost spojenou s nábořem a tajným přijímáním novicек.
2. /k/Kongregace sv. Karla Boromejského – ustanoveny v r. 1652 v Nancy ve Francii, odkud se postupně rozšířily do dalších zemí. V r. 1970 byla jako centrální orgán všech řeholních odnoží boromejek ustavena Federace milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Celkový počet boromejek je asi 7.700, přičemž na území ČSSR působí celkem asi 400 řeholnic. Generální představenou je Vojtěcha HASMANDOVÁ z CHDŘ Znojmo. Hlavní zaměření kongregace je na vyučování a výchovu dívčí mládeže, apoštolát v nemocnicích, výpomoc v pastoraaci a vedení laických sdružení a uskupení. V našich podmínkách se jedná o jednu z neaktivnějších

- řeholních společností, která se zaměřuje na provádění tajného apoštolátu, získávání novicek z řad studentek středních zdravotních škol a vysíláním řeholnic k působení v exklaustraci.¹⁾Kongregace má napojení na řád basiliánů v Maďarsku a NSR. Generální řeholní ústředí je v Nancy, Rue de Quatre-Englises 58.
3. Školské sestry de Notre Dame – kongregace má dvě větve, a to Slavkovskou (zal. v r. 1838) a Horažďovickou (zal. v r. 1853). Činnost je zaměřena na vyučování a výchovu dívčí mládeže, apoštolát v nemocnicích, výpomoc v pastoraci, vedení laických sdružení a katechezi s využíváním moderních metod. Ve světě působí celkem asi 22.000 řeholnic. Sídlo generalátu je v Římě, via della Stazione Amelia 95. V rámci ČSSR působí celkem 392 řeholnic, jejichž představenou je Marie KAZDOVÁ v CHD Javorník. Stejně jako boromejky jedná se o aktivní kongregaci se zaměřením na rozmnožování a distribuci samizdatů nelegálního charakteru s náboženskou tematikou.
 4. Milosrdné sestry Panny Marie Jeruzalémské – kongregace vznikla v r. 1341 v Opavě jako odnož řádu německých rytířů se zaměřením na apoštolát v nemocnicích, pečovatelskou službu v rodinách a katechezi. Současné ústředí kongregace se nachází ve Vídni, Singerstrasse 7. V ČSSR působí 25 členek v čele s generální představenou Terezií KUBALOVOU z CHD Jiřetín pod Jedlou. Uvedená ženská kongregace v našich podmínkách dožívá.
 5. /k/Kongregace sester sv. Kříže – založena v r. 1856 v Ingebohlu ve Švýcarsku. Kongregace provádí katolickou výchovu mládeže a nemocniční apoštolát. Počet členek je asi 8.500 s působností v Evropě, USA a Brazílii a s misijními stanicemi v Indii a Austrálii. Generalát se stále nachází v Ingebohlu. V ČSSR působí cca 300 řeholnic, jejichž provinční představená Pavla KŘIVÁNKOVÁ sídlí v CHD Choryně. Tato kongregace byla v minulosti jednou z nejaktivnějších a podílela se na nepřátelských kampaních proti ČSSR v zahraničním tisku. V současné době se orientuje na nábor novicek z řad středoškolské mládeže.
 6. /s/Sestry sv. Vincence – kongregace byla založena v r. 1634 ve Francii, odkud se postupně rozšířila do dalších evropských zemí, v současnosti působí prakticky po celém světě. Jejím hlavním úkolem je katolická výchova mládeže, misie a apoštolát. Počet řeholnic je asi 60.000. V ČSSR působí 520 řeholnic ve 3 provinciích (1 česká a 2 slovenské), jejichž představené jsou Norbertina KAŇKOVSKÁ se sídlem Bílá Voda, Koleta SVORADOVÁ se sídlem v CHD Kondryka v Janově u Litomyšle a Marie RAŠKOVSKÁ z Ružomberku. Jednotlivé členky této kongregace se podílely na výrobě a rozšiřování nelegální a neregistrované náboženské literatury.
 7. Milosrdné sestry sv. Františka – vznikaly postupným zakládáním jednotlivých komunit pod patronací řádu františkánů a minoritů. Jedná se o nejpočetnější a nejrozšířenější řeholní společnost na světě/,/ čítající přes 95.000 členek. Na našem území byla zalo-

žena v r. 1844 v Opavě s podřízeností minoritskému řádu. Kongregace se zaměřila na apoštolát v nemocnicích a pečovatelskou službu v rodinách. Na našem území působí 524 řeholnic, jejichž jednotlivými představenými jsou Tolentína HAVLIŠOVÁ z CHD Lehovice, Františka TREFILOVÁ z CHD Opava, Marie DRBALOVÁ z Budišovic, okr. Jindřichův Hradec/,/ a Fidelis HORVATOVICHOVÁ z Bratislavy. Ve své působnosti se jedná o aktivní kongregaci, jejíž činnost je řízena reakčními představiteli mužského františkánského řádu. Je zaměřena na nábor řádového dorostu a tajnému /tajné/ přijímání do kongregace, na rozmnožování a distribuci samizdatů a organizování studia na tajné bohoslovecké fakultě.¹⁾

8. Školské sestry II. řádu sv. Františka – založeny v r. 1843 ve Štýrském Hradci se zaměřením na katolickou výchovu mládeže. Stanovy školských františkánek jsou koncipovány odlišným způsobem od ostatních, a to tak, aby umožňovaly řeholnicím provozovat činnost mimo obvyklého klášterního režimu /obvyklý klášterní režim/. Kongregace působí v Itálii, Rakousku a USA. Celkový počet řeholnic je asi 5.000, přičemž v ČSSR působí 200 řeholnic. Provincie na našem území spadají pod generalát v Římě, Via Nicolo Piccolomini 27. Představenou české provincie je Blažena FABÍKOVÁ ze Slatiňan a slovenské provincie je Olga KUCKOVÁ se sídlem v DD Skalice u Znojma. Činnost kongregace se úzce prolíná s působením milosrdných sester sv. Františka a zejména v nelegální oblasti se uvedené kongregace vzájemně doplňují.¹⁾
9. /s/Sestry Neposkvrněného početí Panny Marie – vznikla v českých zemích v r. 1856, a to spojením terciárek v Moravské Třebové a Přerově. Zaměřením kongregace je náboženská výuka, apoštolát v nemocnicích a sociálních ústavech. Celkový počet členek je asi 6.000. V ČSSR působí 80 řeholnic a jednotlivé představené jsou Aloisie VIJÁČKOVÁ z CHD Opava, Alžběta RAŠKOVÁ z CHD Králíky a Josefáta MALCOVSKÁ se sídlem Rakovec nad Ondavou, okr. Michalovce. Členky této kongregace se podílejí na rozmnožování nelegální náboženské literatury určené pro výuku na tajné bohoslovecké fakultě. Dále se zaměřují na práci s řádovým dorostem připravovaným k tajnému přijímání.
10. Dcery Božské Lásky /mariánky/ – založeny v r. 1869 ve Vídni se zaměřením na katolickou výchovu mládeže, katechezi a řízení mládežnických družin. Počet řeholnic je asi 1.200. Současný generalát je v Římě, Via Vittorio Veneto 101. V ČSSR působí 120 členek na dvou místech, a to v ÚSP Opava v čele s představenou Bohuslavou BRABCOVOU a v CHD Bílá Voda s představenou Vojtěchou BÁCHOROVOU. Členky kongregace v poslední době aktivizují svoji činnost zejména ve směru náboru novic a jejich následného přijímání.
11. Šedé sestry sv. Alžběty – vznikly v r. 1859 v Horním Slezsku za účelem provádění charitativní činnosti a apoštolátu. Celkový po-

čet členek této kongregace je 4.000. Sídlo generalátu je v NSR ve Schlagenbadu. V ČSSR působí 6 řeholnic v CHD Ježník, okr. Bruntál/,/ s představenou Janou BUHLOVOU. Jedná se o dožívající kongregaci na našem území.

12. /s/Sestry sv. Hedviky – kongregace byla založena v r. 1856 ve Vratislavu/i/ a zabývala se katolickou výchovou mládeže. Současné sídlo generalátu je v NSR, v západním Berlíně a celkový počet členek je asi 700. V ČSSR působí 20 řeholnic v Břežanech, okr. Znojmo/,/ s představenou Julií MOLTAŠOVOU. Členky kongregace se snaží o provádění apoštolátu v místě svého působíště.¹⁾
13. III. řád /d/Dominikánek – jedná se o kongregace na sobě vzájemně nezávislé se zaměřením na výchovu mládeže (dívčí), katechezi a apoštolát. Celkový počet řeholnic je 36.000, které působí prakticky po celém světě. V ČSSR působí 184 řeholnic s představenou Anastázií NĚMCOVOU z CHD Broumov. Uvedená kongregace byla zapojena do rozmnožování a distribuce náboženských samizdatů, dále orientuje svojí/i/ činnost na nábor novicек a jejich tajné přijímání.¹⁾

Diecézní kongregace

1. /s/Sestry III. řádu sv. Františka – Šedé /f/Františkánky – založeny v r. 1856 v Praze. Provozovaly pečovatelskou službu v rodinách a nemocnicích. V ČSSR působí 153 řeholnic s představenou Anežkou BALKOVOU v CHD Lomeč. Činnost kongregace se úzce prolíná s činností ostatních odnoží ženského řádu františkánek, která spočívá zejména v organizování nelegální řádové činnosti ve všech formách.
2. /p/Premonstrátky – /t/Terciárky – ustanovené v r. 1902 v Olomouci pod vedním řádu premonstrátů. Náplň kongregace byla katolická výchova dívčí mládeže. V ČSSR působí celkem 83 řeholnic, přičemž k jejich činnosti bylo zjištěno, že v poslední době aktivizují svojí/i/ činnost formou náboru novicек z řad mládeže a z různých zdravotnických zařízení a dále zajišťováním nelegální a závadové náboženské literatury zejména pro studenty bohoslovecké fakulty v Bratislavě.
3. /s/Sestry Nejsvětější svátosti – založené v r. 1891 v Českých Budějovicích se stejným zaměřením jako předešlá kongregace premonstrátek. V ČSSR působí 94 řeholnice s představenou Klementínou HARTMANOVOU z CHD Dolní Albeřice, okr. Trutnov/,/ a k jejich činnosti nebyly doposud zjištěny žádné poznatky negativního charakteru.
4. Těšitelky Božského srdce Ježíšova – vznikly v r. 1916 v Rajhradě u Brna s hlavním zaměřením na provádění apoštolátu v rodinách a výpomoc v duchovní správě. V ČSSR působí 76 řeholnic s představenou Anežkou STRÁNSKOU v Bystřanech, okr. Teplice. K jejich působení nebylo zjištěno, že by vyvíjely aktivní činnost.

5. /s/Sestry sv. Cyrila a Metoděje – ustanoveny v r. 1928 na Velehradě se zaměřením na katolickou výchovu mládeže. V ČSSR působí 112 řeholnic s představenou Karmelou DŮBRAVOVOU z CHD Bílá Voda. Členky udržují aktivní styk s exprovinciálem řádu jezuitů ŠILHANEM a provádí nelegální řádovou činnost, která spočívá v budování tajných komunit v Brně a celém JmK.¹⁾
6. /k/Kongregace Dcer Nejsvětějšího Spasitele – zaměřena jako ostatní kongregace, zejména však na práci s mládeží. V ČSSR dožívá 26 řeholnic na čele s představenou Assumptou KOLESOVOU z Borotína, okr. Blansko. V poslední době byly získány poznatky o snahách organizovat řádový život v tajných komunitách v Brně a okolí.¹⁾
7. /k/Kongregácia Sestier Božského Vykupitele – zaměřena především na provádění apoštolátu ve vztahu na laické hnutí. V ČSSR působí 76 řeholnic s představenou Claudií BRAJEROVOU se sídlem Vrčko, okr. Martin. Činnost řeholnic se v současnosti orientuje na nábor novic z řad 16 – 18-ti letých/18letých – red./dívek, k výchově a výuce noviciátu v antikomunistickém duchu s používáním nelegální náboženské literatury, zejména samizdatů. Značný důraz je kladen na laický apoštolát.
8. /r/Regulované kanonistky sv. Augustína – zaměření je obdobné jako u ostatních kongregací. V ČSSR dožívá 17 řeholnic v CHD Slovenská Lupča, okr. Banská Bystrica/,/ s představenou Školastikou FILČÁKOVOU. Jedná se o odumírající kongregaci bez negativní činnosti.
9. /s/Sestry sv. Bazila Velkého – zaměření obdobné jako u ostatních slovenských diecézních kongregací. V Bardejově dožívá 15 řeholnic s představenou Augenií SAKALOVOU. K činnosti nebyly získány poznatky StB charakteru.
10. /k/Kongregácia Misijných sestier Služebnic Ducha svätého - zaměření jsou stejného jako ostatní kongregace. V ČSSR působí 38 řeholnic s představenou Annou MAČAJOVOU se sídlem ve Zlatých Moravcích, okr. Nitra. Uvedená kongregace nevyvíjí žádnou aktivní činnost.

C/ Laické instituty

1. Apoštolky III. řádu sv. Františka
2. Opus Blahoslavené Zdislavy
3. Sekulární institut Dona Bosca
4. Schönstattské hnutí

Jedná se o typicky laické instituce, které vznikly zejména s cílem provádět laický apoštolát ve vztahu na katolickou inteligenci a vytvářet podmínky pro vznik tajných sororit. Činnost těchto řeholních společností není na území ČSSR povolena. Zvýšenou aktivitu vykazují v poslední době zejména Sekulární institut D. B. a Schönstattské hnutí, o nichž bude pojednáno v následující kapitole.

Kapitola III. – Formy a metody boje orgánů StB s podvratnou činností řeholních řádů (s. 73-91)

Vzhledem k tomu, že čl. kontrarozvědka plní v boji proti vnitřnímu nepříteli na úseku řím. kat. církve celý komplex úkolů, vychází v tomto směru ze závěrů a usnesení přijatých stranickými a státními orgány.

System kontrarozvědných opatření v rámci boje s podvratnou činností řeholních řádů k jejímu odhalování a zamezování je prováděn podle celostátního projektu „ÚTLUM“. ⁸⁾ Je vycházeno ze závěrů přijatých na služebních aktivech v církevních problematikách, které se konaly 12. 2. 1970, 21. 10. 1981 a 25. 2. 1983 a z rozkazu FMV č. 17/1981, kde jsou zakotveny hlavní úkoly a cíle služební činnosti SNB po XVI. sjezdu KSČ.

V této souvislosti jsou určující při rozpracovávání problematiky řím. kat. církve následující úkoly:

- a) ofenzívně vést kontrarozvědný boj ve zpravodajské činnosti proti nepříteli po linii katolické církve;
- b) efektivně a koordinovaně využívat všech sil a prostředků v rámci systému kontrarozvědných opatření;
- c) průběžně provádět rozsáhlou obecnou a dílčí (individuální) preventivně výchovnou a rozkladnou činnost za využití maximální spolupráce se zainteresovanými složkami FMV a státní správy.

Výše uvedené kontrarozvědné úkoly jsou závazné pro používání forem a metod orgánů StB proti řeholním společnostem, které tvoří nedílnou součást řím. kat. církve. ⁹⁾

1. Využití agenturně operativních prostředků, technická opatření

Základním a nenahraditelným prostředkem k plnění zpravodajských úkolů čs. kontrarozvědky je zejména nasazení a využívání agenturních prostředků.

Kvalitní a kvalifikovaná agentura sehrává hlavní roli v boji proti podvratné činnosti řeholních společností. V tomto smyslu vystupuje do popředí budování a využívání perspektivní agentury. Tato skutečnost je ovlivněna tím, že protivník je prezentován osobami, které jsou odborně i teoreticky na vysoké úrovni, která je znásobena náboženským přesvědčením, které často přechází v náboženský fanatismus. Nutno rovněž brát zřetel, že v řadách protivníka působí osoby s vysokoškolským vzděláním, kterého plně využívají při realizování svých záměrů v činnosti řeholních společností.

Na základě těchto skutečností je před pracovníky čs. kontrarozvědky v problematice řím. kat. církve postaven zásadní úkol, a to v budování a využívání perspektivní a kvalitní agentury. Jedná se konkrétně o plnění státobezpečnostních a kontrarozvědných úkolů v rozpracovávání mužských a ženských řádů a kongregací.

Vzhledem k tomu, že agenturní aparát v problematice řeholních společností je využíván k plnění specifických úkolů na úseku boje proti nepřátelským elementům, musí splňovat i specifické předpoklady, které jsou zárukou dosažení stanovených cílů a záměrů, a které vychází z realizace bezpečnostní politiky KSČ na celém úseku řím. kat. církve. Z tohoto důvodu je využíváno celého agenturního systému čs. kontrarozvědky k plnění kontrarozvědných úkolů v problematice řeholních společností.

Určující faktory využívání agenturního aparátu v oblasti mužských a ženských řeholních společností mají svá specifická hlediska a tato jsou rozhodující pro jejich nasazení a použití. Musí mít základní teologické znalosti, odpovídající fyzický věk, morální a charakterové vlastnosti, dovednost a návyky z vykonávané profese, schopnosti navazovat kontakty se stejně smýšlejícími, nábožensky založenými osobami. Hlavní důraz je kladen na to, aby měl vztah na některý z řádů, měl morální a volní vlastnosti podřídit se specifickým zvláštnostem pramenícím ze způsobu řeholního života.

V souladu se zaměřením čs. kontrarozvědky při rozpracování problematiky řím. kat. církve – speciálně řeholních společností, je nutno zdůraznit význam agentury v jejím využívání při získávání státobezpečnostních poznatků a informací ze zájmového prostředí. Dále je kladen důraz na pronikání do zahraničních náboženských řádových center, při realizování agenturně operativních kombinací v procesu odhalování, předcházení a zamezování nepřátelské činnosti včetně její dokumentace. Současně se jeví jako důležité využívání vlivové agentury, která má schopnost ovlivňovat jednání, myšlení a činnost osob nebo skupin v zájmovém prostředí řeholních společností v tendencích záměrů a cílů čs. kontrarozvědky.

Prostřednictvím agentury a jejího využití jsou prováděna následující opatření zaměřená k:

- zjišťování tajných komunit a osob zapojených do jejich činnosti;
 - ustanovení osob vytypovaných a připravovaných k tajnému vstupu do řeholí;
 - získávání a dokumentování spojení řeholníků s jejich nejvyššími orgány – generaláty;
 - získávání poznatků konkrétní nelegální řádové činnosti;
 - získávání styků a kontaktů na osoby z prostředí nelegální církve, laického apoštolátu a katolické inteligence;
 - pronikání a ofenzivnímu ovlivňování řádového prostředí;
 - dokumentování trestné činnosti prováděné v rámci řeholních společností;
 - prověřování osob vytypovaných pro agenturně operativní využití.
- Tímto způsobem lze, podle získaných zkušeností, úspěšně plnit

kontrarozvědné úkoly v problematikách mužských a ženských řádů a kongregací.

Dále je v oblasti řeholních společností využíváno operativních prostředků, kdy sehrávají rozhodující úlohu operativní pracovníci, kteří provádějí rozpracování problematiky řeholních společností, prostředky IV. i VI. odboru a v některých případech složka VB.

Vzhledem k povaze podvratné činnosti řeholních společností, jejímu odhalování, předcházení a zamezování se jeví jako účelné provádění vynucených operativních pohovorů s exponenty a představiteli řádové činnosti. Při výběru osob, se kterými jsou prováděna tato opatření /, / je nutno vycházet ze záměrů a cílů, kterých má být dosaženo.

Podmínkou je připravit zodpovědně a důsledně dlouhodobý plán provádění pohovorů, ve kterém musí být stanoveny základní úkoly a cíle, postup, taktika a metoda, jichž bude využito, s přihlédnutím k diferenciovanosti /diferencovanosti – red./ a specifčnosti jednotlivých případů.

Vynucené operativní pohovory jsou pracovníky čs. kontrarozvědky prováděny s následujícím zaměřením:

- zanášení rozporů do prostředí řeholních společností, ve kterém osoba vyvíjí nepřátelskou činnost;
- vyvolání vzájemné nedůvěry v řádovém prostředí;
- kompromitace zájmových osob – příslušníků řeholních společností a příznivců;
- zanášení dezinformací do prostředí řeholí;
- prověření možnosti operativního využití;
- zamezení protispolečenského vystoupení řeholníků a řeholnic v napojení na politickou opozici.

Při provádění operativních pohovorů je důležité tyto uskutečňovat v pravidelných intervalech, neměnit zásadně osobu operativního pracovníka a provádět jejich důslednou přípravu. Tyto zásady se musí promítnout při uskutečňování kontrarozvědných záměrů a cílů v problematice řím. kat. církve, spočívající v oslabení organizační struktury nepřátelského seskupení, její akceschopnosti, aktivity a v celkovém utlumení podvratné činnosti řeholních společností.

Další formou kontrarozvědných opatření k předcházení a zamezování provádění podvratné nelegální řádové činnosti je uskutečňování operativních pohovorů se zájmovými osobami před jejich výjezdem do kapitalistických států a po jejich návratu.

Těmito pohovory je sledováno:

- navázání oficiálního osobního kontaktu a bezprostřední poznání osoby;
- opatření preventivně výchovného charakteru k zamezení emigrace;
- operativní využití zájmové osoby;
- získání státobezpečnostních poznatků z prostředí řeholních řádů i řím. kat. církve;

- případná kompromitace osoby v zájmovém prostředí;
- provedení administrativně právních opatření pro výjezd do kapitalistických států.

V průběhu odhalování podvratné a nelegální činnosti osobami z prostředí řeholních společností je velmi důležitá úzká spolupráce operativní součásti s pracovníky oddělení pasové kontroly, zejména na hraničních přechodech s NSR a Rakouskem. Přes tyto hraniční přechody projíždí značné množství vízových cizinců s cílem návštěvy ČSSR, případně dalších socialistických států. Tímto způsobem je do ČSSR dovážena neregistrovaná závadová náboženská literatura, která je určena pro využití zejména v prostředí řeholních společností a nelegální církve. Obdobnou činnost provádí i čl. občané vracující se z Itálie, Rakouska a NSR zpět do ČSSR. Z jednotlivých OPK jsou hlášeny na operativní součásti příjezdy zájmových osob z problematiky řím. kat. církve a z tohoto důvodu je možno přijímat s předstihem účinná opatření k zabezpečení jejich agenturně operativní kontroly v době pobytu na území ČSSR.

Při odhalování podvratné činnosti osob z prostředí řím. kat. církve – řeholních společností je nezbytná součinnost s Federální správou pasů a víz a jednotlivými krajskými odbory pasů a víz (KOPV). Pracovníci těchto součástí oznamují snahy zájmových osob získat cestovní doklady a zájem vycestování do socialistických a kapitalistických států. Těchto poznatků je využíváno k provádění operativních pohovorů před výjezdem a po návratu k dalším agenturně operativním a případně i administrativně právním opatřením.

V procesu kontrarozvědných opatření proti nepřátelské činnosti osob z prostředí mužských a ženských řádů, zejména těch, které působí, nebo žijí v blízkosti státních hranic, se osvědčila úzká spolupráce se zpravodajskou správou hlavní správy ochrany státních hranic. V koordinaci s touto součástí je prováděna průběžná a důkladná kontrola a uskutečňována součinnostní opatření k odhalování a dokumentování podvratné a protispolečenské činnosti.

Obdobná spolupráce je ve vztahu k součásti VKR, kdy provedenými součinnostními opatřeními byla zadokumentována trestná činnost provinciála řádu jezuitů P. PAVLÍKA z Brna.¹⁾Dále je VKR poskytována metodická pomoc při rozpracování osob z prostředí řím. kat. církve se vztahem na nelegální řádovou činnost a řeholní společnosti. Vzájemná výměna poznatků a zkušeností v kontrarozvědné činnosti je přínosem pro racionální rozpracování a optimální postup při přijímání agenturně operativních opatření.

Kladných výsledků je dosahováno v procesu odhalování podvratné činnosti řeholních společností využitím operativních a technických prostředků odboru sledování. Pracovníci těchto odborů jsou využíváni

zejména při rozpracování důležitých případů a společensky závadových osob, které se aktivně podílí na organizování a provádění nelegální a tajné řádové činnosti.

Dále lze s úspěchem při rozpracování problematiky ženských a mužských řádů využít součásti VB. Jedná se zejména o provádění kontroly osobních vozidel včetně perlustrace osob a prohlídek těchto vozidel. Tímto způsobem je možno oficiálně získat zajímavé státobezpečnostní poznatky a skutečnosti ve vztahu na prováděnou nelegální řádovou činnost, přičemž nehrozí dekonspirace opatření, která organizuje čs. kontrarozvědka.

Důležité a nenahraditelné místo v systému kontrarozvědných opatření zaměřených k odhalování podvrtné činnosti řeholních společností, která jsou prováděna v rámci řím. kat. církve, zaujímají technická opatření, spočívající ve využívání zpravodajské techniky. V rámci rozpracování nejdůležitějších akcí a objektů je aktivně využíváno zpravodajsko-technických úkonů (ZTÚ). /K ZTÚ podrobněji viz Sborník Securitas imperii č. 2, s. 69; příp. Encyklopedie špionáže, LIBRI 1993 – red./

Dobrych výsledků v kontrarozvědné činnosti je dosahováno nasazením ZTÚ DIAGRAM a STATISTIKA, kdy jsou zjišťovány a odhalovány záměry, plány a postoje zájmových osob a na základě takto získaných poznatků lze přijímat účinná opatření k paralyzování jejich nepřátelské činnosti.

Ve větším rozsahu je při rozpracování problematiky mužských a ženských řeholních společností, akcí a při odhalování nepřátelské činnosti využíváno ZTÚ PŘESTAVBA. Využíváním tohoto ZTÚ jsou získávány hodnotné státobezpečnostní poznatky. Zejména ve vztahu na rozkrývání stykové báze objektů jednotlivých akcí. Zkušenosti z rozpracování některých akcí ukazují, že tento ZTÚ lze využít i jako jediný prostředek, kdy není možno z konspirativních důvodů používat agenturní aparát.

Při kontrarozvědné činnosti v problematice řeholních společností jsou ve značném rozsahu využívány ZTÚ NÁKUP, DOVOZ a KRYSTAL. Pomocí těchto ZTÚ je kontrolován písemný styk zájmových osob na zahraniční církevní ideocentra, čsl. církevní emigraci a další objekty státobezpečnostního zájmu. Důsledně prováděnou analýzou získaných materiálů a poznatků jsou odhalovány styky a kontakty, záměry a cíle zahraničních zájmových objektů ve vztahu na řádovou činnost v ČSSR. Nasazením výše uvedených ZTÚ jsou odhalovány kanály, kterými je do ČSSR zasílána náboženská literatura, závadové tiskoviny a finanční prostředky. Na základě takto získaných poznatků jsou prováděna příslušná opatření spočívající např. ve vyřazení zásilky, jejím pozdržení, k rozsahu zasílaných materiálů, prověrka na možnost použití tajnopisu apod. Na základě analýzy ve využívání těchto technických opatření čs. kontrarozvědkou bylo rozhodnuto vytvořit podmínky pro provádění kontroly vnitřního písemného styku. Prvopočetní výsledky jednoznačně ukazují, že tímto způsobem lze získávat

hodnotné poznatky o nelegální a podvratné činnosti řeholních společností, zejména v postupném rozkrývání jejich informačního systému.

Koordinovanou činností operativních pracovníků s pracovníky odboru sledování je efektivně využíváno ZTÚ ANALÝZA. V rámci rozpracování nelegální řádové činnosti jsou nasazením tohoto ZTÚ získávány poznatky důležité pro provádění zejména realizačních opatření, je získáván dokumentační materiál o podvratné činnosti, přičemž se takto zjištěné skutečnosti mohou vhodně legalizovat např. provedením domovní prohlídky.

V praxi se rovněž velmi dobře osvědčuje využívání ZTÚ APARÁT, zejména při využití nejmodernější techniky /./ jako jsou kamery, telerekording, videozáznam a další, jejichž prostřednictvím je možno provádět fotodokumentaci nepřátelské činnosti protivníka, zejména ve vztahu na rozkrývání stykové báze, organizování schůzek, předávání materiálů náboženského charakteru, používání dopravních prostředků apod.

V celém komplexu využití agenturně operativních prostředků a provádění technických opatření je nutné se zaměřit na jejich efektivní a racionální nasazení. Hlavním cílem při jejich použití je odhalovat, předcházet a zamezovat nepřátelské činnosti protivníka v oblasti řím. kat. církve.

2. Využití preventivně výchovných a administrativně právních opatření a jejich význam při rozpracování problematiky řeholních řádů

Jedním z hlavních úkolů kontrarozvědné činnosti při rozpracování problematiky řeholních společností je provádění účinných opatření zaměřených na předcházení a zamezování podvratné činnosti prováděné reakčními a antisocialistickými silami. Pozornost je nutno zaměřit na vytváření takových podmínek a ovlivňovat vývoj operativní situace tak, aby bylo zabezpečeno paralyzování všech snah antisocialistických a reakčních elementů v římskokatolické církvi a propojení s antikomunistickými silami a pravicově opozičním seskupením v ČSSR.

Dalším úkolem je zabránit spojení reakčních katolických sil v ČSSR s reakčním klérem a opozičním řím. kat. prostředím v ostatních socialistických státech, aby tak nedošlo k vytvoření „mezinárodního reakčního seskupení řím. kat. církve“ namířené proti základním principům budování rozvinuté socialistické společnosti v těchto státech.

Nezastupitelné místo v předcházení a zamezování podvratné činnosti řeholních společností zaujímají preventivně výchovná opatření (dále jen PVO) čs. kontrarozvědky /./ v úzké spolupráci se státními, stranickými, hospodářskými a společenskými organizacemi. PVO jsou v průběhu kontrarozvědné činnosti prováděna utajovaným nebo oficiálním způsobem. Utajovaný způsob provádí zpravidla orgány čs.

kontrarozvědky svými vlastními silami a prostředky bez účasti jiných státních nebo společenských orgánů. Oficiální způsob spočívá v provádění PVO orgány Státní bezpečnosti a nebo za plné spolupráce a účasti státních a společenských orgánů a organizací.

V případě preventivní činnosti jsou využívány dva druhy, a to dílčí prevence a obecná prevence.

Dílčí (individuální) prevence je výchovné působení na konkrétní osoby k předcházení zamýšlené nebo již páchané trestné činnosti, a to v případě:

- a) získání poznatků o závadovém jednání řeholníka – řeholnice ve stádiu, kdy nejde o tr. čin, s přihlédnutím k osobě pachatele a motivu;
- b) k zamezení již páchané trestné činnosti podle příslušných trestně právních předpisů.

Obecná prevence je provedení souboru komplexních opatření politického, ekonomického, právního a kulturně výchovného charakteru s cílem odstranění příčin a podmínek trestné činnosti v prostředí řeholních společností. Tento druh PVO se provádí:

- a) na základě důsledné analýzy, ale i zobecněním státobezpečnostních poznatků o činnosti mužských a ženských řádů a kongregací v rámci řím. kat. církve;
- b) v působení na vědomí občanů s cílem vytváření vědomí spoluodpovědnosti a k aktivní spoluúčasti při ochraně socialistického zřízení před nepřátelskou činností řeholních společností a řím. kat. církve;
- c) využíváním sdělovacích prostředků.

K dosažení výše uvedených cílů poskytuje čs. kontrarozvědka podklady k propagandistickému využití, a to ve spolupráci s kompetentními institucemi.

V rámci těchto PVO jsou využívány různé metody a prostředky k provádění zpravodajsko taktických, kontrolních a administrativně právních opatření.

Zpravodajsko taktická opatření mají následující cíle:

- preventivně zamezovat řeholním řádům realizovat podvratnou činnost;
- aktivně a ofenzivně působit na řeholní společnosti s cílem odvrátit osoby od nepřátelské činnosti;
- vytvářet překážky k zamezení provádění nelegální řádové činnosti, aby protivník nedosáhl konkrétních výsledků;
- zdržovat protivníka od úmyslu provádět nedovolenou řádovou činnost působením na jeho vědomí a vůli;
- upoutat příslušníky řeholních společností na nevhodný objekt – osobu nebo skupiny osob;
- odstraňovat podmínky, za nichž dochází k nelegální řádové činnosti;
- ovlivňovat protivníka, aby sám ustal v nelegální řádové činnosti

a kompromitovat ho v řeholním a církevním prostředí, na němž je nepřátelská činnost závislá.

Kontrolní opatření jsou prováděna zejména za účelem získání zpravodajské kontroly nad činností řeholních řádů a jejich čelných představitelů a reakčně zaměřených exponentů, a to jak na území ČSSR, tak i v zahraničí, aby mohla být včas přijímána a prováděna vhodná a účelná kontrarozvědná opatření. Tento způsob se osvědčuje zejména v objektovém zpracovávání vytypovaných řeholních objektů na území ČSSR, ve kterých jsou soustředěny zejména řeholnice. Jedná se o charitativní domovy řádů, ústavy sociální péče a domovy důchodců. Dále jsou prováděny kontroly režimových opatření jako např. celostátní akce REŽIM se zaměřením na dodržování směrnic v provozu rozmnožovacích zařízení, aby tyto nebyly zneužity pro výrobu nelegální náboženské literatury a samizdatů obdobného charakteru.

Administrativně právních opatření je využíváno v rámci rozpracování problematiky mužských a ženských řádů a kongregací s cílem předcházet a zamezovat páchání trestné činnosti jak v ČSSR, tak i v zahraničí. Opatření rovněž paralyzují podvratnou činnost řeholních společností organizovanou ze zahraničních náboženských a řádových center. V tomto směru je plně využíváno úzké součinnosti mezi jednotlivými operativními součástmi a orgány pasů a víz, směřující k:

- nevydání nebo odebrání cestovních dokladů zájmovým osobám, rozpracovávaným v problematice řím. kat. řádů;
- vyhoštění nebo zkrácení pobytu vízovým cizincům v ČSSR, kteří provádí na našem území nelegální řádovou a podvratnou činnost;
- předkládání návrhů Správě pasů a víz Praha na zařazení vízových cizinců, kteří provádí v ČSSR řádovou činnost na Index nežádoucích osob.

V rámci využívání administrativně právních opatření se plně osvědčila spolupráce se stranickými, hospodářskými a společenskými orgány a organizacemi. Jedná se o poskytování informací, upozornění a návrhů opatření v souvislosti s nelegální řádovou činností, zejména takové, která je orientována na civilní sektor/,/ jako je např. zdravotnictví, školství, kultura a sdělovací prostředky. Vhodným a taktickým postupem je zabraňováno protivníkovi v provádění podvratné činnosti a pronikání do uvedených oblastí.

Jako důležitá forma administrativně právního opatření se jeví výstraha prokurátora a výstraha krajského náčelníka SNB. Je využívána zejména k zamezení nepřátelské činnosti u osob, které patří mezi hlavní představitele nelegální činnosti, jak tomu bylo v případě provinciála řádu jezuitů P. PAVLÍKA z Brna a provinciála řádu dominikánů P. SVATOŠE z CHDŘ Moravec.¹⁾Tyto výstrahy/,/ provedené pracovníky prokuratury nebo Bezpečnosti/,/ jsou důrazným varováním před pokračováním v podvratné činnosti, protože při jejich nerespek-

tování hrozí provedení represivních opatření formou trestního postihu nepřátelsky zaměřených osob z prostředí řeholních společností.

Nezanedbatelnou roli na úseku předcházení a zamezování podvratné činnosti protivníka zaujímají v komplexu administrativně právních opatření ta, která jsou uskutečňována v úzké spolupráci s církevními tajemníky při realizaci státobezpečnostních zájmů v oblasti řím. kat. církve. V součinnosti s nimi jsou prosazovány kádrové a personální přesuny reakčních řádových duchovních a tím docilováno paralyzování jejich negativnímu působení v zájmovém prostředí, jsou narušovány vazby a spojení těchto v podstatě nepřátelsky zaměřených osob a současně je posilován vliv pokrokově smýšlejících kněží. Těmito opatřeními je zabraňováno snahám o vytvoření neformálních komunit řádových kněží v duchovní správě, jak tomu bylo v případě kněží jezuitského, dominikánského, františkánského, minoritského a premonstrátského řádu a kongregace salesiánů, kteří usilovali o získání a obsazení farností v rámci větších měst (Praha, Brno, Bratislava, Ostrava a další) a okresů. Jejich záměrem byla snaha koordinovaně provádět a orientovat svoji nepřátelskou řádovou činnost v rámci a pod krytím oficiálního působení v duchovní správě.

Přestože je v posledním období v kontrarozvědné a agenturně operativní činnosti v boji proti podvratné činnosti mužských a ženských řeholních společností v katolické církvi kladen důraz na uplatňování aspektů preventivně výchovné činnosti, sehrávají důležitou roli opatření represivního charakteru. Jedním z těchto opatření používaných k paralyzování nepřátelské činnosti reakčních řádových kněží, nebo duchovních z řad jejich příznivců, je administrativně právní akt, spočívající v odebrání nebo neudělení státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti. Tato opatření byla realizována vůči těm reakčním řeholníkům, kteří se nechtěli podřídit zásadním pokynům, směrnicím a nařízením státních orgánů pro výkon duchovenské služby a otevřeně se postavili na stranu antisocialistických a opozičních sil v ČSSR. Jednalo se zejména o příslušníky řádu jezuitů, dominikánů, františkánů a kongregace salesiánů.

Správné a účelné provádění preventivně výchovných a administrativně právních opatření má rozhodující význam v kontrarozvědné činnosti proti podvratné činnosti řeholních společností. Využitím jednotlivých forem, metod a prostředků, jejich vhodným kombinováním lze účinně provádět kontrarozvědná opatření, rozhodujícím způsobem zamezovat nelegální řádové činnosti a úspěšně ovlivňovat vývoj operativní situace v prostředí řím. kat. církve ve smyslu usnesení vyšších stranických orgánů a nařízení služebních orgánů.

3. Význam a způsoby rozkladných opatření, jejich provádění

Rozkladná opatření jsou nedílnou součástí kontrarozvědné činnosti v celkovém komplexu prováděných preventivně výchovných a profy-

laktických opatření čs. kontrarozvědky. Tato rozkladná opatření mají značný význam proti podvratné činnosti řeholních společností vzhledem k tomu, že jejich cílem je odvracet jednotlivce a skupiny osob od páčání nepřátelské činnosti. Jedná se zejména o:

- narušení vlastní akceschopnosti řádů a kongregací, t. j. organizovanou nelegální řádovou činností a vnitřní strukturu;
- vyvolání vzájemné nedůvěry mezi členy řeholních společností, pochybnosti, obav z nezdaru zamýšlených a připravovaných akcí, zamezení případných hromadných protispolečenských vystoupení (různé protestní a nátlakové akce);
- diskreditaci a kompromitaci představených jednotlivých mužských a ženských řádů a jejich nejaktivnějších členů;
- narušení vzájemných vazeb spojení v jednotlivých řeholních společnostech a mezi nimi/, / a to jak na našem území, tak i v napojení na řádová centra v zahraničí.

Při provádění rozkladných opatření využívá čs. kontrarozvědka různých forem a prostředků. Hlavní důraz je kladen na použití agenturního aparátu, který sehrává nezastupitelnou funkci. Zejména vlivová agentura je schopna v prostředí nelegální řádové činnosti plnit kontrarozvědné úkoly ofenzivního charakteru při zamezování páčání nepřátelské činnosti. Dále je to zanášení desinformací do zájmového prostředí římské církve, a to opětovně za využití agentury, nebo prováděním operativních pohovorů pracovníky čs. kontrarozvědky.

V průběhu realizování rozkladných opatření se osvědčilo využívání agenturních kombinací, kdy s využitím schopného agenturního aparátu lze úspěšně ovlivňovat operativní situaci ve vztahu k paralyzování nedovolené řádové činnosti. Těmito opatřeními jsou vytvářeny vhodné podmínky pro pronikání agentury do zájmového prostředí řeholních společností, kde může plnit státobezpečnostní úkoly v rámci záměrů čs. kontrarozvědky.

Dále jsou to oficiální opatření, zejména provádění operativních pohovorů s představiteli řádů, s reakčními příslušníky mužských a ženských řádů a kongregací a se zájmovými osobami (příznivci, osoby připravované k tajnému vstupu do řeholí a zájemci, osoby a duchovní, kteří se nepřímou podíleli na řádové činnosti). Při operativních pohovorech je důležitá odborná úroveň operativního pracovníka, náležitá přípravenost, podrobný plán postupu a jako velmi vhodné se jeví využití zpravodajské techniky (magnetofonová nahrávka, foto, vlastnoruční písemné prohlášení apod.).

Velký význam v realizaci rozkladných opatření sehrává použití sdělovacích prostředků, kdy vhodným způsobem lze účinně paralyzovat nepřátelskou činnost řeholních řádů, případně jejich členy donutit k určité reagenzi. Jedná se např. o publikaci případů nelegální řádové činnosti a římské církve jako takové v denním tisku (stranickém i odborném) a v různých televizních pořadech (MAJÁK, populárně vě-

decké pořady). V tomto směru se jeví značné rezervy, zejména ve stranické propagandě a ateistické výchově.

Při provádění preventivní činnosti v rámci působnosti čs. kontrarozvědky v problematice řeholních společností je nutné dbát na uplatňování následujících zásad:

1. úplnost a hodnověrnost získaných poznatků o nelegální řádové činnosti;
2. politické zhodnocení osoby řeholníka – řeholnice a jeho nepřátelské činnosti;
3. komplexní zhodnocení příčin, podmínek a okolností umožňujících řeholním řádům nelegální řádovou činnost a vliv řádového prostředí a řím. kat. církve;
4. hodnocení z hlediska společenské nebezpečnosti a posouzení předpokládaného výsledku preventivně rozkladného opatření na osobu a dopad v prostředí řeholních společností a řím. kat. církve;
5. dodržování socialistické zákonnosti, nedovolit její porušování, ale i „tolerování“ trestné činnosti, které může způsobit její recidivu;
6. uplatňovat preventivní činnost v souladu s věcnou příslušností a působností Státní bezpečnosti;
7. plánovitost, systematickosti a organizovanost PVO;
8. včasnost a přiměřenost preventivních a rozkladných opatření;
9. zajištění kontroly účinnosti a reagence prováděných opatření (agentura, ZTÚ);
10. dodržování zásad konspirace, aby nedošlo k odhalení metod, forem a prostředků kontrarozvědné práce.

Formy a metody boje orgánů Státní bezpečnosti s podvratnou činností řeholních řádů, které jsou adekvátní stávající operativní situaci ukazují, že s přihlédnutím k vnitropolitické i mezinárodní situaci a specifické oblasti řím. kat. církve, je nutno velmi pečlivě zvažovat nasazení sil a prostředků a stanovení úkolů v kontrarozvědné činnosti. Maximální pozornost musí být proto zaměřena na úseku předcházení a zamezování podvratné činnosti prováděné v prostředí řím. kat. církve řeholními společnostmi. Na využívání a uplatňování preventivně výchovných, rozkladných a profylaktických opatření, přičemž se v případě nutnosti nevyhýbat ani represivním opatřením. Takto přijímanými opatřeními lze úspěšně čelit podvratné činnosti protivníka v problematice mužských a ženských řádů a kongregací a tím naplňovat bezpečnostní politiku KSČ v boji proti nepříteli v řím. kat. církvi v podmínkách našeho státu.

Kapitola IV. – Perspektivy dalšího vývoje nelegální činnosti ř. k. řeholních řádů a boje orgánů StB proti ní – část 3. Zvláštnosti v kontrarozvědné činnosti orgánů StB proti nelegální řádové činnosti (s. 104-107), část 4. Budování nové agentury, zvláštnosti výběru a využití (s. 107-114)

3. Zvláštnosti v kontrarozvědné činnosti orgánů StB proti nelegální řádové činnosti

Kontrarozvědná práce orgánů StB proti nelegální činnosti mužských a ženských řádů musí plně vycházet z operativních směrnic, rozkazů a nařízení služebních orgánů. Jejich povinností je zabezpečovat prosazování bezpečnostní politiky KSČ ve své každodenní praxi. Vlastní kontrarozvědná činnost zaměřena na odhalování, předcházení a zamezování nelegálnímu působení řeholních společností na území ČSSR.

Hlavním předpokladem pro plnění kontrarozvědných úkolů je bezpodmínečně nutná dokonalá znalost operativní situace. Důležité je zaměřit se na její analýzu a stanovit prognózu perspektivy dalšího vývoje, přičemž je nutné na tyto skutečnosti reagovat příslušnými opatřeními v kontrarozvědné práci.

Rozpracování problematiky řádů se vyznačuje určitými zvláštnostmi, které přímo ovlivňují dosahovanou výslednost. Každý operativní pracovník, který se podílí na kontrarozvědné činnosti v této oblasti/,/ musí být obeznámen nejen s operativní situací, ale předpokládá se u něj znalost metod a forem, kterých používá protivník ve své podvrtné činnosti. Dále musí mít základní znalosti z náboženské ideologie včetně nejdůležitějších církevních dokumentů, jako jsou papežské encykliky a dekrety II. vatikánského koncilu, konstituce a pravidla řeholních společností. Musí se orientovat v otázkách působnosti jednotlivých řádů a kongregací a mít schopnost využívat různých psychologických aspektů. Je nutné, aby měl dobré volní morální vlastnosti, byl dobře obeznámen s ateistickou propagandou, jednoznačně vyrovnán s náboženskou otázkou, aby tak nepodlehł ideologii nepřátelského prostředí. Proto je nutné ze strany nadřízených orgánů věnovat pozornost zvyšování odborné a teoretické úrovně jednotlivých operativních pracovníků, kteří provádí rozpracování problematiky řádů. Velmi pozitivně se projevuje úzká spolupráce s operativními pracovníky v ostatních problematikách římské církve vzhledem k tomu, že se vzájemně prolínají. Dále je nutná součinnost s operativními součástmi, které provádí rozpracování pravicově opozičních elementů (CH 77, VONS); kultury, zdravotnictví, sdělovacích prostředků, školství, mládeže a ideologicko diverzních center. Zpětně musí mít operativní pracovník problematiky řeholních společností alespoň částečné znalosti z výše uvedených problematik, aby tak mohl kvalifikovaně organizovat a provádět kontrarozvědná opatření.

Maximální pozornost musí být věnována studiu operativní situace se zaměřením na odhalování forem a metod, které ve své nelegální činnosti používají řeholní společnosti. Rozpracováním této problematiky bylo zjištěno, že protivník provádí vlastní opatření k zamezení pronikání agenturního aparátu StB do prostředí řádů. Veškeré zá-

kroky ze strany Bezpečnosti jsou protivníkem důsledně analyzovány s cílem odhalení naší agentury. Proto je nutné při jejich provádění zvažovat používané formy a prostředky kontrarozvědné práce, neustále prověřovat, zda nedošlo k dekonspiraci agentury nebo k její pře-verbovce a při využívání poznatků získaných prostřednictvím nasazení ZTÚ dbát na přísnou konspiraci.

Současná nelegální činnost řeholních společností se vyznačuje maximální snahou tuto konspirovat a utajovat ji i před osobami, u kterých se objeví sebemenší náznaky o styku s Bezpečností, nebo které nemají jejich naprostou důvěru. Jednotlivé řády a kongregace, které organizují mimokomunitní život ve fráternitách a sororitách/,/ se snaží o to, aby v jedné skupině bylo 3-5 osob, přičemž členové jedné skupiny neznají členy druhé. Z převážné většiny se členové znají pouze křestními a nebo řeholními jmény, čímž je dosahováno určité anonymní personality. Tento způsob je využíván i při neosobních kontaktech zprostředkovaných třetí osobou, při předávání písemných a telefonických vzkazů. Tato opatření sledují v co největší míře utajit před čs. kontravědkou vlastní činnost.

V prostředí řeholních společností je známo, že čs. kontrarozvědka ve své práci používá odposlechů, kontroluje telefonické hovory i písemný styk se zahraničím a dále, že využívá sítě informátorů. V posledním období byly získány poznatky, že převor řádu dominikánů P. ZEMEK Antonín z Brna rozšiřuje v řádovém prostředí názory, že Bezpečnost v rámci ČSSR vyškolila 250-360 mladých osob pro práci v nelegální církvi. Z tohoto důvodu jsou prováděny důsledně prověrky všech nově přicházejících a neznámých osob do skupin.¹⁾

Způsob vlastních ochranných opatření ze strany řádů dokumentuje činnost jezuitů P. ŠILHANA, františkána P. BÁRTY, provinciála dominikánů P. SVATOŠE, převora premonstrátů P. TYLA, generální představené cyrilometodějek DUBRAVOVÉ a dalších, kteří po zákroku Bezpečnosti proti Sekretariátu řeholních společností pečlivě analyzovali celé opatření a prověřovali všechny osoby, které v něm pracovaly.

Výše uvedené skutečnosti mají vliv na činnost čsl. kontrarozvědky a musí být brány v úvahu zejména při budování a využívání perspektivní agentury, nasazování ZTÚ a prostředků sledování.

4. Budování nové agentury, zvláštnosti výběru a využití

Agentura, která je využívána v problematice mužských a ženských klášterů musí splňovat specifické předpoklady, protože jejím prostřednictvím jsou plněny specifické úkoly.

Nasazením schopné agentury lze v plném rozsahu zajistit dosažení stanovených cílů a záměrů, vycházejících z realizace bezpečnostní politiky KSČ na úseku řím. kat. církve.

Z tohoto důvodu je nutné budovat schopnou a perspektivní agenturní síť. Při výběru vhodných kandidátů na tajné spolupracovníky (dále jen KTS) musí být přísně vycházeno z analýzy operativní situace

v problematice řeholních společností. Je nutné dbát na respektování zásady schopnosti, možnosti, vhodnosti, cílevědomosti a spolehlivosti tajných spolupracovníků.

Na základě těchto zásad a vytyčených cílů přistupuje operativní pracovník k typování vhodných KTS. Zde se uplatňuje dobrá orientace v problematice a znalost osob z báze včetně jejich vazeb, názorů a postojů. Při výběru KTS jsou rozhodující speciální kritéria, která jsou odůvodněna tím, že při rozpracování problematiky mužských a ženských řádů a kongregací se projevuje řada zvláštností a odlišností. KTS musí mít proto odpovídající předpoklady k úspěšnému plnění kontrarozvědných úkolů. Kromě vztahu na některý z řádů, určitých teologických znalostí/,/ musí být schopen podřízovat se interním nařízením upravujícím řádový život a mít důvěru zájmového prostředí.

U KTS a TS z báze ženských řeholí je největším problémem uskutečňování kontaktů, protože podle ustanovení jednotlivých konstitucí se řeholnice nesmějí pohybovat samostatně mimo komunitu. Dále se negativně projevují závažné aspekty, a to přísná klausura, pravidelné zpovědi, interní pohovory, veřejné pokání (tzv. kulpování) před ostatními členkami komunity a exercicie (duchovní cvičení). Současně je agentura z takového prostředí vystavena nebezpečí psychického nátlaku formou přísné osobní klauzury při odloučení od kolektivu řeholnic (prakticky se jedná o pobyt na „samotce“). Tyto skutečnosti se mohou projevit v oslabení volních vlastností, které vedou k vyzrazení spolupráce a nebo styků s čl. kontrarozvědkou.

Důležitou roli ve stádiu provádění prověrky KTS má zkoumání jeho charakteru, názorů, projevů a postojů, ze kterých lze vyvodit závěr, na jakém podkladě – motivaci bude provedeno jeho získání. Dosavadní praxe ukazuje, že nejvýhodnější je získání ke spolupráci na podkladě dobrovolnosti, ideových a vlasteneckých pohnutek. U KTS a TS z problematiky ženských řeholí není zanedbatelný vztah k operativnímu pracovníkovi, kdy musí být v maximální míře respektováno, že se jedná o ženu, u které se projevují specifické pohnutky, někdy i citového charakteru.

Vhodným způsobem lze využít také případného porušování řeholních slibů, zejména slibů „čistoty“ (homosexualita, intimní styky s muži, nebo lesbicismus /lesbizmus/ a dalších směrnic a nařízeních ve vztahu k řádovému životu (např. Codex iuris canonici). U těchto skutečností je důležitá jejich dokumentace a operativní pracovník musí mít jistotu, že budou na KTS skutečně působit kompromitujícím způsobem.

Při získávání TS ke spolupráci v problematice mužských a ženských kongregací sehrává svoji roli i motivace na základě hmotných výhod. U řádových kněží mimo duchovní správu se může jednat o výhodu charakteru získání státního souhlasu k výkonu duchovní činnosti.

Po provedení prověřkových úkonů k osobě KTS, při kterých je v plné míře využívána prověřená agenturní a důvěrnická síť, zpravodajská technika a útvary sledování, je nutné provést důsledné vyhodnocení získaných materiálů a zjištěných skutečností. V případě, že se jeví KTS jako vhodný typ pro operativní využití, rozhodne operativní pracovník, jakým způsobem uskuteční operativní pohovor včetně kontaktu. Dosavadní praxe ukazuje, že nejvýhodnější formou je konspirační osobní pozvání KTS na předem určené a vytypované místo. Uskutečnění kontaktu je možné zorganizovat rovněž prostřednictvím evidence obyvatel (např. nesrovnalosti s rodným číslem), oddělením pasů a víz při vyřizování cestovních dokladů a v některých vhodných případech i církevních tajemníků. U řeholníků, kteří působí samostatně ve farnosti, lze provést kontakt na farním úřadě. Místo pohovoru s KTS musí být voleno velmi citlivě a se znalostí situace, stejně jako provedení odlučky. Nejvýhodnější je uskutečňování pohovoru v pohovorové místnosti mimo objekt MV, případně v referentském vozidle a v některých krajních případech i ve veřejných místnostech/,/ jako jsou restaurace na odlehlých místech (např. motoresty). Vždy však musí být sledováno dodržování všech zásad konspirace.

Velmi důležité je zvolené téma rozhovoru, zejména z hlediska psychologického aspektu, kterým musí být dosaženo navázání kontaktu. Z tohoto důvodu je nutné, aby operativní pracovník splňoval určité specifické předpoklady. Především by měl mít seriózní a společenské vystupování, znalosti z církevní problematiky a z oblasti politické, sociální a psychologické. Cílem je vytvořit si předpoklady k dalším kontaktům a postupně si získávat důvěru KTS.

Samotný vázací akt lze provést v obdobném prostředí, kde byly uskutečňovány typovací a operativní pohovory s výjimkou referentského vozidla. Vždy je však nutno přihlížet k osobě KTS/,/ a to ve vztahu na jeho církevní funkci a společenské postavení. Místo vázacího aktu musí odpovídat určité společenské úrovni. Při vázání tajného spolupracovníka z prostředí řeholních společností musí být operativní pracovník obeznámen s tím, že KTS je pod tlakem a vlivem našeho společenského a státního zřízení a je více než jiné církevní osoby ovlivněn náboženskou ideologií a povinností dodržovat řeholní předpisy a kanonické právo. S touto skutečností musí operativní pracovník počítat/,/ a proto musí své jednání a vystupování přizpůsobit dané situaci.

Z těchto důvodů musí operativní pracovník obezřetně volit metodu vázání, a to provedením jednorázové verbovky, nebo postupným připoutáváním. V problematice ženských řeholních společností se v praxi ukazuje výhodnější metoda postupného připoutávání, a to zejména z pohledů utváření a upevňování agenturních vztahů.

Operativní pracovník se musí vžít do psychiky osoby KTS, který daleko hlouběji prožívá vnitřní boj motivů a s nimi související rozpory. Jde zejména o chápání nutnosti poskytovat pomoc čl. kontraroz-

vědce a neochotou stát se spolupracovníkem orgánů, které vlastně i jeho prostřednictvím vedou boj proti náboženské ideologii.

V procesu řízení tajného spolupracovníka z prostředí řeholních společností je nutné vybudování vzájemného vztahu na základě oboustranné důvěry a respektování zájmů, za předpokladu dodržování zásad spolupráce a dosahování výslednosti při plnění ukládaných úkolů. Zkušenosti v tomto směru ukazují, že lidský přístup k TS přináší kvalitnější výsledky než striktní ukládání úkolů a vyžadování jejich plnění. Zejména ženská agentura vyžaduje specifický přístup, protože se jedná o osoby emotivně více založené než-li /než/ muži. Schůzková činnost je časově náročná a řídicí orgán musí se spolupracovníkem řešit mimo jiné i jeho osobní problémy. Operativní pracovník musí v případě TS z řádového prostředí dbát na to, aby v žádném případě nesnižoval jeho náboženské přesvědčení a také je nikdy nepodceňoval. Zde musí opětovně sehrát rozhodující úlohu znalosti a životní zkušenosti řídicího orgána.

Využívání agenturního aparátu při rozpracování problematiky mužských a ženských řádů je rozsáhlé a mnohostranné. Schopné TS lze využít ke kontrole a rozpracování dalších problematik v rámci řím. kat. církve. Hlavním cílem v zaměření agentury je odhalovat, předcházet a zamezovat podvrtné činnosti řeholních společností.

Při odhalování nepřátelské činnosti protivníka je agenturní aparát využíván k získávání kvalifikovaných StB poznatků a informací k činnosti řeholí, je kontrolována a rozkrývána styková báze zájmových osob a získávány poznatky o reagentci na opatření realizována orgány státní správy.

Schopná agentura je orientována na získávání poznatků k působení a činnosti zahraničních řeholních center (generaláty, vedení řádu a kongregací) s vytvořením předpokladů pro proniknutí do těchto center. Může odhalovat kanály spojení do zahraničí včetně zahraničních zdrojů, ze kterých jsou do ČSSR zasílány materiální a finanční prostředky za účelem aktivizovat a podporovat tajnou řádovou činnost.

Tuto agenturu lze úspěšně využít při odhalování nepřátelské a protistátní činnosti církevních osob zapojených do politického a opozičního seskupení kolem CHARTY a VONSu.

Specifické úkoly v problematice mužských a ženských řádů může plnit vlivová agentura, a to v zamezení vlivu jednotlivých řádů do prostředí světských kněží, bohoslovců a laiků. Dále je možno ji využít k vyvolávání rozporů mezi příslušníky řádů i vzájemných vztahů mezi řeholními společnostmi, narušovat jejich organizační strukturu, akceschopnost a snahy o koordinovaný nátlak na státní orgány s cílem vytvářet podmínky pro oficiální řádovou činnost v rámci ČSSR.

Úspěšnými agenturními opatřeními a prováděním agenturně operativních kombinací lze paralyzovat záměry ženských řeholí ve směru budování tajných sororit mimo komunitu a organizování řádového života.

Prostřednictvím agenturního aparátu lze dále provádět kompromitaci představitelů jednotlivých řádů a kongregací při zneužívání řádových finančních prostředků pro svoji osobní potřebu, odhalování a zveřejňování jejich morálních poklesků, porušování celibátu apod. Tímto způsobem je možno snižovat jejich autoritu a popularitu na ostatní příslušníky řádu a omezovat tím jejich vliv v řádovém prostředí.

Důležitým cílem v kontrarozvědné praxi při využívání agentury je narušovat vzájemné vazby mezi mužskými a ženskými řeholemi, zejména snahy provádět koordinovaně tajnou řádovou činnost a pronikat do různých společenských oblastí.

Při využití agenturního aparátu v problematice řeholních společností je důležitá spolupráce s dalšími rozvědnými a kontrarozvědnými orgány ministerstva vnitra. Jedná se zejména o koordinovanou řídicí činnost kontrarozvědné centrály, která v rámci své kompetence může na základě znalostí operativní situace a podle svých potřeb organizovat úspěšné a efektivní nasazení agentury. Tím je zajištěno v plném rozsahu využívání agenturního aparátu pro plnění náročných úkolů v procesu odhalování, předcházení a zamezování nelegální činnosti řím. kat. řeholních řádů.

Z dosud uvedených perspektiv vyplývá předpoklad další nelegální činnosti řím. kat. řeholních řádů v ČSSR. K zamezení jejich činnosti je nutné provést opatření, která na základě vlastních praktických zkušeností jsou v této kapitole navržena.

-
- ¹⁾ Řády. Objektový svazek S StB Brno. Č. 397, Brno, KS SNB Správa StB. P. T.
 - ²⁾ Kolektiv olomouckých dominikánů – Dominikáni, co jsou a co chtějí. Olomouc, KRYSTAL 1941, s. 5-15
 - ³⁾ II. vatikánský sněm, příprava a průběh. Řím, Křesťanská akademie 1966, s. 13
 - ⁴⁾ SPÁČIL, D. – Jesuité. Praha 1928, s. 122-123
 - ⁵⁾ RYPÁČEK, J. – Jesuité – Tovaryšstvo Ježíšovo. Praha 1903, s. 146-154
 - ⁶⁾ ČÍŽEK, B. – Záměry nového černého papeže. Bezpečnost, 1963, č. 50, s. 7
 - ⁷⁾ GRIGULOVIC, I. R. – Papežství 20. století. Praha, Svoboda 1981, s. 61-64
 - ⁸⁾ K aktuálním otázkám boje StB proti nepřátelské činnosti církvi a náboženských sekt. Praha, X. správa SNB, 1979
 - ⁹⁾ Rozkaz FMV č. 17/1981 ze dne 1. 6. 1981.

PŘÍLOHA IV.

FILA, Z.: Význam, úloha a cíle tzv. Východní politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství a její uplatňování v brněnské diecézi. Praha 1981

Kapitola IV. – Systém kontrarozvědných opatření zaměřených na odhalování, předcházení a zamezování podvrtné činnosti nepřátelských elementů z řad římskokatolické církve (s. 75-91)

Operativní situace za poslední období ukazuje na nezbytnost zintenzivnit agenturně operativní rozpracování po linii římskokatolické církve, organizovat aktivní a účinná opatření v boji proti Vatikánu a nelegální církvi.

Rovněž je nutno průběžně zkvalitňovat systém kontrarozvědných opatření zaměřených na odhalování, předcházení a zamezování podvrtné činnosti antisocialistických elementů z řad římskokatolické církve v ČSSR.

Agenturně operativní rozpracování uvedené problematiky a její účinná kontrola prováděná příslušným odborem Správy StB Brno, vychází z dokumentů přijatých stranickými a státními orgány.

Jedná se především o „perspektivní plán aktivních agenturně operativních opatření po linii římskokatolické církve“ z roku 1975. Dále je vycházeno ze závěrů přijatých na služebním aktivu k církevním problematikám, který se konal dne 12. února 1979 v Praze za přítomnosti ministra vnitra ČSSR Doc. PhDr. Jaromíra Obziny, CSc. a z rozkazu FMV č. 17/81 ze dne 1. 6. 1981, kde jsou zakotveny hlavní úkoly a cíle služební činnosti SNB po XVI. sjezdu KSČ.

Z tohoto pohledu jsou určující při rozpracování problematiky římskokatolické církve v procesu odhalování, předcházení a zamezování podvrtné činnosti nepřítelů následující úkoly:

- přejít na ofenzivní způsob zpravodajské činnosti v kontrarozvědném boji proti nepříteli po linii katolické církve
- klást důraz na efektivní a koordinované využívání všech sil a prostředků v rámci systému kontrarozvědných opatření
- průběžně provádět rozsáhlou obecnou a individuální preventivně výchovnou a rozkladnou činnost za využití maximální spolupráce se zainteresovanými složkami FMV a státní správy.

Přitom je nutno mít na zřeteli, že nezastupitelné místo v systému kontrarozvědných opatření sehrává kvalitní agentura ve vztahu na její budování, rozmisťování a vytěžování. Zvláštnosti práce s agenturou v boji proti nepřátelským elementům z řad římskokatolické církve budou rozvedeny podrobně v V. kapitole diplomové práce.

System kontrarozvědnych opatření zaměřených na odhalování podvratné činnosti protivníka

Důležité místo v systému kontrarozvědnych opatření zaměřených na odhalování podvratné činnosti zaujímá zpravodajská technika.

V rámci rozpracování nejdůležitějších akcí a objektů je aktivně využíváno zpravodajsko-technických úkonů (ZTÚ), zejména DIAGRAM. Vzhledem k tomu, že se jedná o ZTÚ, který vyžaduje v případě zavedení důkladnou přípravu, znalost operativní situace a důslednou koordinovanost a součinnost pracovníků operativních součástí s pracovníky zpravodajské techniky, jeho realizace se využívá ve zdůvodněných případech a při rozpracování objektů, ke kterým jsou získávány poznatky, že trvale vykazují zvlášť společensky nebezpečnou činnost.

Pozitivních výsledků je pomocí ZTÚ DIAGRAM využíváno při kontrole činnosti vysoké církevní hierarchie v brněnské diecézi. Pomocí ZTÚ jsou zjišťovány a odhalovány záměry, plány a postoje zájmových osob a na základě zjištěných poznatků lze přijímat další účinná opatření k paralyzování jejich nepřátelské činnosti.

V poměrně větším rozsahu je při rozpracování akcí a případů v průběhu odhalování nepřátelské činnosti osob, využíváno ZTÚ PŘESTAVBA. Tohoto ZTÚ je využíváno s ohledem na kapacitní možnosti odboru zpravodajské techniky všude tam, kde jsou předpoklady, že pomocí uvedeného ZTÚ budou získávány fundované, zpravodajsky zajímavé poznatky.

V průběhu rozpracování celostátní akce „LEKCE“¹⁾, kdy nebylo možno z konspirativních důvodů při rozpracování použít agentury, bylo plně využíváno nasazení ZTÚ PŘESTAVBA. Pomocí tohoto ZTÚ byly zjišťovány záměry objektu rozpracování, jeho kontakty a spojení na další osoby, termíny schůzek a místa předávání materiálů a tiskovin. Poznatků takto získaných bylo využíváno pro racionální vedení rozpracování, pro orientaci pracovníků sledování a pro využití ZTÚ ANALÝZA.

Přestože, jak bylo uvedeno, nebylo v průběhu rozpracování této akce využíváno agentury, podařilo se vhodnou kombinací ZTÚ, sil a prostředků odboru sledování a vlastní operativní činností zadokumentovat trestnou činnost a předat případ k realizaci vyšetřovacímu odboru StB Brno.

Rovněž v poměrně značném rozsahu je při podvratné činnosti využíváno ZTÚ NÁKUP. Pomocí tohoto ZTÚ je kontrolován písemný styk zájmových osob na zahraniční církevní ideocentra, čl. emigranty z řad duchovních a další objekty státobezpečnostního zájmu.

Důsledně prováděnou analýzou získaných materiálů a poznatků je možno evidovat styky, odhalovat záměry a cíle zahraničních zájmových objektů ve vztahu k ČSSR. Poznatků získaných pomocí ZTÚ je rovněž využíváno k dalším aktivním opatřením v rozpracovávaných akcích a při kontrole styků objektu rozpracování. Poznatky získané

tímto způsobem jsou rovněž využívány k typování osob pro operativní využití, kdy styk zájmové osoby ze zahraničí je pod vhodně volenou legendou vytěžován, zván k operativním pohovorům a tím je realizováno poznání zájmové osoby.

Pomocí ZTÚ NÁKUP jsou odhalovány kanály, kterými je do JmK zasílána náboženská literatura a závadové tiskoviny. Na základě těchto skutečností je možno přijímat příslušná opatření spočívající ve vyřazení zásilky, k rozboru zasílaných materiálů, prohodnocení na odhalení tajnopisu apod.

Za využití ZTÚ NÁKUP bylo vedeno rozpracování akce „REVANŠ“.¹⁾ Podařilo se odhalit řadu styků objektu akce ze zahraničí do JmK. Na základě takto získaných poznatků, bylo přikročeno v souladu s pokyny nadřízené součásti k rozsáhlému rozkladnému a preventivně výchovnému opatření. Bylo docíleno zamezení této podvratné činnosti zaměřené proti ČSSR ze zahraničí, spočívající v typování vhodných osob z církevního prostředí pro cíle a záměry zahraničního ideodiverzního centra.

Koordinovanou činností operativních pracovníků s pracovníky odboru sledování je efektivně využíváno ZTÚ ANALÝZA. V rámci rozpracování nepřátelsky orientovaných laiků a příslušníků katolické inteligence v akcích LEKCE B, MARAD a FILOSOF¹⁾ bylo opakovaně v souladu s vývojem operativní situace využíváno tohoto ZTÚ, zejména na pracovištích objektů a dalších zájmových osob. K úspěšnému provedení úkonu bylo využíváno schopných a prověřených občanů a agenturně operativních kombinací.

Tímto způsobem byly získány zajímavé státobezpečnostní poznatky, fotokopie dokumentačního materiálu, adresy a čísla telefonních stanic styků objektů, kterých bylo využíváno pro zaměření dalšího rozpracování a dokumentaci podvratné činnosti těchto reakčně zaměřených osob.

Při odhalování podvratné činnosti osob aktivních v prostředí římskokatolické církve v brněnské diecézi, jsou postupně uplatňovány i kriminalistické metody. Jedná se především o využívání daktyloskopie, jak tomu bylo konkrétně v průběhu rozpracování akce LEKCE, při dokumentování trestné činnosti objektu a jeho styků. Při prováděných domovních prohlídkách operativní pracovníci prováděli úkony spojené s prohlídkou za použití rukavic a dle potřeby byly snímány otisky ze závadových tiskovin a materiálů, za účelem zadokumentování skutečnosti, že zájmové osoby s těmito věcmi přišly do styku.

Běžně je v procesu odhalování podvratné činnosti v průběhu rozpracování problematiky římskokatolické církve využíváno grafologické expertízy písma. Získané materiály a tiskoviny, samizdata psané strojopisem nebo rukou jsou v předběžném vyhodnocení předávány na taktickou evidenci tiskovin k analýze a po vyhodnocení jsou přijímána další příslušná opatření.

Při rozpracování akcí LEKCE, MARAD, FILOSOF, MEČ, POTOK¹⁾

a dalších, bylo v plném rozsahu této metody využíváno za účelem zjišťování pisatelů závadových tiskovin, dokumentace a orientace na další postup agenturně operativních opatření.

V procesu odhalování trestné a podvrtné činnosti je operativním odborem S StB Brno rovněž využíváno dle operativní situace televizní techniky. Ve vnitřním městě Brně je instalována řada televizních kamer, jejichž rozmístění bylo prováděno dle požadavků operativních odborů, vzhledem k jejich specifickým potřebám. Při instalaci těchto televizních kamer byl rovněž realizován požadavek umístit kamery na exponovaná místa z hlediska zabezpečení kontroly církevních objektů v Brně.

Pod kontrolou televizní techniky je pevný objekt PETROV – sídlo brněnské kapituly, objekt kostela sv. Tomáše, objekt kostela sv. Janů/?!/ a další objekty, které představují státobezpečnostní zájem.

Za využití televizní techniky jsou kontrolovány příjezdy zájmových osob i vizových /vízových/ cizinců do těchto církevních objektů, jak tomu bylo v případě příjezdu vatikánského emisara Johna BUKOVSKÉHO na Petrov apod.

Televizní techniky je rovněž využíváno ke kontrole těchto objektů v době mimořádných bezpečnostních opatření se zaměřením na odhalování negativní činnosti osob v přílehlých prostorách těchto objektů ve vztahu na výskyt protistátních a jiných závadových písemností, tiskovin apod.

Při odhalování podvrtné činnosti protisocialistických elementů z řad římskokatolické církve v procesu kontrarozvědného rozpracování, je v maximální míře využíváno spolupráce se složkami Veřejné bezpečnosti.

Jedná se o využívání složky Veřejné bezpečnosti při kontrole nepřátelských osob III. a IV. kategorie z prostředí katolické církve v jejich bydlištích dle pokynů operativních pracovníků StB, se zaměřením na jejich nepřátelskou činnost a ideologické ovlivňování dalších občanů.

Dále je v tomto směru využíváno pojízdných motorizovaných hlídek Městské správy SNB, zejména v nočních hodinách v městě Brně, při kontrole církevních objektů, přílehlých prostor a zájmových osob. Tyto hlídky VB jsou instruovány/. / kam mají zaměřovat pozornost, kterým objektům a ve kterém období kontrolovat místa předpokládaných schůzek rozpracovávaných osob apod.

Pozitivně se rovněž osvědčilo nárazově využívat v procesu odhalování podvrtné činnosti a ke kontrole zájmových osob stálých kontrolních stanovišť VB, vybudovaných na výpadových silnicích z města Brna. Za využití těchto stanovišť je možno kontrolovat příjezdy osobních automobilů do Brna a jejich výjezdy z města. Příslušníci VB vykonávají službu na těchto kontrolních stanovištích po zjištění průjezdu zájmového vozidla, tuto skutečnost neprodleně oznamují řídí-

címu operativnímu pracovníkovi nebo provedou další úkony v souladu s pokyny, které jim byly dány a určeny.

V akci LEKCE B¹⁾ byla tímto způsobem kontrolována řada průjezdů zájmových osob. V odůvodněných případech byla příslušníky VB prováděna perlustrace osob, včetně prohlídek osobních motorových vozidel. Byly získány zajímavé státobezpečnostní poznatky a skutečnosti, které v mnoha případech měly vliv na další postup v rozpracování akce.

Kladných výsledků je dosahováno v procesu odhalování podvratné činnosti reakčních sil v římskokatolické církvi v rámci aktivní spolupráce s pracovníky odboru sledování. Pracovníci tohoto odboru jsou využíváni zejména při rozpracování důležitých případů a společensky závadových osob, které se aktivně podílí na provádění podvratné činnosti zejména v prostředí nelegální církve.

V průběhu rozpracování a dokumentování podvratné činnosti v akci LEKCE B byla za pomoci pracovníků sledování postupně odhalována a dokumentována tato činnost ve vztahu na celé nepřátelské seskupení. Byla zjišťována místa výroby neregistrované náboženské literatury, závadových tiskovin, publikací, místa schůzek zájmových osob, odhalovány formy spojení mezi těmito osobami v rámci JmK i ČSSR.

Za spolupráce s pracovníky sledování byla dokumentována trestná činnost hlavních organizátorů podvratné činnosti formou skrytého fotografování styků osob, předávání různých závadových materiálů a jejich kolportace. Dokumentační materiál získaný v průběhu rozpracování byl jednak využit v tr. řízení proti nejaktivnějším osobám a dále byl uschován pro pozdější využití ve sdělovacích prostředcích. Z tohoto důvodu bylo použito a vyzkoušeno v našich podmínkách využití telekordinkového /telerecordingového – red./ záznamu pro dokumentování této negativní činnosti.

V akcích MARAD, FILOSOF, MINISTRANT, MEČ¹⁾ bylo rovněž využíváno služeb pracovníků sledování a tímto způsobem byly získány poznatky o místech konání tajných schůzek skupinek laických apoštolátů, ustanoveny postupně jednotlivé osoby zúčastňující se těchto schůzek a činnost nelegální církve, jejich propojení na další zájmové skupinky a upřesňována tak organizační struktura seskupení nelegální církve.

Útvaru sledování bylo a je vždy využíváno s pozitivním výsledkem ke kontrole pobytu a pohybu vatikánských emisarů v JmK a brněnské diecézi. V posledním období se tímto způsobem zabezpečovala kontrola ředitele Mezinárodní katolické Charity ve Vídni REITZERA, sekretáře Evropské biskupské konference Ivo FÜRERA, vatikánského emisara BUKOVSKÉHO a kardinála GANTINA, ke kterým byly získány zajímavé státobezpečnostní poznatky.

V průběhu odhalování podvratné činnosti prováděné církevními osobami z ČSSR i řad vizových cizinců (VC) a zahraničních ideocenter je velmi důležitá úzká spolupráce operativní součástí s pracovníky oddělení pasových kontrol (OPK), zejména na přechodu do Rakouska.

Přes hraniční přechody OPK Hatě a Mikulov projíždí značné množství VC do JmK a dále potom do PLR. Tímto způsobem je do JmK dováženo značné množství neregistrované závadové náboženské literatury, která je předávána aktivním stoupencům činnosti nelegální církve k dalšímu využití. Obdobnou činnost provádí čl. občané vracující se z Itálie, Rakouska zpět do ČSSR.

Dle pokynů operativní součásti je prováděna důkladná prohlídka zavazadel, dopravních prostředků a dle situace i osobní prohlídka objektů našeho zájmu z prostředí církve. Závadové materiály jsou těmto osobám odebírány a této skutečnosti je rovněž využíváno k operativním účelům a přijímání dalších účinných opatření v rámci rozpracování.

Pracovníci OPK Mikulov v průběhu posledních roků zadrželi velké množství náboženských tiskovin, obrázků s církevní tematikou papeže, náboženských devocionálií a tyto v rámci spolupráce neprodleně předávali vždy operativní součásti k dalšímu využití.

Pracovníci OPK hlásí na operativní součást příjezdy všech osob z problematiky římskokatolické církve z ciziny do JmK a tímto způsobem je možno s předstihem přijímat účinná opatření k jejich kontrole a rozpracování. Na základě poznatků získaných z OPK jsou prováděny dle operativní situace se zájmovými osobami pohovory, úkolována k nim schopná agentura s cílem odhalovat jejich plány a záměry v průběhu pobytu v JmK.

Při odhalování podvratné činnosti osoby z církevního prostředí je nezbytná úzká spolupráce s pracovníky Krajského odboru pasů a víz (KOPV). Pracovníci KOPV s předstihem oznamují snahy zájmových osob získat cestovní doklady a cestovat do zahraničí. Těchto poznatků k zájmovým osobám je využíváno k provádění operativních pohovorů před výjezdem do zahraničí a k jejich vytěžení po návratu do JmK a k dalším agenturně operativním opatřením.

V procesu odhalování podvratné činnosti osob z řad římskokatolické církve, zejména těch, které působí nebo žijí v blízkosti státní hranice, má velký význam dobrá spolupráce s pracovníky Zpravodajské správy hlavní správy ochrany státních hranic (ZS HS OSH). V rámci S StB Brno se jedná o příhraniční oblasti okresů Znojmo, Břeclav, kde v koordinaci s touto součástí je prováděna průběžná a důkladná kontrola zájmových osob a uskutečňována součinnostní opatření k odhalování a dokumentování jejich podvratné a protispolečenské činnosti. Kladných výsledků v tomto směru bylo dosaženo při rozpracování objektů v akcích REBEL a KATOLÍK,²⁾ kdy bylo odhaleno jejich spojení na další osoby a snaha těchto osob využívat pro potřeby nelegální církve a cíle pravicově opozičního seskupení v katolické církvi.

Pozitivních výsledků bylo dosaženo rovněž na úseku odhalování podvratné činnosti, realizováním součinnostních opatření s pracovníky vojenské kontrarozvědky. Vzájemná výměna poznatků a zkušeností v kontrarozvědné činnosti při rozpracování činnosti antisociali-

stických elementů z řad katolické církve je přínosem pro racionální rozpracování a optimální postup při přijímání agenturně operativních opatření při rozpracování konkrétních akcí. V posledním období přinesla tato aktivní spolupráce s VKR pozitivní výsledky v akcích PRO-VINCIÁL a SPISOVATEL.¹⁾

Na úseku kontrarozvědných opatření a boje proti reakčním silám v římskokatolické církvi v JmK je rovněž využíváno součinnostních porad s příslušníky S StB Hradec Králové, Ostrava, České Budějovice a Bratislava. Porady jsou uskutečňovány na vývoj operativní situace. V rámci těchto součinnostních porad dochází k výměně státobezpečnostních poznatků k činnosti zájmových osob, jsou přijímána konkrétní opatření a postupy při jejich rozpracování.

Uvedená součinnostní opatření byla prováděna konkrétně při rozpracování a realizaci celostátní akce LEKCE s S StB Ostrava a S StB Hradec Králové při rozpracování skupin laického apoštolátu z Brna za jejich pobytu v Orlických horách a s S StB Bratislava v akci LEKCE a při kontrole a rozpracování zájmových osob aktivně činných v nelegální církvi.

Systém kontrarozvědných opatření zaměřených na předcházení a zamezování podvratné činnosti

Velmi náročným a složitým úkolem v systému kontrarozvědného rozpracování problematiky římskokatolické církve je přijímání účinných opatření na předcházení a zamezování podvratné činnosti prováděné reakčními a antisocialistickými silami.

V tomto směru je nutné zaměřovat soustavně pozornost na vytváření takových podmínek v kontrarozvědné činnosti, které zabezpečí především paralyzování všech snah reakčních a antisocialistických elementů v církvi o propojení s antikomunistickými silami a pravicově opozičními skupinami v ČSSR.

Dalším závažným úkolem čl. kontrarozvědky je zabránit snahám o spojení reakčních katolických sil a elementů v naší republice s reakčním klérem a laiky v ostatních spřátelených socialistických zemích a v kapitalistických státech. V podstatě se jedná o tzv. „snahy o internacionalismus nepřátelských seskupení římskokatolické církve“.

Nezastupitelné místo v předcházení a zamezování podvratné činnosti reakčních sil v katolické církvi zaujímají přijímaná a realizovaná preventivně výchovná opatření, dále (PVO) čl. kontrarozvědky za spolupráce se státními, stranickými a hospodářskými a společenskými organizacemi.

V rámci těchto PVO přijímána zpravodajsko-taktická, kontrolní rozkladná a administrativně právní opatření s cílem předcházet a zamezovat podvratné činnosti nepříteli z řad římskokatolické církve v brněnské diecézi.

V souladu s těmito opatřeními zásadního charakteru a v tendencích

celoročních prováděcích plánů agenturně operativní činnosti při rozpracování problematiky římskokatolické církve je využíváno vynucených operativních pohovorů s exponenty a představiteli legální a nelegální církve.

Při výběru osob, se kterými mají být vynucené pohovory prováděny /,/ je vycházeno z našich záměrů a cílů, kterých chceme dosáhnout na úseku předcházení a zamezování podvratné činnosti protivníka. Je nutné v tomto směru zodpovědně a důsledně připravit dlouhodobý plán provádění pohovorů, kde musí být zakotveny stěžejní úkoly, taktika a metody, kterých bude použito při diferencovaném přístupu ke konkrétním zájmovým osobám.

Vynucené operativní pohovory jsou z tohoto pohledu směřovány do následujících oblastí:

- zanášení rozporů do prostředí, kde zájmová osoba uplatňuje svůj vliv a kde vyvíjí nepřátelskou činnost
- vyvolání nedůvěry v nepřátelském prostředí
- kompromitace zájmových osob před objektem vynucených pohovorů
- zanášení dezinformačních prvků do nepřátelského prostředí
- sledování možností operativního využití osoby vytypované k vynuceným pohovorům
- zabránění protispolečenského vystoupení zájmové osoby v době významných politických výročí

Při provádění vynucených pohovorů je velmi důležité tyto pohovory uskutečňovat v pravidelných intervalech, neměnit zásadně osobu operativního pracovníka, který pohovory provádí a důsledně se na tyto pohovory připravit.

Dodržování těchto zásad se musí promítnout při naplňování našich záměrů a cílů, spočívajících v oslabení organizační struktury nepřátelského seskupení, její akce schopnosti /akceschopnosti/, aktivity a v celkovém utlumení podvratné činnosti antisocialistických sil.

Další formou kontrarozvědných opatření k předcházení a zamezování provádění podvratné a jiné negativní činnosti v prostředí katolické církve, je uskutečňování operativních pohovorů se zájmovými osobami před jejich výjezdem do kapitalistického zahraničí.

- Těmito pohovory s osobami našeho zájmu je především sledováno:
- navázání osobního kontaktu s uvedenou osobou, bezprostřední poznání zájmové osoby
 - opatření preventivně výchovného charakteru k zabránění emigrace zájmové osoby do zahraničí
 - další operativní využití zájmové osoby

Jedním z dalších opatření, která jsou využívána při zamezování páčání tr. činnosti a podvratné činnosti je zbavení protivníka prostředků a tím i možností započít nebo pokračovat v provádění podvratné činnosti.

K předcházení a zamezování podvratné činnosti v JmK prováděné ze strany reakčních sil v římskokatolické církvi je plně využíváno úzké spolupráce s pracovníky Krajského odboru pasů a víz Brno a Správou pasů a víz Praha s cílem:

- nevydávat zájmovým osobám cestovní doklady
- odebírat cestovní doklady zájmovým osobám, které hodlají cestovat do zahraničí
- vyhostit nebo zkrátit pobyt v ČSSR vízovým cizincům, kteří provádí na našem území podvratnou činnost
- předkládat Správě pasů a víz Praha návrhy na zařazení vízových cizinců, kteří provádí v ČSSR nepřátelskou činnost na Index nežádoucích osob (INC)

Těmito kontrarozvědnými opatřeními je docilováno předcházení a zamezování páchaní podvratné činnosti vnitřním i vnějším protivníkem z prostředí katolické církve na území ČSSR a zároveň jsou vytvářeny podmínky k provádění dalších agenturně operativních opatření.

Další formou kontrarozvědných opatření na tomto úseku činnosti je využívání vlivové agentury, zpravodajské techniky, útvaru sledování ke kontrole nepřátelské činnosti seskupení laického apoštolátu a reakčních osob v prostředí církve. S využitím všech těchto forem jsou prováděny agenturně operativní kombinace s cílem docilovat dezinformace protivníka, kompromitace představitelů těchto seskupení, jeho dezorganizace a kontroly činnosti.

Těmito způsoby je dosahováno tlumení podvratné činnosti reakčních sil v katolické církvi a dle operativní situace v příhodnou dobu realizování opatření k úplnému rozložení nepřátelského seskupení.

Důležité místo na úseku předcházení a zamezování podvratné činnosti zaujímají opatření administrativně právního charakteru.

Jedná se především o realizování státobezpečnostních zájmů za využití úzké spolupráce s církevními tajemníky. V součinnosti s nimi jsou prosazovány kádrové a personální přesuny reakčních duchovních a tím docilováno zbavení jejich vlivu na prostředí, kde vyvíjí podvratnou činnost, jsou narušovány vazby a spojení těchto v podstatě nepřátelsky zaměřených osob a zároveň je posilován vliv pokrokové smýšlejících kněží. Těmito opatřeními kádrového a personálního charakteru je zabraňováno snahám o vytvoření neformálních komunit řádových kněží v duchovní správě, jak tomu bylo v případě kněží jezuitského řádu, kteří usilovali o získání farností v rámci jednoho okresu, aby mohli koordinovaně provádět a orientovat svoji nepřátelskou činnost.

I když je v posledních letech kladen v kontrarozvědné a agenturně operativní činnosti v boji proti reakčním a antisocialistickým elementům v katolické církvi důraz na uplatňování preventivně výchovné

činnosti při předcházení a zamezování podvratné činnosti, sehrávají rovněž svoji roli opatření represivního charakteru.

Jedním z těchto represivních opatření k paralyzování nepřátelské činnosti reakčních kněží, je administrativně právní akt spočívající v odebrání nebo neudělení státního souhlasu k výkonu duchovenské služby.

Toto opatření bylo v posledních letech v brněnské diecézi realizováno k těm reakčním kněžím, kteří se nepodřídili zásadním pokynům a směrnícím státních orgánů pro výkon duchovenské služby a otevřeně se postavili na antisocialistické pozice. Konkrétně se jedná o P. Františka KORBELU z Brna, který vystoupil otevřeně jako signatář CHARTY 77 na prosazování protispolečenských záměrů, dále P. František BUBLAN a P. Vojtěch SRNA, kteří soustavně neplnili kněžské povinnosti ve vztahu ke státu a navíc veřejně vystupovali z protisocialistických pozic.

V těch případech, kdy jsou vyčerpány všechny možnosti jak zabránit pokračování zjištěné nepřátelské a společensky nebezpečné podvratné činnosti, přistupuje se po zadokumentování nepřátelské činnosti k trestně procesní realizaci v souladu s příslušnými zákony.

V roce 1979 bylo ukončeno rozpracování akce LEKCE¹⁾ zadokumentováním tr. činnosti objektu a dalších nepřátelsky orientovaných osob a bylo proti nim zahájeno tr. stíhání dle § 98 tr. zákona. Objekt Josef ADÁMEK a P. Rudolf SMAHEL byli stíhání vazebně a JUDr. Mečislav RAZIK na svobodě. Později byla provedena překvalifikace tr. činnosti, ADÁMEK a SMAHEL propuštěni z vyšetřovací vazby a další tr. stíhání proti jmenovaným pokračuje dle § 118 tr. zákona. Do současné doby není trestní řízení ukončeno.

Dosavadní praxe kontrarozvědčné činnosti v boji proti nepříteli v římskokatolické církvi ukazuje, že s přihlédnutím k mezinárodní politické situaci a problémům v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí je nutno velmi pečlivě zvažovat použití represivních metod.

O to víc je nutno zaměřovat maximální pozornost na úseku předcházení a zamezování podvratné činnosti prováděné z prostředí římskokatolické církve v ČSSR, na využívání a uplatňování preventivně výchovných, rozkladných a profylaktických opatření. Jedině takto účinně přijímanými opatřeními můžeme s úspěchem čelit podvratné činnosti protivníka a tím naplňovat záměry a cíle bezpečnostní politiky komunistické strany v boji proti nepříteli v římskokatolické církvi v podmínkách ČSSR.

Kapitola V. – Význam a využití agentury v boji proti nepřátelským elementům působících v římskokatolické církvi (s. 92-110)

Základním a nenahraditelným prostředkem k plnění všech zpravodajských úkolů Československé kontrarozvědky, je schopná a kvalifikovaná agentura.

Tuto skutečnost je nutno mít na vědomí v plném rozsahu při rozpracování problematiky římskokatolické církve, v boji proti nepřátelským elementům z řad hierarchie, kléru a laiků, v podmínkách legální a nelegální církve, mužských a ženských řádů, včetně ideodiverznímu působení zahraničních církevních ideocenter proti ČSSR.

Zejména v problematice římskokatolické církve vystupuje do popředí nutnost budování a využívání kvalifikované agentury, protože protivník je v mnoha případech presentován osobami, které jsou odborně i teoreticky na vysoké úrovni kvalifikace, která je znásobena náboženským přesvědčením, přecházejícím v mnoha případech až v náboženský fanatismus. Je rovněž nutno mít na zřeteli, že v řadách protivníka působí převážně osoby s vysokoškolským vzděláním, kterého plně využívají při realizování svých reakčních záměrů.

Na základě těchto skutečností je postaven před pracovníky čs. kontrarozvědky, zpracovávající problematiku římskokatolické církve v oblasti práce s agenturou, zásadní úkol – budovat perspektivní a kvalifikovanou agenturu, která bude schopna tyto náročné úkoly řešit a zabezpečovat. Jedná se konkrétně o plnění státobezpečnostních a kontrarozvědných úkolů na úseku rozpracování reakční části římskokatolické církve, rozpracování zahraničních církevních ideocenter, podstaty agentury Vatikánu a rozpracování problematiky mužských a ženských řádů.

Vzhledem k tomu, že agentura využívaná v problematice římskokatolické církve je předurčena plnit na úseku boje proti nepřátelským elementům specifické úkoly, musí splňovat rovněž specifické předpoklady, které v plném rozsahu zabezpečí požadované cíle a záměry, vycházející z realizace bezpečnostní politiky KSČ na tomto úseku činnosti.

Při výběru vhodných kandidátů na tajné spolupracovníky (dále jen KTS), musí být přísně vycházeno z analýzy operativní situace v problematice nebo objektu, při respektování zásady cílevědomosti, schopnosti, možnosti a spolehlivosti tajných spolupracovníků (dále jen TS).^{3/}

Při naplňování těchto zásad musí operativní pracovník (dále jen OP), vycházet z toho, že za pomoci získaného TS sleduje splnění určitého konkrétního cíle nebo řešení úkolů dlouhodobého charakteru. To znamená, že na základě operativní situace v problematice nebo objektu, dospěje OP k závěru, že signály o podvratných akcích nepřátelských elementů – jednotlivců nebo skupin, jsou natolik závažné, že k jejich odhalení, předcházení nebo zamezení je nutno využívat jednoho nebo více TS. OP musí dále stanovit podmínky, ve kterých bude TS pracovat a rovněž stanovit problémy, které bude nutno řešit.

Při výběru KTS se uplatňují zejména hlediska speciální, dána /daná/ konkrétní operativní situací a předpokládanými úkoly, které má TS plnit. Tato speciální hlediska mají svoje odůvodnění opodstat-

něné zejména při rozpracování problematiky římskokatolické církve, která /s/ sebou nesou řadu zvláštností a odlišností.

Tyto odlišnosti a specifčnosti se projevují zejména v určení cílů získání TS a požadavků na jeho osobní a charakterové vlastnosti.

Při výběru TS do problematiky legální církve – hierarchie a kléru, se jeví jako nejvýhodnější vytypování vhodné osoby přímo z tohoto prostředí. Tato okolnost je podmíněna tím, že osoba TS z řad hierarchie a kléru musí mít požadované morální a charakterové vlastnosti, theologické znalosti, včetně dovedností a návyků své profese.

Při výběru KTS z prostředí nelegální církve musí vytypovaná osoba splňovat předpoklady určitých základních theologických znalostí, musí mít odpovídající fyzický věk a schopnosti navazovat kontakty se stejně smýšlejícími, nábožensky založenými osobami.

Obdobně je nutno postupovat při typování KTS do problematiky mužských a ženských řádů, kde KTS musí mít odpovídající předpoklady k úspěšnému plnění úkolů, které budou od něho požadovány. Zejména musí mít určitý vztah na některý z řádů, mít předpoklady podřídit se specifickým zvláštnostem pramenícím ze způsobu rádo-vého života apod.

V podstatě jde o proces modelování budoucího TS – výběr takové osoby jako budoucího TS, který musí splňovat specifické podmínky a předpoklady, nutné pro rozpracování problematiky římskokatolické církve. Přitom nesmí být porušena zásada, že budoucí TS musí mít především důvěru zájmového prostředí nebo mít předpoklady tuto důvěru získat.

V průběhu prověrky KTS, v problematice římskokatolické církve je nutno se zejména zaměřit na prověření, zda KTS má vyvinut pozorovací smysl, zda si všímá změn na předmětech nebo v chování lidí. Dále je nutno prověřovat jeho možnosti a styky do zájmového prostředí, zejména osoby státobezpečnostního zájmu.³⁾

Ve stádiu prověrky KTS je nutno se rovněž zaměřit na zkoumání jeho charakteru, z čehož operativní pracovník mimo jiné usoudí, na jakém podkladě – motivaci – KTS spolupráci přijme.

V problematice římskokatolické církve přichází v úvahu obecné druhy základů získání KTS k tajné spolupráci. Dosavadní praxe ukazuje, že nejvýhodnější druh – motiv, na jehož základě je možno získat církevní osobu ke spolupráci, je zásada ideových a vlasteneckých pohnutek. V rámci této zásady sehrává důležitou roli prvek solidarity s vedením státu v řešení důležitých aktuálních problémů ve společnosti, např. v oblasti zvyšování životní úrovně lidí, zlepšování životního prostředí, mírová iniciativa státních orgánů ČSSR v zahraniční politice pro zachování světového míru apod.³⁾

TS získaný na tomto podkladě plní úkoly aktivně a iniciativně, se skutečným přesvědčením pomoci společné věci, při odhalování negativních a nepřátelských projevů ve společnosti a v církvi, včetně jejich předcházení a zamezování.

Při získávání TS ke spolupráci v problematice římskokatolické

církve, sehrávají svoji úlohu i podklady hmotných výhod. Tato skutečnost se projevuje zejména u TS z řad kněží v duchovní správě, kde se jedná např. o získání výhod spočívající v možnostech jmenování do vyšší církevní funkce a hodnosti, přidělení výnosné farnosti, zvýšení výkonnostního příplatku, umožnění výjezdu do kapitalistického zahraničí apod. Toto všechno ovšem za podmínky a předpokladu přísné konspirace StB zájmů.

U TS z řad kněží mimo duchovní správu, světských nebo řádových, se může jednat o výhodu charakteru udělení státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti. U laiků, zejména z prostředí mladých lidí, se může jednat o umožnění studia na bohoslovecké fakultě a řadu dalších výhod souvisejících s vylepšením jejich životních podmínek.

V praxi je rovněž možno uplatnit zásadu získání TS ke spolupráci na podkladě kompromitujících skutečností, které operativní pracovník o KTS zjistil.

U KTS z řad kněží v duchovní správě se může jednat o porušování platných směrnic a nařízení v oblasti duchovní a pastorační činnosti (Corpus iuris canonici), porušení celibátu, sklony k homosexualitě apod. Tyto skutečnosti musí být vždy zadokumentovány a OP musí mít prokazatelně zjištěno, že budou na KTS skutečně kompromitujícím způsobem působit.

Po provedených prověřkových úkonech ke KTS, kde je plně využíváno stávající agenturní sítě, zpravodajské techniky, důvěrníků, útvaru sledování a když se jeví KTS jako osoba vhodná pro operativní využití (má předpoklady stát se TS), musí OP určit, jakou metodu použije při uskutečnění prvního operativního pohovoru. OP se musí rozhodnout, zda využije metody tzv. otevřeného způsobu nebo pod překrytím, zda osobu KTS osobně předvolá, zda jí pošle písemné předvolání apod.

Volba pozvání KTS k pohovoru pro navázání prvního osobního kontaktu je rovněž velmi důležitým faktorem. V církevním prostředí existují totiž zvláštnosti spočívající např. v tom, že administrátor kontroluje poštu svého kooperátora, vyšší církevní hodnostáři kontrolují poštu svých podřízených, podřízení musí informovat své nadřízené o svém pohybu apod.

Dosavadní praxe ukazuje na nejvýhodnější formu konspirativního osobního pozvání KTS na předem určené a vytypované místo. Písemné pozvání pod určitým krytím, jako např. pozvání na OO VB, evidenci obyvatel, oddělení PaV, vždy vzbudí pozornost nepovolané osoby.

Místo pohovoru s KTS musí být voleno velmi citlivě a se znalostí situace, poněvadž zejména KTS z řad kněží jsou ve svém okolí velmi známi širokou veřejností a z toho důvodu hrozí nebezpečí dekonspirace našich zájmů. Jako nejvýhodnější se jeví uskutečnění pohovoru v referentském vozidle, v pohovorové místnosti mimo objekt MV, v krajním případě na farním úřadě, když zde KTS působí sám a jsou vytvořeny podmínky k dodržení určitých prvků konspirace.

Provádění typovacích pohovorů ve veřejných místnostech, restaura-

cích, vinárnách apod. je nevhodné, jak z pohledu možné dekonspirace, tak i v mnoha případech ve vztahu na samotnou osobu KTS a jeho mentalitu.

Samotný vázací akt je možno provádět na obdobných místech jako operativní pohovory, ne však v referentském vozidle, ale vždy je nutno přihlížet k tomu, o jakou osobu KTS se jedná ve vztahu na jeho církevní hodnost, funkci a postavení. Vždy by místo vázacího aktu mělo odpovídat určité přijatelné společenské úrovni.

Jak při typovacích pohovorech, předběžném styku, tak zejména při vázacím aktu je rozhodující jednání a vystupování operativního pracovníka – budoucího řídicího orgánu, který musí splňovat určité předpoklady a podmínky, rozhodující pro vytváření budoucích pozitivních agenturních vztahů v procesu řízení, úkolování a zaměřování výchovy TS.³⁾

Praxe ukazuje, že v problematice římskokatolické církve by měl v práci s agenturou OP splňovat určité specifické předpoklady. Především by měl mít seriózní a společenské vystupování, poměrně hluboké znalosti církevní problematiky, znalosti theologických otázek, široké znalosti z oblasti politické, sociální a psychologické, a diferencovaně ve vztahu k TS mít i přiměřený fyzický věk.

Pouze kvalifikovaně připravený OP může s úspěchem řešit náročné úkoly související s agenturní činností, poněvadž tajní spolupracovníci z prostředí římskokatolické církve jsou v mnoha případech vysokoškolsky vzdělané osoby, které navíc disponují bohatými teoretickými znalostmi a praktickými životními zkušenostmi.

Zvláštností samotného vázacího aktu tajných spolupracovníků z řad církevních osob spočívají především na specifickém přístupu OP k budoucímu TS. Každý OP, který stojí před problémem provedení vázacího aktu kněze světského nebo řádového, v omezenější formě katolického laika z prostředí legální nebo nelegální církve, musí počítat s dalšími specifikami. OP si musí být vědom toho, že KTS je pod tlakem a vlivem našeho společenského a státního zřízení a navíc je do značné míry ovlivňován náboženskou ideologií a právem kanonickým.

Z tohoto pohledu musí OP citlivě volit metodu vázání ve vztahu na jednorázovou verbovku anebo postupné připoutávání. Obě dvě metody se v praxi využívají, ale přednost je dávana/,/ v návaznosti na vývoj operativní situace a znalosti osoby KTS, metodě postupného připoutávání, která přináší do budoucna daleko kvalitativně výraznější výsledky ve vztahu na upevňování agenturních vztahů.

Operativní pracovník se musí vžít do psychiky církevní osoby KTS, který daleko hlouběji prožívá boj motivů a s nimi související rozpory mezi chápáním nutnosti poskytovat pomoc orgánům StB a mezi neochotou stát se agentem orgánů, které ve své podstatě potírají náboženskou ideologii.

KTS z prostředí římskokatolické církve musí rovněž překonávat odpor /rozpor?/ spočívající mezi záporným vztahem k cíli své činnosti

v postavení tajného spolupracovníka a možností získat tímto způsobem určité výhody, rozpor mezi ochotou sloužit pokrokovým politickým cílům a obavou před kompromitací v církevním prostředí, včetně dalších negativních jevů.

S těmito skutečnostmi a realitami musí zákonitě OP počítat a záleží především na něm samém, jak bude orientovat jednání a postoje budoucího agenta.

Souhlas TS ke spolupráci s StB může mít obecně dvojí formu. Souhlas vyjádřený písemným prohlášením nebo souhlas vyjádřený ústní formou.³⁾ Obecně jsou obě dvě formy v souladu se směrnicemi o agenturně operativní práci a v praxi se také diferencovaně využívají. V některých případech se osvědčuje forma ústního souhlasu se spoluprací, poněvadž TS zejména s/z/ církevního prostředí se necítí tak prokazatelně zavázán StB a navíc mu nehrozí, dle jeho názoru, tak velké nebezpečí kompromitace a nebezpečí odhalení spolupráce. Jsou případy, kdy TS nepodepsal prohlášení o spolupráci a po celá dlouhá léta byl dobrým TS a na straně druhého TS po podepsání prohlášení o spolupráci buď nepracoval kvalitně,./ nebo přehodnotil svoje rozhodnutí a vyžadoval ukončení spolupráce v poměrně krátké době po vázacím aktu.

V případě, že TS odmítne podepsat z jakýchkoliv důvodů prohlášení o spolupráci, je nutno, aby OP vytvořil takové podmínky, které budou zaručovat postupné upevňování agenturních vztahů, konspiraci spolupráce a žádoucí výslednost TS v průběhu spolupráce.

Rozhodující pro další vývoj spolupráce je rovněž pravidelný a častý styk OP s TS zejména v počátcích spolupráce s cílem upevnění vzájemné důvěry včetně upevnění agenturních vztahů, za neustálého působení na myšlení agenta s přihlédnutím k tomu, aby u něho nedošlo k přehodnocení rozhodnutí.³⁾

V průběhu spolupráce s TS z prostředí římskokatolické církve, zejména z řad kněží světských i řádových,./ je nutno ze strany OP zajistit vhodné místo pro konání schůzek. Jako nejvhodnější se jeví pro schůzkovou činnost s TS konspirační a propůjčené byty, kde jsou vytvořeny podmínky pro nerušené jednání, vytěžování, úkolování a výchovu TS.³⁾

TS z řad církevních osob jsou vzhledem ke své psychice a myšlení velmi citliví na změny řídicích orgánů. Praxe ukazuje, i když to není vždy pravidlem, že nejlepší výslednosti dosahovali TS po dobu, kdy byli řízeni OP, který je získal ke spolupráci. Z toho důvodu je nutné klást důraz na stabilizaci kádrového sestavu kolektivu zpracovávající uvedenou problematiku a obsluhující církevní agenturu.

V procesu řízení TS z prostředí kněží a církevní hierarchie je žádoucí vybudovat vzájemný vztah mezi řídicím orgánem a TS na základě oboustranného respektování zájmu, za předpokladu dodržení zásad spolupráce a dosahování žádané výslednosti při plnění úkolů. Není vhodné a v praxi se neosvědčilo striktní vyžadování splnění úkolů od TS, ať byl získán na jakémkoliv podkladě.

Zkušenosti z práce s církevní agenturou ukazují na to, že lidský přístup!// k TS (který i nadále jako TS zůstává především knězem) přináší daleko kvalitnější výsledky, než strohé udělování úkolů a vyžadování jejich splnění. Při úkolování TS z církevního prostředí musí OP rovněž dbát na to, aby v žádném případě nedošlo ke snížení osobní důstojnosti TS a zlehčování jeho náboženského přesvědčení. Zde musí sehrát rozhodující úlohu opět znalosti a životní zkušenosti OP, který za předpokladu dodržování zásad seriózního jednání a odpovídajícího přístupu k TS může trvale v agenturní činnosti dosahovat pozitivní výslednosti. Na druhé straně, při nedodržování těchto zásad, může dojít k poklesu aktivity TS, k neochotě z jeho strany plnit ukládané úkoly, včetně narušení agenturních vztahů.

Důležitým faktorem v průběhu spolupráce s TS z prostředí římskokatolické církve je otázka odměňování. Zde musí OP velmi citlivě zvažovat formy odměňování se znalostí charakteru TS.

TS z řad kněží ve většině případů, jak ukazuje praxe, v zásadě odmítají finanční odměny. Poněkud jiná situace je u TS z řad laiků, kde je možno touto formou odměňování diferencovaně uplatňovat v převážné většině případů. Z praxe jsou známy případy, že nabídnutá finanční odměna knězi – TS, měla za následek narušení vzájemných vztahů/,/ nebo dokonce snahy ze strany TS o ukončení spolupráce.

Jako odměnu TS z řad kněží je možno volit věcný dar, zvýhodnění TS v rámci jeho funkce, přeložení TS na výnosnější farnost, umožnění TS cestovat do kapitalistického zahraničí, poskytnutí mu pomoci při jeho nenadálých a nepředvídaných životních situacích apod. Přitom je nutno zachovávat a respektovat zásadu, že odměňování TS nesmí být v rozporu s dodržováním zásady konspirace v průběhu spolupráce.

Na základě uvedených skutečností je možno konstatovat, že odměňování TS z řad kněží je jedna ze závažných otázek, která vždy zasluhuje odpovídající pozornost. Z toho důvodu je nutno, aby ze strany OP byla v této oblasti agenturní činnosti odstraněna šablonovitost a stereotyp, který má vždy negativní dopad na vytváření agenturních vztahů.

Vzájemná důvěra mezi řídicím orgánem a TS vytváří předpoklady efektivního využívání agentury v souladu se závěry a cíly/i/ bezpečnostní politiky, v boji s podvratnou činností nepřátelsky orientovaných osob působících v římskokatolické církvi. Rovněž je nutno si uvědomit, že pouze kvalitní agentura může plnit náročné úkoly a má nenahraditelné místo a význam v procesu odhalování, předcházení a zamezování protispolečenské a podvratné činnosti.

V souladu se zaměřením čs. kontrarozvědky/,/ při rozpracování problematiky římskokatolické církve, je nutno zdůraznit význam agenturního aparátu v jeho využívání ve vztahu na získávání poznatků a informací ze zájmového prostředí a k zájmovým osobám. Dále vystupuje do popředí význam agentury při pronikání do zahraničně církevních ideocenter, při realizování agenturně operativních

kombinací v procesu odhalování, předcházení a zamezování podvrtné činnosti včetně jejího dokumentování.

Využívání agenturního aparátu při rozpracování problematiky římskokatolické církve je velmi rozsáhlé a mnohostranné. Agentura jako jeden z hlavních prostředků kontrarozvědčné práce je využívána ke kontrole a rozpracování problematiky legální a nelegální církve, činnosti mužských a ženských řádů a při rozpracování zahraničních církevních ideocenter.

Každá tato oblast, kde se projevuje nepřátelské působení antisocialistických elementů ve vztahu na provádění podvrtné činnosti, je zpravidla rozpracována samostatně, má svoje specifické zvláštnosti a podmínky pro uskutečňování podvrtné činnosti, ale současně má ve své podstatě mnoho společných rysů.

Z tohoto pohledu je rovněž využívána agentura. To znamená, že TS, který byl získán z prostředí legální církve, může mít v mnoha případech možnosti k rozpracování problematiky řádů a naopak. Na straně druhé, TS získaný do problematiky řádů může vykazovat pozitivních výsledků při rozpracování legální i nelegální církve apod.

Přesto je žádoucí zásadně získávat TS konkrétně pro rozpracování a ovlivňování určitých problematik a zájmových prostředí, kde mají důvěru tohoto prostředí a zájmových osob a kde mohou vzhledem k dalším specifickým zkušenostem dosahovat v rámci spolupráce trvale pozitivních výsledků.

V procesu odhalování podvrtné činnosti protivníka v oblasti legální církve je agenturního aparátu využíváno zejména k získávání kvalifikovaných poznatků a informací k činnosti nepřátelsky orientované církevní hierarchie a kléru. Pomocí agentury jsou získávány signály o negativní činnosti církevních představitelů diecéze. Jsou odhalovány jejich plány a záměry, včetně cílů, v rámci jejich nepřátelské činnosti. Pomocí agentury jsou kontrolovány jejich styky, propojení na seskupení nelegální církve, zjišťovány nálady mezi klérem a jejich vazby na laické hnutí, ohlasy na prováděná opatření realizovaná státními orgány, ve vztahu ke kněžím v duchovní správě, k činnosti kněžského Sdružení „Pacem in Terris“ apod.

Kvalifikovaná a schopná agentura má možnost předávat poznatky k zájmovým osobám/. / rozpracovávaných v jednotlivých akcích a případech, ve vztahu k jejich nepřátelské činnosti, k jejich stykové bázi v ČSSR i do zahraničí. Tato agentura může signalizovat záměry rozpracovávaných a kontrolovaných osob a na základě takto získaných poznatků mohou být přijímána příslušná opatření, realizovány agenturně operativní kombinace a orientován další postup rozpracování.

Agentury je rovněž možno plně využívat k získávání poznatků z průběhu děkanských rekolekcí, exercicií a porad ordinářů, zejména ve vztahu k tomu, zda tato shromáždění nejsou zneužívána proti celospolečenským zájmům.

Agenturního aparátu je dále možno využívat k získávání poznatků signalizujících nedovolenou náboženskou činnost kněží v duchovní

i mimo duchovní správu (tajné křty, tajné vyučování dětí náboženství v soukromých bytech, obcházení a nedodržování platných nařízení apod.) a ke kontrole těch církevních objektů, kde dochází k vysoké koncentraci věřících.

Schopná agentura je využívána na získávání poznatků k působení a činnosti zahraničních církevních a jiných ideocenter, k jejich působení a ovlivňování čs. občanů formou písemných styků, zasilání náboženské literatury apod. Tato agentura je schopna signalizovat příjezdy vatikánských emisarů do JmK a kontrolovat zde jejich činnost, odhalovat jejich zájmy, záměry a stykovou bázi. Jednu z rozhodujících rolí může kvalifikovaná agentura sehrát při odhalování kanálů spojení do zahraničí, včetně odhalování zahraničních zdrojů, ze kterých jsou do ČSSR zasilány finanční prostředky za účelem aktivizace církevně politického a opozičního hnutí v ČSSR.

Zvlášť spolehlivé agentury je možno využívat k prověřování operativní situace ve vytypovaných objektech, stanovení režimu dne zájmových osob a jejich stykové báze, za účelem vytvoření vhodných podmínek k zavedení a instalaci prostředků zpravodajské techniky. Prostřednictvím TS je rovněž možno získávat poznatky, kterých je využíváno k typování a prověřování zájmových osob, u kterých jsou předpoklady operativního využití. V těchto případech agentura předává zevrubné informace o vytypovaných osobách ve vztahu na jejich zájmy, záliby, charakterové vlastnosti, možnosti a schopnosti. Těchto poznatků je potom využíváno ke zjišťování vhodnosti osoby pro evidování jako kandidáta tajné spolupráce, majitele propůjčeného bytu nebo důvěrníka.

Agenturního aparátu je rovněž v rámci rozpracování římskokatolické církve možno plně využít k získávání poznatků o pronikání vlivu mužských a ženských řádů do prostředí světských kněží, mezi bohoslovce, mladou generaci a snahách o provádění ekumenizace církví, včetně angažovanosti jednotlivých řádových kněží v oblasti propagování činnosti řádů.

Při rozpracování problematiky nelegální církve, v procesu odhalování podvrtné a jiné nepřátelské činnosti, je agentury v plném rozsahu využíváno k zmapování organizační struktury nelegální církve, k získávání signálů o provádění laického apoštolátu, organizování tajných schůzek laiků a tajných kněží v soukromých bytech, konání tajných bohoslužeb, promluv a duchovních cvičení.

Agentura může rovněž předávat poznatky o pořádání letních táborů mládeže, v rámci nichž je prováděna nedovolená náboženská činnost a dochází zde k ovlivňování mladých lidí náboženskou ideologií.

Schopná agentura může a je přínosem při odhalování nepřátelské a protistátní činnosti církevních osob zapojených do politického a církevního opozičního seskupení, včetně jejich vztahů a propojení na signatáře CHARTY a členy Nové orientace v rámci Českobratrské církve evangelické.

Obdobně jako při rozpracování legální církve za využití schopné

a prověřené agentury jsou typovány a prověřovány osoby, u kterých existují předpoklady k jejich dalšímu operativnímu využití, včetně využití prostředků zpravodajské techniky v zájmových prostředích.

Poměrně široký prostor pro využití kvalifikovaného agenturního aparátu v procesu odhalování podvratné a jiné trestné činnosti, prováděné ze strany antisocialistických elementů, je v prostředí mužských a ženských řádů.

Schopná agentura může signalizovat konkrétní projevy podvratné činnosti, formy a metody působení ve vztahu k činnosti jednotlivých řádů. Pomocí agentury jsou odhalovány snahy reakčních duchovních a řádových osob, ideologicky v náboženském duchu ovlivňovat a působit zejména na mladou generaci lidí, snahy o rozšiřování členské základny jednotlivých řádů a snahy o vytvoření tajných komunit.

Důležité úkoly může plnit agentura při odhalování spojení reakčních osob a antisocialistických elementů z prostředí řádů na zahraniční církevní ideocentra, odkud jsou zasílány pro jejich nepřátelskou a podvratnou činnost jak finanční prostředky, tak náboženská literatura a pokyny pro jejich další činnost v podmínkách ČSSR.

Agentura působící v prostředí řádů může rovněž signalizovat negativní působení reakčních osob ve vztahu na kompromitaci pokrokových duchovních zapojených aktivně do činnosti kněžského Sdružení *Pacem in Terris* a kompromitaci stávajících církevně politických poměrů v ČSSR.

Nezastupitelné místo má rovněž agenturní aparát v rámci kontrarozvědného rozpracování, při plnění náročných úkolů na úseku předcházení a zamezování podvratné činnosti prováděné nepřátelskými elementy z prostředí římskokatolické církve.

Významné úkoly na úseku této činnosti může plnit agentura na vysokém stupni kontrarozvědné připravenosti, v praxi často charakterizovaná jako vlivová agentura.

V případech vlivové agentury se jedná o TS, kteří vzhledem ke svému služebnímu zařazení a společenskému postavení, k politickým postojům a jednání, příslušným charakterovým vlastnostem a určitým kvalifikovaným znalostem kontrarozvědné práce, za předpokladu důsledného řízení a úkolování, jsou schopni ovlivnit jednání, myšlení a činnost zájmové osoby, skupiny osob v zájmovém prostředí v tendencích záměrů a cílů čs. kontrarozvědky.

V rámci legální církve je vlivové agentury využíváno k prosazování státobezpečnostních zájmů spočívajících v nenásilné orientaci v myšlení zájmových osob a zároveň formování jejich jednání v souladu s našimi kontrarozvědnými zájmy a cíly/i/.

Konkrétně se může jednat o realizování našich zájmů v oblasti personálních změn ve vztahu ke kněžím v duchovní správě, při obsazování exponovaných farností, typování a prosazování vhodných osob na obsazení církevních funkcí, ovlivňování zájmových osob jednat v souladu se záměry státních orgánů apod.

Vlivová agentura může sehrát pozitivní úlohu v dalších zásadních otázkách, jako např. při uvádění pokynů Vatikánu do praktického života v podmínkách diecéze, v oblasti provádění pastorační činnosti, na úseku důsledného dodržování platných směrnic při realizování církevní politiky v JmK apod.

Vlivovou agenturu je možno v plném rozsahu využívat při provádění agenturně operativních kombinací formou zanášení rozporů do zájmového prostředí s využitím dezinformačních prvků, k vyvolání nedůvěry k představitelům církevní reakce, včetně jejich kompromitace apod.

Poměrně rozsáhlé možnosti využití vlivové agentury jsou na úseku kontrarozvědne ochrany kněžského Sdružení Pacem in Terris, včetně prosazování státních zájmů souvisejících s činností této organizace.

Za pomoci vlivové agentury je možno realizovat obsazování stěžejních funkcí v této organizaci kněžími, kteří skýtají záruky pozitivního působení, udržovat akceschopnost a stávající organizační strukturu kněžského Sdružení Pacem in Terris a ofenzivně čelit snahám o kompromitaci prokrokových duchovních, členů či představitelů této organizace.

Při rozpracování problematiky nelegální církve může vlivová agentura plnit úkoly na úseku tlumení akceschopnosti a aktivity zájmových osob, které provádí laický apoštolát. Vlivová agentura může zamezovat pronikání politických myšlenek a aspektů do činnosti nelegální církve a v neposlední řadě může být využívána k zanášení nedůvěry a dezinformačních prvků do tohoto prostředí.

Vlivová agentura může být rovněž aktivně využívána při provádění agenturně operativních kombinací s cílem paralyzování snah Vatikánu o důsledné prosazování závěrů II. vatikánského koncilu a realizaci tzv. „východní politiky“ Vatikánu v podmínkách ČSSR, včetně narušování vazeb mezi legální a nelegální církvi.

V problematice mužských a ženských řádů je vlivové agentury možno využít k zamezení vlivu jednotlivých řádů do prostředí světských kněží, bohoslovců a laiků.

Vlivové agentury je možno s úspěchem využívat k vyvolávání rozporů mezi příslušníky jednotlivých řádů a tím narušovat jejich organizační strukturu, akceschopnost a snahy o koordinovaný nátlak na státní orgány ve vztahu na rozšiřování prostoru pro jejich řádovou činnost v podmínkách ČSSR.

Vlivová agentura může v rámci operativních opatření a agenturně operativních kombinací naplňovat státobezpečnostní záměry ve vztahu na tlumení a zamezování negativní činnosti řeholnic, které vyvíjí snahy o vytváření tzv. „sororit mimo komunitu“.

V možnostech vlivové agentury je rovněž provádění kompromitace představitelů jednotlivých řádů formou odhalování jejich finančních machinací spočívajících v zneužívání finančních prostředků řádů pro svoji osobní potřebu, odhalování a zveřejňování jejich morálních poklesků, porušování celibátu apod. Tímto způsobem je možno snižovat

jejich autoritu a popularitu před ostatními členy řádů a omezovat tím jejich vliv v tomto prostředí.

V neposlední řadě může vlivová agentura plnit řadu důležitých úkolů při narušování spojení mužských a ženských řádů na zahraniční církevní ideocentra, za předpokladu správného postupu a koordinované činnosti s dalšími rozvědnými a kontrarozvědnými orgány ministerstva vnitra.

Z uvedeného rozboru je zřejmý zásadní význam a mnohostranné využití agenturního aparátu, jako základního prostředku kontrarozvědné činnosti při rozpracování problematiky římskokatolické církve v ČSSR.

Operativní pracovníci zařazení na tomto úseku činnosti musí být zárukou toho, že v návaznosti na změny a vývoj operativní situace bude agentura v plném rozsahu využívána při plnění náročných úkolů v procesu odhalování, předcházení a zamezování podvrtné činnosti v boji proti antisocialistickým elementům působících v římskokatolické církvi.

Závěr

Současný vývoj naší společnosti charakterizuje prudké zostření ideologického boje mezi socialismem a imperialismem. Imperialistické síly vybudovaly obrovský aparát antikomunistické propagandy a ideodiverze s cílem narušit a oslabit jednotu socialistických zemí a mezinárodního komunistického a dělnického hnutí. Do tohoto ideologického boje se plně zapojila na podporu imperialismu i římskokatolická církev.

Pod vlivem revolučního vývoje a pokroku římskokatolická církev mění taktiku, přechází na jemnější a rafinovanější formy boje proti socialismu, zejména proti materialistickému filozofickému základu. Její základní cíle spočívající v paralyzování třídního uvědomění pracujících mas však zůstávají nezměněny.

Světové církevní centrály a především Vatikán se v posledních letech především snaží o to, aby v socialistických zemích zastavily proces oslabování a odumírání náboženství v důsledku revolučních socialistických přeměn společnosti, aby napomáhaly růstu religiozity a aby znovu prosadily církev do společensko-politického života a ovlivňovaly jej.

Z jejich strany je zřejmá snaha ovlivňovat naše lidi v antikomunistickém duchu nejen nábožensky, ale i politicky. K tomu jim slouží hlavně nacionalismus a antisovětlismus, za jejichž pomoci se snaží obnovovat a rozšiřovat prostor pro starou klerikální základnu. [...]

¹⁾ KS SNB Brno, S StB Brno – obj. svazek 397

²⁾ KS SNB, S StB Brno – č. sv. 15 149

³⁾ Stud. materiály spec. předmět 111 – VŠ SNB Praha

PŘÍLOHA V

DVOŘÁK, J.: Význam, úloha a cíle tzv. Východní politiky Vatikánu k zemím socialistického společenství a její uplatňování ve Východočeském kraji. Praha 1980

Kapitola V. – Trestně právní aspekty postihu podvratné činnosti kléru a laiků římsko katolické církve (s. 60-68)

Ústava ČSSR respektuje náboženskou svobodu občanů. Svoboda vyznání je zaručena. Každý může vyznávat jakoukoliv náboženskou víru, nebo být bez vyzvání, i provádět náboženské úkony/,/ pokud to není v rozporu se zákonem. Náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která je mu uložena zákonem – čl. 32 odst. 1 a 2 ÚZ č. 100/1960 Sb.

Náboženské potřeby mohou na základě zvláštního povolení státu zabezpečovat jednotlivé církve a náboženské společnosti, které svou povahou jsou nepolitické soukromoprávní sdružení věřících.

Právní vztahy církve v ČSSR jsou ve své podstatě upraveny v zákonech č. 217 a č. 218/1949 Sb., které spočívají na těchto hlavních principech:

- 1) Na respektování dočasné, dosaženým stupněm společenského vývoje podmíněné existence náboženského citění a z toho vyplývající nutností zajišťovat věřícím občanům jejich náboženské potřeby.
- 2) Na uznávání občanské svobody náboženského vyznání a kultu, zaručené ústavou, přičemž stát nad činností církví vykonává zákonnými předpisy stanovený politický dohled, bez zasahování do jejich vnitronáboženských záležitostí.
- 3) Na základním společenském postulátu, aby církve zaujímaly reálné a politicky kladné vztahy k našemu socialistickému zřízení, aby své věřící vedly k loajální spolupráci a aktivnímu podílu na plnění celospolečenských budovatelských úkonů.
(Právní poměry církví a náboženských společností ČSSR.)

V rozporu s těmito skutečnostmi je současná podvratná činnost nelegální církve. Obecně lze konstatovat, že obsahem této činnosti jsou skryté, mnohdy i otevřené útoky proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení a proti mezinárodním zájmům republiky. Na této činnosti se podílí celá struktura současné nelegální církve za účinné podpory zahraničních církevních center včetně Vatikánu. Proto je možné usuzovat, že cílem jejich činnosti není pouze urovnání poměru mezi církví a státem na úroveň před rokem 1948, ale připravit

podmínky pro otevřený nástup kontrarevolučních sil s cílem zvratu socialistického zřízení. Církev si je však vědoma, že v současné naší socialistické společnosti již nemá takového vlivu jako v letech minulých, proto se snaží svou protispolečenskou činnost koordinovat s činností celé čs. opozice. Z těchto aspektů je tato činnost orgány činnými v trestním řízení hodnocena a aplikována na jednotlivé normy trestního zákona dle jednotlivých skutkových podstat a společenské nebezpečnosti.

Protože skutková podstata trestného činu obsahuje souhrn znaků určujících o jaký trestný čin jde, lze na současnou podvratnou činnost nelegální církve aplikovat především následující trestné činy I. hlavy zvláštní části trestního zákona č. 140/1961 Sb.:

§ 92 – Rozvracení republiky (přichází v úvahu ve vyjimečných /výjimečných/ případech, při spojení s cizí mocí nebo činitelem § 91 Vlastizrada).

§ 98 – Podvracení republiky.

§ 100 – Pobuřování.

§ 101 – Zneužívání náboženské funkce.

V některých případech se užívá i ustanovení § 178 – Maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi, 5. oddíl III. hlavy zvl. části TZ č. 140/1961.

§ 92 – Rozvracení republiky:

Tímto ustanovením mají být postíženy nejzávažnější útoky směřující přímo proti základům ČSSR. Na rozdíl od ostatních ustanovení I. hlavy, nejde jen o oslabení nebo poškození základů republiky, nýbrž o jejich rozklad za pomoci násilí nebo jiného podobného závažnějšího jednání. Ke spáchání tohoto trestného činu může dojít po vyvolání krizové situace ve státě vnitřním nebo vnějším nepřítelem, za situace přípravy nebo pokusu otevřeného vystoupení kontrarevolučních sil atp. Je zřejmé, že na této činnosti by se podílely i nepřátelské osoby z prostředí církve římsko katolické.

Objektem trestného činu § 92 je zájem na ochraně socialistického společenského a státního zřízení, územní celistvosti, obranyschopnosti, resp. samostatnosti republiky.

Základní význam z chráněných zájmů má společenské a státní zřízení. Společenským zřízením se rozumí hospodářské a politické zřízení. Hospodářské zřízení představuje hospodářskou soustavu charakterizovanou zejména zespolečenštěním výrobních prostředků, plánováním a respektováním potřeb socialistického tržního hospodářství. Politickým zřízením se rozumí především socialistická zastupitelská soustava, vrcholné výkonné orgány, postavení NF, KSČ. Státní zřízení představuje nejen odpovídající územně organi-

začnící strukturu státu, ale spadá sem i organizace státní moci, jakož i vztah federace a obou republik.

Samostatnost republiky je výrazem státní svrchovanosti, jež znamená úplnou nezávislost státní moci na jakékoliv jiné moci jak uvnitř, tak vně státu.

Územní celistvost republiky vychází z čl. 3/1, 2 UZ č. 143/1968 „území ČSSR, ČSR i SSR mohou být změněny jen ústavním zákonem federativní republiky“.

Obranyschopnost republiky se vymezuje dle zákona č. 40/61 O obraně ČSSR: „útokem proti obranyschopnosti jsou nejen útoky přímo na akceschopnost ozbrojených sil a jejich částí, ale též závažnější případy oslabování materiálních sil země i morální politické odolnosti lidu, jakož i spojeneckých vztahů ...“

Objektivní stránka § 92 spočívá v tom, že pachatel v úmyslu rozvracet socialistické společenství a státní zřízení, územní celistvost, nebo obranyschopnost anebo zničit její samostatnost

- a) se účastní násilných akcí nebo hromadných nepokojů proti republice, jejím orgánům nebo společenským organizacím pracujících nebo
- b) provádí jinou zvláště nebezpečnou činnost proti základům republiky nebo jejím důležitým mezinárodním zájmům.

Subjekt § 92 je obecný.

Subjektivní stránka vyžaduje úmysl poškodit chráněné objekty a nebo zničit samostatnost.

Dojde-li ke spáchání rozvracení republiky ve spojení s cizí mocí, nebo s cizím činitelem jedná se o trestný čin vlastizrady § 91. V daném případě lze za cizí moc posoudit Vatikán a jeho administrativu, za cizího činitele ideodiverzní církevní centra (např. VELEHRAD).

Další trestné činy (§§ 98, 100) jsou v poměru k rozvracení republiky subsidiární, jednočinný souběh je vyloučen. Podvracení republiky a pobuřování chrání prakticky stejné zájmy, rozdíl je v intenzitě útoku, způsobu provedení a tím i společenské nebezpečnosti. § 101 nepřímě směřuje proti základům republiky, toto ustanovení chrání věci obecného zájmu.

Objektivní stránka § 98 podvracení republiky představuje provádění podvrátné činnosti, což jsou útoky/,/ které oslabují chráněné zájmy a je půdou pro rozvracení. Pachatel zde nevolí tak nebezpečné prostředky. Může jít o řadu na sebe navazujících činů podvrátného charakteru, nebo může jít o jednání jednorázové, které svou intenzitou a důsledky má charakter podvrátného jednání. Podvracet republiku, to znamená ji zeslabovat, je možné též prováděním jednání, které má charakter jiných trestných činů. Např. soustavným pobuřováním, soustavným zneužíváním náboženské funkce apod. Vyžaduje se/,/ aby vedle soustavnosti páčání těchto činů byla tato činnost spá-

chána v úmyslu podvrátném proti základům republiky, což podstatně zosťruje nebezpečnost takových útoků pro společnost.

Pobuřování je jakékoliv jednání, jimž se pachatel snaží vyvolat nepřátelskou náladu. Pobuřuje nejen ten, kdo je původcem pobuřujícího projevu, ale i ten, /, / kdo pobuřující projev přijal a dále jej rozšiřuje. K naplnění objektivní stránky je třeba, aby pachatel pobuřoval nejméně 2 osoby způsobilé projev postřehnout a chápat jej, přičemž není podmínkou, aby byly současně přítomné.

Objektivní stránka při zneužívání náboženské funkce spočívá ve zneužití náboženské funkce duchovním funkcionářem. Nejde jen o zneužití náboženských obřadů, činnosti při vyučování náboženství, v církevních spolcích, ale i činnost při organizování nepovolených exercicií, nelegální církve, v činnosti laických skupin. Nezáleží na tom, zda činnost pachatele měla úspěch. Tento trestný čin může spáchat jen duchovní nebo jiný náboženský funkcionář. Nezáleží však na tom, zda funkci vykonává se státním souhlasem či bez.

Trestná činnost podvracení republiky a pobuřování se poměrně často vyskytuje v činnosti nelegální církve, nebo její činnost ke spáchání uvedených trestných činů směřuje. Má podobu různých útoků proti orgánům vykonávajícím dozor nad církví, proti jednotné výchově v duchu vědeckého světového názoru na školách, proti „příčinám náboženské nesvobody v socialistické společnosti, dále v rozšiřování ideologicky závadné literatury, která obsahuje výše uvedené útoky atp.“. Rovněž jsou i zjištěny verbální útoky proti chráněným zájmům.

§ 178 – Maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi

Objektem tohoto ustanovení je činnost orgánů státní správy ve věcech církevních a náboženských, které vykonávají dozor nad církvemi na základě Zákona č. 218/1949 Sb. „O hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností“ a na navazující vládní nařízení. Církev římsko katolická se týká vládní nařízení č. 219/1949 Sb. Objektivní stránka spočívá v úmyslném maření nebo stěžování dozoru nad církví, čímž dojde k porušení jednotlivých ustanovení zák. č. 218/1949. (Veškerá náboženská činnost konaná nebo organizovaná duchovními nebo laiky bez povolení příslušného OTPVC nebo KTPVC, nelegální exercicie, neohlášené bohoslužby, nepovolená výuka náboženství atd.). Subjektem může být jak duchovní (nezáleží zda má státní souhlas dle § 16 nebo § 17 zák. č. 218/1949 či nikoliv) tak i laik. Toto ustanovení se aplikuje na méně závažnou činnost osob zapojených v nelegální církvi, která svým obsahem naplňuje podmínky použití ustanovení I. hl. zvl. části TZ, z hlediska společenské nebezpečnosti.

Při realizacích trestním postihem jednotlivých případů se musí počítat v přípravném řízení s následujícími zvláštnostmi páchaní trestné činnosti:

- Trestná činnost je převážně verbálního charakteru, což snižuje význam použití takových důkazních prostředků, jako je ohledání místa činu a některých druhů expertíz.
- Předpojatost svědků.
- Organizované formy trestné činnosti a s tím související propracované metody její utajení.
- Fanatismus pachatelů.
- Sociální a vzdělanostní struktura pachatelů na vysoké úrovni, což klade značné nároky na vyšetřovatele.
- Relativní rozchod právního vědomí části obyvatel vzhledem k osobám pachatelů.
- Ideodiverzní zaměření či úmysly pachatelů a vybírání vhodných objektů zejména z řad mládeže.
- Schopnost analyzovat situaci a této přizpůsobovat formy tr. činnosti.
- Užívání náboženské terminologie a samotná reakční podstata církve.

V současné etapě výstavby vyspělé socialistické společnosti a v souladu se závěry 15. sjezdu KSČ vystupuje do popředí precizního /precizní/ hodnocení páchání trestných činů ideodiverzního charakteru z hlediska politické účelnosti jejich trestního postihu. V mnohých případech využívají tento moment představitelé imperialistických států k organizování širokých protičeskoslovenských kampaní, které pak ve svém důsledku mohou poškodovat naše, ale i ostatní zájmy světové socialistické soustavy především v rozvojových zemích a MKDH. Tento aspekt vystupuje zvláště do popředí po přijatých závěrech na KBSE v Helsinkách, především plnění závěrů obsažených v tzv. „třetím koši“, kde se m. j. pojednává o otázkách náboženské svobody.

Proto se jeví jako daleko účelnější řešit některé případy podvatné činnosti, na které se podílí nebo organizuje církev římsko katolická, mimo soudní /mimosoudní/ cestou, především ty případy, kde je menší společenská nebezpečnost a kde lze očekávat nižší trestní sazby při případném odsouzení pachatelů. Tím se ovšem nevyklučuje trestní postih pachatelů závažné podvatné činnosti vysoké společenské nebezpečnosti.

V současné době se zvyšuje význam prohloubení metod a forem preventivně výchovného působení prokuratury a SNB. Ve smyslu zásady jednoty prevence a represe s cílem předcházení a omezování trestné činnosti se adekvátním způsobem využívá Nařízení ministra vnitra ČSSR č. 22 ze dne 15. prosince 1978, ve kterém jsou vydané „Směrnice generálního prokurátora ČSSR a ministra vnitra ČSSR o používání výstrahy prokuraturou a Sborem národní bezpečnosti“.

PŘÍLOHA VI

BEZNOSKA, V.: Význam, úloha a cíle tzv. „Východní politiky“ Vatikánu k zemím socialistického společenství. Praha 1980

Kapitola IV. – Kontrarozvědňá opatření k zamezení nepřátelské činnosti proti ČSSR (s. 90-96)

Základem naší ofenzivní zpravodajské činnosti v kontrarozvědňém boji proti nepřátelské aktivitě Římskokatolické církve je efektivní a koordinované využití všech sil a prostředků. Pozitivní výslednost práce na tomto úseku musí vyústit v soustavné uskutečňování a realizaci preventivně výchovného poslání naší práce v duchu závěrů XV. sjezdu KSČ.

K uskutečňování rozsáhlé preventivně výchovné činnosti je třeba prohloubit součinnost se všemi zainteresovanými složkami FMV a státní správy, včetně širšího využití možností sdělovacích prostředků.

Při uskutečňování individuálního preventivně výchovného působení na konkrétní osoby je třeba k někomu přistupovat bez stereotypů. To znamená dovedně spojovat metody přesvědčovací i donucovací a tuto činnost provádět jak utajenou, tak i oficiální formou za přísného a přesného dodržování všech zásad socialistické zákonnosti.

Náročným úkolem je zaměřit celou kontrarozvědňou činnost na předcházení a paralizování /paralyzování/ všech snah protivníka o spojení reakčních elementů v Římskokatolické církvi s antikomunistickými silami v ČSSR, včetně snah o spojení reakčních katolických sil v naší republice s reakčním klérem v ostatních spřátelených socialistických zemích a v kapitalistických státech. Z toho pohledu je potom nezbytnou nutností pružně přijímat opatření k předcházení všech záměrů protivníka na spojování problematiky církevní politiky se světovou otázkou boje za lidská práva.

Je třeba neustále věnovat pozornost operativnímu zamezování nepřátelské činnosti po linii Římskokatolické církve. To znamená komplexní kontrarozvědňou činnost provádět tak, abychom nepřipustili pokračování zjištěné nepřátelské činnosti ze strany reakčních sil v Římskokatolické církvi.¹⁾ Prvořadým úkolem k úspěšnému naplnění požadavků operativního zamezování je rozvíjet cílevědomě internacionální spolupráci s ostatními spřátelenými bezpečnostními službami, ke koordinovanému přetrhávání mezinárodních církevních vazeb – ideových, finančních, materiálních i organizačních, jež si Římskokatolická církev vytvořila.

V rámci koordinace, s cílem dosažení opravdu kvalitních výsledků to předpokládá hlavně spolupracovat při odhalování plánů a záměrů

Vatikánu, namířených proti socialistickým zemím, zajišťovat výměnu informací a vzájemně se podporovat v souladu s učiněnými dohodami mezi NDR, MLR, SSSR, PLR, zvláště pokud jde o:

- sekretariát pro veřejné záležitosti církve /kardinál CASAROLI/
- sekretariát pro nevěřící /kardinál KÖNIG/
- sekretariát pro znovusjednocení křesťanů /kardinál WILLEBRAND a jeho zástupce arcibiskup TORELA/
- východní kongregaci /kardinál PHILLIPE/
- kongregaci víry /kardinál SEPER/
a aktivní katolické emigrantské skupiny, které pracují proti ČSSR a ostatním socialistickým zemím.

K uskutečnění požadavku komplexnosti kontrarozvědčné činnosti, jejímž cílem je operativní zamezování podvrtné činnosti Římskokatolické církve/,/ je součinnost. To znamená ve spolupráci s I. správou FMV vést kontrolu a rozpracování emisarů příjezdějících po linii Římskokatolické církve a řádů do ČSSR s cílem kompromitace Vatikánu a jeho politiky. Rovněž tak provádět dokumentaci k činnosti emisarů příjezdějících do ČSSR/,/ zejména o jejich řízení nelegální církve a poskytování materiální podpory.

Na základě takovéto kvalitní dokumentace a její analýzy potom zabraňovat a znemožňovat vliv zahraničních církevních center a čs. církevní emigrace na církve v ČSSR. V dezinformační činnosti, vůči zahraničním církevním centrům a emigračním seskupením/,/ provádět prostřednictvím vlivové agentury opatření, zaměřená na vzájemné vyvolání nedůvěry, kompromitace vedoucích osob a zpochybňování informací, získaných nelegální cestou z ČSSR. K tomu je třeba aktivně rozpracovat a dokumentovat kanály spojení kardinála KÖNIGA z Rakouska, DOERERA z NSR, arcibiskupa TOMKA, biskupa HNILICI a LACKA a Msgr. BUKOVSKÉHO.

Aktivními agenturně-operativními opatřeními/,/ za využití kontaktů s jednotlivými biskupy a kvalifikované agentury vyjíždějící do zahraničí/,/ zabraňovat a znemožňovat nežádoucí vliv zahraničních církevních center a emigrace na církve v ČSSR.

Neméně důležitým úkolem operativního zamezování nepřátelské činnosti po linii římskokatolické církve je v rámci celostátního projektu „ÚTLUM“ rozpracovat jednotlivé dílčí etapy, ke konečnému úderu proti podvrtné činnosti církve, to je ve vhodnou dobu úderem proti reakci v Římskokatolické církvi dosáhnout poklesu vlivu a autority církve.

V rámci tohoto celostátního projektu to znamená dokumentovat činnost tajné církve v ČSSR a vytvořit podmínky k zamezení její další činnosti. To představuje úkol – vybudovat v prostředí tajné církve vlivovou agenturu a odhalit řídicí centrum tajné církve. V souladu s dlouhodobým perspektivním plánem boje proti Vatikánu a vnitřní církevní hierarchii udržovat se všemi biskupy a ordináři nucený styk

na příslušné úrovni, s cílem jejich soustavného ovlivňování v pozitivním vztahu ke státní správě a dezinformačního působení cíleně využívat k prohlubování vzájemných rozporů a paralyzování požadavků a vlivu Vatikánu.

Ve spolupráci s jednotlivými S-StB zajistit aktivní rozpracování všech Vatikánem navržených kandidátů na biskupy a organizovat podstavu TS k tajným biskupům (KOREC, KRÁTKÝ, DAVÍDEK, OTČENÁŠEK a další) a mezi tajnými kněžími vytypovat vhodné kandidáty na TS. S vybranými osobami z řad tajné církve navázat operativní nucený styk.

K řešení těchto opatření je třeba mít zmapovanou činnost nelegální církve, tajných biskupů, tajných kněží, studentů a absolventů tajné fakulty a hlavních osob z laického hnutí, včetně všech závadových osob po linii Římsko katolické církve, působících v čs. ekonomice, zdravotnictví, kultuře, školství a dalších důležitých úsecích. Za pomoci agentury provádět neustálou kontrolu a omezování církevního tisku, prodeje zakázané literatury a devocionálií distribuovaných českou katolickou charitou.

Prostřednictvím agentury, operativních prostředků a oficiálních styků prohloubit kontrolu církevní hierarchie, představených mužských i ženských řádů a význačných laiků, usměrňovat jejich činnost a omezovat jejich působení v souladu s církevními zákony. Dále důsledně zajistit kontrolu konference českých a slovenských ordinářů, ovlivňovat průběh a závěry jejich jednání a provádět aktivní opatření k zamezení zneužití sboru ordinářů k protistátním zájmům.

Rozpracování církevní hierarchie zaměřit na zjišťování kontaktů na Vatikán, ostatní církevní centra, na hierarchii v PLR a představitele nelegální církve. Zjištěné signály urychleně prověřovat a provádět aktivní opatření k jejich zamezení. V tomto agenturně operativním rozpracování hierarchie se zaměřit zejména na kardinála TOMÁŠKA, s cílem zjišťování jeho záměrů a konkrétních opatření při řízení církve v ČSSR/,/ a prostřednictvím vlivové agentury pozitivně ovlivňovat jeho jednání a požadavky ve vztahu ke státní správě.

Na úseku mužských a ženských řádů dosáhnout požadované agenturně-operativní kontroly, hlavně jejich organizací úkolů v tajné církvi. Provádět komplexní profylakticko rozkladná opatření v jednotlivých rádech/,/ s cílem narušování a zamezení jejich nedovolené činnosti. Agenturně operativní práci především zaměřit na představitele řádů a organizátory nelegální činnosti v laickém apoštolátu, jejich spojení do zahraničí, získávání nových kandidátů do řádů a zamezování vlivu řádů na bohosloveckých fakultách. Odhalovat iniciátory a nositele nelegální církevní činnosti v tajných fakultách a provádět opatření k zamezení jejich činnosti.

Odhalovat a dokumentovat činnost hlavních ideologů a organizátorů laického apoštolátu a provádět aktivní opatření k zamezování jejich

vlivu na věřící, snahám laického apoštolátu o rozšiřování vlivu náboženské ideologie, zvláště v prostředí lékařů a zdravotního personálu.

Věnovat pozornost agenturně operativní činnosti osob z řad laického apoštolátu mezi mládeží a studenty a získané signály urychleně řešit profylakticko-rozkladnými opatřeními/,/ s cílem nepřipustit vznik laických skupin mezi mladou generací. Z hlediska komplexní kontrarozvědčné činnosti je nutné na tomto úseku zkvalitnit i kontrarozvědnou ochranu Sdružení katolických duchovních „Pacem in Terris“, aby došlo k podstatnému rozšíření jeho pozitivně angažované členské základny a činnosti.

Tato organizace pokrokového duchovenstva a její vliv na věřící za aktivního využití vlivové agentury musí dosáhnout takovou úroveň a společenský vliv, aby v případě konfliktu církve se státní správou výrazně podpořila úsilí orgánů státní správy o pozitivní vývoj církve a její činnosti.

Veškerá opatření k zamezení podvratné činnosti, např. elementů z řad Římskokatolické církve, předpokládají především aktivní práci vysoce kvalifikované agentury, jakož i kontrarozvědného sestavu StB. Jen za těchto předpokladů je možno /je/ provádět a připravovat v souladu se státní církevní politikou, přičemž důsledně vycházet z mezinárodně politických vztahů a situace. Opatření je nutno organizovat tak, aby je protivník nemohl zneužít v zahraničí proti zájmům a politice našeho státu, případně ostatním zemím socialistického společenství.

¹⁾ K aktuálním otázkám StB boje proti nepřátelské činnosti církví a náboženských sekt. Vydala X. správa FMV, březen 79.

PŘÍLOHA VII

ŽDÁRSKÝ, J.: *Boj orgánů StB s podvratnou činností části římskokatolické církve v Severočeském kraji. Ústí nad Labem 1981*

Kapitola IV. – Kontrarozvědná opatření zaměřená k odhalování, předcházení a zamezování podvratné činnosti reakčně zaměřených osob v římskokatolické církvi v Severočeském kraji – část 1. Výběr a získávání agentury (s. 60-75), část 2. Řízení agentury (s. 76-81)

1. Výběr a získávání agentury

Orgánové Stb nemohou vlastními silami zajistit úspěšné plnění úkolů v boji s podvratnou činností reakčně zaměřených osob z římskokatolické církve. Do této činnosti naopak zapojují různými formami další občany. Tato spolupráce SNB s dalšími občany je přímo zakotvena v zákoně o SNB: „SNB spolupracuje při plnění svých úkolů s občany a získává je k aktivní účasti na plnění úkolů podle tohoto zákona.“¹⁾

Spolupráce československé kontrarozvědky s jinými osobami je upravena interním předpisem: „Kontrarozvědka se při plnění svého poslání opírá o pomoc čs. občanů a cizinců, kteří jsou ochotni a mají předpoklady s kontrarozvědkou spolupracovat.“²⁾

Významné místo mezi osobami, které pomáhají řešit kontrarozvědné úkoly na úseku římskokatolické církve mají agenti. „Agent je tajný spolupracovník, který plní úkoly při odhalování, rozpracování a dokumentování protistátní trestné činnosti a úkoly směřující k předcházení a zamezení této trestné činnosti.“³⁾

Úloha a místo agenturní sítě je dána skutečností, že agenti jsou neefektivnějším prostředkem StB k pronikání do nepřátelských skupení v rámci římskokatolické církve. Specifická role agentů, která je odlišena od ostatních operativních sil a prostředků, spočívá v tom, že agenti získávají přímý přístup k utajovaným skutečnostem protivníka a bezprostředně sledují jeho akce přísně utajované před nezúčastněnými osobami. Navíc může agent, který má důvěru protivníka, zamaskovaně a pod různými legendami ze svých pozic ovlivňovat protivníka ve směru výhodném pro orgány čs. kontrarozvědky.

Při výběru a získávání agentur do problematiky římskokatolické církve platí obecné zásady pro tuto činnost. Získání nového agenta je podmíněno zásadami nutnosti a cílevědomosti, které jsou zakotveny ve směrnících: „Pracovník kontrarozvědky vychází při výběru kandidáta tajné spolupráce z důsledné znalosti situace a z ní vyplývajících potřeb využití tajného spolupracovníka k plnění úkolů.“⁴⁾

Operativní pracovník po zhodnocení operativní situace přistupuje k vytvoření ideálního modelu agenta/!/ a po tomto myšlenkovém procesu vybírá okruh osob, které se přibližují kvalitám a vlastnostem ideálního modelu agenta/!/. Z tohoto okruhu osob typuje kandidáta na tajnou spolupráci, který se relativně nejvíce shoduje s ideálním modelem.⁵⁾

Vytváření ideálního modelu agenta v problematice římskokatolické církve je velice složité/./ a to proto, že zde máme početně omezený okruh osob, ze kterých můžeme vybírat a typovat kandidáta na tajnou spolupráci. Tento omezený okruh osob je dán tím, že se v převážné míře jedná o osoby s vyhraněnými negativními ideologickými postoji a dále tím, že do problematiky římskokatolické církve se agenturně proniká jen získáváním agentury z tohoto prostředí. Podstava agentury, která nepochází z náboženského prostředí, není prakticky možná/./ a to z těchto důvodů: Agent nemá hlubší znalost bible, náboženských obřadů apod. Nelze také vyloučit jeho prověrku ze strany zájmových osob na farním úřadě v místě jeho předcházejícího bydliště. Zavedení agentury, které by bylo možné především u laického apoštolátu, se v praxi nepoužívá. Kandidáti tajné spolupráce se typují z okruhu osob, které splňují základní podmínky vyžadované od všech agentů bez ohledu na ideální model.

Získávání agenta je celkový systém opatření zaměřených na získání osoby k tajné spolupráci s orgány kontrarozvědky, která z hlediska spolehlivosti, možnosti a ostatních předpokladů jednak má předpoklady a jednak je ochotna orgánům kontrarozvědky pomáhat při plnění úkolů spadajících do jejich kompetence.⁶⁾

Proces získávání agenta se dělí na dvě stádia:

- přípravná část – výběr okruhu osob, typování kandidáta tajné spolupráce, prověrka kandidáta,
- vlastní získání tajného spolupracovníka.⁷⁾

a) Výběr a typování kandidátů tajné spolupráce z řad světských duchovních

V operativní práci se spolehlivost chápe jako jistá záruka, že agent neprozradí fakt spolupráce s orgány StB před nepřátelskými a nezájímavými osobami. Z hlediska spolehlivosti se jeví světské duchovní jako nejideálnější typy na tajnou spolupráci z řad duchovních římskokatolické církve. Z převážné části se jedná o osoby, které mají poměrně dobrý vztah k socialistickému zřízení a dobře spolupracují s orgány státní správy, které působí na úseku církevní politiky. Většina z nich je členy pokrokové kněžské organizace SKD Pacem in terris. Tyto okolnosti, ve spojení s kladnými morálními a charakterovými vlastnostmi, skýtají jisté záruky spolehlivosti kandidáta tajné spolupráce. Spolehlivost agenta se však prokáže až v průběhu spolupráce a nelze ji chápat jen jako serióznost agenta při plnění úkolů.

Na druhé straně se tento klad světských duchovních projevuje jako

zápor, protože jejich kladné postoje k socialistickému zřízení jsou známy reakčně zaměřeným osobám z římskokatolické církve. Z tohoto důvodu převážná většina světských duchovních nesplňuje druhé obecné hledisko pro kandidáta tajné spolupráce a to, že nemají operativní možnosti pro plnění kontrarozvědných úkolů.

Operativní možnosti agentury tvoří souhrn příznivých podmínek, které agentura nezbytně potřebuje k plnění kontrarozvědných úkolů. Základním předpokladem operativních možností je důvěra nepřátelského prostředí, popřípadě jednotlivých osob, ve kterém má agent plnit úkoly, anebo předpoklad, že agent tuto důvěru časem získá. Agent, který nemá důvěru nepřátelského prostředí, nemůže plnit, respektive se značnými obtížemi plní úkoly při odhalování, rozpracování a dokumentování protistátní trestné činnosti.

Podle současných poznatků nemají svěšší duchovní operativní možnosti k plnění kontrarozvědných úkolů v bázi řádových kněží a nelegální církve. Řádoví kněží je považují za nepřátele církve, kteří její činnost paralyzují zevnitř a podle členů nelegální církve a laického apoštolátu „nedělají nic pro pravou církev, pouze opravují kostely pro komunisty“.⁸⁾

Z těchto důvodů se typování kandidátů tajné spolupráce provádí z okruhu osob, které mají možnosti plnit kontrarozvědné úkoly při ochraně a kontrole SKD PIT, dále z okruhu duchovních, kteří mají možnost podporovat duchovní v rámci organizace „Berlínská konference“ a plnit úkoly při její kontrarozvědné ochraně. Typování kandidátů tajné spolupráce je možno také provádět z řad světských duchovních, kteří pracují v biskupské rezidenci a mohou zde plnit úkoly „poziční“ agentury.

Z řad světských duchovních se také typují kandidáti tajné spolupráce pro plnění úkolů vlivové agentury. Tito kandidáti se vybírají z řad duchovních, kteří plně podporují socialistické zřízení a vzhledem k zastávané funkci, hierarchii svěcení, morálních/morálním/ a charakterovým vlastnostem mají určité postavení mezi duchovními a mohou vahou svého působení ovlivnit názory ostatních duchovních v různých otázkách.

Dalším obecným hlediskem pro výběr a typování kandidátů tajné spolupráce jsou schopnosti a psychické předpoklady plnění kontrarozvědných úkolů. Jedná se o takové vlastnosti, jako je dobrá paměť, samostatnost v rozhodování, objektivnost apod. Řada těchto vlastností osobnosti je do značné míry mimo jiného ovlivněna také věkem. Jelikož řada světských duchovních v Severočeském kraji dosáhla vysokého fyzického věku, zužuje se okruh osob, ze kterého můžeme vybírat a typovat kandidáty tajné spolupráce.

b) Výběr a typování kandidátů tajné spolupráce z řad řádových duchovních

Vzhledem k tomu, že se jedná o ostře vyhraněné nepřátele sociali-

stického zřízení, které jim vzalo legální možnosti pro činnost jejich řádů, je možno spolehlivost pouze vynutit/./ a to hrozbou použití kompromateriálu. Proto při výběru a typování je nutno v prvé řadě zvážit kompromateriál, zda v potřebné míře kompromituje duchovního, že spolupráci přijme a nevyzradí.

Řádoví duchovní mají, protože se jedná o osoby přímo z nepřátelského prostředí, velmi dobré operativní možnosti k plnění úkolů/./ a to jak v bázi řádových duchovních, tak i v bázi nelegální církve, která svoji činnost v řadě případů provádí v zájmu řádů.

Výběr okruhu osob pro typování kandidáta tajné spolupráce se provádí z duchovních, kteří mají možnost odhalovat nelegální spojení římskokatolické církve na Vatikán, emigrantské a zahraniční církevní centrály, odhalovat kanály dovozu a šíření zakázané náboženské literatury. Dále z osob, které mohou signalizovat poznatky o přípravách k zneužití římskokatolické církve opozičními silami a ideodiverzními centry proti ČSSR a dalším socialistickým zemím. V současné době do popředí zájmů orgánů StB vystupuje snaha odhalit spojení a vazby římskokatolické církve na hnutí CHARTA 77 a VONS. I v této problematice mají řádoví duchovní dobré operativní možnosti.

c) Výběr a typování kandidátů tajné spolupráce z řad studentů CMBF

Současná situace v kontrarozvědné práci na úseku římskokatolické církve ukazuje, že chceme-li dosáhnout výrazných úspěchů a přejít k práci ofenzivní, je třeba získávat agenturu již z okruhu uchazečů a studentů CMBF. Je to dáno tím, že stávající agentura je přestárlá, neperspektivní a jsou značné problémy v získávání agentury nové, mladší.

Výběr okruhu osob a typování kandidáta tajné spolupráce je výhodné provádět již z okruhu zájemců o studium, protože osobní kontakty s kandidátem může provést operativní pracovník před jeho nástupem na fakultu. Po nástupu ke studiu je bohoslovec značně negativně ovlivňován jak ze strany pedagogických pracovníků, tak i ostatních studentů. Tím se omezuje možnost provést kontaktování kandidáta, protože po nástupu ke studiu chodí studenti na vycházky vždy v doprovodu dalšího bohoslovce a v případě, že by se odloučil, soustředí se na jeho osobu pozornost pedagogů i bohoslovců a další kontakty by byly znemožněny.

Výběr okruhu osob pro typování kandidáta se provádí podle zapojení osob v SSM a jiných společenských organizacích, protože je zde předpoklad, že působení tohoto prostředí se odrazí i v myšlení zájemce o studium bohosloví. Při typování se také vychází z angažovanosti rodičů v místě bydliště a ve společenských organizacích.

Typování kandidáta z okruhu zájemců o studium bohosloví je do značné míry ztíženo tím, že operativní pracovník má poměrně krátkou dobu na výběr, typování, prověrku a provedení osobního kontaktu s kandidátem.

Výběr a typování kandidátů tajné spolupráce ze studentů CMBF je ztíženo také tím, že ke studiu jsou přijímány osoby nepřátelsky zaměřené, které nejsou orgány StB doporučeny ke studiu a na druhé straně většina osob s doporučením ke studiu od orgánů StB není přijata.

Relativně příznivé podmínky pro získávání bohoslovců k tajné spolupráci jsou vytvořeny v době, kdy vykonávají vojenskou základní službu. Po dobu dvou let jsou z dosahu systematického negativního ovlivňování pedagogického sboru fakulty a naopak, v rámci politického školení mužstva, besed a podobných akcí jsou vystaveni působení vědeckého světového názoru.

Po dobu výkonu vojenské základní služby je dostatek času k výběru, typování, studiu a prověrce kandidáta na tajnou spolupráci. Vojenský způsob života umožňuje pozorovat a kontrolovat kandidáta na tajnou spolupráci za pomoci agenturní a důvěrnické sítě prakticky nepřetržitě. Operativní pracovník má možnost častého konspirativního osobního styku s kandidátem a i při vlastním získání je konspirace maximálně zaručena. V průběhu výkonu základní vojenské služby jsou vytvořeny možnosti k získání kompromateriálů na bohoslovce a jejich zadokumentování. Zvláštní pozornost by se měla věnovat ke zjišťování porušování ustanovení Corpus iuris canonici ze strany bohoslovců, které je kompromitují v celé římskokatolické církvi.

Tyto příznivé podmínky pro získávání bohoslovců k tajné spolupráci nejsou v současné době prakticky využívány. Bohoslovcům je v průběhu vojenské základní služby věnována jen operativní pozornost/,/ s cílem zjistit případné provádění protispolečenské činnosti.

d) Výběr a typování kandidátek k tajné spolupráci z řad řeholnic

V posledních letech se v Severočeském kraji v této bázi neprovádělo získávání agentury. Výběr a typování kandidátek v této bázi je ztíženo tím, že se ve většině případů jedná o starší osoby, u kterých se projevuje dlouholetá příslušnost k řádu, který je pro ně v jistém slova smyslu „rodinou“. Osobní kontaktování řádových sester je vedle toho ztíženo jejich minimálním pobytem mimo prostor soustředění.

V důsledku výrazného úbytku řeholnic, vzhledem k jejich vysokému věku, se stav ženských řeholí v budoucnu značně omezí. V roce 1968 získaly řehole do svých řad nezákonným způsobem novicky, které však generační problém ženských řeholí nevyřeší. Tím vzniká pro státní správu značný problém, neboť jejich náhradu v /ú/stavech sociální péče lze těžko zajistit a nahradit z řad civilního personálu. Z těchto důvodů nelze do budoucna vyloučit, že pod tlakem Ministerstva zdravotnictví může dojít k omezenému povolení noviciátu u některých ženských řeholí.⁹⁾

Lze očekávat, že s příchodem mladých řeholnic se bude aktivizovat protispolečenská činnost řeholí. K odhalování, dokumentování a zamezení této činnosti bude nutné vybudovat v místech jejich soustře-

dění agenturu. Výběr a typování kandidátek tajné spolupráce bude nutno provádět z okruhu zájemkyň o vstup do řeholí, neboť po vstupu budou vystaveny značnému nepřátelskému ideologickému ovlivňování. Dá se předpokládat, že i jejich pobyt mimo objekty soustředění bude značně omezen, ne-li v počátečním období přímo vyloučen, což by do značné míry ztížilo jejich prověrku a osobní kontaktování operativním pracovníkem.

e) Výběr a typování kandidátů tajné spolupráce z řad nelegální církve

V současné době, kdy se provádění podvratné činnosti přenáší na nelegální církev, je nezbytné pro odhalování, rozpracování a dokumentování této podvratné činnosti agenturně obsadit především tuto bázi nepřátelských osob v římskokatolické církvi.

Výběr a typování se provádí z okruhu osob, které mají operativní možnosti plnit kontrarozvědčné úkoly při mapování nelegální církve a laického apoštolátu. Je třeba se orientovat na výběr a typování kandidátů tajné spolupráce z osob, které mají možnost odhalit organizační struktury nelegální církve v ČSSR, její zaměření, formy a metody její činnosti.

Prvořadým úkolem agentury musí být odhalování, dokumentování a rozpracování negativního působení na mládež veškerého věkového složení/, / a to provádění pastorační v rodinách, organizování excercií, letních táborů pro mládež apod. Při výběru se zaměřit na osoby, které mají možnost zjistit adepty pro studium na tajné bohoslovecké fakultě. Dále je třeba se při výběru a typování kandidátů tajné spolupráce zaměřit na osoby, které mají operativní možnost rozkrýt kontakty nelegální církve na církevní centrály: dio Vaticano, Monte Carlo a odhalit kanály dovozu náboženské literatury především z PLR a MLR.

Výběr a typování kandidátů na tajného spolupracovníka z řad nelegální církve je velice ztíženo tím, že se většinou jedná o bigotní katolíky až náboženské fanatiky. Z těchto důvodů je nutno se zaměřit, již při výběru a typování kandidátů z těchto osob, na získání kompromatiálů, které svědčí o porušování ustanovení Corpus inris canonici.

f) Vlastní získávání agentury

Vlastní získávání agentury je druhým stádiem celkového procesu získávání. Získávání agentury se provádí na základě těchto podkladů: ideové pohnutky, hmotné výhody a kompromatiál.¹⁰⁾ Agentura z řad římskokatolické církve se získává převážně na podkladě kompromatiálů a ideových pohnutek.

Ideové pohnutky zaujímají prvořadé místo v tajné spolupráci. Jsou charakteristické dobrovolností spolupráce agenta z politického přesvědčení. Dá se říci, že termín „získávání agentury na základě ideových pohnutek“ není u osob z řad církví přesný. Ideový – jsoucí v souladu s ideou.¹¹⁾ Idea – filosofický odraz skutečnosti ve vědomí lidí, který

charakterizuje vztah lidí k vnějšimu světu, určovaný společenskými a materiálními podmínkami lidského života.¹²⁾

Materialisticko dialektický odraz skutečnosti je naprosto odlišný od idealistického odrazu. Osoby z řad římskokatolické církve jsou stoupcí idealistické filosofie (novotomismu), a proto u nich nelze mluvit o získání k tajné spolupráci na základě ideových pohnutek. Protože se světští duchovní, studenti CMBF a řeholnice získávají ke spolupráci za využití motivace, loajality a vlastenectví, bylo by výstižnější a přesnější používat u nich jako základ verbovky loajalitu a vlastenectví, které se shodují s ideovými pohnutkami jen v tom, že se jedná o dobrovolnou spolupráci.

Získávání agentury z řad řádových duchovních a nelegální církve nelze plně provádět na základě ideových pohnutek, protože se jedná o odpůrce socialistického zřízení. Jejich získávání k tajné spolupráci je možno provádět především na základě kompromateriálů. Na tomto základě lze provádět: získávání agentury z řad světských duchovních a studentů CMBF, jestliže u nich nejsou předpoklady pro získání na základě ideových pohnutek.

Získávání agentury na základě kompromateriálů je vztahem přinucení a závislosti agenta na StB. Vzniká jen tehdy, když činy, kterých se kandidát dopustil, mohou vést k použití trestních sankcí, nebo může ohrozit postavení kandidáta v římskokatolické církvi. V tomto případě se může jednat i o porušení ustanovení Corpus inris canonicí.

Při získávání agenta na základě kompromateriálů musí operativní pracovník důkladně zvážit závažnost kompromateriálů, jejich zadokumentování a především zjistit, zda tyto /tato/ fakta za kompromitující považuje i kandidát. O závažný kompromateriál se jedná tehdy, jestliže je zde oprávněný předpoklad, že kandidát přistoupí pod dostatečnou hrozbou zákroku ke spolupráci/,/ i když nemá přátelský vztah k ČSSR. V případě, že operativní pracovník přecení závažnost kompromateriálů/,/ dochází ze strany kandidáta k odmítnutí spolupráce/,/ a tím i k dekonspiraci metody, které StB používá při odhalování, dokumentování a rozpracování protistátních trestných činů.

Současná praxe ukazuje, že nelze používat kompromateriálů, které se s úspěchem používaly v 50. letech. Tehdy se jednalo o využívání materiálů, které svědčily o porušování ustanovení církevního práva ze strany duchovních. Šlo převážně o porušování celibátu.

V současné době se využívá kompromateriálů svědčících o protispoolečenském jednání duchovních, které může mít za následek odebrání státního souhlasu pro výkon duchovenské činnosti. Především se využívá kompromateriálů, které dokumentují spáchání trestných činů podle § 101 a 178 TZ a trestné činy majetkové povahy menší společenské nebezpečnosti.

Řádoví duchovní většinou odmítají spolupráci s orgány StB i za cenu odebrání státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti a trestního postihu. V případě získání kompromateriálů o tom, že se

osoby z římskokatolické církve dopustily trestných činů podle §§ 101 a 178 je otázka získání k tajné spolupráci dosti problematická. Těmto osobám je známo, že v případě soudního projednávání případu vyjdou s podmíněnými tresty odnětí svobody a z tohoto důvodu prohlašují, že se raději nechají potrestat, než by přistoupili/y/ ke spolupráci. Podobné problémy jsou zjišťovány i při získávání ke spolupráci na základě kompromateriálů o trestných činech majetkové povahy. Duchovní počítají s podmíněnými tresty a laické osoby jsou navíc kladně hodnoceny jak z místa bydliště, tak i z pracoviště, což se projevuje ve výši trestu, který jim hrozí.

V poslední době v řadě případech řádoví i světští duchovní a studenti CMBF odmítají spolupráci i za cenu potrestání a odebrání státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti s tím, „že jim to nevádí, nelegální církev je ráda vezme a tím budou mít širší pole působnosti pro svoji činnost“. ¹³⁾ Dále zdůrazňují, že i finančně na tom budou lépe.

Z toho vyplývá, že existence nelegální církve je největším problémem při získávání agentury z římskokatolické církve na základě kompromateriálů.

Podle poznatků operativních pracovníků z praxe je při získávání osob z řad římskokatolické církve k tajné spolupráci možno použít jen formu postupného připoutávání bez ohledu, jaký je základ verbovky. Aby kandidát přistoupil ke spolupráci, musí zde být předcházející dlouhodobé osobní kontakty. Doba předcházejících kontaktů není vymezena měsíci, ale roky. Při těchto předcházejících kontaktech jde především o získání vzájemné důvěry a určitých osobních sympatií mezi kandidátem tajné spolupráce a operativním pracovníkem. Operativní pracovník musí při těchto kontaktech navodit takovou atmosféru, aby se u kandidáta tajné spolupráce vypěstovala určitá potřeba kontaktu s operativním pracovníkem ze sympatií a důvěry.

Vážným problémem, při získávání agentury z řad římskokatolické církve na základě ideových pohnutek i kompromateriálů, je podepsání přijetí tajné spolupráce na předtištěném formuláři. Duchovní, světští i řádoví, odmítají tyto formuláře podepsat, přestože v řadě případů ochotně podepíší rukou psané přijetí spolupráce /./ i když v podstatě obsahují to samé. Ukazuje se jako výhodné nevyžadovat na nich podepsání spolupráce. Např. agent KAREL, řádový duchovní, předával operativnímu pracovníkovi hodnotné zprávy, směrnice pro provádění podvrtné činnosti apod. Při žádosti, aby podepsal přijetí spolupráce /./ toto odmítl, chtěl ukončit spolupráci a od té doby jsou s ním ve spolupráci jisté problémy. ¹⁴⁾ Patrně se zde jedná o určitou psychickou zábranu, která je vyvolána tím, že agenti vědí, že pracují nejen proti konkrétní nepřátelské osobě, ale proti církvi jako celku. Při žádosti o podepsání přijetí spolupráce si tento fakt zvláště silně uvědomují v celé jeho šíři, a proto podepsání odmítají.

2. Řízení agentury

Získáním schopného agenta operativnímu pracovníkovi práce s agentem teprve začíná. Cílem řízení je dosáhnout, aby se z agenta stal skutečný aktivní spolupracovník kontrarozvědky.

Řízení agenta je široká a mnohostranná organizační činnost operativního pracovníka, která se skládá z několika navzájem propojených úseků jako je úkolování, výchova, školení a kontrola. Řízení v praxi znamená správně stanovit agentovi úkol, vysvětlit mu možné způsoby splnění tohoto úkolu, stanovit agentovi odpovídající linii chování a soustavně ho kontrolovat a prověřovat.¹⁵⁾

Při úkolování agenta musí operativní pracovník vycházet ze stanoveného perspektivního cíle využití agenta. „Pracovník kontrarozvědky je povinen stanovit koncepci činnosti tajného spolupracovníka z hlediska předpokládaných perspektiv a cílů využití s přihlédnutím ke všem okolnostem, které ovlivňují nebo mohou ovlivnit výsledky spolupráce.“¹⁶⁾ Konkrétní úkoly ukládané agentovi musí směřovat ke splnění hlavního cíle, pro který byl agent získán ke spolupráci.

Konkrétní úkolování agentury, získané do problematiky římskokatolické církve v Severočeském kraji, je prováděno z hlediska řešených problémů a podle specifiky zájmové oblasti, kde agentura plní kontrarozvědné úkoly. Agentura se především úkoluje k plnění stanovených úkolů v rozpracovávaných akcích a k získání poznatků negativního charakteru z celé oblasti římskokatolické církve. Hlavní důraz se klade na úkolování k získání poznatků a signálů z příprav a organizování nátlakových akcí na státní správu. V problematice laického apoštolátu se agentura úkoluje k mapování členů různých seskupení, především mládeže a k zjištění jejich vedoucích. Agenturu je třeba úkolovat tak, aby ihned při náznaku začínající trestné činnosti prováděla taková opatření, která by vedla k rozložení skupiny s cílem odtržení prostých členů od organizátorů trestné činnosti. Agentura musí být instruována, jak má takováto opatření provádět bez nebezpečí z dekonspirace. U světských duchovních, kde je trestná a protisociální činnost minimální, může předcházení a zamezování této činnosti zajistit vlivová agentura, která je správně k této činnosti úkolována.

V praxi se osvědčuje ukládat úkoly agentuře tím způsobem, že operativní pracovník postaví úkol a agent sám navrhne, jak jej bude plnit. Operativní pracovník jen jeho postup upřesňuje. Tento způsob je výhodný v tom, že agent zná lépe objekta a prostředí, ve kterém bude konkrétní úkol plnit. Dá se očekávat, že agent takový úkol řádně a včas splní, protože je to pro něj určitá otázka prestiže dokázat, že jím navržené řešení je to správné.

U méně zkušené agentury a při ukládání složitých úkolů operativní pracovník uloží úkol a stanoví, jak jej bude agent plnit.

Nejobtížnějším prvkem při úkolování je stanovit agentovi správnou linii chování. Je to určitý systém způsobů, postupů a celkového jednání agenta, který směřuje k plnění konkrétních uložených úkolů. Protože úkoly jsou vždy jiné, závislé na psychických, fyzických i jiných vlastnostech objektu, neopakovatelné, určuje se i linie chování ke každému úkolu. Smyslem stanovení odpovídající linie chování je, aby agent při dodržení konspirace dosáhl stanoveného cíle a vyhnul se akcím protivníka k jeho odhalení.

Z hlediska konspirace je důležité stanovit odpovídající linii chování agentuře krátkodobě vyjíždějící do kapitalistické ciziny. V tomto případě musíme agentuře stanovit linii chování i pro případ, že bude požádána o spolupráci pracovníky církevních, emigrantských nebo speciálních služeb imperialistického státu. Agentovi musí být přímo určeno, jak se má v tomto případě chovat, jak reagovat, jestli spolupráci ihned přijmout, nebo přímo odmítnout nebo si vyžádat čas na rozmyšlení.

Výchova agentury je velmi komplikovaný a obtížný proces, vyžadující od pracovníka kontrarozvědky usilovnou a dlouhodobou práci. Výchova musí být promyšlená, systematická a konkrétní. Přístup, zaměření, obsah výchovy i její metody musí být voleny s ohledem na osobnost agenta, jeho charakterové rysy, vlastnosti apod. Volba individuálního přístupu má zajistit důvěru agenta k operativnímu pracovníkovi.

Pracovník kontrarozvědky při výchově agentury používá zejména těchto metod:

- vede agenta tak, aby správně chápal mezinárodní i vnitropolitické otázky, zejména otázky bezpečnosti a obrany ČSSR; v tomto směru výchovnou práci zaměřuje tak, aby vedla ke zvyšování a upevňování oddanosti tajného spolupracovníka k socialistickému a státnímu zřízení, k prohloubení jeho politického uvědomění a internacionálních postojů,
- reaguje na nesprávné politické názory a postoje tajného spolupracovníka.¹⁷⁾

V problematice římskokatolické církve v Severočeském kraji se při výchově agentury osvědčila forma diskuse mezi agentem a operativním pracovníkem k vnitrostátním a mezinárodním politickým a ekonomickým problémům. Operativní pracovník se zaměřuje na vysvětlení sporných otázek a nejasností se zaměřením na popularizaci mírové politiky států socialistického společenství a internacionální pomoci rozvojovým zemím.

Závažným problémem je vysvětlování problémů, které se vyskytnou mezi státem a církví. Zde je nutná dobrá znalost těchto problémů operativním pracovníkem. Znalost těchto otázek je vždy spojena s informovaností, která nebývá vždy na odpovídající úrovni.

Dobrá úroveň výchovné práce operativního pracovníka s agenturou z řad řádových kněží se může negativně odrazit v další spolupráci.

V důsledku výchovy revidují svůj vztah k řádu a v průběhu spolupráce se odrozzují řádu. To se například projevuje v tom, že nechtějí jít společně s ostatními duchovními do nepřátelských akcí, vyvolávají rozpory s vedoucími činiteli řádů a tím se z řádů sami vylučují a v důsledku toho ztrácejí operativní možnosti.¹⁸⁾

Při spojení s agenturou z řad římskokatolické církve se používá forma bezprostředního spojení /./ a to osobní styk (schůzka). Osobním stykem operativního pracovníka s agenturou se rozumí konspirační pracovní styk /./ s cílem převzít od agentury informace a jiné materiály, uložit mu nové úkoly a instruovat ji k jejich plnění.

Osobní styk operativního pracovníka s agenturou je nenahradiitelný, a proto musí být schůzka řádně připravena. „Pracovník kontrarozvědky je povinnen se pečlivě připravit na každou schůzku.“¹⁹⁾ Schůzka musí proběhnout neformálně, důsledně pracovně, v ovzduší otevřenosti a vzájemné důvěry.

Operativní pracovník byl měl agenturu vést od počátku k předávání písemných zpráv, zejména operativně zajímavých a v důležitých případech. Písemné agenturní zprávy upevňují tajnou spolupráci agentů s kontrarozvědkou, hlavně se upevňuje spolupráce agentů, získaných na základě kompromateriálů.

Podle poznatků z praxe agenti, kteří jsou získáni na základě ideových pohnutek, ochotně na schůzkách píší nebo parafovní předávané zprávy. Řádoví kněží odmítají psaní i parafování zpráv. Toto odůvodňují vztahem vzájemné důvěry: „Když si věříme, co bych psal, vy to napíšete lépe apod.“²⁰⁾ Pravděpodobně se obávají, aby tyto zprávy v budoucnu nebyly využity proti nim. Působení, aby psali nebo parafovali zprávy /./ může vést k vyhocení vztahu agent – operativní pracovník a je zde nebezpečí ukončení spolupráce ze strany agenta. Ukazuje se jako výhodné v počátku spolupráce zjistit, jaký názor má agent na psaní či parafování zpráv a při jeho záporném stanovisku se k této otázce již v průběhu spolupráce nevracet.

¹⁾ Zákon č. 40/1974 Sb. § 45, odst. 1.

²⁾ Rozkaz ministra vnitra č. 3/1978. Směrnice pro práci se spolupracovníky rozvědky. čl. 1.

³⁾ Tamtéž čl. 12.

⁴⁾ Rozkaz ministra vnitra č. 3/1978, Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky. čl. 26.

⁵⁾ Základy kontrarozvědné činnosti orgánů StB ČSSR. část I, díl 2., Praha, VŠ SNB 1975, s. 43.

⁶⁾ Základy kontrarozvědné činnosti orgánů StB ČSSR. část I, díl 2., Praha, VŠ SNB 1975, s. 48.

⁷⁾ Základy kontrarozvědné činnosti orgánů StB ČSSR. část I, díl 2., Praha, VŠ SNB 1975, s. 49.

⁸⁾ Objektový svazek č. 333, S-StB Ústí nad Labem, s. 229.

⁹⁾ KOŽUCH, A.: Boj orgánů StB s podvratnou činností zahraničních církví-

- ních center a antisocialistických živlů uvnitř církví náboženských společností a sekt. díl I, Praha, VŠ SNB 1977, s. 100.
- ¹⁰⁾ Rozkaz ministra vnitra č. 3/1978. Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky. čl. 36.
- ¹¹⁾ REJMAN, L.: Kapesní slovník cizích slov. Praha, Státní pedagog. nakl. 1971, s. 71.
- ¹²⁾ IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. – MANÍKOVÁ, Z.: Slovník cudzích slov. Bratislava, Slov. pedagog. nakl. 1979, s. 388.
- ¹³⁾ Objektový svazek č. 333, S-StB Ústí nad Labem, s. 311.
- ¹⁴⁾ Objektový svazek č. 333, S-StB Ústí nad Labem, s. 183.
- ^{15/} Základy kontrarozvědné činnosti orgánů StB ČSSR. část I, díl 3, Praha, VŠ SNB 1975, s. 159.
- ¹⁶⁾ Rozkaz ministra vnitra č. 3/1978. Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky. čl. 62.
- ¹⁷⁾ Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 3/1978. Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky. čl. 56.
- ¹⁸⁾ Objektový svazek č. 333, S-StB Ústí nad Labem, s. 194.
- ¹⁹⁾ Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 3/1978. Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky. čl. 63.
- ²⁰⁾ Objektový svazek č. 333, S-StB Ústí nad Labem, s. 196.

Akce PREVENCE

Martin Fiedler

Označení PREVENCE dostala akce Správy Sboru národní bezpečnosti hl. m. Prahy a Středočeského kraje – jedna z mnohých akcí, kterými se příslušníci Sboru národní bezpečnosti snažili v 70. a 80. letech, v době tzv. normalizace, „bojovat“ proti tzv. vnitřnímu nepříteli, tedy opozici. Pro komunistický režim byli „nebezpeční“ (resp. tento režim se jimi cítil ohrožen) jak disidenti, kteří s tímto systémem otevřeně nesouhlasili a aktivně vystupovali proti němu a politice jediné vládnoucí strany KSČ, tak i lidé, jejichž „provinění“ spočívalo v tom, že měli, jak se říkalo, „špatný kádrový profil“ nebo nějaký „škraloup“ z minulosti. Tyto dvě skupiny politicky „nepohodlných“ („nepřátelských“) osob se navzájem částečně překrývaly či prolínaly.¹⁾ Je příznačné, že mezi tehdejšími disidenty, tzv. „protistátními“, „pravico-vými“, „pravicově-oportunistickými živly“ či „elementy“, bylo mnoho exkomunistů, tzv. osmašedesátníků, kteří ze strany sami vystoupili nebo byli vyloučeni při provedrkách v letech 1969/70 pro nesouhlas s invazí vojsk Varšavské smlouvy v čele se Sovětskou armádou v srpnu 1968. Přitom však se mnozí z nich na budování reálného socialismu sami v 50. letech iniciativně podíleli.

Tzv. bezpečnostní akce PREVENCE²⁾ postihla v roce 1978 řádově stovky lidí bydlících v Praze a celém Středočeském kraji³⁾, kteří nesouhlasili s tehdejšími systémem a politickou situací. Spočívala ve znemožnění či maximálním ztížení jejich profesního a společenského uplatnění, diskriminaci, šikanování a ve znepríjemňování života vůbec různými opatřeními, jako je např. odnímání (rušení) invalidních důchodů, řidičských a technických průkazů, odpojování telefonních linek, neustálé kontroly a prověřování v místě bydliště i v zaměstnání atp.

K osvětlení a připomenutí atmosféry a situace v Československu v 70. letech pomohou úryvky z diplomové práce absolventa bývalé VŠ SNB Milana SIKSTY nazvané „Boj orgánů StB s podvratnou činností disidentů“⁴⁾:

„... vycházejíc z rezoluce XXIV. sjezdu KSSS, který ve zprávě stanoví, že boj proti antikomunismu a antisovětismu, stejně jako proti revizionismu zprava i zleva a nacionalismu, zůstává i nadále důležitým aktuálním úkolem...“ Absolvent dále cituje z referátu G. Husáka na XIV. sjezdu KSČ: „...Zápas o socialistický profil našich lidí je současně ideologickým zápasem proti všem buržoazním a maloburžoazním přežitkům, proudům a tendencím, jak doznívají v některých vrstvách společnosti nebo jsou důsledkem soustavné ideologické diverze imperialistických států ... ideový a třídní boj pokračuje a od imperialismu nemůžeme očekávat nic, co by bylo ku prospěchu našeho so-

cialistického zřízení, naší strany. Je proto třeba bdělosti celé strany proti všem formám diverze.“

Nutnost boje StB proti disidentům dokládá pisatel citátem z projevu L. I. Brežněva na XXV. sjezdu KSSS: „...Orgány státní bezpečnosti v celé své práci, která probíhá pod vedením a neochabující kontrolou strany, vycházejí ze zájmů lidu a státu, vykonávají ji za podpory širokých mas pracujících na základě přísného dodržování ústavních norem a socialistické zákonnosti. V tom především tkví jejich síla a hlavní záruka úspěšného plnění funkcí, jimiž byly pověřeny.“

Tzv. preventivní činnost kontrarozvědky řídily pokyny z roku 1974⁵⁾, které byly od roku 1983 nahrazeny novými metodickými pokyny⁶⁾. Jejich základní ustanovení říká, že při plnění svých úkolů vykonává čs. kontrarozvědka funkci preventivní, represivní a informační. A dále: „...Uplatňování preventivní funkce musí být v souladu s politickou linií KSČ, danou politickou a bezpečnostní situací, socialistickou zákonností, zájmy socialistického tábora a mezinárodního dělnického hnutí... Plnění preventivní funkce čs. kontrarozvědkou se zabezpečuje organizovaně, cílevědomě a soustavně...“ Pokyny rozlišují jako formy používané v praxi čs. kontrarozvědky „aktivní obranná opatření“ a „represivní opatření“. Při uplatňování tzv. obranných opatření používala kontrarozvědka zpravidla čtyř metod preventivní činnosti: zpravodajskotaktické, rozkladné, kontrolní a administrativně právní.

Metoda tzv. zpravodajskotaktických opatření měla „preventivně čelit nepřátelským záměrům a akcím“, mařila se jí „konkrétní nepřátelská činnost už ve stadiu přípravy nebo v jejich/jejím/ průběhu“, narušovala „organizace a systém práce nepřítele“ nebo se prováděla „potřebná dezinformační opatření“.

Metoda tzv. rozkladných opatření byla používána např. s cílem „omezit akceschopnost vnitřního nepřítele“, narušit vazby a spojení či „diskreditovat představitele nepřátelské činnosti“.

Metoda tzv. kontrolních opatření spočívala např. v „získávání zpravodajské kontroly nad činností nepřátelských institucí a organizací a jejich exponentů v zahraničí i na území ČSSR“ nebo v „opatřeních k zabránění vzniku mimořádných událostí v ekonomice a ozbrojených silách“.

Metoda tzv. administrativně právních opatření měla být užita při „zneužívání legální činnosti cizích institucí a organizací“, vůči „nepřátelsky zaměřeným osobám a jejich činnosti proti zájmům ČSSR“ a jejím úkolem např. bylo „zabránění vstupu na území ČSSR, znemožnění protispolečenského veřejného vystoupení a provádění nepřátelské propagandy“ či „opatření k zamezení emigrace“. Součástí této metody byly také „informace a upozornění předkládané příslušným stranickým, státním, hospodářským a společenským orgánům na stav nebo situaci, jež mohly vést k nebezpečí vzniku trestné činnosti, škod nebo jiných protispolečenských jevů“.

Již před spuštěním akce PREVENCE (v roce 1978), která znamenala systematický postup proti „nepohodlným“ lidem, byly vytvářeny, zejména po vzniku Charty 77, seznamy „evidovaných osob“, tzv. ZKZO (zpolitizované kriminálně závadové osoby) či NO (nepřátelské osoby) I. až IV. kategorie.⁷⁾ Je dokumentováno též zapojení Veřejné bezpečnosti v Praze proti NO v roce 1977.⁸⁾ V pokynu nazvaném „Opatření Veřejné bezpečnosti proti nepřátelským osobám na území hlavního města Prahy“⁹⁾ se mj. ukládá: „....

- zajistit sledování činnosti NO předaných MS VB Praha ke kontrole a k prověřování,
- závažné poznatky zjištěné k NO předávat průběžně cestou zástupce náčelníka OS SNB pro StB na 2b odbor Správy StB Praha,
- vést evidenci všech NO vyčleněných pro MS VB Praha,
- evidence překontrolovat a doplnit podle příložených seznamů a průběžně v nich zabezpečovat všechny potřebné změny...“

Směrnici obsahující kategorizaci ZKZO v Praze byl „Rozkaz náčelníka správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje č. 85/1977“, který vydal 21. 12. 1977 genmj. JUDr. Josef RIPL¹⁰⁾. Podle tohoto rozkazu se „...provádělo intenzivní vyhledávání a podchycení všech ZKZO podle jednotlivých problematik StB. Současně se začleňovaly podchycené osoby do jednotlivých kategorií stupně nebezpečnosti na základě jejich dřívější nebo současné trestné činnosti, závadových styků, negativní politické činnosti...“

Také „Nařízení ministra vnitra ČSSR č. 21/1978“ obsahovalo směrnice pro evidenci osob „ohrožujících vnitřní pořádek a bezpečnost státu“. Za ZKZO se zde považují osoby „charakteru KZO“ (kriminálně závadové osoby) uvedené ve Věstníku FMV¹¹⁾, jejichž „jednání v minulosti směřovalo proti socialistickému zřízení ČSSR nebo ostatním státům socialistické soustavy“. Jedná se např. o KZO, které: „....

- a) se zapojily do politické činnosti směřující proti socialistickému zřízení Československa,
- b) se zúčastnily výtržností, provokací a podobné činnosti směřující proti zájmům social. státního zřízení ČSSR,
- c) jiným obdobným způsobem prokázaly svůj záporný postoj k ČSSR, jejímu socialistickému zřízení i jejím spojencům, zejména pak proti spojenectví se Sovětským svazem,
- d) vzhledem ke svému charakteru, zejména s přihlédnutím k dosavadnímu způsobu života, prostředí či aktivním stykům se zájmovými osobami z řad pravicových oportunistů, zájmových vizových cizinců apod., mohou pokračovat v páchání trestné činnosti.“

V tomto „Nařízení MV ČSSR č. 21/1978“ se dále rozlišovaly dvě základní kategorie ZKZO: „....

1. ZKZO vyvíjející aktivní nepřátelskou činnost proti ČSSR a jejím spojeneckým svazkům se státy socialistické soustavy ve spojení s pravicovými oportunistickými elementy nebo pod vlivem nepřátelské ideologie,

2. ZKZO charakteru pasivní rezistence, kteří /které/ v současné době nevyvíjí aktivní nepřátelskou činnost, ale v minulosti prokázaly svůj záporný poměr k ČSSR účastí na protistátní činnosti organizované pravicovými oportunistickými elementy nebo, které vzhledem ke své násilnické povaze se mohou za určitých politických situací zpolitizovat.“

Pro úplnost uvedme, že začátkem února 1977 bylo v Praze evidováno 178 ZKZO, v říjnu téhož roku již 1 297 ZKZO.

Podle „Nařízení ministra vnitra ČSSR č. 21/1978“ bylo vlastní „rozpracování problematiky osob ohrožujících veřejný pořádek a bezpečnost státu“ (tzv. evidované osoby) zajišťováno zejména krajskými správami SNB.

Na počátku akce PREVENCE stál „Rozkaz náčelníka S-SNB Praha č. 5/1978“¹²⁾, jímž genmjr. JUDr. Josef RIPL ustavil bezpečnostní štáb¹³⁾ v čele s náčelníkem pplk. Zdeňkem NĚMCEM¹⁴⁾.

Rozkaz uvádí, že bezpečnostní situace na území Prahy a Středočeského kraje si v roce 1978 vyžádala zřízení bezpečnostního štábu, který by „...jednotně řídil a organizoval bezpečnostní opatření proti evidovaným osobám, a to jak proti jednotlivcům, tak skupinám z řad bývalých vykořisťovatelských tříd, pravicových a antisocialistických sil, kteří se nesmířili s vítězstvím socialistické revoluce, úspěšnou socialistickou výstavbou a s porážkou kontrarevoluce v letech 1968-1969...“ Někteří se prý „...snažili ve spolupráci s vnějším nepřítelem vyvíjet činnost, která byla v rozporu s právním řádem. Podle získaných poznatků byl předpoklad, že se pokusí zneužít zejména významných výročí v roce 1978 ke svým nepřátelským záměrům... Účinný a cílevědomý boj proti tomuto nepříteli... musí ...vyžadovat všestranné koordinované a efektivní využití všech sil a prostředků, které měla správa SNB k dispozici, a dokonalejší spolupráci s příslušnými stranickými, státními a hospodářskými orgány a organizacemi.“

Úkolem bezpečnostního štábu bylo podle tohoto rozkazu „...propracovávat koncepci a taktiku agenturně-operativních a ostatních forem bezpečnostní práce“. K dosažení cílů, což znamenalo např. „zamezit nepřátelským silám negativnímu ovlivňování pracujících a mládeže“ nebo „zamezit jejich případnému organizovanému protispolečenskému vystoupení“, měl štáb využívat zejména „preventivně výchovných a administrativně správních opatření“ a scházet se dle potřeby, nejméně však jednou za měsíc. Bezpečnostní štáb byl zmocněn mj. k vydávání závazných pokynů směřujících k zabezpečení uvedeného rozkazu, k přípravě „...podnětných návrhů na zvýšení účinnosti boje proti nepřátelským silám, k propracování koncepce zvýšené ochrany socialistického společenského a státního zřízení...“ atd. V závěru RNS (rozkaz náčelníka správy) č. 5/1978 uložil gen. RIPL náčelníkům všech součástí S-SNB seznámit s RNS podřízené pracovníky a „...předat neprodleně bezpečnostnímu štábu všechny závažné a neodkladné signály a informace ve smyslu tohoto Rozkazu“.

Bezpečnostní štáb stanovil a rozpracoval základní úkoly¹⁵⁾, které z „Rozkazu náčelníka Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje č. 5/1978“ vyplývaly v rámci bezpečnostní akce PREVENCE:

- 1) oblast kontroly a omezování spojení pravice do zahraničí,
- 2) oblast kontroly činnosti pravice a opatření směřující k jejímu rozkladu,
- 3) úkoly administrativně právní povahy a úkoly preventivně profylaktické.¹⁶⁾

K organizačnímu zajištění těchto hlavních úkolů byla ustavena tříčlenná komise (ZN S-StB pro ekonomiku, náčelník odboru S-StB pro vnitřní zpravodajství a ZN S-SNB pro VB), která byla pověřena: „...“

- a) Zpracovat úkoly a zaměření pro náčelníky okresních správ SNB, které určovaly:
 - povinnost hlásit všechny zjištěné poznatky a výsledky opatření bezpečnostního štábu cestou operačního střediska,
 - každý zjištěný případ porušení právních povinností pravicovým exponentem a vyvození administrativně právního postihu podléhá okamžité hlásné povinnosti jako mimořádná událost,
 - pro náčelníka operačního střediska S-SNB vypracovat jednou za týden zvláštní svodku o výsledcích opatření na úseku boje proti pravici pro vedení správy SNB.
- b) Upřesnit zpracované seznamy představitelů pravice a předat je k dalšímu opatření jednotlivým okresním a obvodním správám SNB v Praze a Středočeském kraji.
- c) Zpracovat seznam exponentů pravice, kteří zneužívají bytových telefonních stanic proti zájmům státu a poškozují státní zájmy jak doma, tak i v cizině.
- d) Organizovat ve vyčleněných objektech a pracovištích ve spolupráci se závodními výbory KSČ, ROH, Lidových milicí průběžná preventivní opatření k pravicovým exponentům, k pracovní morálce, omezení jejich negativního vlivu na ostatní spoluzaměstnance, zvláště učně a mládež.¹⁷⁾

Náčelník bezpečnostního štábu vytvořeného na základě uvedeného rozkazu pplk. Zdeněk NĚMEC vydal „Pokyny“¹⁸⁾ k zajištění úkolů plynoucích z tohoto rozkazu. V první řadě zde požaduje prostřednictvím všech OS SNB provádět jak v Praze, tak i ve Středočeském kraji „...všemi silami a prostředky systematickou kontrolu signatářů Charty 77 a dalších antisocialistických elementů v místě jejich bydliště a v zaměstnání“. Za tím účelem byly předány seznamy „kategorizovaných evidovaných osob“ na jednotlivé obvodní a okresní správy SNB „...s cílem dosáhnout skloubení veškerých bezpečnostních opatření, organizovaných vůči těmto osobám... /a tím – aut./ ...zvýšení účinnosti boje proti nepřátelské činnosti těchto osob“.

K dosažení zmíněných záměrů bylo obvodním a okresním správám SNB v Praze a ve Středočeském kraji uloženo:

1. Zjistit, zda osoby uvedené v předaných seznamech nejsou držitelé zbraní. V kladném případě provést neodkladně opatření k odebrání povolení a tím i zbraně.
2. Zjistit, zda osoby v seznamech pobírají invalidní důchod, a prostřednictvím stranických orgánů, národních výborů a příslušných institucí provést přezkoumání oprávněnosti pobírání invalidního důchodu. Zjišťovat a využívat takové skutečnosti, které budou dokumentovat, že chování, způsob života (např. nadměrné požívání alkoholu, ponocování, práce na chatách apod.) svědčí o zřejmé neopodstatněnosti pobírání důchodu. U osob, které důchod dostávají neoprávněně, provést opatření, aby došlo ke změně rozhodnutí o pobírání důchodu.
3. Prověřovat, zda kontrolované osoby nevlastní nadměrné byty. Ve zjištěných případech provádět příslušná opatření za součinnosti s národními výbory (placení nadměrných m², výměna bytu atd.).
4. Trvale zjišťovat zdroje příjmů prověřovaných osob, zejména osob tzv. svobodného povolání a bez trvalého pracovního poměru. V případech, kdy budou v rozporu se zákonnými ustanoveními, provádět za součinnosti s národními výbory nápravná opatření.
5. Ověřovat, zda prověřované osoby vlastní další nemovitosti (chaty, rekreační chalupy) a zda při jejich získání byly dodrženy všechny potřebné formality. Pozornost zaměřit rovněž na způsoby získání různého materiálu, který je používán při adaptacích, a jeho dopravu (prověřovat doklady, dokumentovat).
Dále zjišťovat, jak jsou v těchto zařízeních dodržovány bezpečnostní, požární a stavební předpisy a nařízení, při jejich porušení provádět prostřednictvím národních výborů represivní opatření.
6. V místě zaměstnání prověřovat pracovní morálku uvedených osob, zda nerozšiřují na pracovišti provokační a nepřátelské názory a tiskoviny, zda se nesnaží negativně ovlivňovat své okolí a spolupracovníky nepřátelskou ideologií.
V případě pracovní neschopnosti prověřovat dodržování léčebného režimu a při zjištěných závadách provádět další příslušná opatření (oznámení zaměstnavateli atd.).
7. Provádět systematickou kontrolu technického stavu používaných motorových vozidel, jejich parkování, dodržování dopravních předpisů, přihlášení radiopřijímačů v autech atd. Při zjištění závady využívat všech zákonných možností k odebrání technického nebo řídicího průkazu. K plnění uvedených úkolů zajistit, aby příslušný dopravní inspektorát a jeho pracovníci měli podchyceny SPZ soukromých vozidel a tyto SPZ měli k dispozici i všichni výkonní příslušníci pořádkové a dopravní služby VB.
8. Systematicky zjišťovat chování a dodržování zásad občanského soužití rodinných příslušníků patřících k osobám uvedeným v seznamu, jak na veřejnosti, tak i ve škole. Při narušování soužití využít zákonných předpisů a nařízení k jejich postihu. Získávat

- a shromažďovat poznatky o stycích uvedených osob o charakteru těchto styků.
9. Provádět systematickou kontrolu technického stavu používaných plavidel, jejich kotvení, dodržování plavebních předpisů a odborné a zdravotní způsobilosti k jejich řízení.
 10. V okolí bydliště zájmových osob vytipovat zájemce a čekatele na bytovou telefonní stanici z řad funkcionářského aktivu, veřejných činitelů, institucí, kterým by mohla být uvolněna telefonní linka NO. Informace předat S-StB Praha, která zajistí realizaci sledovaného záměru.
 11. U všech osob provádět systematické kontroly osobních dokladů a zaměřit se především na poškození, neplatnost OP atd. V případech zjištění závad nebo neschopnosti osoby prokázat svoji totožnost, postupovat podle zákona o SNB.
 12. Soustřeďovat k zájmovým osobám závadové poznatky svědčící o tom, že chtějí zneužít výjezdu do zahraničí k trestné činnosti či poškozování zájmů republiky v cizině. Poznatky postupovat operativním pracovníkům, u kterých jsou osoby evidovány, aby mohli v odůvodněných případech zajistit nevydání či odebrání cestovního dokladu na základě platných pasových předpisů.

Ke konci „Pokynů“ ukládá pplk. Němec „...poznatky získané k prověřovaným osobám předávat jednou týdně, vždy v pátek, operačnímu středisku S SNB pod heslem akce PREVENCE, které je zpracuje tak, aby mohly být každé pondělí ve dvou vyhotoveních předány náčelníkovi bezpečnostního štábu. Závažná zjištění a opatření hlásit středisku ihned.“ Zhodnocení dosažené úrovně prověrek osob a dalších opatření ke sledovaným osobám mělo být prováděno bezpečnostním štábem jednou měsíčně.

„Pokyny“ a jmenné seznamy „nepřátelských osob“ byly předány náčelníkům obvodních a okresních správ SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje na poradě dne 20. března 1978.

Vlastní zahájení akce PREVENCE vyhlásil náčelník bezpečnostního štábu pplk. Zdeněk NĚMEC na 12. dubna 1978 od 8.00 hod.¹⁹⁾

Bezpečnostní štáb se pod vedením svého náčelníka scházel obvykle v intervalech 2-4 týdnů, případně i častěji. Body programu bývaly vždy téměř obdobné: kontrola plnění úkolů a opatření z minulého zasedání, stanovení dalšího postupu a „operativní situace na úseku pravice“. V zápise ze zasedání štábu nikdy nakonec nechybí termín příštího jednání s tím, že v případě potřeby by bylo svoláno mimořádné zasedání.²⁰⁾

Na operační středisko Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje docházela z okresních a obvodních správ SNB pravidelná týdenní hlášení o zjištěných poznacích a provedených opatřeních v rámci akce PREVENCE. Tyto informace pak byly shrnuty v „dílčích zprávách“ (svodkách) vydávaných každý týden operačním střediskem.

Před „kulatým“ výročím sovětské vojenské invaze se Bezpečnost snažila v Praze akci zostřit, o čemž svědčí dva dokumenty z 29. 6. 1978 nadepsané „Opatření k zabezpečení nerušeného průběhu 10. výročí internacionální pomoci²¹⁾ – akce PREVENCE“ s těmito body:

- „1) Před 10. výročím budou provedeny akce ‚OCHRANA‘, ‚REŽIM‘, ‚VÝBUŠNINY A ZBRANĚ‘.
- 2) Na území hl. m. Prahy provést razie proti KZO, ZKZO a narkomanům.
- 3) Dát do izolace psychopaty a psychiatricky nemocné osoby.
- 4) Zesílit ochranu důležitých průmyslových závodů (LM).
- 5) Bude proveden cvičný ‚ALEX‘./Nepodařilo se identifikovat./
- 6) Provést operativní a ochranná opatření na studentských kolejích a u akcí ‚Studentské prázdninové iniciativy‘.
- 7) Provést preventivně rozkladná opatření závadových skupin mládeže jak StB /státobezpečnostního/, tak kriminálního charakteru.
- 8) Prostřednictvím agenturně operativních opatření zajistit kontrolu jednotlivých seskupení antisocialistických a pravicových elementů a prostřednictvím vlivové agentury šířit, že před 21. srpnem 1978 bude provedeno rozsáhlé opatření proti jednotlivým představitelům těchto seskupení a jejich izolace.
- 9) Ke vznesení nedůvěry, která povede k oslabení činnosti u jednotlivých nepřátelských seskupení, využít faktů, že některé osoby, které byly izolovány v době pobytu s. Brežněva, byly dříve propuštěny ze zajištění než ostatní.
- 10) Pomocí vlivové agentury ‚kritizovanou‘ činnost představitelů jednotlivých seskupení (např. TESÁŘE, KOHOUTA Luboše atd.) oslabit jejich činnost.
- 11) Provádět intenzivní kontrolu činnosti dr. Jiřího NĚMCE, představitele katolických laiků, a dr. Ladislava HEJDÁNKA, představitele evangelických laiků. V případě zjištění nedostatků o případných provokačních akcích přijmout adekvátní opatření.
- 12) Vyhoštěním Václava HAVLA z ČSSR by bylo docíleno nejen nejvýznačnějšího preventivního opatření, ale také značného poklesu nepřátelské činnosti námi kontrolovaných antisocialistických a pravicových skupin. HAVEL neustále tlačí a naléhá na jednotlivé představitele různých nepřátelských skupin, aby zvýšili a zintenzivnili svoji nepřátelskou činnost.
- 13) K zabránění případným provokačním akcím je nutno, aby co nejdříve odjel z ČSSR západoněmecký žurnalista CLEMENS, který stále aktivizuje nepřátelské elementy. V průběhu měsíce července a srpna bude zintenzivněna akce ‚PREVENCE‘.
- 14) Využít v plném rozsahu agenturu z řad VC /vízoví cizinci/ a agenturu po linii I. odborů S-StB, kteří mají kontakt na akreditované novináře, VC, kteří navazují kontakty s představiteli antisocialistických a pravicových elementů s cílem zjišťovat jejich nepřátelské

zájmy, rovněž tímto způsobem důsledně využívat agenturu na úseku EKA /ekonomika/.

Materiál, zaslaný rovněž náčelníkům obvodních správ SNB Praha 1-10 a okresních správ SNB ve Středočeském kraji téhož dne 29. 6. 1978, doplňoval „Opatření“ ještě o tři body:

- 1) Důsledněji řešit invalidní důchody (odebrání).
- 2) Účinněji provádět kontrolu motorových vozidel NO, odebrání řidičských průkazů a technických oprávnění.
- 3) Uskutečňovat systematické kontroly rekreačních chat a chalup, které jsou využívány a používány NO. Při kontrolách se zaměřit na návštěvníky – provádět perlustraci, využívat opatření k zjišťování jejich totožnosti, provádět důslednou kontrolu technického stavu jejich motorových vozidel, odebrání řidičského oprávnění apod.

Na závěr pplk. NĚMEC uložil o dosažených výsledcích informovat dne 12. 7. 1978 bezpečnostní štáb a v měsíci červenci a srpnu zintenzivnit provádění veškerých opatření v akci PREVENCE.

Zástupce náčelníka Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje a náčelník Městské správy VB Praha plk. Květoslav MASÁK vydal v červenci 1978 „Zásady pro postup příslušníků SNB proti nepřátelským osobám“ a „Pátranku po motorových vozidlech k aktivní a důsledné kontrole řidičů, osádek a převážených věcí ve vozidlech nepřátelských osob“.²²⁾

V „Zásadách“ plk. MASÁK ukládal v osmi bodech např.: „...

- využívat aktivně v rámci denního výkonu služby pátranky k důsledné kontrole řidičů, osádky, převážených věcí a technického stavu vozidel nepřátelských osob;
- při zjištění trestného činu, přečinu, přestupku postupovat dle služebních předpisů, přitom v maximální míře využívat institutů předvedení, zadržení, zabránění věci apod.;
- dopravní přestupky nevyřizovat na místě, ale na útvaru, kam je třeba tyto osoby předvolat;
- dopravní nehody těchto osob řešit zásadně na útvaru a neprodleně zadržet řidičský průkaz;
- při zjištění závad v technickém stavu a vybavenosti vozidel těchto osob zadržovat OTP
- denně hlásit výsledky kontrol operačnímu důstojníkovi MS-VB Praha jako přílohu ke svodce, o každé kontrole zpracovat úřední záznam v trojím vyhotovení...“

Druhý materiál (resp. příloha) podrobně na pěti stranách popisoval, na co se má příslušník při kontrole technického stavu vozidla především zaměřit. Šlo zejména o celkový vzhled vozidla, brzdy, řízení, motor, kabinu, rám, nástavby, světla, pneumatiky a ráfky kol, lapače nečistot, výfuk, zasklení vozidla, nárazníky, elektroinstalaci, označení údajů na zádi a povinnou výbavu.

Na zasedání bezpečnostního štábu rozšířeného o náčelníky OS SNB konaném 31. července 1978 bylo mj. náčelníkům uloženo zajistit alespoň dvakrát týdně provádění kontrol na rekreačních chatách a chalupách, perlustraci osob nacházejících se v uvedených objektech a kontrolu osobních automobilů. O příslušných opatřeních a provedených kontrolách podávat pravidelná hlášení. Náčelníci měli dále zajistit nápravu v dosud nesplněných úkolech a požadovaných cílech v oblastech důchodů a nadměrných bytů. Plk. NĚMEC v diskusi náčelníky OS SNB upozornil, že „...prvořadým úkolem v této době je akce PREVENCE!“ Úkoly měly být splněny do 7. srpna 1978.

Hned na příštím jednání bezpečnostního štábu dne 9. srpna 1978 se soudruzi usnesli, že posledně uložené úkoly již byly splněny. Na programu tohoto jednání byl též „stav v odhalování a znemožňování spojení pravice na emigrantská ideologická centra v zahraničí“. V rámci akce PREVENCE se měly „...přehodnotit dosavadní poznatky a navrhnout opatření, s cílem odhalit kanály, kudy se přepravují materiály do ČSSR“. Styky do zahraničí sledovaly akce JARO (spojení na italskou komunistickou stranu – tzv. italská cesta –, agenturu PALACH-PRESS a Světovou odborovou federaci) a akce KMEN (rozpracování Rudolfa Battěka v souvislosti se zasíláním písemností a tiskovin přes holandské velvyslanectví). V usnesení z jednání bezpečnostního štábu 14. 9. 1978 se v části „Zhodnocení plnění úkolů do zahraničí v akci PREVENCE“ objevují vedle akcí JARO a KMEN ještě např. tyto dva podnětné body:

- Tranzitní doprava – úkolem je získávat nové tajné spolupracovníky z řad řidičů TIR vyjíždějících do zahraničí a společně se stávajícími agenty je „...využívat k pronikání do nepřátelských center s cílem odhalit a zlikvidovat kanály pro přepravu štvavých letáků a jiných materiálů.
- Kontrola úschovny skříněk – „...šetření ve směru kontroly a prohlídek skříněk na hlavním nádraží a nádraží Střed s úkolem vytvořit podmínky pro operativní úkony, projednání možnosti provedení stejných opatření v obchodních domech“.

Na zasedání konaném dne 5. prosince 1978 hodnotil bezpečnostní štáb dosavadní průběh akce PREVENCE a zabýval se kontrolou plnění úkolů po linii VB. Bylo řečeno, že akce PREVENCE se rozběhla dobře a do budoucna je nutno v ní pokračovat, ale intenzita po srpnu značně poklesla. Nebyly prý dobře splněny úkoly z hlediska zmapování chat a domů. V zápise²³⁾ se dále mj. konstatuje a hodnotí:

„...Nebyly žádné stížnosti z hlediska nepochopení centrálních úřadů. Okresy však postupovaly samostatně, čímž porušily usnesení štábu, že veškeré případy se musejí předat štábu ke schválení. V tomto směru bude nutno zaslat okresům šifru. I náš štáb musí řešit případy v součinnosti s X. S-FMV. Je nutno dbát na to, aby u spojů nenastal chaos. Telefony, které byly odebrány se souhlasem štábu, jsou bez

problému. ŘP a OTP se po odebrání musejí v určité době vrátit. Snaha pracovníků by však měla být taková, aby se vrácení oddálilo co nejvíce ... s. Macenauer uvedl, co by se nemělo stávat. Např. jistému (O. L.) bylo v červenci odebráno OTP v Praze 10. Jmenovaný zašel na dopravní inspektorát s tím, že OTP ztratil a dostal vystavený nový.“

I další příspěvek v zápisu upozornil na nutnost větší součinnosti mezi VB a StB:

„Byla provedena kontrola v plnění bodů v akci PREVENCE. Zásady se respektují. Přehled a evidence je. ... Byla provedena porada k problému kontroly, které skutečně v poslední době poklesly. Bude provedeno celkové opatření, aby byly úkoly plněny tak, jak si akce PREVENCE zaslouhuje.“

Hovořilo se také o nabídce „vystěhování do kapitalistických států osobám KZO a ZKZO. Z diskuse dle zápisu²⁴⁾:

„...problém vystěhování, pokud bude uvolněna kvóta, tak opatření provádět ve spolupráci s OPaV Praha. Nyní je však otázka, zda budou žádat ty osoby, na kterých máme zájem my ... v našich zájmových osobách musíme postupovat tak, že jim nejdříve musíme znepříjemňovat život a následovně jim nabídnout vystěhování.“²⁵⁾

I další výměna názorů na zasedání bezpečnostního štábu dne 5. 12. 1978 je zajímavá:

„... byla uskutečněna s náčelníky dopravního inspektorátu k ŘP a OTP porada, kde byli upozorněni, že je to jejich záležitost. Toto se týká i vrácení, kdy musejí vytvořit ty nejtěžší podmínky. U OTP je to trochu horší, jelikož se jedná většinou o nová vozidla ... z ohlasu je vidět stereotypnost, jelikož když se zadrží OTP, tak se zároveň odebrá ŘP. Bylo by dobré odebrat nejdříve OTP a když se toto vrátí, tak osobu přezkoušet na ŘP ... když se zadrží OTP, tak se přece nemusí vrátit za 3 měsíce. Nějaká skrytá závada se najde i na novém vozidle...“

Závěr zasedání bezpečnostního štábu 5. 12. 1978²⁶⁾ shrnují tři body: „...“

- 1) Připravit dopis všem náčelníkům OS-SNB v tom směru, že iniciativa upadla, uvést skutečnosti a tvrdě trvat na plnění úkolů do akce PREVENCE.
- 2) Na poradách, a to jak StB tak VB, vždy apelovat na plnění úkolů v akci PREVENCE.
- 3) Vystěhování ZKZO a KZO – VB provede prošetření a ve spolupráci s 1c odborem StB a odboru PaV provést opatření.“

Jak pilně byla jednotlivá bezpečnostní opatření u „nepřátelských osob“ uplatňována, udává přehled „Celkové plnění v jednotlivých bezpečnostních opatřeních u NO z I. a II. kategorie“²⁷⁾ z konce roku 1978, kde najdeme i tuto statistiku: „...“

1. Držení zbraní:	Ze 7 NO zbraň odebrána 6 NO.
2. Invalidní důchod:	Z 31 NO odebrán – řeší se u 19 NO.
3. Nadměrný byt:	Z 8 NO je v řešení 5 NO.
4. Zdroj příjmů (svob. povolání):	Z 11 NO řešena 1 NO.

5. Nemovitosti: Ze 67 NO řešeno u 6 NO.
6. Činnost v zaměstnání: Z 14 NO opatření prováděno k 3 NO.
7. Motorová vozidla: Ze 172 NO provedeno opatření k 89 NO.
8. Občanské soužití: Z 55 NO provedeno opatření k 23 NO.
(Praha 4 k 5 NO, Pha 5 k 3 NO, Pha 8 ke 4 NO, Kladno k 8 NO a Kutná Hora k 3 NO)
9. Plavidla: V I. a II. kat. NO plavidlo nevlastní žádná osoba.
10. Telefon. stanice: Ze 196 NO provedeno opatření u 50 NO.
Pozn.: K některým NO nebude opatření prováděno z operativních důvodů. /Tzn. aby mohly být odposlouchávány – aut./
11. Osobní doklady: Z 25 NO provedeno opatření k 17 NO.
12. Výjezdy do KS: Z 20 NO provedeno opatření k 12 NO.“

Ve Vyhodnocení prováděcího plánu práce Správy StB Praha na II. pololetí 1978 ze dne 29. 11. 1978 se na straně 5 dočteme:

„...Pozitivní úlohu v boji proti chartistům sehrála akce ‚PREVENCE‘. Ve spolupráci s OS SNB v Praze a OS SNB Středočeského kraje byla agenturně operativní činnost soustředěna na nejaktivnější představitel a signatáře charty 77 /v dokumentech StB psáno většinou s malým počátečním písmenem – aut./, a rozpracovávané NO. Proti těmto osobám byla uplatněna následující opatření:

- 20 osobám bylo odebráno povolení k držení střelné zbraně;
- 54 osobám odebrány telefonní účastnické stanice;
- 20 osobám nebyly vydány doklady k cestě do zahraničí;
- 268 osob bylo postíženo odebráním OTP, ŘP nebo blokovou pokutou;
- 300 osobám byla provedena kontrola OP a při zjištěných závadách uděleny pokuty;
- 37 osob byl proveden přezkum jejich invalidního důchodu;
- u 13 osob prověřeno užívání nadměrného bytu;
- u 5 osob byla provedena administrativní opatření v jejich zaměstnání.“

V textové části Výkazu preventivních opatření, který tvoří přílohu výše uvedeného Vyhodnocení S-StB Praha z 29. 11. 1978, se můžeme dozvědět o některých konkrétních opatřeních proti signatářům Charty 77 v rámci akce PREVENENCE. Například ing. Josef Stehlík (akce BRNO) „...udržuje styky s exponenty pravice a podílí se na zpracování a rozšiřování různých materiálů a dokumentů souvisejících s chartou 77. V akci ‚PREVENCE‘ bylo provedeno odpojení telefonní stanice, kontrola oprávnění držení ŘP a technická prohlídka motorového vozidla. Bylo realizováno opatření k navrácení finanční podpory, kterou jeho rodina obdržela v době jeho věznění. Dne 30. 5. 1978 byl Stehlík zajištěn a dán do CPZ pro podezření z rozšiřování a tvorby nepřátelských tiskovin. Při domovní prohlídce bylo nalezeno 55 položek různých nepřátelských tiskovin. Opatřením bylo dosaženo snížení aktivity Stehlíka a ostatních osob pravicového zaměření v jeho seskupení.“

V akci ANTON byl objektem zájmu StB Jaromír Litera, který rovněž „...udržuje styky s předními pravicovými exponenty v Praze, podílí se na rozšiřování nepřátelských tiskovin“ a „...patří do pravicové skupiny kolem Stehlíka“. Opět „...bylo provedeno přezkoumání řidičského oprávnění, technická prohlídka vozu a odebrání telefonní stanice“. Dále: „...Příslušníky VB bylo provedeno otevřené střežení bydliště objektu a namátkové kontroly v restauraci Cíl, kde dochází ke schůzkové činnosti pravicových exponentů. Dne 26. 10. 1978 byl s Literou proveden rozkladný pohovor s cílem vnést v tomto období mezi pravicové exponenty nejistotu. Opatření splnilo svůj účel, i když Litera odmítl podepsat protokol a ve své činnosti pokračuje.“

Obdobná opatření v rámci akce PREVENCE prováděla StB podle dokumentu z 29. 11. 1978 proti dalším „exponentům pravice“, např. PhDr. Luboši Kohoutovi (akce SKLADNÍK), Klementu Lukešovi (akce PROROK), PhDr. Luboši Dobrovskému (akce FILOSOF) a ing. Rudolfu Battěkovi (akce KMEN). V případě posledně jmenovaného „... jde o aktivně pravicově oportunistického elementa /autentický opis textu – aut./, který udržuje styky na přední exponenty pravice v Praze a na představitele tzv. brněnské opozice“.

Ilustrativní je další obsah textové části Výkazu preventivních opatření ze dne 29. 11. 1978:

„Ve spolupráci s X. S-FMB bylo v průběhu roku proti BATTĚKOVI prováděno několikrát opatření k zamezení jeho činnosti.

28. 1. 1978 bylo provedeno profylakticko-rozkladné opatření proti účastníkům a organizátorům charty na tzv. plese železničářů. Jedním z hlavních organizátorů byl BATTĚK, který tím usiloval o sjednocení pravice.

10. 4. 1978 s ním byl proveden zápis o výpovědi k materiálům, které byly odeslány do Vídně. 31. 5. 1978 byl zadržen a dán do CPZ v souvislosti s podezřením, že rozšiřuje tiskoviny s nepřátelským obsahem. V témže měsíci mu byl vypojen telefon.

7. 4. 1978 v rámci akce ‚PREVENCE‘ bylo BATTĚKOVI odtaženo jeho osobní vozidlo a byl pokutován za přestupek v dopravním provozu a posléze mu byl odebrán ŘP.

Dále byly v rámci akce ‚PREVENCE‘ odebrány BATTĚKOVI a jeho rodinným příslušníkům cestovní doklady. Účinná opatření byla provedena v zaměstnání BATTĚKA, jeho manželky a dcery. Se synem BATTĚKA Pavlem byl proveden pohovor a zabráněno jeho výjezdům do zahraničí.

Přes veškerá prováděná opatření proti BATTĚKOVI nebylo docíleno pozitivního výsledku. BATTĚK nadále zůstává na svých nepřátelských, antisocialistických pozicích.“

Jak uvádí ve své diplomové práci V. MAŇÁK²⁸⁾, absolvent VŠ SNB, fakulty StB, v prvním pololetí roku 1980 byl stav „evidovaných osob“ na území hl. m. Prahy a Středočeského kraje asi 1 800, z toho přibližně 1 100 v Praze. Ve „III. a IV. kategorii nebezpečnosti“ bylo kon-

trolováno cca 1 600 osob, z toho 1 000 v hlavním městě. V rámci bezpečnostní akce PREVENCE bylo dle MAŇÁKA z celkového počtu ještě zvlášť vytipováno asi 250 evidovaných osob k intenzivnější kontrole. V rámci akce PREVENCE se údajně „...realizovalo vůči evidovaným osobám na území Prahy 543 opatření, ve Středočeském kraji 317 opatření a v obou teritoriích bylo provedeno celkem 1 130 prověrek evidovaných osob“.²⁹⁾

Diplomant MAŇÁK dále shrnuje: „...Výsledky opatření vůči evidovaným osobám byly pozitivní v tom směru, že se dařilo mít tyto osoby neustále pod kontrolou, zneklidňovat a nutit je, aby upustily od nepřátelské činnosti. ... Evidence, rozpracovanost a aktivní kontrola evidovaných osob ... je nedílnou součástí zejména preventivního působení všech zainteresovaných složek ... prováděná kontrolní a administrativně právní opatření na tomto úseku, nevyjímaje preventivní a profylaktická, značnou měrou přispěla k zabezpečení veřejného klidu a pořádku a k pozitivnímu ovlivňování státobezpečnostní situace...“

Koordinovanými opatřeními v rámci akce PREVENCE se údajně „...dařilo zmařit záměry opozice (narušení důležitých společenských a politických akcí...), diskreditovat a izolovat jednotlivé skupiny i jednotlivce“.

Určeným útvarem, zabezpečujícím metodické řízení na úseku evidovaných osob, byl 2a odbor S-StB Praha, kde se soustřeďovala evidence, registroval pohyb spisů, doplňovala statistika.

Začátkem roku 1982 byla „...zaměřena pozornost na zkvalitnění metodického řízení, uplatnění diferencovaného přístupu při opatřeních k jednotlivým osobám, což spočívalo v tom, uplatňovat opatření u těch osob, jejichž negativní protisociální postoje a činnost v bydlíšti nebo zaměstnání k tomu dávají důvody././ a z druhé strany, aby bylo zamezeno celé řadě zbytečných stížností ze strany osob, které zachovávají zdrženlivý postoj nebo na ně měla prováděná opatření pozitivní vliv“.³⁰⁾

V letech 1981 a 1982 byla 2a odborem S-StB Praha „...prováděna řada opatření, směřujících ke sjednocení postupu na úseku evidovaných osob, zkvalitnění součinnosti složek Státní a Veřejné bezpečnosti při kontrole jejich činnosti“. Údajně se dosáhlo „zkvalitnění kontroly ze strany Veřejné bezpečnosti“.

U osob „I. a II. kategorie nebezpečnosti“ bylo v kraji „aktivně rozpracováno“ celkem 120 osob. Prováděná opatření při využití všech agenturně operativních prostředků prý „...přispěla k prohloubení izolace evidovaných osob. Aktivní rozpracování umožnilo znalost režimu evidovaných osob a přijímání adekvátních opatření i mimo jejich bydlíště, zapojovat do preventivního působení zaměstnavatele a společenské organizace.“³¹⁾

Jak se dále můžeme dočíst v diplomové práci Vojtěcha MAŇÁKA, těžištěm dohledu nad „evidovanými osobami III. a IV. kategorie nebezpečnosti“ byly základní útvary Veřejné bezpečnosti. Příslušníci VB vy-

užívali ke kontrolám osobní a místní znalosti daného území, informátorské sítě včetně PS-VB, oficiálních styků s funkcionáři národních výborů, KSČ apod.

Evidenci nepřátelských osob měly tedy být vytvořeny podmínky k „systematické kontrole a rozpracování představitelů antisocialistických sil“. Šlo o „...podchycení skutečných nepřátel socialismu schopných a ochotných i v budoucnu za určitých pro ně příznivých podmínek kontrarevolučně vystoupit jako organizátoři akcí“. Hlavním kritériem evidence NO neměl být počet, ale skutečná znalost „vnitřního nepřitele“.³²⁾

ZÁVĚREM

Účelem akce PREVENCE bylo utlumit či alespoň omezit činnost a aktivitu „nepřátel socialismu“ a zabránit „provokačním vystoupením antisocialistických sil“ při 10. výročí srpnové invaze do Československa („internacionální pomoci bratrských zemí“) a dalších výročíh v roce 1978.

Z dostupných archivních materiálů nevyplývá a nelze tedy pravděpodobně ani přesně zjistit, jak dlouho nebo do kdy vlastně akce PREVENCE trvala či zda vůbec někdy byla oficiálně ukončena. V dokumentech z dalších let po roce 1978 již nebyla zmínka o akci PREVENCE nalezena, o její existenci ještě počátkem osmdesátých let (1980-82) hovoří v již citované diplomové práci Vojtěch Maňák. Pravděpodobně z ní vycházela i některá opatření realizovaná StB počátkem 80. let. Tažení StB proti „nepřátelským osobám“ však samozřejmě probíhalo i v rámci řady dalších akcí (např. ASANACE) prováděných v mnoha případech až do samého pádu komunistického režimu na konci roku 1989.

POZNÁMKY:

-
- a) Na dostupné kopii archivního materiálu chybí v datu číslice.
 - b) Vlastnoruční podpis „pplk. Z. Němec“.
 - c) Razítko.

1) Je nutné si ovšem uvědomit, že popsané rozdělení je zjednodušující; ve skutečnosti byla situace značně složitější. Někteří lidé „přecházeli“ z jedné skupiny do druhé, navíc hranice mezi oběma skupinami nebyla jasně vymezena.

Typický byl vyloučený straník, zbavený na začátku normalizace svého (často vedoucího) místa v zaměstnání (státní orgány, školy, sdělovací prostředky, armáda, soudnictví apod.). Mohl pracovat pouze v povolání, kde nemohl „škodit socialistické vlasti“ („oblíbené“ profese – topič, bagrista nebo čistič výloh), a byl vyloučen na okraj společnosti. Takto postižený se stýkal s dalšími „nepřáteli státu“ s podobným osudem a vznikal zárodek „disidentského společenství“.

Postupem času v průběhu „normalizace“ stále narůstal počet obyvatel ne-souhlasících s politikou KSČ a komunistickým režimem. Ale obvykle z obav před postihem svou nespokojenost nedávali najevo veřejně, žili v atmosféře dvojí morálky, strachu a všeobecné nedůvěry. Tato „mlčící většina“, podle stále opakovaných frází oficiální propagandy, *pracovala poctivě na budování rozvinuté socialistické společnosti pod vedením KSČ a bránila tím též mír na celém světě spolu s ostatními státy světové socialistické soustavy v čele s naším velkým a silným bratrem, přítelem, spojencem a vzorem – Sovětským svazem.*

Perzekuce „hrstky“ disidentů samozřejmě sloužila také k zastrašení „drtivé většiny socialismu oddaných“ občanů, žijících s pocitem ohrožení před fízlováním, uzavření do soukromí, (pro jistotu) bez zájmu o politiku a věci veřejné vůbec. Aby byl obraz rozložený sil ve společnosti ještě přesnější, nesmíme zapomenout, že i mezi disidenty byli nastrčení či získáni tajní spolupracovníci StB. Bezpečnostní aparát tak dostával informace, a naopak úkolováním agentů ovlivňoval chování „opozice“. Na „nepřátelské osoby“ se logicky soustřeďovala pozornost StB, čímž se také dá vysvětlit relativně vysoký počet tajných spolupracovníků právě v řadách „nepřátelských osob“. Jinak řečeno: Kdo nevyvíjel „protistátní činnost“, nevystupoval proti režimu, nescházel se s jinými „škůdci socialismu“ atd., nebyl pro StB tolik zajímavý a nebyl tedy většinou ani lákán či nucen ke spolupráci. Naopak disidenti museli čelit často velmi nevybíravým a tvrdým prostředkům a způsobům vydírání ze strany StB, aby se „upsali“.

Na druhou stranu je třeba připustit, že byli i lidé, kteří, ač např. vyloučení z KSČ či na „vlastní žádost“ vyhození z práce (popř. obojí), na komunistický režim nezanevřeli, nevystupovali proti němu a dokonce s ním v podstatě souhlasili. Jejich sympatie se odvrátily jen od konkrétních osob reprezentujících v té době KSČ.

2) Pro přesnost je třeba uvést, že totéž krycí jméno PREVENCE dostal také objektový svazek (dle našich zjištění jediný toho názvu v evidenci ministerstva vnitra) vedený v letech 1981-1986 u Správy Státní bezpečnosti (dále S-StB) v Českých Budějovicích. V návrhu na jeho zavedení je označením „PREVENCE“ nahrazeno přeškrtnuté heslo „Preventivní celostátní akce“. V odůvodnění tohoto návrhu se uvádí, že od roku 1975 jsou prováděny podle metodiky XI. S-SNB (Správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky – tzn. ekonomická kontrarozvědka) celostátní preventivní akce pod různými krycími hesly jako POŽÁRY, AGRONOM, VÝŽIVA, OBJEKTY, OCHRANA, SPECIAL, přičemž některé akce se opakují. Tyto akce měly sloužit k zabránění mimořádným událostem v národním hospodářství, k předcházení havárií apod. V jejich rámci se prováděly též přísné kontroly – např. protipožárních opatření v akci POŽÁRY – a viníci zjištěných nedostatků pak byli postihováni. Důvodem zavedení zmíněného svazku byla centralizace metodických pokynů jednotlivých preventivních akcí, plánů provedení akcí a dílčích i závěrečných vyhodnocení akcí. Dochovaný objektový svazek „PREVENCE“ však neobsahuje žádné konkrétní informace o metodice postupu nebo vlastního „rozpracování“ jednotlivých osob a byl roku 1986 uložen na 5 let do fondu S-StB v Českých Budějovicích k archivaci.

Objektový svazek s krycím jménem PREVENCE, reg. č. 14 461, registrován dne 26. 2. 1981 na Správě Státní Bezpečnosti České Budějovice, 3. odbor, 1. oddělení, zavedení navrhl operativní pracovník kpt. Stanislav BAŠTÝŘ, doporučil náč. 3. odb. pplk. Bohumil DOSEK, schválil náč. S-StB České Budějovice pplk. Zdeněk WIEDERLECHNER (později v letech 1982-1988 byl už jako plk. Z. W., 1930, náč. X. správy SNB, tj. Správy kontrarozvědky pro boj s vnitřním nepřítelem). Ukončení 24. 11. 1986 a uložení do fondu do r. 1991 navrhl operativní pracovník nstržm. Jirí GRÁF, souhlasil náč. 3. odb. mjr. JUDr. Václav BRÁCHA, schválil náč. S-StB mjr. JUDr. Josef VESELÝ.

3) Akci vyhlásila Správa SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje, její provádění v jiných oblastech republiky nebylo zjištěno. Výjimku patrně tvoří případy, kdy „...šlo o koordinaci jednotlivých O-StB při rozpracování pravicových

exponentů, kteří dojíždějí do jiných krajů na své chaty“. Např. ve vyhodnocení „na úseku kontrarozvědného boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi plánovaných úkolů u O-StB Strakonice“ ze 4. 12. 1978 se píše v části: „...K.) na úseku báse ‚NO‘ pod heslem PREVENCE, že „...bylo v údobí 21. 8. prověřováno 9 osob a o výsledku podána zpráva na X. správu FMV“.

4) SIKSTA, M.: Boj orgánů StB s podvratnou činností disidentů. Diplomová práce VŠ SNB, Praha 1980. Kapitola V. (s. 34-36).

5) „Metodické pokyny k provádění preventivní činnosti čs. kontrarozvědkou“ schválil 11. 12. 1974 I. náměstek MV ČSSR genmjr. ing. Ján HANULIAK – FMV čj. N/Z-00532/1974.

6) „Metodické pokyny I. náměstka ministra vnitra ČSSR k provádění preventivní činnosti čs. kontrarozvědkou“ – účinné od 1. 1. 1983, vydal I. NMV ČSSR genmjr. JUDr. Ján KOVÁČ – čj. NZ-00459/1982.

7) Osoby evidované podle Nařízení MV ČSSR č. 21/1978, na něž se dle Rozkazu MV ČSSR č. 4 z 25. 1. 1978, čl. 5, odst. 1, písm. c) zaváděly osobní spisy NO.

8) Složka čj. VB 00117/01-1977, Archiv ministerstva vnitra (AMV) Kanice, přír. č. 1395/84, balík č. 18.

9) „Sbírka nařízení a pokynů Městské správy VB“ č. 29 z 9. 11. 1977, vydal náčelník MS VB Praha plk. Květoslav MASÁK.

10) Josef RIPL (1923-1984), původním povoláním kovokonstruktér, členem KSČ od června 1945, do služeb MV vstoupil v červenci 1945, v letech 1951-1956 vykonával funkci zástupce krajského velitele StB v Karlových Varech, 1956 nastoupil do jednoroční školy v SSSR, 1960 ustanoven do funkce zástupce náčelníka pro operativu KS MV Plzeň, 1963 přemístěn na II. správu MV – funkce zástupce náčelníka správy, po srpnu 1968 byl zbaven výkonu služby na necelé tři měsíce, od března 1969 opět v náčelnických funkcích: analytický odbor, (1970) II. správa FS ZS, (1971) Federální správa pasů a víz. Od 1. 1. 1973 působil jako náčelník KS SNB Praha, od roku 1976 do roku 1982 náčelník Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje. Na poslední rok před důchodem, kam odešel v roce 1983, byl přemístěn do kanceláře MV ČSSR a pověřen výkonem funkce osobního konzultanta MV ČSSR. Po absolvování tříletého právnického kurzu v roce 1963 získal v roce 1965 titul JUDr. na právnické fakultě v Praze. Od roku 1960 byl podplukovníkem, od roku 1970 plukovníkem a v roce 1975 dosáhl hodnosti generálmajora.

11) Věstník FMV ČSSR, částka 27 z roku 1975, článek 3.

12) „ROZKAZ náčelníka Správy Sboru národní bezpečnosti hl. m. Prahy a Středočeského kraje“ č. 5/1978, účinnosti nabyl 1. 2. 1978, čj. KS/OV-0045/01-78 (**viz Příloha č. I**)

(Název PREVENCE tento rozkaz neobsahuje, objevuje se však v pokynech k němu – srovn. pozn. 18).

13) Složení bezpečnostního štábu (11 členů) určuje bod I. v Rozkazu náčelníka správy č. 5/1978, c. d.

14) Zdeněk NĚMEC (1930), původním povoláním pekařský dělník, člen KSČ od roku 1949, na MV od roku 1949 do roku 1986, od roku 1964 ve funkci starší vyšetřovatel Správy vyšetřování StB Praha, v roce 1970 ustanoven zástupcem náčelníka odboru vyšetřování StB na KS SNB Praha, v roce 1972 vykonával službu na Správě vyšetřování StB pro ČSR v Praze, od roku 1974 působil ve funkci zástupce náčelníka S-StB Praha, od prosince 1977 do ledna 1981 byl I. zástupcem náčelníka S-SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje a současně náčelníkem S-StB Praha, v letech 1981-1985 zastával funkci náčelníka XIV. správy SNB (Správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti). V roce 1949 absolvoval půlroční školu SNB, v roce 1960 tříletý právnický kurz při SV MV, v letech 1967-1970 tříletý rezortní právnický kurz na PF UK ve formě dálkového studia, krom toho prošel speciálními odbornými kurzy: čtrnáctidenní kurz Ekonomika průmyslu (1962), tříměsíční kurz KGB – Moskva (1973), šestiměsíční kurz náčelníků

v SSSR (1980). Od roku 1975 podplukovníkem, v roce 1979 dosáhl hodnosti plukovníka.

15) Vojtěch MAŇÁK: „Současné zkušenosti z realizace Nařízení MV ČSSR č. 21/1978 v problematice boje orgánů StB s vnitřním nepřitelem a možnosti jeho dalšího zkvalitnění.“ Diplomová práce VŠ SNB, Fakulta StB, katedra 104, Praha 1984, str. 56. (Ukázka ze str. 56-58 **viz Příloha č. II.**)

16) Podrobněji viz tamtéž.

17) Tamtéž.

18) „POKYNY k zabezpečení úkolů vyplývajících z rozkazu náčelníka správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje“ č. 5/78, čj. OS-0053/02-78 – sb. 2, AMV Kanice, fond S-SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje – Správa StB Praha, signatura Akce PREVENCE, B 1/II, inv. j. 114.

19) Odeslaná zpráva čj. OS-0053/02-78 ze dne 10. 4. 1978 (**viz Příloha č. III.**)

20) Srovn. např. „Zápis z jednání bezpečnostního štábu dne 24. května 1978“ z 30. 5. 1978 (**viz Příloha č. IV.**)

21) Shodný název „Opatření k zabezpečení nerušeného průběhu 10. výročí internacionální pomoci“ nesou dva dokumenty, oba vydané 29. června 1978 náčelníkem bezpečnostního štábu pplk. NĚMCEM. První, čj. OS-0053/02-78 – sb. 114, obsahuje na dvou stranách 14 bodů, druhý se stejným čj., ale s koncovkou – sběrač 115, je rozšířen o další 3 body.

22) Průvodní dopis s označením TAJNÉ, Správa SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje, Městská správa VB Praha, čj. VB-01027/PS-78 z 18. 7. 1978:

– příloha č. 1: „ZÁSADY pro postup příslušníků SNB proti nepřátelským osobám v rámci komplexních opatření PREVENCE“

– příloha č. 2: „Zaměření při kontrole technického stavu motorových vozidel“.

23) „ZÁPIS z bezpečnostního štábu S SNB konaného dne 5. 12. 1978“, čj. 0053/02-78-668, S SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje, Praha 6. 12. 1978.

24) Tamtéž, str. 3.

25) Úkolem akce ASANACE bylo působením StB donutit „aktivní evidované osoby“, aby se vystěhovaly do zahraničí. Do této akce byli zařazeni a nuceně migrovali např. Zbyněk Benýšek, Vratislav Brabec, Jaroslav Hutka, Pavel Juráček, Pavel Kohout, Pavel Landovský, Jelena Mašinová, Karol Sidon, Karel Soukup, Vladimír Škutina, Julius Tomin, Vlastimil Třešňák, aj. Dále též např. Petr Cibulka, Luboš Dobrovský, Ivan Jirous, Daniel Kumermann, Ladislav Lis, Petr Pithart, Petr Pospíchal, František Stárek či Milan Uhde a jiní, které se však StB „vystěhovat“ nepodařilo.

26) „ZÁPIS z bezpečnostního štábu konaného dne 5. 12. 1978“, c.d., str. 4.

27) AMV Kanice, fond S-SNB hl.m. Prahy a Středočeského kraje – S StB Praha, sign. Akce PREVENCE, B 1/II, i. j. 114, str. 1395.

28) Vojtěch MAŇÁK: „Současné zkušenosti ...“, c. d., str. 61.

29) Tamtéž, str. 62.

30) Tamtéž, str. 65.

31) Tamtéž, str. 66.

32) „Sborník materiálů z kurzu náčelníků OS SNB“ (14. – 18. 11. 1981), II. díl, VŠ SNB Praha 1981, str. 64-67.

33) Ladislav IROVSKÝ (1924-1997), původním povoláním strojní zámečnick, ve službách MV 1945-1982, členem KSČ od roku 1946. V letech 1953 až 1961 ve funkcích náčelníka – postupně 4., 7., 6. a 1. – odb. III. správy MV, od roku 1964 působil na KS MV Praha ve funkci zástupce náčelníka 2. odb., potom náčelník 6. odb. (1969), 1. odb. (1971) a 4. odb. S-StB Praha. V lednu 1975 ustanoven do funkce zástupce náčelníka S-StB Praha, kterou vykonával do ledna 1982. Pokud jde o vzdělání, absolvoval po nástupu k MV šestměsíční školu SNB v Olomouci, v roce 1955 desetměsíční školu MV, v roce 1963 jeden rok školy v SSSR a v roce 1973 tříměsíční kurz na VŠ FED KGB

při RM SSSR. Od roku 1966 podplukovníkem, v roce 1975 dosáhl hodnosti plukovníka.

34) Jaroslav GRABMÜLLER (1934), původním povoláním truhlář, na MV od roku 1956 do 1989, v KSČ od roku 1958. V roce 1956 absolvoval radiokontrarovzdědný kurz, v roce 1963 VUML, 1969 – SOŠ kontrarovzdědná a 1975 – roční studium, obor kontrarovzdědný, při VŠ FED KGB v Moskvě. Od roku 1975 byl zástupcem náčelníka, 1977–1983 náčelníkem 2a odboru S-StB Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje, v letech 1988–1989 vykonával funkci SRS na X. správě SNB, později začleněné do II. správy SNB. Hodnosti podplukovníka dosáhl v roce 1981.

35) Milouš (skutečné jméno) KRÁSA (1940), původním povoláním kovář, členem KSČ od roku 1960, na MV od roku 1961 do roku 1990. Vystudoval PF UK, kriminalistický směr, kde získal titul JUDr. v roce 1974; v roce 1982 po studiu vědecké aspiratury na VŠ FED KGB v Moskvě obdržel vědeckou hodnost CSc. V letech 1973 až 1975 zastával funkci náčelníka oddělení, 1975–1977 zástupce náčelníka 1a odb. S-StB Praha. V roce 1977 jmenován do funkce náčelníka 1a odb. S-StB Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje, v letech 1978 až 1980 vykonával funkci zástupce náčelníka správy StB v Praze. V letech 1980 až 1988 pracoval v kanceláři MV ČSSR, nejdříve jako konzultant, od roku 1983 jako její náčelník. Od srpna 1988 do října 1989 byl náčelníkem Vnitřní a organizační správy FMV, kariéru ukončil jako rektor VŠ SNB od listopadu 1989 do března 1990. Od roku 1982 podplukovníkem, v roce 1986 dosáhl hodnosti plukovníka.

36) Karel KRÍŽ (1924), původním povoláním elektromontér, na MV od 1950 do 1984 (ve službách MV však pracoval nadále i jako důchodce), členem KSČ od roku 1948. V letech 1956 až 1958 studoval dvouletou SOŠ MV a později získal titul JUDr. Zastával tyto vedoucí funkce: 1954 – náčelník MO VB Praha 2, 1958 – náčelník MO-VB Praha 1, 1960 – opět náčelník MO VB Praha 2, 4/1964 – náčelník odboru vnější a dopravní služby MS VB Praha, 7/1964 – náčelník 5. odboru MS VB Praha, 1970 – zástupce náčelníka MS VB, 1977 až 1984 I. zástupce náčelníka MS VB Praha. Od roku 1970 podplukovníkem, v roce 1976 dosáhl hodnosti plukovníka.

37) Zdeněk MACENAUER (1942), původním povoláním báňský inženýr, členem KSČ od ledna 1968. Na začátku 70. let absolvoval roční odborný kurz v SOŠ MV Vinoř, směr StB, obor kontrarovzdědný, v roce 1988 dvouměsíční kurz pro náčelníky správ při VŠ FED KGB v Moskvě. V letech 1973 až 1975 zastával funkci náčelníka 2. odd. 6. odb. S-StB Praha, od listopadu 1976 náčelníka 3a odb. S-StB S-SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje. V letech 1978 až 1989 vykonával funkci zástupce náčelníka S-StB Praha, od června 1989 funkci I. zástupce S-StB. Od roku 1982 podplukovníkem, 1. 11. 1989 dosáhl hodnosti plukovníka.

38) Vlastimil SKALNÍK (1925–1996), původním povoláním dělník, v KSČ i na MV od roku 1945. V letech 1959 až 1961 studoval dvouletou SOŠ MV, v roce 1975 absolvoval tříměsíční kurs při VŠ FED KGB v Moskvě. 1953 až 1971 postupně zastával funkce nác. odd. na různých odb. KS MV v Praze. V roce 1971 byl ustanoven zástupcem nác. II. odb., 1973 zástupcem nác. V. odb., 1974 až 1975 nác. V. odb. S-StB Praha. Od roku 1975 do roku 1981 byl nác. 2b odb. S-StB KS SNB Praha. Hodnost podplukovníka získal v roce 1970, v roce 1983 dosáhl hodnosti plukovníka.

SEZNAM PŘÍLOH:

PŘÍLOHA I

Rozkaz náčelníka Správy Sboru národní bezpečnosti hlavního města Prahy a Středočeského kraje z února 1978

PŘÍLOHA II

Ukázka z diplomové práce absolventa VŠ StB Vojtěcha Maňáka

PŘÍLOHA III

Přísně tajná zpráva k zahájení akce PREVENCE ze dne 10. dubna 1978

PŘÍLOHA IV

Zápis z jednání Bezpečnostního štábu dne 24. kvěrna 1978

PŘÍLOHA I**R O Z K A Z****NÁČELNÍKA SPRÁVY SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI
HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A STŘEDOČESKÉHO KRAJE**

Ročník: 1978

V Praze dne .

a) února 1978

Číslo: 5

Bezpečnostní štáb – zřízení

Současná bezpečnostní situace na území hl. města Prahy a Středočeského kraje potvrzuje, že zde existují jednotlivci a skupiny z řad bývalých vykořisťovatelských tříd, pravicových a antisocialistických sil, kteří se neshodli s vítězstvím socialistické revoluce, úspěšnou socialistickou výstavbou a s porážkou kontrarevoluce v letech 1968-69.

Tyto síly zaujímají i nadále negativní stanovisko k současné politice strany; některé skupiny a jednotlivci se snaží ve spolupráci s vnějším nepřítelem vyvíjet činnost, která je v rozporu s naším právním řádem. Podle dosud získaných poznatků je předpoklad, že se pokusí zneužít zejména významných výročí v roce 1978 ke svým nepřátelským záměrům.

Účinný a cílevědomý boj proti tomuto nepříteli vyžaduje všestranné, koordinované a efektivní využití všech sil a prostředků, které má S SNB k dispozici a dokonalejší spolupráci s příslušnými stranickými, státními a hospodářskými orgány a organizacemi.

K dosažení těchto záměrů

I. Z Ř Í Z U J Í

bezpečnostní štáb ve složení:

Náčelník: pplk. Zdeněk N Ě M E C¹⁴⁾

Zástupce: plk. Ladislav I R O V S K Ý³³⁾

Členové: mjr. Jaroslav BRODSKÝ, mjr. Jaroslav GRABMÜLLER³⁴⁾,
kpt. JUDr. Miloš KRÁSA³⁵⁾, plk. JUDr. Karel KRÍŽ³⁶⁾,
pplk. Otto KRÍŽ, mjr. Ing. Zdeněk MACENAUER³⁷⁾,
pplk. Vlastimil SKALNÍK³⁸⁾, plk. Jaroslav PUFKA

Tajemník: pplk. Jaroslav MOLINARI

Úkolem štábu je propracovávat koncepci a taktiku agenturně-operativních a ostatních forem bezpečnostní práce k dosažení těchto základních cílů :

a) zamezit nepřátelským silám negativnímu ovlivňování pracujících a mládeže;

- b) odhalovat a znemožňovat jejich spojení na emigrantská ideodiverzní a jiná zahraniční nepřátelská centra;
- c) prohloubit diferenciaci mezi hlavními skupinami a jednotlivci; vytvořit předpoklady pro jejich izolaci;
- d) zamezit jejich případnému organizovanému protispolečenskému vystoupení.

K dosažení těchto cílů využívá bezpečnostní štáb zejména preventivně výchovných a administrativních opatření. Ke svému jednání se schází podle potřeby, nejméně však jednou za měsíc.

II. Z M O C Ň U J I

bezpečnostní štáb

- a) k vydávání závazných pokynů, směřujících k zabezpečení tohoto rozkazu;
- b) připravovat pro náčelníka S SNB, případně pro příslušné součásti FMV ČSSR, podnětné návrhy k zvýšení účinnosti boje proti nepřátelským silám;
- c) k propracování koncepce zvýšené ochrany socialistického společenského a státního zřízení, zejména podílu VB, v podmínkách nové organizace S SNB;
- d) k vyžadování potřebných dokladů od všech součástí S SNB;
- e) k přizvání příslušných služebních funkcionářů S SNB podle potřeby na jednání štábu.

III. U K L Á D Á M

náčelníkům všech součástí S SNB :

- a) seznámit s tímto rozkazem v potřebném rozsahu podřízené pracovníky;
- b) všechny závažné a neodkladné signály a informace ve smyslu tohoto rozkazu předat neprodleně hláskou službou bezpečnostnímu štábu. Tímto opatřením zůstává nedotčen RNS SNB č. 43/77.

IV. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Odpovědnost náčelníků za řízení podřízených útvarů se tímto rozkazem nemění.

Tento rozkaz nabývá účinnosti dnem 1. února 1978.

Čj.: KS/OV-0045/01-78

Náčelník
správy SNB hlavního města Prahy
a Středočeského kraje:
genmjr. JUDr. Josef R I P L v. r.

PŘÍLOHA II

Z diplomové práce Vojtěcha MAŇÁKA, VŠ SNB, Fakulta StB,
Praha 1984, str. 56-58

Kapitola III. – Zhodnocení dosavadních zkušeností státobezpečnostní evidence osob ohrožujících vnitřní pořádek a bezpečnost státu

Jednalo se o tyto úkoly: /v rámci akce PREVENCE - M. F./

- 1) Oblast kontroly a omezování spojení pravice do zahraničí.
- 2) Oblast kontroly činnosti pravice a opatření směřující k jejímu rozkladu.
- 3) Úkoly administrativně právní povahy a úkoly preventivně profylaktické.

ad 1): Cílem opatření bylo využít dostupných agenturně operativních prostředků k zajištění kontroly spojení pravicových elementů do zahraničí a vytváření předpokladů k omezování existujících kanálů spojení na nepřátelská zahraniční centra. V zájmu plnění úkolů na tomto úseku bylo uloženo:

- a) Vypracovat plán konkrétních opatření směřujících k podchycení a kontrole dosud známých kanálů spojení pravice do zahraničí, za účelem kontroly jeho rozsahu.
- b) Zpracovat plán využití agenturně operativních prostředků, včetně podstav vhodné agentury, za účelem omezení spojení hlavních pravicových exponentů do zahraničí a vytváření podmínek k vybudování fiktivního spojení, pomocí kterého se bude přispívat k vnitřnímu rozkladu pravicových skupin.
- c) Vytypovat vhodnou zahraniční agenturu s cílem jejího napojení na hlavní pravicové exponenty za účelem zjišťování záměrů pravice při hledání podpory a pomoci ze zahraničí, při vytváření nových kanálů spojení do zahraničí. Pomocí těchto agenturních prostředků usilovat rovněž o dezinformační a rozkladnou činnost mezi představiteli pravice.

ad 2): Cílem opatření v této oblasti bylo využití všech agenturně operativních prostředků, s nimiž Správa StB Praha disponovala, za účelem předběžného zjišťování záměrů pravicových skupin. V souvislosti s tím, zejména pomocí agentury mající dotyk na pravicové exponenty, vytvářet předpoklady pro dezinformaci čelných představitelů pravice, aktivně vytvářet rozpory mezi jednotlivými představiteli pravice a mezi různými skupinami pravice a tak přispívat k vyvolání pocitu nejistoty a chaosu uvnitř pravicových exponentů. Ke splnění tohoto cíle byly provedeny tyto konkrétní úkoly:

- a) Byl zpracován přehled o agenturních možnostech v rámci všech

problematik Správy StB Praha a vytýčeny základní cíle, které budou pomocí jednotlivých agentů při úkolování k pravicovým exponentům sledovány.

- b) Zpracován plán aktivních dezinformačních a rozkladných opatření, pomocí kterého byla mezi pravicovými exponenty vyvolávána názorová nejednota, chaos a nejistota.
- c) Při zpracování plánů aktivních opatření bylo vycházeno z poznatků o záměrech pravice, rovněž bylo vycházeno z různých dat výročí, v rámci kterých bylo možno aktivizaci činnosti pravice předem předpokládat.

ad 3): Cílem opatření administrativně právní povahy bylo zabezpečit důsledné plnění všech právních povinností jednotlivými pravicovými exponenty, které jsou povinni jako občané čs. státu dodržovat. A z každého zjištěného porušení právních předpisů vyvozovat odpovídající opatření. Cílem preventivně profylaktického opatření bylo zainteresovat všechny mocenské donucovací složky státního aparátu na přesném plnění povinností v rámci určené kompetence, a to tak, aby představitelé pravice a ostatní pravicoví exponenti museli respektovat zásady socialistického soužití a nebyl jim ponecháván prostor pro společensky nežádoucí činnost.

PŘÍLOHA III

SPRÁVA SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI
HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A STŘEDOČESKÉHO KRAJE
NOSITEL ŘÁDU RUDÉ ZÁSTAVY A ŘÁDU PRÁCE

Čj.: OS-0053/02-78

Dne 10. dubna 1978

ODESLANÁ ZPRÁVA
PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Náčelník MS VB, náčelník S VB, Praha,
náčelníci OS SNB v Praze 1 – 10
a OS SNB Středočeského kraje

Dne 12. dubna 1978 od 8.00 hod. vyhlašuji zahájení
akce PREVENCE.

Zaměřte se především na signatáře tzv. CHARTY 77 a aktivní
pravicově oportunistické a antisocialistické elementy.

Postupujte v souladu s vydanými „Pokyny k zabezpečení úkolů
vyplývajících z rozkazu náčelníka S SNB hl. m. Prahy
a Středočeského kraje č. 5/78“.

Náčelník Bezpečnostního štábu:
[...]^{b)}
pplk. Zdeněk NĚMEC

PŘÍLOHA IV

Správa Státní bezpečnosti

P r a h a

Č.j.: OS-0053/02-78-sb.40

V Praze dne 30. května 1978

Přísně tajné^{c)}

Počet listů: 3

Výtisk č.: 1

S c h v a l u j i

[...]^{b)}.....
Náčelník Bezpečnost. štábu**Z á p i s**z jednání Bezpečnostního štábu dne 24. května 1978
-----Přítomni: ss. Němec, Irovský, Kříž Karel, Krása, Brodský,
Macenauer, Grabmüller, Daniš, Pufka, Hájek,
Molinari, Janda.

Omluven: Kříž Otto – nemocen.

Program: 1. Operativní situace na úseku pravice.
2. Kontrola plnění uložených úkolů a stanovení dalšího postupu.J e d n á n í

ad 1) Soudruh Irovský přednesl operativní situaci na úseku pravice, která se bere na vědomí;

– pravice bude usilovat znovu o setkání, aby odstranila mezi sebou rozpory, ŠABATA vynakládá veškeré úsilí k zintenzivnění činnosti;

– byl zřízen Výbor na ochranu vězňů – v čele výboru je UHL;

– byl vydán pamflet – „Deset let od pražského jara a od srpna 1968“ – pravice jej hodlá dostat do zahraničí, do současné doby se jí to nepodařilo. Tento pamflet rozšiřuje HROMÁDKO.

ad 2) Dne 29. 3. 1978 bylo uloženo s. Irovskému a s. Krásovi dopracovat spojení pravice do zahraničí – úkol splněn.

– Dne 11. 4. 1978 bylo uloženo s. Grabmüllerovi v bodě 3) provést osobní kontrolu na všech OS SNB v Praze a ve Středočeském kraji a upřesnit seznamy NO.

Úkol nebyl splněn vzhledem k plnění úkolů v MBO k Mistrovství světa a Evropy v ledním hokeji.

Závěr: tento úkol splnit

do 30. 6. 1978.

- Soudruh Macenauer projedná se s. Kolářem postup při odebrání bytových telefonních stanic v rámci Středočeského kraje a zjistí výsledek v realizaci v rámci Prahy.

Termín: do 31. 5. 1978

- Soudruh Maršálek předloží seznam příslušníků, kterým navrhuje přednostní přidělení bytových telefonních stanic k zajištění bojové pohotovosti v rámci Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje.

Zajistí: s. Pufka

- Soudruh Hájek předložil zprávu o situaci v akci PREVENCE. V rámci PREVENCE bylo provedeno celkem 55 opatření.
- Soudruh Irovský - akce se rozjela pomalu, je slabá a velmi okrajová, u CH 77 jsou prováděny postihy v malém měřítku, úkoly vyplývající z Pokynů nebyly některými náčelníky správně pochopeny.

Závěr: soudruh Irovský připraví podklady na poradu náčelníků OS SNB, která se bude konat 26.5.1978.

- Ze strany všech náčelníků přijímat rázná opatření;
- v prováděných zákrocích postupovat rozhodněji;
- v otázce přezkumu invalid. důchodů postupovat objektivně a nepřipustit, aby v komisi zasedali ti lékaři, kteří byli v řízení při stanovování invalidního důchodu;
- v otázce chat a chalup, kdy byla kontrola provedena nedostatečně, tuto přehodnotit a provádět při návštěvách perlustrace;
- telefonní stanice - řešit potřeby správy SNB, z OS SNB z Prahy a Středočeského kraje zaslat seznamy;
- s. plk. JUDr. Kříž zajistí vydání pomůcky, ve které budou uvedena SPZ pravicových exponentů a antisocialistických elementů;
- na poradě náčelníků OS SNB důrazně upozornit náčelníky na závažnost akce PREVENCE a tato aby byla v základních rysech ukončena koncem července; /!/? - pozn. M.F./
- s. Hájek připraví body a kritéria pro hlášení, svodkovou činnost z jednotlivých OS SNB;
- ukládá se všem členům bezpečnostního štábu zvýšit kontrolní činnost na jednotlivých úsecích;
- s. Irovský, Kříž Karel, Krása a Macenauer připraví na příští štáb další postup konkrétních úkolů, které bude nutno zajistit bezprostředně před srpnem a v srpnu.
- Další zasedání Bezpečnostního štábu stanovím na 14. června 1978 v 08.00 hod. V případě potřeby bude svoláno mimořádné zasedání.

Zapsal: npor. Molinari

Státní bezpečnost proti Chartě 77 – Akce IZOLACE

(krátká analýza a edice dokumentů)

Jiří Gruntorád

Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 32 podepsaný Jaromírem Obzinou 21. prosince 1977 a nazvaný „Základní zaměření služební činnosti SNB a vojsk ministerstva vnitra na rok 1978“ ukládal Státní bezpečnosti kromě jiných úkolů také:

„...napomáhat ofenzívně prováděnou kontrarozvědnou činností k uskutečňování Závěrečného aktu Helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a čelit snahám nepřátelských sil o zneužívání těchto závěrů proti ČSSR a zemím socialistického společenství;

docílit úplného rozložení a izolace hlavních organizátorů akce ‚Charta 77‘ od ostatních signatářů;

u vytypovaných organizátorů této akce dosáhnout vystěhování z ČSSR.“

Dalšími body zaměření mj. bylo:

„...zabránit společnému propojování a organizování opozičních sil zemí socialistického společenství, zejména znemožnit spojení ‚opozice‘ v ČSSR s ‚opozičními‘ silami v Polské lidové republice a Maďarské lidové republice, ...zabránit snahám vnitřního nepřítele o získávání vlivu na dělnické prostředí, mládež a věřící, především široce prováděnou preventivně výchovnou a rozkladnou činností uskutečňovanou v úzké spolupráci se stranickými, státními a společenskými orgány a organizacemi...“

Tento svérázný příspěvek k plnění Závěrečného aktu KBSE, vzniklý nejspíše na bývalé X. správě SNB, která měla boj s „vnitřním nepřítelem“ v náplni práce, byl předložen předsednictvu ÚV KSČ, které jej projednalo a schválilo 2. prosince 1977. Z toho plyne, že následně perzekuce proti tzv. vnitřnímu nepříteli probíhaly až po schválení nejvyšším vedením KSČ a nešlo tedy o nějaké „partyzánské akce“ StB.

Rozpracovávání Charty 77

Státní bezpečnost začala „rozpracovávat“ Chartu 77 na centrále (X. správa SNB, 1. odbor) i na krajských správách v objektových svazcích,¹⁾ „ustanovovala“ jednotlivé signatáře a ti pak byli vedeni ve svazcích „prověřovaných osob“, případně rozpracovávání ve svazcích signálních či osobních a evidování podle stupně „nebezpečnosti“ ve třech kategoriích „nepřátelských osob“. Někteří signatáři byli ovšem evidováni a rozpracováni již dávno před vznikem Charty 77, v rámci

tehdy existujících „problematik“, kterými se zabývala StB. Od počátku 70. let šlo zejména o „pravicové oportunisty“, další budoucí signatáři byli rozpracováváni v problematikách „kultura“, „sionismus“, „církev“ apod. Mnozí byli tedy pro StB staří známí, byly známy jejich styky, názory, stupeň angažovanosti atd. Státní bezpečnost ovšem své znalosti a možnosti přecenila a nepodařilo se jí Chartu 77 rozložit a její organizátory izolovat, ani v roce 1978 jak si naplánovala, ani později, přestože dělala co mohla.

Akce ROZPTYL realizovaná roku 1978 „...směřovala k přerušení nebo podstatnému oslabení organizované činnosti ‚čs. opozice‘, která se chtěla sjednotit na platformě Charty 77“. Dle hodnocení pracovních výsledků bývalé X. správy byly cíle projektu splněny, bylo dosaženo prohloubení rozporů a odstoupení dvou mluvčích Charty z funkcí.²⁾ Celkem 15 signatářů Charty bylo vystěhováno v rámci ASANACE³⁾, dalších 5 je „připraveno“ na rok 1979. Čtvrtá fáze projektu Státní bezpečnosti ROZPTYL měla vyústit v úplnou likvidaci Charty 77.

Tento záměr se, jak známo, nezdařil, a tak Charta zůstala vděčným objektem dalších projektů, akcí a operativních kombinací, které byly v následujících letech zaměřeny na její rozložení, diskreditaci či alespoň omezení jejího vlivu. V roce 1980 to byla např. akce ROZKLAD, která pokračovala i roku 1981, kdy byl realizován projekt PUBLIKACE, zaměřený na samizdatová vydavatelství. Proti Chartě byly vedeny mj. také akce ZLOM, ÚKLID, ZEMĚTŘESENÍ a NÁBOR. Analytici StB tehdy již pochopili, že „úplné rozložení“ a likvidace Charty 77 nebude tak snadnou záležitostí, jak původně předpokládali. Záměry dalšího projektu, kterému je věnována tato studie, jsou proto již skromnější a úplnou likvidaci Charty 77 nepředpokládají.

PROJEKT IZOLACE

X. Správa SNB
1. odbor

.....

Příloha k č.j.: VN-00752/1-81^{a)}

V Praze dne 10. března 1981

P Ř Í S N Ě T A J N Ě^{b)}
Výtisk č. 17^{c)}
Počet listů 20^{c)}

S c h v a l u j i :

gen. Kováč Ján⁴⁾ 5. 4. 1981^{d)}

.....

MINISTERSTVO VNITRA^{b)}
X. správa FMV
Došlo 25. III. 1983
Čj. VN-00782/5-83^{a)}
Přílohy

N Á V R H P R O J E K T U

celostátní preventivně-bezpečnostní akce

„I Z O L A C E“

V souladu s prováděcím plánem 1. odboru X. S-SNB a na základě společného rozkazu ministrů vnitra ČSSR, ČSR a SSR č. 2/1981 předkládám návrh celostátního projektu preventivně – bezpečnostní akce „IZOLACE“.

Předložený návrh směřuje k dosažení základních cílů po linii boje proti čs. opozici. Jeho hlavní zaměření je orientováno k zajištění klidu a veřejného pořádku v době příprav a konání významných vnitropolitických událostí v ČSSR – XVI. sjezd KSČ, volby do zastupitelských sborů a oslav 60. výročí založení KSČ. V dalším období pak k vyvolání dezorientace a pocitů o nesmyslnosti opoziční činnosti, inscenované dle pokynů zahraničních ideocenter a speciálních služeb protivníka.

I. Operativní situace:

Navrhovaná opatření vycházející ze změn taktiky nepřátelské činnosti tzv. čs. opozice, pro kterou je charakteristický ústup od teze reformovat stávající politický systém cestou vyvolání dialogu se státní mocí. Tzv. CHARTA 77 nesplnila původní záměr vytvořit v ČSSR integrované opoziční hnutí a legalizovat se jako reálná politická síla stojící v opozici proti politické linii KSČ. Z tohoto důvodu dochází k opětovnému prosazování pluralistického chápání struktury politické moci.

V činnosti stoupenců tzv. opozice se stále více projevují názorové rozpory mezi jednotlivci a skupinami. Určitá část „opozice“ setrvává na umírněnějších stanoviscích a na původní koncepci „CHARTY 77“. Výraznější a aktivnější je činnost druhé části tzv. opozice – antisocialistické síly. Na pokyn ze zahraničí přechází tzv. opozice ke konspirační nepřátelské činnosti s využitím tzv. paralelních struktur, které mají umožňovat pronikání do struktur oficiálních.

Výrazná změna se projevila v činnosti tzv. exkomunistů, kteří jsou sice proti radikálním skupinám tzv. opozice v určité izolaci, ale jejich aktivita je zaměřena na ožívování základních myšlenek „CHARTY 77“, tj. otázek lidských práv a „nedostatků“ v čs. ekonomice. Tuto změnu ovlivnily především události v PLR, které se snaží analyzovat, zobecnovat a adekvátně aplikovat na podmínky v ČSSR. Konkrétní úvahy se zaměřují na snahu o proniknutí do dělnického prostředí, především pak ovlivňováním mládeže a působením na širší veřejnost.

Mimo těchto dvou vyhraněných směrů existují jednotlivci, kteří se na činnosti tzv. opozice podílejí tím, že rozepisují, rozmnožují, kolportují a získávají dílčí informace. Rovněž působí jako spojky, podněcovatelé různých provokací apod. Pro svoji zneužitelnost a manipulovatelnost jsou relativně nebezpečným faktorem, se sklony k avanturismu, trockismu i terorismu.

Ze získaných poznatků je zřejmé, že činnost tzv. opozice je ovlivňována a usměrňována ideodiverzními centry ze zahraničí, která jí poskytují materiální, morální a ideovou pomoc.

II. Hlavní cíl projektu:

Hlavním cílem navrhovaných opatření je cestou vyvolávání nedůvěry, kompromitací hlavních představitelů, prohlubování rozporů mezi jednotlivci i skupinami a zanášením DEZO, docílit postupné izolace hlavních exponentů tzv. opozice, především „exkomunistů“. Tím současně zmařit snahy o internacionalizaci „opozice“ v rámci zemí socialistického společenství (dále ZSS).

III. Metodický postup:

Zhodnocení /aut.: Jde pravděpodobně o překlep, z logiky vyplývá: Z hodnocení operativní situace ... atd./ operativní situace vyplývá nutnost jednotného, plánovitého, koordinovaného a současně diferencovaného přístupu při řešení základních úloh v boji proti vnitřnímu nepříteli a jeho snahám o propojení „opoziční“ činnosti v rámci ZSS.

Základní metodou pro realizaci projektu zůstává preventivně-výchovné a profylakticko-rozkladné působení. K jejímu uskutečnění bude využito dostupných agenturně operativních prostředků, vlivové agentury, vynucených kontaktů, rozkladných pohovorů a výsledků, včetně využití „institutu výstrah“. U vybraných objektů, u kterých se v minulosti tato metoda minula účinkem, počítá projekt i s použitím represe.

Jeho uplatnění je zaměřeno na nejaktivnější exponenty a organizátory tzv. opozice a vlastní realizace proběhne v několika fázích.

Do projektu budou zahrnuti následující hlavní představitelé jednotlivých „opozičních“ proudů:

1. „Exponenti pravice“

- a) „exkomunisté“ – Jiří HÁJEK, Rudolf SLÁNSKÝ, Zdeněk JIČÍNSKÝ, Milan HÜBL, Miloš HÁJEK
- b) „reformní komunisté“ – Jaroslav ŠABATA, Zdeněk PŘIKRYL
- c) pravice – Věnek ŠILHÁN,⁵⁾ Ladislav LIS, Jaromír LITERA, Miroslav KUSÝ
- d) „neangažovaní“⁶⁾ – Čestmír CÍSAŘ, Oldřich JAROŠ, Alexandr DUBČEK⁷⁾

2. Antisocialistické síly:

- a) mluvčí „CHARTY 77“ – Jaroslav ŠABATA, Bedřich PLACÁK, Václav MALÝ
- b) rozšířený kolektiv mluvčích – Ladislav HEJDÁNEK, Jan RUML, Václav KOMEDA, Dagmar HLAVSOVÁ
- c) Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) – Jarmila BĚLÍKOVÁ, Jan a Jiří RUMLOVI, Anna UHLOVÁ-ŠABATOVÁ, Josef DANISZ, Petruška ŠUSTROVÁ
- d) „nezávislí socialisté“ – Václav KOMEDA, Jiří MÜLLER
- e) církevní „opozice“ – Václav MALÝ, Jan ŠIMSA, Tomáš BIZEK⁸⁾
- f) trockisté – Petr UHL, Anna UHLOVÁ-ŠABATOVÁ, Jan FROLÍK a Jaroslav BAŠTA, Vavřinec KORČIŠ
- g) mladí stoupenci „opozice“ – Aleš LEDERER, Milan HLAVSA, Ivan JIROUS, Vítězslav HOLATA
- h) rozmnožovatelé a distributoři – Anna MARVANOVÁ a Libuše SILHÁNOVÁ

V duchu navrhovaných opatření rozšíří jednotlivé 2. odbory S-StB v krajích a 2. odbor XII. S-SNB Bratislava uvedený přehled o další osoby dle potřeb vlastní operativní situace.

IV. Hlavní úkoly projektu:

1. odhalovat a v zárodku mařit snahy opozice, směřující k narušení nebo zneužití významných vnitropolitických událostí, zejména příprav a průběhu XVI. sjezdu KSČ, voleb do zastupitelských sborů a oslav 60. výročí vzniku KSČ.
2. odhalovat a předcházet tvorbě a rozšiřování nátlakových nepřátelsky zaměřených materiálů. Zjišťovat rozmnožovací a distribuční střediska a provádět jejich likvidaci.
3. odhalovat a rozkládat činnost tzv. paralelních struktur (antiuni-verzity, přednášky, semináře apod.), narušit účast lektorů z řad VC a emisarů zahraničních ideocenter. Rozkrývat síť osob, které poskytují informace a podkladové materiály pro činnost tzv. opozice.
4. systematickou, koordinovanou a nepřetržitou kontrolou mluvčích „CHARTY 77“, kolektivu mluvčích a VONS soustavně narušovat jejich schůzkovou činnost. V zárodku mařit snahy o schvalování a zveřejňování nových materiálů. Předcházet tvorbě letáků, organizování nátlakových a jiných nepřátelských akcí.
5. ve spolupráci s příslušnými útvary MV zamezovat navazování kontaktů představitelů tzv. opozice na pracovníky ZÚ KS, pracovníky západních sdělovacích prostředků, speciálních služeb a VC.
6. koordinovanými opatřeními a vhodně zanášenými DEZO prohlubovat rozpory mezi jednotlivými směry „opozice“ a navazujícími agenturně-operativními kombinacemi dosáhnout, v součinnosti

- se 4. odborem X. S-SNB/. / kompromitace vybraných představitelů „opozice“ i skupin navzájem.
7. v součinnosti se spřátelenými kontrarozvědkami předcházet a zabránovat pokusům o navazování vzájemných kontaktů tzv. čs. opozice na stoupence opozičního hnutí v ZSS, eliminovat jejich snahy o vytvoření internacionálního centra a organizování společných akcí. Zvláštní pozornost věnovat především jejich stykům na protisocialistické živly v PLR a snaze interpretovat polské události v podmínkách ČSSR. Obdobnou pozornost soustředit i na navazování těchto kontaktů s „opozicí“ v MLR, NDR a SSSR.
 8. i nadále organizovat, v rámci akce „ASANACE“, plánovitě vycestování z ČSSR těch objektů a exponentů „čs. opozice“, kteří i nadále vystupují z krajně nepřátelských pozic a u nichž preventivně-bezpečnostními ani represivními opatřeními nelze dosáhnout žádoucího výsledku.⁹⁾
 9. k podpoře cílů opatření zpracovat podklady k zveřejnění vhodného kompromitujícího článku, který by uspišil rozkol v tzv. opozici, především pak ve skupině tzv. exkomunistů. Tím realizovat uplatňování nových forem profylakticko-výchovného působení prováděného za pomoci státních a společenských orgánů i organizací.
 10. při uskutečňování všech agenturně-operativních opatření provádět důslednou operativní a dle podmínek i procesní dokumentaci/. / s cílem jejího využití ke kompromitaci vybraných objektů metodou veřejného odhalení, případně realizací akce trestním postihem.

V. Jednotlivé fáze projektu – konkrétní opatření

Realizace navrhovaného projektu bude plánovitě probíhat ve třech na sebe časově navazujících fázích.

1. „Exponenti pravice“ – a) první fáze

C í l: Narušení /myšleno pravděpodobně „narušením“ – aut./ vzájemných vazeb a schůzkové činnosti mařit jejich akceschopnost a snahy o tvorbu, zveřejňování a rozšiřování nátlakových materiálů, směřovaných k narušení nebo zneužití významných událostí v ČSSR – XVI. sjezd KSČ, volby do zastupitelských orgánů a 60. výročí založení KSČ. Opatření zaměřit na vnitřní odmítnutí extrémních akcí, především mezi „exkomunisty“.

Taktický postup:

- K tomuto cíli výsledky, pohovory, upozornění, varování a výstrahy (k argumentaci využít solidární dopis mluvčích „CHARTY 77“ polskému KORu,¹⁰⁾ Solidární dopis stávkujícím dělníkům v Gdaňsku,¹¹⁾ Otevřený dopis prezidentu republiky k otázkám porušování lidských práv v ČSSR,¹²⁾ vlastnoručního prohlášení mluvčího „CHARTY 77“ Bedřicha PLACÁKA o totožnosti cílů signatářů

„CHARTY 77“ s polským KOREm a vyjádření Miloše HÁJKA, ve kterém označuje KOR za socialistickou organizaci.

Do prováděných opatření zahrnout i manželky objektů, případně jejich blízké příbuzné. Využít i pohovorů v přítomnosti zaměstnavatele.

Touto taktikou, na základě přísně diferencovaného přístupu, vyvolat názorové rozpory a rozkol s následnými obavami dalších osobních perspektiv u jednotlivých osob ve skupině.

K tomu systematicky a cílevědomě využívat získaných materiálů, působení vlivové agentury, vynucených kontaktů a všech forem agenturně-operativní práce.

b) druhá fáze

C í l: Jednoznačná kompromitace hlavních objektů z řad exponentů pravice (Jaroslav ŠABATA, Jiří HÁJEK, Bedřich PLACÁK), nejen v jejich prostředí, ale i na veřejnosti.

Taktický postup:

- Na základě výsledků, dosažených realizací první fáze projektu, vytvořit mezi stoupenci „opozice“ z řad bývalých členů strany názor, že aktivní nepřátelská činnost jednotlivců (HÁJEK, ŠABATA, PLACÁK, JIČÍNSKÝ a další) je příčinou zastavení diferencovaného přístupu při řešení jejich vlastní situace.
- V argumentaci vhodně využít dokumentů první fáze, dopisů a přijatých prohlášení „exkomunistů“. V individuálních případech využít finančních podpor pro „opozici“ ze zahraničí (HÁJEK – ministerský plat z NSR a Rakouska v devizách).
Tímto postupem dosáhnout nespokojenosti a protitlaku řadových stoupenců tzv. opozice na její aktivní část.
- V součinnosti se 4. odborem X. S-SNB vytvořit podmínky pro veřejnou kompromitaci vybraných objektů (HÁJEK, JIČÍNSKÝ) k prohloubení účinnosti předchozích opatření a propagandistickému využití.

c) třetí fáze

C í l: Kompromitace vybraných objektů před vnějším nepřítelem, a tím i jejich zpětná morální degradace v prostředí „čs. opozice“.

Taktický postup:

- V součinnosti s příslušnými útvary MV realizovat operativní kombinaci směřující ke kompromitaci vybraných objektů před pracovníky ZÚ KS v ČSSR (narušení radioochrany některého ZÚ KS). Tím vyvolat nejen nedůvěru ke konkrétní osobě, ale i k „serioznosti“ /zachován rukopis – aut./ celé „čs. opozice“.
- Ke kompromitaci objektů využít i dílčího opatření realizovaná v případě kontaktů nebo návštěv ze zahraničí /zachován rukopis

– aut./ (vyvolat dojem, že objekt neměl o návštěvu VC zájem, a proto ji avizoval čs. bezpečnosti).

2. „Antisocialistické síly“ a) první fáze

C í l: Zajistit systematickou, koordinovanou a nepřetržitou kontrolu rozšířeného kolektivu mluvčích tzv. CHARTY 77 a VONS. Předcházet a zabráňovat zpracování, schvalování a zveřejňování připravovaných nátlakových materiálů a mařit připravované nepřátelsky zaměřené akce „opozice“.

Taktický postup:

- V součinnosti se IV. a VI. S-SNB zavést zásadní změnu kontroly objektů, tj. přesunou /pravděpodobně „přesunout“ – aut./ ji na noční hodiny a dny pracovního klidu. K tomu zpracovat jednotný harmonogram kontroly.
- Vytvářet podmínky pro realizaci ZTÚ ANALÝZA¹³⁾, APARÁT¹⁴⁾, DIAGRAM¹⁵⁾ a PŘESTAVBA¹⁶⁾.
- Na základě získaných poznatků provádět diferencovaně výslechové pohovory a vynucené kontakty, při kterých soustavně zanášet DEZO a obavy z případného postihu. Vzbudit dojem, že veškerá činnost tzv. opozice je pod neustálou kontrolou.
- Prostřednictvím vlivové agentury podporovat výše uvedené záměry a jejím cílevědomým úkolováním prohlubovat vzájemné rozpory mezi jednotlivci a názorovými směry k dosažení rozkolu mezi antisocialistickými silami a exponenty pravice. Tím soustavně narušovat jejich akceschopnost.
- Konkrétní opatření ke kompromitaci hlavních objektů realizovat podle potřeb a vývoje operativní situace.

b) druhá fáze

C í l: Narušit činnost tzv. paralelních struktur (VONS, antiuniverzity, Braková redakční rada – BRR), předcházet a narušovat redakci připravovaných dokumentů (ekologie, zdravotnictví, hromadné sdělovací prostředky, ekonomika apod.) a odhalovat osoby, které se na této činnosti podílejí. Přijímat účinná opatření ke kompromitaci emisarů a lektorů z řad VC.

Taktický postup:

- Realizovat účinná agenturně-operativní a preventivně-rozkladná opatření k tzv. VONS a BRR (zabráňovat schůzkám, předcházet připravovaným akcím a zveřejňování závadových materiálů. Diferencovaným přístupem vyvolávat rozpory mezi nejaktivnějšími stoupenci antisociál. /pravděpodobně „antisociál.“ – aut./ sil v opozici (využívat podpor ze zahraničí, sklonů k alkoholismu, příživnictví a nemorálního způsobu života).
- Urychlit opatření k opětovnému trestnímu stíhání Petra UHLA

pro trestný čin /podle/ § 112 tr. z. (jeho kniha vydaná ve Francii).¹⁷⁾

- V součinnosti se 4. odborem X. S-SNB připravit kompromitaci Anny ŠABATOVÉ-UHLOVÉ, Ladislava HEJDÁNKA a Jaroslava BAŠTY v souvislosti s jejich spojením na emigrantská a ideodiverzní centra.
- V součinnosti se 2. a 3. odborem X. S-SNB realizovat účinná opatření k zabránění aktivizace skupiny kolem BRR.
- K narušení účasti zahraničních emisarů a lektorů na tzv. anti-univerzitách realizovat kombinaci směřující k jejich kompromitaci (převážení drog) a následně i ke kompromitaci účastníků „přednášek“.¹⁸⁾
- /-/ K zabránění internacionalizace tzv. opozice provádět okamžitá opatření k zjištěným spojkám, vzájemným schůzkám, výměně materiálů, organizování společných akcí apod. V této souvislosti provádět vzájemnou výměnu informací se spřátelenými kontrarozvědkami.
- Dílčí opatření k jednotlivým skupinám antisoc. sil realizovat dle potřeb a vývoje konkrétní operativní situace v místě.

c) třetí fáze

C í l: Na základě výsledků dosažených v předchozích fázích dokončit kompromitaci vybraných objektů, a tím i vyhocení rozporů mezi exponenty pravice a antisocialistickou částí tzv. opozice. Ve spolupráci s orgány VB provést realizaci osob, podezřelých z alkoholismu, požívání drog, příživnictví atd. v rámci akce „PREVENCE“.¹⁹⁾

Taktický postup:

- Zpracovat podkladové materiály k vybraným objektům a provést příslušná opatření ve spolupráci s orgány VB (alkohol, drogy, příživnictví atd.).
- Dosažené výsledky propagandisticky využít. Zpracovat podklady pro zveřejnění kompromitujících faktů.
- /-/ V průběhu realizace jednotlivých fází provádět soustavné vyhodnocování dosažených výsledků, operativně reagovat na získávané poznatky a měnit se operativní situaci. Získané zkušenosti využívat k obohacení projektu o nové náměty.

/VI./ Úkoly navazující:

1. Úsek propagace, dezinformačních opatření a využití sdělovacích prostředků

C í l: Seznámit veřejnost a labilní část tzv. opozice s nereálnými záměry hlavních organizátorů a protispolečenským charakterem jejich činnosti:

- a) v součinnosti s II. S-SNB zpracovat podklady pro kompromi-

tující článek v tisku, který bude směřovat ke kompromitaci tzv. antiuniverzit (alkohol, drogy, příživnictví) a současně i zahraničních lektorů z KS.

termín: 15. 5. 1981^{e)}
zodpovídá: pplk. ČASAR^{f20)}
kontrola: mjr. VYKYPĚL^{f21)}

- b) vypracovat a zaslat polskému KORu antiprohlášení, ve kterém se určitá, konkrétní část tzv. čs. opozice distancuje od projevu solidarity, (který zaslali mluvčí „CHARTY 77“ ŠABATA, MALÝ a PLACÁK), jakož i od činnosti KORu, která ve svých důsledcích poškozují polskou dělnickou třídu a přivádí do katastrofy polské hospodářství ./

termín: 30. 4. 1981^{e)}
zodpovídá: mjr. VYKYPĚL^{f)}
kontrola: plk. DVORÁK^{f22)}

- c) k předcházení tvorby nátlakových materiálů (ekologie, zdravotnictví, hromadné sdělovací prostředky, ekonomika apod.) dát podnět k uveřejnění serie /zachován rukopis – aut./ článků nebo pořadů v hromadných sdělovacích prostředcích. V tomto směru předat IX. S-SNB získané materiály jako podklad pro realizaci záměru ./

termín: 30. 5. 1981^{e)}
zodpovídá: kpt. KULHÁNEK^{f23)}
kontrola: mjr. VYKYPĚL^{f)}

- d) připravit DEZO, které bude v konečné podobě zformulováno při jednání s polskými přáteli. V tomto směru zpracovat výzvu stoupců tzv. Konfederace nezávislého Polska (KPN), v níž budou vybráni exponenti tzv. čs. opozice vyzváni k organizování podpůrných akcí a projevů solidarity s touto organizací a za propuštění jejich trestně stíhaných představitelů (MOCZULSKI). Výzva bude odeslána z několika míst v PLR a adresována těm osobám z ČSSR, které nemohou s programem KPN souhlasit (bývalí komunisté). Jeden z výtisků výzvy bude adresován osobě, u níž je záruka, že jej předá orgánům MV.

2. Využití agentury a tzv. vynucených kontaktů:

C í l: Ofenzivní práci s vybranou agenturou a promyšleným prováděním vynucených kontaktů soustavně vytvářet podmínky pro úspěšnou realizaci záměrů a cílů projektu:

- a) agenturu s vlivem do prostředí tzv. opozice (TS NIKOLA²⁴⁾, IVAN²⁵⁾, MAREK²⁶⁾, GALÉN²⁷⁾, JIRKA²⁸⁾, ARTUR²⁹⁾, VOŘÍŠEK³⁰⁾, HORAL³¹⁾, SLÁVIA³²⁾, TOMÁŠ³³⁾, KOLÁŘ³⁴⁾,

HONZA³⁵⁾, LORD³⁶⁾, URBAN³⁷⁾, VĚRA³⁸⁾, MARIANA³⁹⁾) zaměřovat k naplnění cílů druhé a třetí fáze projektu. Současně tuto agenturu využívat k šíření DEZO (finanční podpory ze zahraničí, kompromateriály, zanášení rozporů apod.), k ideovému ovlivňování labilních stoupenců tzv. opozice a k soustavnému rozkrývání činnosti paralelních struktur.

Stávající agenturní síť úkolovat k odhalování a ovlivňování tvorby nátlakových materiálů a k aktivnímu oponentnímu vystoupení v případě výskytu negativních jevů směřujících k pronikání do dělnického prostředí a ROH.

Vlivově působit na tzv. neangažované (CÍSAŘ, DUBČEK, ŠPAČEK) s cílem udržet jejich pasivitu.

termín: 30. 11. 1981^{e)}

zodpovídá: mjr. VYKYPĚL^{f)}

kontrola: plk. DVORÁK^{f)}

- b) k naplnění druhé fáze projektu („exponenti pravice“) zaměřit přípravu vynucených kontaktů – akce „ÚHOŘ“⁴⁰⁾, „LIŠKA“⁴¹⁾, „REDAKTOR“⁴²⁾ a „PTÁK“⁴³⁾.

K zanášení DEZO využít vynucené kontakty s objekty akcí „VĚNO“⁴⁴⁾, „JARO“⁴⁵⁾, „OLDA“⁴⁶⁾ a „IRITACE“⁴⁷⁾.

termín: 31. 7. 1981^{e)}

zodpovídá: kpt. KULHÁNEK^{f)}

kontrola: mjr. VYKYPĚL^{f)}

VII. Součinnostní úkoly s I., II., IV., XI., XII. S-SNB a se spřátelenými kontrarozvědkami

- a) V součinnosti s I. S-SNB připravit možnosti využití materiálů tzv. Čs. federální rady v zahraničí ke kompromitaci vybraných exponentů tzv. čs. opozice. Kompromitaci zaměřit především na tzv. exkomunisty, pro které je vytýčený program „Federální rady“ nepřijatelný.
- b) S II. S-SNB připravit podmínky pro kompromitaci vybraného exponenta před pracovníky ZÚ KS (narušení radioochrany, některého ZÚ KS). Nadále odhalovat a narušovat styky pracovníků ZÚ, západních novinářů a VC na představitele tzv. opozice.
- c) Ve spolupráci se IV. a VI. S-SNB realizovat zásadní změnu kontroly objektů a operativně ji přesunout na noční hodiny a dny pracovního klidu. V tomto směru zpracovat společný harmonogram kontroly vybraných objektů. Soustavně vytvářet podmínky pro operativní nasazování ZTÚ DIAGRAM, ANALÝZA, PŘESTAVBA, APARÁT a STATISTIKA⁴⁸⁾. Úzce spolupracovat s Technickou správou FMV při odhalování autorů, rozepisovatelů a rozšiřovatelů nepřátelsky zaměřených písemností.
- d) V součinnosti s XI. S-SNB zajišťovat udržení pasivity objektu akce „PREMIÉR“⁴⁹⁾ a v zárodku mařit přípravu a tvorbu ekonomických

materiálů „opozice“. Zjišťovat pokusy tzv. opozice o proniknutí do dělnického prostředí a ROH.

- e) S XII. S-SNB zabezpečit pasivitu objektu akce „ESER“⁵⁰⁾ a úspěšnou realizaci dílčích opatření projektu na území SSR.
- f) V souladu s plánem součinnostních porad se sprátenými kontrarozvědkami připravit podkladové materiály pro jednání tak, aby obsahovaly konkrétní úkoly k realizaci projektu. Zintenzivnit výměnu poznatků, především s kontrarozvědnými součástmi PLR a MLR.

VIII. Kontrolní a organizační zajištění projektu

1. Gestorem realizace celostátního projektu „IZOLACE“ je 1. odbor X. S-SNB, který zajistí projednání dílčích úkolů se zainteresovanými součástmi MV i s přáteli. Po schválení navrhovaného projektu bude realizována na 1. odboru X. S-SNB součinnostní porada, na úrovni náčelníků příslušných odborů, při které bude provedena instruktáž a konkretizace plnění dílčích úkolů projektu.
2. Na 1. odboru X. S-SNB bude prováděno soustavné analytické vyhodnocování prováděných opatření a koordinace úkolů směřujících ke zvýšení účinnosti jednotlivých fází navrhovaného projektu.
3. Výjimky, /rukopis zachován – aut./ které projekt nepředpokládá, či neobsahuje, budou cestou 1. odboru X. S-SNB předkládány ke schválení vedení X. S-SNB ./.
4. Realizace projektu proběhne ve třech na sebe navazujících fázích:
 - a) první fáze – do 31. 5. 1981
 - b) druhá fáze – do 31. 7. 1981
 - c) třetí fáze – do 30. 11. 1981
5. O provedených opatřeních a jejich výsledcích budou zainteresované součásti informovat 1. odbor X. S-SNB.
Hlásná povinnost se stanoví takto:
 - první a druhá fáze projektu každých 14 dní (šifry, vyhodnocení, analýzy, návrhy dalšího postupu atd.)
 - třetí fáze – 1x měsíčně
6. Kontrola plnění úkolů projektu bude prováděna vedením X. S-SNB, při týdenních dokladech náčelníka 1. odboru, který zajistí tok informací pro vedení FMV.

P ř e d k l á d á :

S o u h l a s í m :

.....^{g)}
náč. 1. odboru X. S-SNB
mjr. VYKYPĚL Karel

.....^{h)}
náč. X. správy SNB
genmjr. RSDr. STÁREK V.⁵¹⁾

Průběh akce

Návrh projektu IZOLACE zaslal mjr. Vykypěl 1. dubna 1981 ke

schválení gen. Kováčovi, který jej již 5. dubna 1981 podepisuje. 8. května je ve věci IZOLACE svolána porada, na kterou jsou zváni náčelníci krajských správ.

Dle jednacího protokolu 1. odboru informuje o opatřeních v akci IZOLACE 29. května Krajská správa Banská Bystrica, 1. června Hradec Králové, 2. června České Budějovice a 3. června Ostrava. Dne 15. června informuje o opatřeních v 1. etapě Krajská správa Ústí nad Labem a 18. června Košice. Z Ostravy odešla 17. června zpráva o profylaktických pohovorech s objekty akcí ŠAVLE⁵²⁾ a REDAKTOR⁵³⁾, 24. června odesílá poznatky Krajská správa Brno a téhož dne posílají vyhodnocení 1. etapy z Krajské správy Bratislava. Během července dostává s. Šedina⁵⁴⁾ ještě další poznatky z krajských správ v Ústí, v Brně a v Ostravě. Vyhodnocení 2. fáze projektu odesílají z Krajské správy Ústí 4. srpna, 5. srpna sdělují opatření z Banské Bystrice a 25. srpna zasílají poznatky z Brna.

Dne 14. října informuje Banská Bystrica o opatřeních ve 3. fázi projektu. Krajská správa pro Prahu a Středočeský kraj podává deseti-stránkovou zprávu o plnění úkolů v akci IZOLACE 10. listopadu. 11. prosince zasílají poznatky ještě z Krajské správy Brno a 19. února 1982 hodnotí na sedmi stranách výsledky roku 1981 Krajské správy v Ústí nad Labem.

Hodnocení

„...Nejvýraznějších úspěchů bylo dosaženo realizovanými opatřeními v celostátním preventivně-bezpečnostním projektu ‚IZOLACE‘ do řad ‚čs. opozice‘ (aktivní opatření celostátně provedena u více jak 150 osob, u některých i opakovaně). ... V akci ASANACE bylo vytlačeno v součinnosti s 2. odbory S StB do zahraničí 23 osob a jsou stejná opatření prováděna u 22 dalších nepřátelských osob.“⁵⁵⁾

IZOLACE je zmíněna i v následujícím roce: „...V celostátním projektu IZOLACE byla uskutečněna jeho závěrečná třetí fáze, kterou se podařilo v součinnosti s 2. odbory S StB v krajích prohloubit rozpor mezi jednotlivými skupinami nepřátelských osob a izolovat i některé jednotlivce (Luboš KOHOUT – akce SKLADNÍK, Leopold HOFMAN – akce KANOVNÍK, Jaroslav ŠABATA – akce VŮDCE, Alexander DUBČEK – akce ESER a další).“⁵⁶⁾

Ve vyhodnocení prováděcího plánu práce jsou konstatovány i další úspěchy: „...Úspěšně byl završen i další záměr projektu, t. j. nepřipustit integraci nepřátelských seskupení na bázi jednotného programu a byly paralyzovány pokusy o internacionalizaci vnitřních nepřátel v rámci ZSS.“⁵⁷⁾

Skutečný dopad

V období realizace projektu, tj. přibližně od dubna 1981 do konce března 1982, vydala Charta 77 celkem 28 dokumentů a sdělení, Vy-

bor na obranu nespravedlivě stíhaných vydal 55 sdělení a vyšlo 12 čísel Informací o Chartě 77. V předcházejícím roce, tj. od dubna 1980 do konce března 1981, vydala Charta 77 celkem 32 sdělení a dokumentů, VONS vydal 67 sdělení a vyšlo 14 čísel Informací o Chartě 77. V roce 1980 bylo zaznamenáno 48 nových signatářů Charty 77, v dubnu 1981 byl zveřejněn seznam 44 dalších a v březnu 1982 uvádí podpisový dokument Charty nových jmen 36.⁵⁸⁾

Tato bilance svědčí o relativní úspěšnosti prováděných akcí Státní bezpečnosti⁵⁹⁾, které se podařilo poněkud utlumit publikační činnost Charty 77 a VONS, zbavit se některých nepohodlných aktivistů v akci ASANACE (ale i vězněním a trestním stíháním - akce DELTA v souvislosti s francouzským karavanem) a udržet v pasivitě některé zájmové osoby.

Nepodařilo se však zmařit ani podstatně narušit činnost kolektivu mluvčích a VONS, pokračovaly přednášky a semináře i kontakty se zahraničím. Represe Státní bezpečnosti pak vyvolaly vlnu domácí i zahraniční solidarity a posílily prestiž Charty 77. Ta se i nadále vnitřně diferencovala a tento vývoj vedl k pozdějšímu vzniku mnoha nezávislých iniciativ, které již Státní bezpečnost nebyla schopna kontrolovat.

Byl-li tedy splněn jeden z hlavních cílů IZOLACE, tj. nepřipustit integraci nepřátelských seskupení na bázi jednotného programu, bylo to Pyrrhovo vítězství.

POZNÁMKY:

- a) Jednací číslo doplněno rukou.
- b) Razítko.
- c) Číslovka doplněna rukou.
- d) Na vytečkovaném řádku vlastnoruční podpis a datum, též psáno rukou.
- e) Datum doplněno rukou.
- f) Hodnota a příjmení doplněno rukou.
- g) Na vytečkovaném řádku vlastnoruční podpis „mjr. Vykypěl Karel“.
- h) Na vytečkovaném řádku vlastnoruční podpis „Stárek“.

1) Objektový svazek „CHARTA-77“ byl zaveden 28. 2. 1977 2. odd. 4. odb. (posléze 3. odd. 1. odb.) X. S-FMV/SNB; 5. 12. 1989 bylo na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB zničeno 8 částí hl. svazku (včetně sv. 1/2, 1/3, 1/4 a 1/5), 8 dalších dílů sv. (díl č. 17 dle registru svazků v blíže nespecifikovanou dobu převeden do reg. č. 28 106) složek dokumentace (DOK/1-5) a KPP (KPP/1, 2).

2) Jiří Hájek rezignoval 6. dubna 1978, Marta Kubišová 6. listopadu 1978. 3) Akce ASANACE - celostátní projekt zaměřený na vystěhování nepohodlných opozičních aktivistů.

4) Ján Kováč, nar. 1933. K MV nastoupil 1. září 1963 v hodnosti kapitána. Několik let působil mj. jako vyšetřovatel, od 1. července 1970 byl velitelem pohotovostního útvaru VB Bratislava. 1. února 1972 ustanoven náčelníkem KS SNB Bratislava, od 1. června 1974 náčelníkem XII. správy FMV Bratislava. V roce 1975 pobývá dva měsíce v Moskvě (Vysoká škola Felixe Edmondoviče Džeržinského - dále VŠ FED KGB). Od 1. června 1979 jmenován ná-

městkem ministra vnitra ČSSR Jaromíra Obziny, od 1. října téhož roku již I. náměstkem ministra. Koncem října 1985 byl z této funkce odvolán a od 1. listopadu zařazen v činné záloze. Dne 31. srpna 1987 zproštěn dočasně výkonu služby pro podezření ze závažného porušení služební přísahy, ke kterému mělo dojít ve vztahu k trestní věci Stanislava Babinského. Jeho služební poměr končí 25. února 1988, důvodem je porušení služební přísahy zvláště hrubým způsobem. Dne 20. června 1988 JUDr. Ján Kováč umírá.

5) Správně V ě n ě k Šilhán.

6) Mezi „neangažované“ řadili i Josefa Špačka, srovn. kapitulu *Úkoly navazující*.

7) Správně A l e x a n d e r Dubček.

8) Správně Tomáš B í s e k.

9) Do roku 1982 se takto vystěhovali mj. manželé Ruskovi, Václav Šabata, Karel Havlíček, Jaroslav Hutka, manželé Hyblerovi, Jan Bednář, Jiří Bednář, Zina Freundová, Zdeněk Vašíček a Ivan Kyncl. Pod zmíněná „represivní opatření“ je třeba zahrnout i brutální výslechy, srovn. BENÝŠEK, Zbyněk: *Věc: Stížnost*, in: *Informace o Chartě 77*, roč. 4 (1981), č. 5, s. 8, 9 a TŘEŠNÁK, Vlastimil: *Zpráva o zadržení a výslechu*, in: *Informace o Chartě 77*, roč. 4 (1981), č. 7, s. 6, 7. Po těchto výsleších podali oba žádost o vystěhování.

10) Dopis datován 10. února 1981, in: *Informace o Chartě 77*, roč. 4 (1981), č. 3, s. 1.

11) Dopis datován srpen 1980, in: *Informace o Chartě 77*, roč. 3 (1980), č. 12, s. 4.

12) Dopis datován 22. února 1981, in: *Informace o Chartě 77*, roč. 4 (1981), č. 3, s. 2-3.

13) Zpravodajsko-technický úkon, dále ZTÚ Analýza – krycí název pro tajnou technickou prohlídku.

14) ZTÚ Aparát – krycí název pro skryté pozorování a fotografování.

15) ZTÚ Diagram – krycí název pro dlouhodobý odposlech.

16) ZTÚ Přestavba – krycí název pro telefonní odposlech.

17) Trestní stíhání Petra Uhla pro tr. čin poškozování zájmů republiky v cizině bylo zahájeno 27. srpna 1981. Měl se jej dopustit sepsáním motáku během výkonu trestu ve věznici Mírov. Stíhání bylo později zastaveno.

18) Byly rozehnány např. přednášky u Ladislava Hejdánka 14. a 28. prosince 1981 a zadržen přednášející Jacques Derrida; viz článek *Případ filozofa Jacquesa Derridy v širších souvislostech* in: *Informace o Chartě 77*, roč. 5 (1982), č. 1, s. 8-10. Toto narušování přednášek a seminářů Státní bezpečností však probíhalo stejným způsobem i v předchozích letech.

19) Akce PREVENCE – celostátní projekt zaměřený proti opozici, srovn. ŽÁČEK, Pavel: *Celostátní projekt „Klín“*, pozn. 4) in: *Securitas imperii 1*, s. 63.

20) Pplk. Časar – JUDr. Karel Časar, nar. 1932. Před vstupem k MV 26. 6. 1959 byl vojákem z povolání. Nejprve zařazen ve funkci referenta na OO-MV Praha-západ, v roce 1964 ukončil dvouletou SOŠ MV v ÚŠ MV FED Praha a dne 1. 7. 1967 přešel na II. odbor S-StB Praha, 1. 3. 1969 povýšen do hodnosti kapitána. Dne 15. 3. 1971 přemístěn jako starší referent na 2. odbor II. správy FMV. V roce 1975 ukončil tříletý rezortní právní kurs MV na PF UK Praha, v letech 1976-1979 pak absolvoval externě studium fakulty StB VŠ SNB (JUDr.). Dne 1. 3. 1974 povýšen do hodnosti majora, od 1. 7. 1974 jmenován do funkce náčelníka 2. oddělení 1. odboru (po reorganizaci) X. správy FMV, od 1. 7. 1980 pak náčelníka 3. oddělení. Od 1. 1. 1981 jmenován do funkce vedoucího staršího referenta specialisty analyticko-informačního, plánovacího a kontrolního odboru X. správy FMV. Od 1. 9. 1988 umístěn do zálohy pro přechodně nezařazené příslušníky a 31. 12. 1988 odešel v hodnosti podplukovník do starobního důchodu.

21) Mjr. Vykypěl – Karel Vykypěl, nar. 1943, náčelník 1. odboru X. správy SNB, srovn. též KRÍŽANOVÁ, Rebeka: *Galerie náčelníků 1: Karel Vykypěl*, in: *Securitas imperii 1*, s. 116-119. V roce 1987 byl K. Vykypěl pověřen řízením realizace celostátního projektu KLÍN, kde uplatnil i zkušenosti získané v akci

IZOLACE. Srovn. ŽÁČEK, Pavel: Celostátní projekt „Klín“, in: Securitas imperii 1, s. 60-87.

22) Plk. Dvořák – Jiří Dvořák, nar. 1926. K MV nastoupil 15. ledna 1951. Prošel v 50. a 60. letech řadou referentských funkcí, 1963 absolvoval dvouletou Ústřední školu ministerstva vnitra Felixe Edmundoviče Džeržinského v Praze (dále ÚŠMV FED) a zastával funkce na KS MV Praha, později na KS SNB Praha. Od 15. března 1971 SRS (starší referent specialista) na II. správě FMV, 1. července 1974 jmenován náčelníkem 1. odboru X. správy FMV. V listopadu 1976 ukončil tříměsíční kurs FED KGB v Moskvě. Od 1. prosince 1977 zástupcem náčelníka X. správy, 1. dubna 1979 byl jmenován I. zástupcem náčelníka X. správy FMV a 1. května 1980 mimořádně povýšen na plukovníka. 31. března 1986 odchází do starobního důchodu.

23) kpt. Kulhánek - Jaroslav Kulhánek (1937) k SNB byl přijat 1. 1. 1968, do roku 1971 zařazen jako hlídkový příslušník na OO-VB Kladno. V letech 1970-1972 absolvoval nástavbový kurz v SOŠ MV Pardubice (směr VB obor hospodářská kriminalita). Dne 1. 10. 1971 přeložen k StB – do roku 1975 zařazen na O-StB Kladno (KS SNB Praha), 1. 11. 1975 přemístěn na 1. odbor X. správy FMV, kde zastával od 1. 4. 1977 funkci náčelníka a od 1. 9. 1981 zástupce náčelníka 1. oddělení. V roce 1977 zahájil studium IV. fakulty VŠ SNB (směr StB), kterého zanechal v roce 1982. Po reorganizaci byl 1. 9. 1988 jmenován do funkce starší referent specialista кадровého oddělení II. S-SNB, odkud byl 15. 2. 1990 odvolán a dne 31. 3. 1990 v hodnosti podplukovníka uvolněn ze služebního poměru příslušníka SNB ze zdravotních důvodů.

24) K osobě dr. V. K. (1931) byl svazek kategorie A s krycím jménem „NIKOLA“, reg. č. 17 897, zaevidován 1. odd. 1. odb. X. správy 30. 5. 1979 (od 19. 12. 1979 byl svazek evidován minimálně u náčelníka 1. odb. X. správy, posléze 10. odb. II. S-SNB, není však vyloučeno, že ho až konce řídil přímo plk. K. Vykypěl), předchozí svazek NO kateg. I., reg. č. 0 120 785, ukončen a uložen do operativního archivu. Svazek převzal Štekl; pod odkazem II-10-01 stojí „(s. Vykypěl)“, sv. zničen 8. 12. 1989, včetně FD, dvou dílů VZ a KPP.

25) K osobě J. K. (1929) byl svazek kategorie A s krycím jménem „IVAN“, reg. č. 3 170, zaevidován 18. 1. 1972 3. odd. 2. odboru II. správy, po vzniku X. správy FMV převeden na 1. odd. 1. odboru a nakonec na 1. odd. 10. odboru II. S-SNB. Přestože v příslušné kolonce je vyznačena pouze kategorie svazku A, nachází se zde informace: „6. 1. 76 ‚S‘ převeden na ‚A‘. Agenturní svazek se skládal ze dvou částí hl. svazku, šesti složek VZ, FD a KPP, zničen 8. 12. 1989.

26) TS MAREK – jde o agenta s reg. č. 19 926, pod kterým je veden Zdeněk K., nar. 1928.

27) K osobě J. B. (1930) byl 5. 9. 1978 zaveden svazek kategorie KTS s krycím jménem „JARDA“, 20. 6. 1979 byl převeden na A s krycím jménem „Dr. GALÉN“, reg. č. 15 803. Ke svazku byl připojeno a. č. 29 087/SK-MV (dř. inf. VKR – 1953), vydány složky VZ, FD, KPP a VZ/2; uložen 19. 5. 1989 pod a. č. 807 512.

28) K osobě J. L. (1913) byl svazek kategorie A s krycím jménem „JIRKA“, reg. č. 2 233, zaevidován 23. 2. 1971 (převeden ze sv. reg. č. 61 HS-StB ČSR) 3. odd. 2. odboru II. správy FMV?, posléze byl převeden na 2. odd. 4. odb. X. správy SNB, 3. odd. 1. odb. a 1. odd. 1. odb. X. správy SNB. Svazek se skládal ze tří hl. svazků, složek KPP, FD a deseti částí VZ, z nichž první čtyři byly skartovány 11. 8. 1980 a zbývající společně s celým svazkem 1. odd. 10. odboru II. správy SNB 8. prosince 1989. Od 13. 4. 1983 měl agenturní svazek A-JIRKA přidělen I. Koniček?.

29) K osobě RSDr. Z. M. (1924) byl zaevidován 1. odd. 1. odb. X. S-FMV nejprve dne 10. 1. 1978 svazek PO-DOKTOR, do kategorie A převeden 19. 5. 1978. Zničen byl na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB 8. 12. 1989, včetně tří dílů VZ, FD a KPP.

30) TS VOŘÍŠEK – jde o agenta s reg. č. 5 113, pod kterým je veden Miroslav M., nar. 1932.

31) K osobě RSDr. D. Š. (1931) byl svazek kategorie KTS zaevidován 18. 6. 1979 (9. 7. 1979 převeden na A) s krycím jménem „HORAL“, reg. č. 18 042, 1. odd. 1. odb. X. správy SNB. Svazek a. č. 12 347 (dř. A-DOKTOR, reg. č. 15 871?) postoupila X. správě S-StB Ústí n. Labem. Agenturní svazek A-HORAL měl být zničen 3. 7. 1989, včetně složek FD, VZ a KPP.

32) TS SLÁVIA – jde o agenta s reg. č. 8 328, pod kterým je veden Alfréd Č., nar. 1923.

33) TS TOMÁŠ – jde o agenta s reg. č. 7 354 (také krycí jméno Marie), pod kterým je vedena Vlasta T., nar. 1931.

34) TS KOLÁŘ – jde o agenta s reg. č. 31 439, pod kterým je veden Josef Š., nar. 1926.

35) K osobě J. M. (1942) byl 7. 4. 1977 1. odd. 2. odb. (od 12. 1. 1978 3. odd. 1. odb.) X. S-FMV/SNB zaveden SPO s krycím jménem „ZPĚVÁK“, reg. č. 13 008, 7. 11. 1978 převeden na KTS a 5. 4. 1979 na A; zároveň byla provedena změna krycího jména na „HONZA“. Svazek zničen na odd. II-10-3, včetně složek VZ, FD a KPP dne 4. 12. 1989.

36) TS LORD – jde o agenta s reg. č. 18 277, pod kterým je veden Egon Č., nar. 1944.

37) TS URBAN – jde o agenta s reg. č. 8 815, pod kterým je veden Albert V., nar. 1917.

38) TS VĚRA – jde o agenta s reg. č. 19 522, pod kterým je vedena Věra J., nar. 1933.

39) TS MARIANA – neztotožněn. Může jít také o spolupracovníka s krycím jménem MARIAN.

40) Akce byla pod krycím jménem „ÚHOŘ“ (od 3. 10. 1985 „MILAN“) ve svazku NO (OS), reg. č. 2 485, zavedena 20. 4. 1971 3. odd. 2. odb. II. správy FMV?, posléze 1. odd. 1. odb. X. správy SNB (až do archivace svazku 23. 6. 1987 pod a. č. 812 702 MV) k osobě dr. prof. Milana Hübla (1921). Svazek se skládal z minimálně sedmi částí hl. svazku, podsvazků KPP a DOK, které byly zničeny (sv. NO – který se nacházel u oper. pracovníka 1. odd. 10. odb. II. správy SNB – měl být dle záznamu v registru svazků zničen 1. 12. 1989). U S-StB Praha byl objekt akce evidován jako NO – 1/80.

41) Akce pod krycím jménem „LIŠKA“ v signálním svazku, reg. č. 21 059, zavedena 25. 10. 1973 6. odd. 1. odb. (poté 4. odd. 3a odb.) S-StB Praha k osobě Jiřího Judla (1923), 2. 8. 1974 převeden do SPO, předán 1. (posléze 3.) odd. 1. odb. X. S-FMV/SNB, kde 9. 11. 1978 sloučen do sv. NO (NO – 1/25), 25. 10. 1979 převeden na signální sv., 19. 6. 1981 svazky uloženy do oper. archivu pod a. č. 699 964 MV.

42) Akce pod krycím jménem „REDAKTOR“ ve svazku OS (NO), reg. č. 3 491 zavedena 19. 5. 1972 3. odd. (poté 1. odd.) 2. odb. II. správy, posléze 1. odd. 1. odboru X. správy FMV a konečně 1. odd. 10. odboru II. S-SNB k osobě Václava Slavíka. Svazek OS zničen 8. 12. 1989; sv. NO, vyčleněný 5. 6. 1989 pod samostatné reg. č. 37 342 pravděpodobně také v průběhu skartací počátkem prosince 1989 (zničení není v registru svazků vyznačeno).

43) Akce PTÁK – StB rozpracování Josefa Špačka.

44) Akce pod krycím jménem „VĚNO“ byla ve svazku OS (NO – 1/258, poté 1/299) předána 1. odd. 2a. odboru (od 13. 6. 1989 2. odd. 2. odboru) S-StB Praha z 1. odd. 1. odb. X. S-SNB (původní reg. č. 5 679), sv. zničen při skar-tacích; 13. 6. 1989 sv. NO přeregistrován pod samostatné reg. č. 47 396.

45) Akce pod krycím jménem „JARO“ ve svazku OS (NO), reg. č. 5 876, byla zavedena 9. 8. 1973 k osobě PhDr. Cestmíra Císarě (1920) 1. odd. 2. odboru II. správy (poté 1. odd. 1. odboru X. správy FMV/SNB a 1. odd. 10. odb. II. S-SNB). 7. 6. 1989 vyčleněn svazek NO pod samostatné reg. č. 37 362 a 4. 12. 1989 na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB zničen, stejně jako svazek OS.

46) Akce OLDA – StB rozpracování Oldřicha Jaroše.

47) Akce IRITACE – StB rozpracování Jiřiny Zelenkové.

48) ZTÚ Statistika – krycí název pro krátkodobý odposlech.

49) Akce pod krycím jménem „PREMIÉR“ ve svazku OS (NO), reg. č. 5 875,

byla zavedena 9. 8. 1973 k osobě ing. Oldřicha Černíka (1921) 1. odd. 2. odboru II. správy (posléze přeregistrována na 1. odd. 1. odboru X. správy FMV a 3. 3. 1977 1. oddělení 1. odboru XI. správy FMV). Dne 5. 6. 1989 byl svazek NO vyčleněn (již v rámci 1. odd. 10. odboru II. správy SNB) pod samostatné reg. č. 37 346 a pravděpodobně v rámci skartace 4. 12. 1989 zničen; stejný osud potkal i svazek osobní.

50) Akce ESER – StB rozpracování Alexandra Dubčeka.

51) Genmjr. RSDr. Vladimír Stárek, nar. 1924. 1. října 1948 přijat k MV, v 50. letech osvětový důstojník a politický pracovník, rok působil na ÚŠ MV FED Praha. V 60. letech činná záloha na ÚV KSČ. Od roku 1968 působil na II. správě Hlavní správy (HS) StB, později II. správa Federální správy zpravodajské služby (FSZS) a II. správa FMV. Na plukovníka byl povýšen 1. května 1972. V roce 1973 absolvuje kurs na VŠ FED v Moskvě a pracuje v sekretariátu FMV. Od 1. června 1974 do 31. května 1982 byl náčelníkem X. správy FMV, pak se vrací do sekretariátu FMV. 20. dubna 1976 byl povýšen na generálmajora. 31. ledna 1986 odešel do starobního důchodu.

52) Akce ŠAVLE – StB rozpracování Jaromíra Šavrdy na KS Ostrava.

53) Akce REDAKTOR – StB rozpracování Karla Biňovce na KS Ostrava.

54) Soudruh Šedina – Vladimír Šedina, nar. 1949. Do služeb SNB byl přijat 1. října 1970, do 31. července 1978 pracoval na IV. správě, poté byl zařazen jako starší referent 1. oddělení 1. odboru X. správy SNB a od 1. dubna 1981 na tomtéž oddělení jako starší referent specialista. Od 1. července 1986 působil na 3. odd. 4. odboru II. správy a od 1. září 1988 na 3. odd. 12. odboru II. správy. 15. ledna 1990 v záloze pro přechodně nezařazené, 16. července 1990 nastupuje jako inspektor pořádkové služby na MO VB Jižní Město v Praze 4. Jeho služební poměr končí úmrtím 3. listopadu 1992.

55) Archiv MV ČR, inv. jedn. 344. Hodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideol. diverzi za rok 1981 a bezp. situace v ČSSR. Příloha k čj.: VN-0037/03-1/82.

56) Tamtéž, inv. jedn. 345. Hodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideol. diverzi za rok 1982. Příloha k čj.: VN-0046/03-83.

57) Tamtéž, inv. jedn. 358. Vyhodnocení prováděcího plánu práce 1. odb. X. S-SNB za rok 1982.

58) Srovn. GRUNTORÁD, Jiří: Informace o Chartě 77: Článeková bibliografie, Brno: Doplněk, 1998.

59) Kontrarozvědnou činnost po linii boje proti exponentům pravice a anti-socialistickým silám (kam patřila i Charta 77) měl na starosti 1. odbor X. správy SNB a v celostátních akcích spolupracoval s 2. odbory na regionálních správách StB. Dále měl tento 1. odbor v náplni práce kontrarozvědnou činnost po linii protizákonných písemností, teroru a nedovoleného ozbrojování, po linii kontrarozvědné ochrany obrozených sil NF, československé advokacie, ÚRO, SOF a problematiky esperanta. Agenturně-operativní pozornost zaměřoval i na kontrolu bývalých členů K-231, KAN, bývalých pracovníků MZV, ČSLA a MV.

(Poznámky Jiří Gruntorád a Pavel Žáček)

Listopad '89 z pohledu StB v denních situačních zprávách

Václav Bartuška

Úvodem

Mezi nejpozoruhodnější události našich moderních dějin patří zhroutení socialistického zřízení v ČSSR v roce 1989. Za pouhých šest týdnů se dlouholetý veřejný nepřítel číslo jedna proměnil v prezidenta republiky, včerejší disidenti zasedli do ministerských a poslaneckých křesel, která jim bleskově vyklidili Gottwaldovi dědici. Se změnou tak rozsáhlou a náhlou se logicky vyrojila spousta různých vysvětlení, konspiračních teorií i vyslovených fantasmagorií; ve většině z nich pak sehrávala výraznou úlohu Státní bezpečnost (StB), komunistická tajná policie.

Spektrum rolí, jež bývají Státní bezpečnosti v listopadovém převratu přisuzovány, nabralo pozoruhodnou šíři. Od všemocné síly v pozadí, která chtěla skrze cílenou dezinformaci o smrti studenta Martina Šmída udeřit na disent a definitivně ho zničit, aby tím dala socialismu ještě pár let či dekád života, po opačný soud, že StB v rozhodujícím okamžiku podvedla své pány z ÚV KSČ a de facto nastartovala likvidaci socialismu u nás. Jiný názor zase tvrdí, že StB straně poctivě sloužila, leč od paralyzovaného vedení nepřišly žádné rozkazy, tudíž věrná StB nemohla jednat. Další vnímají StB především jako nástroj zahraniční moci (sovětské KGB), bez jejíhož povelu či souhlasu nehnula prstem. A ještě jiní jsou přesvědčeni o světovládném spiknutí KGB – CIA, jehož se ČSSR a její StB staly nevinou obětí, a tak podobně.

Valná část těchto úvah by stěží našla širší posluchačstvo, kdyby u nás záhy po listopadu '89 došlo k podstatnějšimu odtajnění materiálů bývalé StB. Bohužel, i polistopadová vláda zpočátku více méně pokračovala v utajovací mánii komunistů.¹⁾ Právě díky tomu mohla StB v lidové tvořivosti nabrat ony rysy chytré horákyně, která prý bývala současně pro i proti vedení strany, pro i proti přestavbě, s disidenty i proti disidentům, s národem i proti národu.

Situace se výrazněji změnila teprve několik let po roce 1989.²⁾ Zřejmě je to logické: s tím, jak se vzdalujeme minulosti, se stále zřetelněji ukazuje, že demokratický stát nemá – nebo by přinejmenším neměl mít – důvod skrývat, jak fungovala totalitní mašinerie. Konec konců, tím „vnitřním nepřítelem“, proti němuž StB také působila, mohl být kdokoli z nás.

Denní situační zprávy³⁾ tvořily základní vnitřní informační tok uvnitř StB směrem nahoru; z jednotlivých odborů hlavní správy kontrarozvědky a z krajských správ k ministrovi a jeho prvnímú náměstkoví, jejich prostřednictvím pak ke generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ.

Díky všeobecnému klimatu v zemi (potlačení svobody tisku a všech opozičních názorů) a základnímu rysu socialistického byrokratického aparátu („nahoru“ se obvykle nehlásí, co se doopravdy děje, ale to, co chtějí nadřazení slyšet) měly tyto „svodky z vnitra“ podstatně širší funkci, než jaká by jim příslušela v normální zemi. Kromě informování o závažnější trestné činnosti představovaly především jakýsi kvazisvobodný tisk (byť s krajně omezeným počtem čtenářů), sociologický průzkum (prováděný ovšem velmi nestandardními metodami) a svého druhu názorovou oponenturu (jakkoli opatrnou a náznakovou).

DSZ pokrývaly velmi širokou oblast: kromě údajů o náladě obyvatelstva a aktivitách opozice zahrnovaly i zprávy o závažných poruchách národního hospodářství, pohybech cizinců, činnosti zastupitelských úřadů kapitalistických zemí a podobně. Ze tří hlavních směrů činnosti kontrarozvědky (boj proti vnějšímu nepříteli, vnitřnímu nepříteli a ochrana ekonomiky) **dosáhl v kritických týdnech listopadu a prosince 1989 největšího významu – a tudíž i zastoupení v hlášeních – právě souboj s protivníkem uvnitř.** Ten je také předmětem našeho zkoumání. Nicméně „vydestilovat“ z DSZ jen tuto část a nevímat si ostatního dost dobře nelze, neboť i údaje ze zbylých dvou „linií“ (vnější protivník a ochrana ekonomiky) dokreslují celkový obraz. Zpočátku jej tvoří především informace o kontaktech představitelů opozice s pracovníky západních velvyslanectví (přesně to chtěla strana slyšet – model „všichni jsou řízeni ze Západu“), záhy však i poměrně objektivní vykreslování situace v jednotlivých podnicích, kde opozice rychle získávala vliv.

Podkladem pro následující práci jsou DSZ z Hlavní správy kontrarozvědky (II. správa SNB) a krajských správ SNB v českých zemích. Nezahrnuli jsme svodky ze slovenských krajů. Nejstarší použité DSZ jsou ze 17. listopadu, poslední z 8. prosince 1989. Zprávy citujeme shodně s připravovaným vydáním souhrnných dokumentů, které v naprosté většině zachovává jejich autentickou podobu. Kromě zamýšlení nad tím, co se vlastně vedení KSČ ze svého důležitého – ne-li hlavního – informačního kanálu dozvědělo v listopadu '89 o dění v zemi, nás také zajímají mnohem širší souvislosti práce StB: její skutečná podoba, kvalita, možnosti a meze zpravodajské činnosti kontrarozvědné části StB v socialistickém Československu. Na tomto jediném konkrétním příkladu je samozřejmě nelze podrobněji analyzovat; můžeme však – právě díky tomu, že šlo o zlomové období – ukázat především na tyto otázky:

1. Jak přesné byly informace StB o vnitřním nepříteli v okamžiku, kdy jich bylo nejvíce zapotřebí, ať uživateli (tj. vedení strany), nebo StB samotné?
2. Nakolik struktura StB, konkrétně její agenturní a analytická kapacita, odpovídala požadavkům doby?
3. Odhalily krizové týdny nějaké systémové chyby v práci StB?

Nemůžeme bohužel přispět k osvětlení zdaleka nejdůležitějšího momentu každé zpravodajské činnosti, jímž je reakce politických míst na

předkládané údaje. Záznamy o jednáních předsednictva ÚV KSČ a dalších vysokých orgánů strany v kritických dnech, existují-li vůbec, se nacházejí v jiných archivech.

Kvalita zpráv

Na rozdíl od deníku Rudé právo, jehož zpravodajství (obzvlášť během prvních dvou týdnů) mělo k realitě vztah jen velmi přibližný, byly Denní situační zprávy StB v listopadu 1989 prakticky od počátku přesné a fundované, i když často rovněž výrazně ideologicky zabarvené. Referovaly přesně o konání demonstrací a počtu účastníků i řečníků, o tom, které školy a divadla se připojily ke stávce, kdo se nejvíce angažuje při zakládání stávkových výborů a občanských fór, kolik podpisů kde bylo získáno pod petice, jaké poměry panují ve stranách Národní fronty i jaké jsou nálady obyvatelstva – řadových občanů i stranických a jiných funkcionářů. Denní informace StB zahrnovaly počty a někdy i jména perlustrovaných a zadržovaných, činnost známých „exponentů reakce“, záznamy z vybraných odposlechů a mnohé další. Shrnuto: představovaly rozhodně solidnější informační zdroj, než jakým byl stranický tisk. Měly samozřejmě také řadu nedostatků, vždyť pravidelné DSZ se začaly připravovat až od jara 1989 (patrně v reakci na Palachův týden). Některé problémy, zajímavosti či diskutabilní body dále rozebíráme.

* * *

Stručně řečeno: Praha (jak Hlavní správa, tak i krajská správa) byla v období listopadových událostí poměrně opatrná ve formulacích. Nejsou zmiňovány žádné konkrétní kroky, nanejvýš se objevují povšechné formulace typu „byla přijata opatření“ nebo „situaci je nadále věnována pozornost“. Naproti tomu v krajích si servítky většinou nebrali. Díky jejich otevřenosti tak máme dnes řadu věrohodných svědectví o tom, jak si Státní bezpečnost představovala svou práci:

„...Agenturní cestou bylo zjištěno, že litoměřické ‚Občanské fórum‘ využívá neobsazený byt na faře českobratrské církve evangelické... je zde instalován počítač s tiskárnou... Papíry pro tiskárnu zajistil v podniku Výpočetní techniky Litoměřice jeho zaměstnanec, člen fóra Dušan ŘÍHA... Opatření: Je prověřována možnost postihu ŘÍHY za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví.“⁴⁾

My že jsme se snažili kriminalizovat politickou opozici? durdí se dodnes soudruzi.

„...Téhož dne vyvěsil na štít svého domu ve Zvoli... STOJASPAL Stanislav... transparent s textem ‚Chceme svobodné volby, novou demokratickou vládu, nechceme policejní stát. Svě jednání zdůvodnil tím, že chtěl podpořit studentské hnutí. Transparent byl odstraněn a další postup je řešen s okr. prokurátorem.“⁵⁾

Svoboda názoru byla v ČSSR zaručena.

„...Podle našich informací na pokyn ústředního ředitele spojů bylo

zamezeno distribuci deníku Mladá fronta do Č. Budějovic. Z Č. Budějovic byla odeslána v celém nákladu zpět do Prahy v 05.30 hod. Stejně opatření bylo provedeno ve Strakonících.“⁶⁾

Když deníky nakloněné opozici poukazovaly na problémy v distribuci, dušovala se strana, že o ničem neví.

„...K prohloubení kompromitace Havla jsou na území Severočeského kraje prováděna aktivní opatření.“⁷⁾

„...Příslušníci pořádkových jednotek byli v té době staženi do výchozího postavení na ul. 9. května. Mezi studenty zůstali pouze operativní pracovníci.“⁸⁾

„...byl v Jablonci n. N. zaznamenán výskyt letáků zobrazujících pomocí fotomontáže polovinu hlavy s. JAKEŠE s polovinou hlavy s. URBÁNKA... Opatření: Po pachateli pátrá O-StB Jablonec n. N. v součinnosti s VB.“⁹⁾

KSČ měla vždycky smysl pro humor.

Dalším rozdílem mezi centrálou a kraji byla rozdílná informovanost o celkovém rozsahu událostí. Pohled řadových důstojníků StB v okresech a krajích byl pochopitelně odlišný od toho, jak vývoj viděli na FMV. Leckterý okresní či krajský velitel StB měl asi divný pocit, když namísto příkazu neprodleně potlačit „nepřátelské projevy“ (pro takové případy byly samozřejmě už dávno předtím připraveny směrnice, včetně seznamů zatčených)¹⁰⁾ nedostal rozkazy buď žádné, anebo jen doporučení ke zdrženlivosti. Odtud také plynula rostoucí nervozita a obava nižších velitelů, že budou obětováni svými nejvyššími šéfy. Ke konci sledovaného období se už objevují zcela otevřené výčitky, byť vkládané do cizích úst:

„...Předsedové uličních organizací... zastávají názor, že pokud strana a vláda neudrží moc politickými prostředky, bude opět nutné využít mocenského aparátu. Kladně hodnotí vystoupení ministra národní obrany s. VÁCLAVÍKA a plně se s jeho vystoupením ztotožňují. Jsou však rozčarováni přístupem federálního i republikových ministrů vnitra, kteří do současné doby nebyli schopni se postavit za příslušníky pořádkové jednotky, která zasahovala dne 17. 11. 1989.“¹¹⁾

* * *

Z krajské správy StB Brno jsme měli k dispozici jak DSZ, tak i klasické denní svodky StB zahrnující všechny podněty, jež prošly operačním střediskem KS SNB Brno: od počtů cizinců i občanů ČSSR, kteří překročili naše hranice, přes požár autobusu, až po snaživé udavače, kteří upozorňovali Bezpečnost na „nepřátelské letáky a jiné aktivity“.

„Dne 19. 11. 1989 ve 14,30 hod. oznámil na OO-VB Brno 5 BANDURIČ Luboš... student 5. ročníku VÚT Brno, že našel závadové tiskoviny, které byly vylepeny na chodbě a ve vestibulu v přízemí na vysokoškol. koleji Brno...“¹²⁾

„Dne 20. 11. 1989 v 07.45 hodin předal ostraze KS SNB Brno Josef ŠOPINEC... leták formátu A-5, psaný strojem přes kopírák, který našel ve vratech domu, kde bydlí dne 20. 11. 1989 v 07.15 hodin.“¹³⁾

„Dne 20. 11. 1989 v 09.15 hodin oznámil telefonicky na OS KS SNB Brno BLABLA Josef... že v Brně na VŠ-fakulta architektury Poříční ul. se ve škole shromáždilo asi 50 studentů, kteří zde protestují proti zákroku Bezpečnosti dne 17. listopadu v Praze.“¹⁴⁾

Máme unikátní možnost sledovat novodobé bretschnaidery přímo v akci.

* * *

Mnoho hlášení je věnováno nálezům a okamžitému likvidování letáků a nápisů: „...letáky byly vylepeny průhlednou lepicí páskou... bezprostředně po zjištění bylo zajištěno jejich odstranění“¹⁵⁾, „...zjištěn na bočních dveřích kina nápis ‚Pryč s KSC‘... bílou barvou ve sprej o velikosti písmen 40 cm. Po provedené fotodokumentaci byl nápis odstraněn“¹⁶⁾, „...nápis: ‚Mlácením za lepší zítřek – obušky nás zachrání‘... byla pořízena fotodokumentace... a nápisy odstraněny. Po pachatelích je organizováno pátrání.“¹⁷⁾

Záhy však už bylo letáků i hesel příliš mnoho a odvahy strhávat a přemalovávat příliš málo: „...V průběhu dne jsou zjišťovány výskyty značného množství letáků v celém kraji, což se za současné situace daří omezovat jen s malým účinkem,“¹⁸⁾ hlásili Jihočeši. „...K vylepování dochází zejména na území města K. Vary. Obtížná situace vzniká v tom, že v případě odstraňování těchto letáků, jsou tyto osoby napadány kolemjdoucími osobami a je jim vyhrožováno.“¹⁹⁾ „...bylo zadokumentováno 202 kusů letáků na teritoriu Jmk s protisocialistickým a protikomunistickým textem. Bylo zjištěno a ustanoveno 27 rozšiřovatelů těchto tiskovin, z čehož je 20 studentů vys. škol, 4 dělníci a 3 učni.“²⁰⁾

Jen výjimečně se v denních informacích StB objevuje zmínka o protiakci: „...V Písku byly rozhozeny letáky na podporu KSČ a vyvěšeny přehledy o platech umělců.“²¹⁾ „...V Benešově nad Černou u Kaplice, okr. Č. Krumlov, byly vyvěšeny letáky – platy herců a charakteristika HAVLA. Byla zjištěna reagence, že tyto letáky působí kladně na veřejnost.“²²⁾ O to zajímavější je hlášení, že „byl zjištěn výskyt“ následujícího letáku (mimořádně, u něj není připsáno, že by byl neprodleně odstraněn):

„Studenti Ostravy, Prahy, Brna, celé ČSSR, kdo vás vede ve stávce? Podívejte se objektivním náhledem na členy stávkových výborů. Jde o studenty, kteří se neosvědčili ani u nás v podnicích na praxi. Jde o asistenty, kteří nedovedou pracovat, ale jen kecat... Pokud se neuklidníte, vyjdeme proti vám do ulic... Nezávislé dělnické hnutí, Ostrava.“²³⁾

Podobný text poté vyzývá k bojkotu divadel, „prozatím do konce roku 1989“ a končí nadějným „čkejte naše další výzvy a informace“. Opět s podpisem „Nezávislé dělnické hnutí, Ostrava“.²⁴⁾

Jde zřejmě o doklad toho, že přinejmenším část StB chtěla – a mohla – hrát během listopadu 1989 mnohem ofenzivnější roli. Toto hlášení šlo totiž nejenom II. správě SNB (kontrarozvědka), ale i I. správě (roz-

vědka) 80. odboru (Odbor výkonu řízení a koordinace rozvědčné činnosti z území ČSSR), což je naprosto ojedinělé. Zdá se, že Lorencova reforma StB²⁵⁾ přinášela své plody: vedle Nezávislého studentského sdružení (založeného StB) mohlo zřejmě vzniknout i Nezávislé dělnické hnutí.

Veřejné mínění

„Návorová hladina a veřejné mínění zůstávají pod trvalou zpravodajskou kontrolou.“²⁶⁾ Zněla oblíbená fráze svodek z Plzně. Jistě, veřejné mínění zůstávalo pod zpravodajskou kontrolou, jenom se jí maličko vymklo z rukou. Zajímavé je, že ve strukturované zprávě vyplňované příslušníky StB se v kolonce Názory a nálady obyvatelstva jen zřídka objevují hlasy opozice; mnohem větší prostor dostává ta část veřejnosti, která mluví například takto: „...Naprostá většina zaměstnanců ČSD Klatovy odsuzuje počínání studentů v Praze a vyjadřují se ‚měli dostat víc, co udělali pro společnost, potřebovali by vyloučit ze škol‘. Rovněž odsuzují postoje vedení škol.“²⁷⁾

Různé průzkumy veřejného mínění či pořádání anket jsou oblasti, v nichž lze leccos zmanipulovat či přikrášlit, to se ostatně ukazuje i v demokraciích. Státní bezpečnost si logicky vybírala především ty hlasy, které jí vyhovovaly či promlouvaly z duše. Jistě se tím dopouštěla určitého zkreslení, nicméně posoudit jeho rozměry či důsledky je velmi těžké: za socialismu neexistovaly hodnověrné sociologické studie, vždyť ani volby (jednotné kandidátky Národní fronty) nebyly okamžikem pravdy, jakým jsou v zemi s demokratickým zřízením.

A tak, i když tušíme, že „názory a nálady“ vyjadřují především vkus analytiků StB, stejně stojí za pozornost.

„...Značná část občanů města Brna, a zejména příslušníci starší a střední generace, maximálně odsuzují nerozhodnost vlády a ÚV KSČ k probíhajícím demonstracím. Nikomu není jasné, že to, co bylo do 17. 11. 1989 potíráno příslušníky SNB, je nyní dovoleno... Lidem je... nepochopitelné, jak mohlo dojít k setkání ADAMCE s RUMLEM a spol., jak může KSČ zasednout za jeden stůl s lidmi, kteří byli ještě do 17. 11. 1989 stíháni jako podvraceči, organizátorové nepokojů, navíc placení ze zahraničí v tvrdé měně.“²⁸⁾

* * *

Právě v okamžiku listopadové krize se plně projevila omezená možnost – i schopnost – StB referovat o situaci, aniž by hned každému a všemu přisoudila ideologickou nálepku. Co zřejmě nijak nevadilo v nehybných časech sedmdesátých a osmdesátých let, bylo nicméně koncem roku 1989 klíčovým nedostatkem. Pokud by si strana chtěla uchovat alespoň kus moci, musela by začít mnohem jemněji rozlišovat, kdo je kdo, kdo se chce s KSČ dohodnout a kdo nikoli. Ovšem zvyk z minulosti velel házet všechny do jednoho pytle; Obrodu i tvrdé jádro undergroundu, okruh mluvčích Charty i nekonformní, byť v celku poslušné lidi ze šedé zóny. Pro tento druh informování je ty-

pické, že StB jen málokdy mluví o *podstatě*, zato skoro vždy o *charakteru* jevu:

„...V jednom z nyní nejagresivnějších divadelních kolektivů (v Divadle Na zábradlí) pokračují tendence k aktivizaci herců, studentů a již tam ustáleného publika k vyvolávání emocí, které jsou ve své podstatě namířeny proti KSČ, stranickým a státním představitelům... Průběh těchto ‚diskusí‘ končí téměř vždy bezkonceptními hádkami, do kterých se zapojují jak vystupující, tak osoby z publika.“²⁹⁾

Ani slovo o výsledku, žádný citát, nic. Jen ideologický žvást, který, osekáme-li slovní balast, má nulovou vypovídací hodnotu.

Zároveň však existuje celá řada DSZ, které byly zcela profesionální, oproštěné od leninského slovníku, a situace opozice, její vnitřní poměry a směřování, se v nich rozebírala velmi realisticky. Je pozoruhodné, že valná část těchto zpráv přišla z krajů:

„...informoval jej, že ‚Obroda‘ kategoricky odmítá tzv. ‚hurá akce‘ směřující k destabilizaci společnosti a vyvolávání anarchie. Obroda je pro pokojný dialog s cílem zachovat socialismus ve své podstatě. Zamítají veškeré nátlakové akce, demonstrace a petice... Obroda se od CH-77 a dalších tzv. ‚nezávislých iniciativ‘ distancuje.“³⁰⁾

KSČ do poslední chvíle nepochopila, že značná část opozice (především bývalí komunisté) nechce nic víc než podanou ruku. Pokus o diferenciovaný přístup k „třídnímu nepříteli“, prosazovaný z nitra FMV na sklonku osmdesátých let, neprošel díky omezenosti stranického vedení. To chtělo číst spíš takovéhle zprávy:

„...Když vývoj situace hodnotil jeden ze signatářů CHARTY 77 PhDr. Zbyněk FÍŠER, trockista a exponent tzv. undergroundu, řekl, že situace ‚na ulici‘ vypadá nyní sice velice pěkně, avšak ‚chybí tam dělnická třída, která tak objektivně zůstává na straně vlády‘.“³¹⁾

Drobným, ovšem půvabným dovětkem komunistického náhledu na věc je zpráva, podle níž Občanské fórum chystá převzetí moci podle osvědčeného vzoru:

„...Tímto by byla vytvořena jakási paralelní lidová struktura – akční výbory dle vzoru Gottwaldovy linie.“³²⁾

* * *

Zajímavá je DSZ z 29. listopadu o pětibodové proklamaci Občanského fóra v Litvínově, kde zní bod 4 takto:

„Žádáme zvýšení stabilizačního příspěvku v pánevní oblasti ze 2.000 na 5.000 Kčs. Stabilizační příspěvek musí být vyplácen i důchodcům.“

Teprve poté, jako poslední bod, se objeví:

„Žádáme poslance národního výboru, aby odsoudili intervenci vojsk Varšavské smlouvy dne 21. 8. 1968.“³³⁾

Z druhé strany barikády pochází hlášení, ilustrující marx-leninský úpadek. Komunisté byli navyklí zaštiťovat se hlasem pracujícího lidu, dělníků a rolníků. Jenomže „pracující“ lid se od své strany odvracel, což neustále potvrzovaly zprávy podobného druhu jako: (Prohlášení)

„...bylo podpořeno několika desítkami podpisů včetně osob s dělnickou profesí.“³⁴⁾ A tak nakonec už StB zařazovala do svých listopadových „svodků“ opravdu všechno: „...i mezi některými kriminálně závadovými osobami z okresu Jablonec n. N. byly v průběhu dne 27. 11. 1989 zaznamenány kritické připomínky a výhrady ke způsobu organizování volných tribun tzv. Občanského fóra jak v Praze, tak i v Jablonci n. N.“³⁵⁾

Někdy vydává komunistická tajná policie přímo skvostné svědectví o své kádrové práci:

„...Organizátor akce, šéf činohry Mahenova divadla O/.../ Š/.../, nar. /.../ v době okupace člen Hitlerjugend, rozvedený z dův. homosexuality...“³⁶⁾ Jinými slovy: nám nevadí, že někdo byl v Hitlerjugend a je homosexuál, klidně ho uděláme třeba šéfem činohry; ale jak se obrátí proti nám...

Jen zcela okrajově se v DSZ najednou objeví zpráva tohoto typu:

„Bylo sděleno, že holandský partner postavil neúměrné požadavky na kvalitu dobytka a požaduje provedení velmi náročných veterinárních zkoušek, které se běžně v ČSSR neprovádějí... krajský plemennární podnik Olomouc se nejprve pokoušel zorganizovat výběr v okrese Opava, avšak po některých kontrolních veterinárních vyšetřeních muselo být od toho upuštěno... rovněž v okrese Olomouc nelze splnit požadavky odběratele z Holandska ze stejného důvodu.“³⁷⁾

I v tomto odstavci je však celkové selhání socialismu jak na dlani: nejsme schopni vyprodukovat žádané zboží, tak označíme požadavky za neúměrné a hotovo. Kolik takových hlášení asi muselo za předcházejících čtyřicet let vzniknout...

* * *

Nelze si nevsimnout, jak velký význam přikládala StB té části opozice, jež se rekrutovala z bývalých členů KSČ. Je otázkou, nakolik šlo o státobezpečnostní úvahu tajné policie a nakolik o úkol shora, od špiček partajní hierarchie. Zdá se totiž, že lidé, zařazovaní pod souhrnný – byť nepřesný – výraz „osmašedesátníci“, byli pro vedení strany čímsi mezi černým svědomím a nejsilněji vnímanou potenciální hrozbou. Ze zpětného pohledu se pozornost věnovaná bývalým soudruhům může zdát přehnaná, snad i zbytečná; po listopadu 1989 se ukázalo, že pro většinu populace nebyl rok 1968 o mnoho víc než heslem či vzpomínkou. Nicméně v osmdesátých letech, po nástupu Gorbačova, vypadala situace poněkud jinak. Strach z toho, že by „obrodný proud“ mohl získat větší ohlas ve straně či společnosti, je z činnosti StB evidentní.

Kromě rozsáhlého informování o činnosti Obrody – Klubu za socialistickou přestavbu se StB věnovala i některým konkrétním akcím známějších jednotlivců z okruhu bývalých funkcionářů KSČ. V denících svodkách z listopadu '89 se s citacemi z různých prohlášení a výzev spíše šetřilo; o to zajímavější a charakterističtější je, že se v DSZ (obzvláště těch z II. Hlavní správy) objevují v plném znění poměrně

dlouhé dokumenty, podepsané prominentními osobnostmi Pražského jara.

Například do důležité svodky, věnované dění 18. listopadu, analytik II. správy nezařadil studentská prohlášení (ačkoli vznikla ve stejné době, objevují se v DSZ až v dalších dnech). Zato hned dvě strany z celkových devíti patří záznamu o rozhovoru Miloše Hájka s členem vedení Italské komunistické strany. Bezpečnost Hájka krátce po jednání zadržela a ten, slovy DSZ „...odmítl odpovídat na jakékoliv otázky, pouze dobrovolně vydal strojopis ‚Zprávy o setkání Luige COLA-JANNIHO s Milošem HÁJKEM‘...“³⁸⁾ Následuje kompletní znění textu, sepsaného Hájkem, plné frází jako „...informoval... o diskusi... Vyjádřil také podporu... mluvil o nových prvcích... Kladně ocenil vznik nové politické strany... Vyjádřil též svůj názor na nutnost těsnější spolupráce mezi všemi proudy demokratického socialismu.“³⁹⁾

Zřejmě psáno jazykem, jemuž příslušníci rozuměli, proto textu přisoudili takový význam.

Obdobně v DSZ z 24. listopadu (tedy z doby, kdy už šlo opravdu o vše) zabírá zdaleka nejvíce místa třístránkový dopis Čestmíra Císaře adresovaný účastníkům nadcházejícího pléna ÚV KSČ. (Ve svodce je mylně uvedeno, že šlo o list určený členům předsednictva ÚV KSČ; k těm se však Císař neobracel.) I v tomto dopise lze najít leccos povědomého: „...Lidé teď... doslova vyrazili kupředu... k humánnímu socialismu hodnému toho jména...“⁴⁰⁾

Dalším příkladem může být list Alexandra Dubčeka a Oldřicha Černíka, rovněž určený členům ÚV KSČ.⁴¹⁾ I z něj se v DSZ objevila celá stránka citací. Ne každému dokumentu Občanského fóra věnovala StB tutěž „odpovídající pozornost“.

* * *

Stylistické a gramatické úrovni DSZ lze stěží něco vyčítat, vždyť úřední řeč všech byrokracií světa je v zásadě obdobná. Jen občas lze v textu najít výraznější formální chyby. Například referát o projevu Miroslava Štěpána v ČKD Praha uvádí, že vystoupení předřečníků „zkončila fijaskem“.⁴²⁾ Častěji docházelo k přejmenování – gramatickým oříškem pro StB byl prezident Bush: „...s prezidentem USA Georgem BUSCHEM...“⁴³⁾ „schůzky GORBAČOV – BUSCH“⁴⁴⁾ atd. Těžkou hlavu dělali StB studenti – například studentská mluvčí Monika Pajerová byla v DSZ „POJEROVÁ“⁴⁵⁾. V hlášení z konce listopadu se z Martina Mejstříka, asi nejvýraznějšího vůdce stávkujících studentů, stal „aktivista ÚV SSM M. MEJSTRÍK“⁴⁶⁾. Mejstříkův kolega Šimon Pánek se na stránkách DSZ rozdvojl a ještě byl z Přírodovědecké fakulty UK přepsán na jinou školu: „...studenti ŠIMON a PÁNEK z VŠZ Suchdol“⁴⁷⁾. Soudruh Spilka, jeden z normalizátorů výtvarného umění, také nedopadl nejlíp: „Tajemník svazu s. PILKA sedí ve své kanceláři...“⁴⁸⁾ Miroslav Štěpán byl zase označen za „představitele tzv. svaté mládeže“⁴⁹⁾, což je poněkud, ehm, přehnané tvrzení. Půvabná je také zmínka, že „Milan JUNGMAN z Prahy svolává dne

30. 11. 1989 do divadla Na zábradlí setkání dosud nepublikujících spisovatelů“. ⁵⁰⁾ Těmi „debutanty“, chystajícími založení Obce spisovatelů, byl výkvět české literatury...

Podobné překlepy či hrubky jsou však ve svodkách spíše výjimkou, vezmeme-li v úvahu velké množství událostí a citovaných jmen, z nichž mnohá se vynořila doslova ze dne na den. Státní bezpečnosti chybělo v listopadu '89 leccos, ale ne „štábní kultura“.

* * *

Kupodivu se v denních hlášeních StB objevuje – ve srovnání se stranou hlídanými masmédií – relativně málo vyslovených lží. Jistě, jsou zde ideologické mustry a předepsaná slovní spojení. Nicméně DSZ byly určeny jen nejužšímu okruhu pečlivě prokádrovaných soudruhů, kteří měli – i na základě těchto podkladů – vládnout. Proto jsou jednotlivé zprávy z podniků a škol (např. kdo se připojil k Občanskému fóru, kdo ne, kdo podepsal jaké prohlášení, co se kde chystá) poměrně velmi přesné. Občas je sice cítit obavu tvůrců DSZ, aby svým nadřízeným nepředložili příliš velkou dávku pravdy najednou; pak se ve svých hlášeních umírňují a vykrucují. Naprosté lhaní se však vyskytuje zřídka. Zato účelného (a účelového) nakládání se slovy lze najít početně:

„Dne 23. 11. 89 parkovalo před budovou OV SSM v Jihlavě vozidlo Ford Taunus... ve kterém se nacházelo značné množství kancelářského papíru a fotografického materiálu... Řidiči JEŽKOVI odebrán OTP pro špatný tech. stav vozidla, za neoprávněný zápis do ŘP uložena bloková pokuta,“⁵¹⁾ hlásí svodka. Ovšem titulky uvádí věci na pravou míru: „Zajištění většího množství kancelářského a fotografického materiálu v Jihlavě.“ Jinými slovy: My nelžeme, když říkáme, že jsme odebrali někomu technický průkaz. Akorát neríkáme celou pravdu...

* * *

Málokterý aspekt listopadového převratu je v DSZ zaznamenán tak podrobně a důkladně, jako výhrůžky (převážně anonymní) a obvinění (jakkoli povšechná) vůči Bezpečnosti jako celku či jejím (i bývalým) příslušníkům. Pokaždé, když se na demonstraci objevilo heslo „StB do dolů“ či podobné, dostalo se mu ve svodce náležitě pozornosti. Dnes, kdy z odstupu vidíme, jak bezbolestný a beztretný byl u nás konec socialismu, nám mohou tehdejší obavy StB připadat přehnané. Nicméně oni, zdá se, tehdy skutečně strach měli. Rozkaz zaznamenávat jakékoli slovní či fyzické útoky proti příslušníkům Sboru pocházel z nejvyšších míst, veškeré incidenty byly okamžitě hlášeny přímo náměstkovi Federálního ministra vnitra.

„...byl zjištěn výskyt transparentu neseného Martinem VĚCHETEM, signatářem CH-77 a aktivistou nezávislých iniciativ. Na transparentu byl nápis: ‚Lopatu a potrestání StB‘ a uvedena jména 4 příslušníků z O-StB Děčín a S-StB Ústí nad Labem.“⁵²⁾

„Dne 25. 11. 1989 v době od 16.00 do 17.00 hod. telefonoval dvakrát do bytu příslušníka O-StB Jablonec n. Nisou neznámý muž, který prohlásil: ‚Už je všemu konec, dohráli jste‘.“⁵³⁾

Zdálo se, že situace se přitvrzuje: „Od 26. 11. 1989 jsou zjišťovány poznatky, že jednotlivé byty přisl. SNB jsou označovány křížem ve tvaru ‚x‘. Toto označení bylo zjištěno u přisl. bydlících v Ostravě a jejím okolí.“⁵⁴⁾ Obdobná zpráva přišla už dříve z Prahy: „Dne 23. 11. 1989 byl agenturním prostředkem II. S SNB získán zatím neověřený poznatek o tom, že mezi členy KSČ v Praze se šíří ‚fáma‘, podle které se v Praze vytvořily dvě skupiny osob, jejichž cílem je likvidovat komunisty. Jedna skupina má podle této informace typovat byty členů KSČ a na domovní zvonky lepit červené značky. Druhá skupina bude podle těchto značek vyhledávat jejich byty a likvidovat je.“⁵⁵⁾

Ve svodkách je věnována pozornost i dění na středních a základních školách, kam chodily děti příslušníků StB:

„Dne 24. 11. 1989 v gymnasiu na Koněvově ul. v Brně vykládal učitel HRSTKA, že v r. 1968 a v předcházejícím období se StB dopouštěla justičních vražd. Spoluzáci dcery příslušníka S-StB Brno Stanislava KLUSTA ji začali napadat slovně, že její otec je také státní zaměstnanec. Na pokyn otce opustila školu.“⁵⁶⁾ Nejpozoruhodnější je však záznam o tom, jak třídní boj dorazil až na základní školu:

„Dne 28. 11. 1989 došlo o přestávce školního vyučování v 7. třídě 26. základní školy v Ústí n. L. – Severní Terasa k verbálnímu a posléze i fyzickému útoku na děti dvou příslušníků SNB, zařazených na KS-SNB Ústí nad Labem. Nejprve dva spoluzáci, kteří spor vyvolali, slovně napadali svého spolužáka, že nosí tesilové kalhoty jako JAKEŠ, které se mu snažili stáhnout. Následně byl urážlivě osočován, že jeho otec chodí na náměstí rozhánět a mlátit lidi obuškem. Při nastalé rvačce se jej zastala spolužačka, která byla rovněž fyzicky napadena. Incident se obešel bez zranění. Následně jeden z iniciátorů roztrhal svůj pionýrský průkaz se slovy ‚Vy komouši‘. Iniciátory byli Martin M /.../ a Radim S/.../.

Opatření: Informován náměstek MV ČSSR.“⁵⁷⁾ /!/
 * * *

Listopad '89 začal studentským a hereckým protestem, ovšem záhy se stal věcí skutečně „všelidovou“ (abychom použili „zkompromitované“ slovo). Jak propastně rozdílné však bylo přihlásit se k požadavkům Občanského fóra pro studenta VŠ na jedné straně a na opačném pólu pro příslušníka ozbrojených sil! Pokud se některý důstojník ČSLA či Bezpečnosti podepsal pod opoziční dokument v období do půlky prosince, hodně riskoval; pokud hned v prvním týdnu listopadových demonstrací, pak projevil odvahu hodnou úcty. Neboť ozbrojené síly byly skutečně „pěstmi dělnické třídy“ a nikdo nevěděl, kdy komunisté své pěsti zatnou. V denních situačních zprávách se objevuje poměrně málo zmínek o takovémto opozičním směřování vo-

jáků a policistů. Důvodem zřejmě bude, že těchto „zrádců věci socialismu“ bylo velmi málo, ale byli:

„...Dle zjištění se k některým požadavkům připojilo i několik příslušníků SNB v různých okresech. O situaci byl informován náčelník KS SNB Ústí n. L. a bude řešena dne 27. 11. 1989. Bude informován 1. náměstek MV ČSSR.“⁵⁸⁾

* * *

V prvních dnech po 17. listopadu se komunistům – s výjimkou Prahy – poměrně dařilo omezit protesty jen na školy a umělecké prostředí. V DSZ ze všech krajů figurují záznamy o tom, odkud odevšad byli vyvedeni studenti a herci, kteří chtěli k dělníkům promlouvat a přesvědčovat je. Ještě na konci prvního krizového týdne může Hlavní správa kontrarozvědky spokojeně hlásit:

„...Bylo zjištěno, že se do stávky nezapojují velké a pro národní hospodářství klíčové objekty... V zemědělských podnicích ve srovnání s průmyslovými nebyl ani v jednom případě získán poznatek o připojení ke generální stávce.“⁵⁹⁾

V Praze ovšem zněla hlášení StB jinak:

„...V současné době se v ČSSR k výzvě studentů připojilo asi 500 podniků, ve kterých byly, nebo jsou zakládány stávkové výbory nebo výbory ‚Občanského fóra‘, jejichž činnost je vzájemně řízena. V Praze, kde se k výzvě, uskutečnit generální stávku, připojilo asi 80 % podniků, byl vytvořen za tím účelem koordinační stávkový výbor pro vědecké a výzkumné ústavy.“⁶⁰⁾

Ovšem demonstrace na Letné přenášené televizí a následná generální stávka znamenaly zlom i v dalších a vzdálenějších místech republiky. „...Od 12.00 do 14.00 hod. proběhla na celém území Jihočeského kraje různou formou generální stávka v řadě rozhodujících podniků,“⁶¹⁾ hlásili například z Českých Budějovic. Během čtrnácti dnů měla svá Občanská fóra většina podniků v zemi. Včetně takových bašt komunistů, jako byly ostravské doly: „...V současné době je na Dole Jan Šverma pol. situace velmi složitá, na které se značnou měrou podílelo vedení podniku, které v rámci zamezení dvouhodinové stávky dne 27. 11. 1989 dalo příkaz k vypnutí el. energie pro těžní věže. Tím byl od 12 – 14.00 hod. zamezen výjezd horníků z podzemních pracovišť. Toto rozhodnutí bylo údajně provedeno asi na 10-ti dolech a vyvolalo velkou vlnu odporu a stupňující se agresivity, která je zaměřena proti všem členům a funk. KSČ... pokud bude v budoucnu vyhlášena nějaká stávka, horníci budou stávkovat celý den a nenastoupí do zaměstnání, aby se neopakovala obdobná situace.“⁶²⁾

* * *

Bývalo zaběhaným zvykem KSČ a její mašinerie vidět v každém sebemenším projevu nespokojenosti staré známé „rozvraceče“ a především „prodlouženou ruku Západu“, Chartu. Náš pracující lid jde přece s námi, věděli soudruzi, to jen pár zaprodanců placených jidášskými

markami a dolary nepřestává štěkat. Podle tohoto vzoru (nanejvýš s připojenou větíčkou o „pomýlených“ či „zmatených“ dalších účastnících) se také psalo v případech všech předchozích manifestací a protestů. Nicméně listopad '89 byl jiný: vyrojila se spousta nových, neznámých lidí, kteří se postavili do čela stávek, demonstrací, protestů.

S jistou licencí by šlo říci, že i komunisty i opozici vývoj do značné míry zaskočil. KSČ i Charta byly navyklé vést svou politickou debatu (jakkoli podivné nám toto slovo připadá, vzpomeneme-li věznění a perzekuce) takřka samy mezi sebou. Lid, o němž byla neustále řeč, se do jejich sporu pramálo míchal; zajímaly ho jeho chaty, auta, dovolené, přesčas a melouchy. Pak najednou přišel listopad roku 1989 a nejpasivnější národ ve střední Evropě projevil pozoruhodnou dávku aktivity.

Opozice byla na tento osudový okamžik připravena přece jen lépe než strana; nikdy totiž nebyla zcela jednotná, představovala spíš značně nesourodou masu zahnanou do kouta společným protivníkem. Pro KSČ byla však tato situace pohromou. Místo jednoho dávno známého oponenta tu byly stovky, tisíce nových jmen. Jedním z hlavních měřítek kvality práce StB v onom čase by měla být právě schopnost tajné policie analyzovat složení nového soupeře. Pokud chtěla dál všude a za vším vidět jen Chartu, zůstávala ve svém domě iluzí. Takto například posuzovala pražská StB studentskou stávku:

„...Také na DAMU probíhají stále různé schůze a shromáždění, které tam organizuje tzv. koordinační stávkový výbor mající kontakty a vliv na všechny vysoké a někdy i střední školy. Tento koordinační výbor vlastně vznikl z popudu Václava BENDY...“⁶³⁾

Denní situační zprávy sice popisují zapojení V. Bedy do přípravy 17. listopadu, nicméně formulace, že koordinační výbor studentů „vznikl z popudu Václava Bedy“, svědčí o tom, že StB za vším chtěla vidět chartisty. Že by se k odporu vzmohly i jiné vrstvy obyvatelstva, bylo pro ně těžko pochopitelné. Pracovníci StB už těžko vnímají realitu. Znovu Praha:

„...Z uvedeného je zřejmé, že jednání nelegálních i nově zformovaných struktur měla daleko zásadnější význam než akce, které probíhaly ‚na ulici‘. Ty měly patrně jen ten význam, že při nich byla publikována hesla např. ‚Pryč s KSČ‘, ‚Demisi‘, ‚Ať žije Havel‘ aj., tak jak jsou uvedena v příloze. Dále měly tyto akce zřejmě aktivizovat vysokoškoláky, ostatní mládež a pracovníky z oblasti kultury k práci v těchto nově zformovaných strukturách.“⁶⁴⁾

Pokud si analytik StB skutečně myslel, že prohlášení opozice „měla daleko zásadnější význam“ než „ulice“, pak vůbec nepochopil, v čem spočívala změna situace. Nicméně tento pohled na realitu skrze osvědčená schémata nebyl všudypřítomný. Například v Ostravě viděli situaci jinak:

„...Nepovoleného shromáždění se zúčastnilo asi 500 mladých lidí, bez větší účasti představitelů nezávislých iniciativ. Někteří jedinci z řad signatářů CH-77, HOSu, SPUSy a NMS, jmenovitě ŠULÁK, FIEDOR,

KRÁL a další, se uvedeného shromáždění pasivně zúčastnili a neměli na průběh a činnost shromážděných osob žádný vliv.“⁶⁵⁾

Opozici, přinejmenším její část, navyklou, že lidé mlčí, ať se děje cokoli, vývoj událostí také překvapil. Nasvědčuje tomu například věta z denní svodky StB v Ústí nad Labem: „...Z uvedených informací je zřejmé, že vedle mluvčích z předchozích dnů se stále více aktivizují a zapojují do diskuse signatáři CH-77.“⁶⁶⁾

* * *

Poměrně málo se v DSZ objevují informace o chybách opozice a jejich nedostacích. Přitom využít chyb OF byla jediná schůdná cesta, jak mohla KSČ ještě něco zachránit. Neboť po hlasu shůry, který by jim řekl, co a jak mají dělat, volaly nejen stranické a státní orgány (viz dále), ale i mnohé čerstvě vzniklé „protistátní struktury“:

„...OF Chrudim si stěžuje na nedostatečnou podporu jejich hnutí v Chrudimi s tím, že jim chybějí stávkové výbory a že mají obavy, že se do pondělí neudrží. OV KSČ v Chrudimi vyvíjí značnou aktivitu v narušování činnosti OF, takže by bylo zapotřebí, aby pražské OF vyslalo do Chrudimi pomoc... Zástupce OF v Ostravě BOBEK oznámil pražskému OF, že u nich dochází k rozkladu, protože neexistuje koncepce, perspektiva apod. Potřebovali by urychleně, aby někdo z Prahy přijel a celou záležitost týkající se OF vysvětlil.“⁶⁷⁾

Zdá se, že pohled na listopad '89, točící se jenom kolem Laterny magiky (sídla koordinačního centra OF) a pražských vysokých škol, postrádá mnoho detailů. Teprve vykreslením situace v okresech (kde mnohdy skoro nikdo nevěděl, co dělat a ke komu se přidat) dostává tento zlomový čas věrohodnější obrysy. Faktem zůstává, že OF vyhrálo i díky vysílání tisíců aktivistů (hlavně studentů a herců) z hlavního města do všech koutů země. (Doufejme, že i do Ostravy někdo přijel a „celou záležitost týkající se OF vysvětlil“...)

* * *

Úsloví „Nepřijít někomu na jméno“ dovedla komunistická propaganda k dokonalosti. V Rudém právu se nepsalo o Chartě 77, ale o tzv. „chartě“. Obdobně nikoli Václav Havel, Petr Uhl nebo Václav Benda, jenom různí Havlové, různí Uhlové, různí Bendové. Ačkoli terminologie se od ztroskotanců a samozvanců z roku 1977 koncem osmdesátých let poněkud zmírnila, ještě v roce 1989 u nás – alespoň z pohledu oficiálního tisku, televize a rozhlasu – nebyla opozice, nýbrž „skupinky tak zvané opozice“, případně „někteří nespokojenci“.

Tyto jazykové směrnice tvořily ovšem součást širšího celku, jenž kromě komunistické novořeči zahrnoval mnohem více direktiv: nejen předepisoval občanům, jak mají jednotlivým věcem a jevům říkat, určoval jim také, co mají vidět a co ne. Celé oblasti společenského života i každodenní reality zkrátka neexistovaly; nebyla emigrace (leđa ze Západu k nám – třeba Dean Reed), nebyl černý trh (nanejvýš ne-

dostatky v zásobování), nebyl žádný důvod k nespokojenosti (maximálně semtam drobné nešvary).

Dnes nám může připadat podružné, jaká stylistická znaménka tajná policie používala. Jenže právě v těchto detailech je dobře vidět, že ideologické vymezení práce kontrarozvědky s sebou automaticky neslo i komplikace, které se v normálních službách obvykle nevyskytují.⁶⁸⁾ Neboť socialismus se specializoval na drobné náznaky a čtení mezi řádky; i běžné fráze či slovní obraty mohly nést významové odstíny a konotace.

Velké problémy mělo vedení StB například s pojmenováním Občanského fóra. Bezprostředně po svém založení bylo OF ve svodkách StB skloňováno podle vzoru tzv. „charta“, například „se za ‚občanské fórum‘ zúčastnil“⁶⁹⁾, v lepším případě bez uvozovek, ale s malým „o“: „...nově vytvořené občanské fórum“⁷⁰⁾. I variantu bez uvozovek a s velkým „O“, ovšem s výrazným tzv., lze najít: „Tzv. Občanské fórum.“⁷¹⁾ Podobně dopadli i jednotliví představitelé OF, od nejznámějších po místní: „...informoval tzv. ‚mluvčí‘ n. p. Konstruktiva...“⁷²⁾ K tomu, aby analytik StB nepřičítal nově vznikajícím funkcím uvozovky, nepomohlo být ani zástupcem, kterého by nakrásně přijal sám federální premiér: „...bylo nyní po jednání ‚zástupců‘ různých tzv. občanských iniciativ s předsedou vlády ČSSR zaznamenáno určité ochlazení vztahu k herci J. BARTOŠKOVI ...“⁷³⁾. Ostatně i samotný premiér se brzy ocitl v uvozovkách: „...BENDA řekl, že je nyní nutné přinutit ‚ADAMCE‘, aby zbavil komunisty moci...“⁷⁴⁾ Samozřejmě, i dialog byl krajně podezřelý, proto v uvozovkách: „...nyní nejaktivnější ‚občanské fórum‘ se již nechce spokojit s nějakým ‚dialogem‘...“⁷⁵⁾ „...obsahem jednání je ‚dialog‘ s vedením PF.“⁷⁶⁾ Stejně tak různé dokumenty, jež mohly překážet, patřily do uvozovek: „...soustředěny archivní materiály z let 1968-1969 a další ‚důležité písemnosti‘.“⁷⁷⁾ A nakonec už neprošli ani občané: „...setkání Waltera KOMÁRKA s ‚občany‘ ve sportovní hale PKOJF...“⁷⁸⁾

Jinou možností bylo použít zlehčující slůvka, nejoblíbenějším z nich se stalo „někteří“: „...Dne 23. 11. 1989 se ve všech okresech kraje uskutečnily protestní demonstrace vysokoškolské mládeže a některých pracujících.“⁷⁹⁾ A protože o naše pracující nám jde především, svedeme vinu za jejich stávkou na někoho jiného: „...podporu stávky v Řempe Pardubice vyprovokovali pražští herci STAŠOVÁ a PRACHAR...“⁸⁰⁾ Hle, síla umění.

Neuvádíme tento výčet proto, abychom se posmívali; jde nám o ilustraci bezradnosti, s níž StB reagovala na stav, k němuž nikdy nemělo dojít. V situaci, kdy statisíce lidí náhle otevřeně vyjadřovaly své politické postoje, najednou chyběly nejen možnosti represivní akce (kromě vojenského zásahu), ale i jasná představa o tom, co se děje, pevné měřítko hodnot a tomu odpovídající názvosloví. Výsledkem pak bylo, že takřka současně se ve svodkách StB objevuje zmínka o politických vězňích bez jakýchkoli zlehčení typu „tak zvaní“ či „údajní“ („...požadavek na... propuštění všech zadržovaných osob a všech politic-

kých vězňů...⁸¹⁾), ale zároveň tu zůstává i důvěrně známá nota: „...V prostředí zpolitizovaných kriminálních živlů sdružujících se v uskupení vystupujícím na veřejnosti pod názvem Mírový klub Johna LENNONA (MkJL) je současný vnitropolitický vývoj v ČSSR hodnocen jako zdrcující převaha ‚vlastenců‘, kterým se podařilo, aby čelní představitelé státu byli donuceni k ústupkům.“⁸²⁾

* * *

Paradoxní stránkou stranických direktiv bylo, že nikdy přesně nelyžovaly, co je a co není socialistické. Předpokládalo se jaksi samo sebou, že každý správný soudruh vycítí, co má jak hodnotit. To ovšem v čase společenského pohybu muselo vést k jistému zmatení pojmů. Zatímco například pro většinu správ StB bylo skandování hesel na svolávaných demonstracích jasně protisocialistické, StB Ostrava referovala s klidem:

„...Průběh shromáždění byl prokládán nezávadnými hesly: ‚Svobodu, svobodu‘, ‚Chceme reformy‘, ‚Dialog‘, ‚Pusťte Uhla‘, ‚Potrestat, hanba, hanba‘. Vyloženě protisocialistická hesla a výkřiky nebyly zjištěny.“⁸³⁾

Ostatně, zanedlouho už zmatek v pojmech dosáhl docela humorné úrovně:

„Na Žižkově nám. v Č. Budějovicích od 16.00 – 17.30 hod. proběhlo studenty organizované povolené shromáždění protispolečenského charakteru.“⁸⁴⁾

Dalším projevem stranických jazykových směrnic bylo, že slovo „kapitalismus“ se používalo výhradně ve spojitosti se západními zeměmi; u nás nic takového nepřipadalo v úvahu. Snad ještě nějaká „reforma“ nebo „přestavba“ by se snesla, ovšem kapitalismus ne. Výsledkem tak bylo podivně jinotajné informování: „Skupina ekonomů české Friedmanovské školy jako např. ing. KLAUS, ing. DLOUHÝ a další pracují již týden plně ve službách Občanského fóra na jeho ekonomickém programu. Z informací dostupných OBRODĚ o charakteru tohoto ekonomického programu vyplývá jednoznačné hodnocení, že se bude jednat o tvrdě voluntaristický, v žádném případě ne socialistický program.“⁸⁵⁾ Pánové Klaus a Dlouhý zřejmě netušili, že plánují vybudovat v ČSSR voluntarismus.

Krom stíhání antisocialistických živlů zahrnovala práce Státní bezpečnosti také informování nejvyšších představitelů strany a státu. A právě tady stála StB před neustálým dilematem: má vůbec referovat o nepříznivých jevech, či dokonce přímo pojmenovat celkovou situaci jako krizi systému? Nebo raději pouze předstírat, že se nic zvláštního neděje, být jakýmsi interním Rudým právem, jen trochu pravdivějším a lépe informovaným?

Nikomu se nechce být poslem špatných zpráv.⁸⁶⁾ Státní bezpečnost podléhala KSČ jak z hlediska zákonů (neboť celý stát tu byl druhý, až po straně), tak z hlediska personálního. Význam toho, že všichni funkcionáři StB podléhali schválení příslušným výborem KSČ (počínaje

nomenklaturou ÚV KSČ v případě nejvyšších hodnostářů vnitra a konče nomenklaturou krajských a okresních výborů KSČ pro nižší velitele), nelze vůbec podceňovat. Naopak. Ať už se důstojníci StB tvářili jako sebevětší profesionálové, byli naprosto existenčně závislí na partajní byrokracii. Nejsmutnější, leč zároveň nejsměšnější ilustrací toho, kam až devótnost StB někdy došla, lze najít v hlášení II. správy ze dne 27. listopadu 1989: „...Mezi studenty /FF UK a MFF UK Praha – aut./ má plnou podporu nový generální tajemník ÚV KSČ s. URBÁNEK, od kterého očekávají radikální změny a smetení ‚prohnilého‘ aparátu, včetně zkorumpovaných a zdiskreditovaných hospodářských pracovníků ve všech sférách života společnosti.“⁸⁷⁾ Pochopitelně, že tato zpráva mířila přímo na stůl nového nejvyššího soudruha. Je nesmírně zajímavá hned z několika důvodů. Jednak ukazuje, jak snadno StB vytvářela své dezinformace smícháním pravdivého údaje (názor studentů na situaci v zemi) s naprostou lží (plná podpora studentů s. Urbánkovi). Zároveň však ukazuje, jak ten, kdo tvoří hlavní či přímo výsadní zdroj zpráv, může informovaným (tedy nadřízeným) snadno manipulovat: citovaný text nejen informuje, ale zároveň už i *doporučuje*, co dál. Pikantní ovšem je, že ani 27. listopadu, v den generální stávky, tři dny po pádu Jakešova předsednictva ÚV KSČ a bezprostředně po dvou masových demonstracích na Letné, neopomněli analytici FMV dát *prohnilý* aparát do uvozovek.

Stojí za pozornost, že podobně opatrně a po špičkách přistupovala StB leckdy i k neúspěchům a trapasům zcela bezvýznamných partajních nul: „...Vyostřený charakter mělo shromáždění v Litoměřicích, kde došlo k ‚vypískání‘ zástupce OV KSČ.“⁸⁸⁾ Státní bezpečnost se neodvažovala říct pravdu bez příkras a uvozovek ani okresnímu funkcionáři?

V protikladu k tomu lze ovšem najít i kritické názory, byť zahalené do opatrnějších formulací typu *říká se, že* „... někteří lidé poukazují na akční neschopnost KSČ, která prakticky vůbec nebojuje a nechá na sebe házet špinu. Příčinu vidí ve špatné kádrové práci, kdy vedoucí místa ve straně zastávají neschopní lidé, kteří dovedou vystupovat na stranických jednáních, kde mají předem všechno připravené. Pokud však mají předstoupit před nepřátele a obhajovat politiku strany, tak se projeví jejich neschopnost. Takto jsou hodnoceni i představitelé Sm. kraje.“⁸⁹⁾

U řady zpráv II. správy (nikoli však u DSZ z krajů) se v rozdělovníku objevuje poznámka „pouze s. ministru vnitra ČSSR“. Týká se například objektivních rozborů situace uvnitř opozice (pokud nebyly psané v ideologickém mustru, zmíněném výše), jako je následující analýza rozporů mezi Občanským fórem (především Obrodou) a Československou demokratickou iniciativou:

„...Navíc mezi ČsDI a HAVLEM panují značné názorové rozdíly pramenící z toho, že ČsDI je politickou stranou s vlastní vnitřní strukturou, kdežto Občanské fórum zatím žádnou hierarchii nevytváří. ČsDI... je přesvědčena o svém vítězství...“⁹⁰⁾ Tímto závěrem končily

i zprávy dotýkající se možných rozporů uvnitř vedení KSČ či návratu bývalých vysokých představitelů ÚV, především Lubomíra Štrougala. Můžeme se jen dohadovat, proč si generální tajemník Jakeš neměl přecíst třeba toto:

„...BOK KASKU informoval, že se od jednoho exkomunisty dozvěděl, že ŠTROUGAL kontaktuje některé členy ÚV KSČ, kteří jsou připraveni donutit k odchodu funkcionáře ÚV, kteří jsou odpovědní za neřešení předchozích problémů, na jejichž základě došlo k současné situaci. Konkrétně hovořil o ss. JAKEŠOVI, ŠTĚPÁNOVI a lidech BILAKOVA typu.“⁹¹⁾

Obdobně končila i zpráva o opakovaných návštěvách Lubomíra Štrougala v Prognostickém ústavu ČSAV a jeho jednáních s ředitelem Waltrem Komárkem.⁹²⁾

Také informace o snaze opozice dosáhnout zrušení Lidových milicí, považovaných za protiústavní, nebyly Státní bezpečností předávány vedení strany přímo v DSZ, ačkoli přitom LM byly ozbrojenou silou KSČ.⁹³⁾

* * *

Socialismus fungoval na povel. Co nebylo přikázáno (a pak ještě mnohokrát překontrolováno), to se většinou neudělalo. Tudíž jakmile nejvyšší vedení nevydalo žádný pokyn, celá státní mašinérie zůstala v nejistotě a zmateném klidu. Snad nejlépe vystihuje situaci hlášení z ministerstva školství:

„Na MŠMT ČSR se množí telefonáty od jednotlivých pedagogických pracovníků z vysokých a středních škol, kteří se dožadují konkrétní informace o tom, jakým způsobem mají vystupovat při diskusích se studenty a jak motivovat odpovědi na dané dotazy. Dožadují se konkrétních pokynů ze strany nadřízených orgánů všech stupňů.“⁹⁴⁾

Dožadovali se konkrétních pokynů ze strany nadřízených orgánů všech stupňů... V této větě je veškerá bída socialismu i klíč k 17. listopadu 1989.

Jenomže strana neřekla tak ani tak; navzdory všem stále úpěnlivějším prosbám. Takto například vypadala situace v resortu zahraničního obchodu:

„...Na 5. odboru FMZO je vedení strany a státu kritizováno za to, že adekvátním způsobem nereaguje na současnou situaci, což oslabuje autoritu KSČ. Pracovníci Odboru ochrany a obrany Ústřední celní správy FMZO vyslovují souhlas se zákrokem SNB dne 17. 11. 1989 a diví se, že přes to, že demonstranti vykřikují každý den protistátní hesla, Bezpečnost proti nim již nezasahuje. Při shromáždění příslušníků **LM z jednotky v a. s. Chemapol** /zdůraznil – red./ na dotaz, zda by byli ochotni „jít do ulic se zbraní a v případě potřeby ji použít“, dali všichni přítomní kladnou odpověď.“⁹⁵⁾

Znovu a znovu StB nepřímou vyzývala své nadřízené, aby už konečně řekli jasné slovo. Rozhodně tu nešlo o nějakou svévolnou reprodukci či zkreslení ze strany Bezpečnosti; naopak, v tomto konkrétním pří-

padě dostála své povinnosti informovat poctivě o situaci. Chyba nebyla v předkladateli zpráv, ale ve čtenářích. Jakeš a jeho druzi zkrátka nechtěli slyšet. Volání po jasném slově přitom nabývalo na mohutnosti:

„...Je také poukazováno na nedostatečnou informovanost po stranické linii a nejednotnost informací ve sdělovacích prostředcích. ÚV KSČ ‚mlčí‘ a veškerá zodpovědnost zůstala na ZO KSČ. Tyto hlasy se vyskytly zejména na výstavbě JE Temelín, GAMA Č. Budějovice... VCHZ Semtín... VÚ palivoenergetického komplexu Ostrava...“⁹⁶⁾

Právě přenesení (či v tomto případě spíš „přehození“) zodpovědnosti na nižší stranické orgány bylo nejzjevnější ukázkou totální bezradnosti KSČ. Zásady leninského centralismu něco takového neznaly.

„Mezi občanskou veřejností a zejména členy strany jsou zjišťovány projevy nespokojenosti s činností OV KSČ Most, který není schopen zorganizovat jakoukoli akci k eliminaci současné aktivity občanských fór. Na konkrétních příkladech je poukazováno, že celá řada podniků na Mostecku vlastní kvalitní rozmnožovací techniku, která však vůbec není využívána k vyhotovení materiálů na podporu nového vedení ÚV KSČ. Zároveň je kritizována pasivita lektorského aparátu i celého vedení OV KSČ Most, které vlastně vytváří podmínky k činnosti OF...“⁹⁷⁾

„...Této situaci nahrává také postoj ved. prac. Čs. televize Ostrava, kteří od vzniku stud. nepokojů mezi pracovníky nechodí...“⁹⁸⁾

„...Nerozhodnost a pasivita stranického aparátu a vlády může dojít tak daleko, že v případě, že do 27.11.1989 nebude z jejich strany zaujmout jasný a nekompromisní postoj, připojí se řada ekonomických objektů a podniků, dosud váhajících, k účasti na generální stávce...“⁹⁹⁾ volalo Brno.

„...Na ministerstvu zemědělství a výživy ČSR převážná většina pracovníků očekává, kdy už konečně vrcholný stranický orgán začne provádět nezbytná opatření. Je kritizováno, že v době, kdy jsou v ulicích statisíce lidí a členové strany začínají pocívat počátky persekucí, jedná s. Jakeš s vedením SČSP a řeší se věci, které by měly ustoupit zásadním řešením. Většině pracovníků je jasné, že pod hesly demokracie jde o boj o faktickou moc. Všeobecně je vedení KSČ odsuzováno za neofenzivní přístup.“¹⁰⁰⁾

Jenomže zatímco zemí šly dějiny, předsednictvo ÚV KSČ v kancelářích kontemplovalo bůhví o čem. Jak reagoval na vybraném stranickém aktivu Jan Fojtík, jeden z nejvyšších funkcionářů KSČ, předseda ideologické komise ÚV KSČ a vrchní dohlížitel nad masmédií, dokládá následující zápis:

„Dne 22. 11. 1989 byla uskutečněna porada předsedů ZO KSČ ze sdělovacích prostředků na ÚV KSČ u tajemníka FOJTÍKA, které se zúčastnilo cca 30 členů KSČ (tisk, rozhlas, televize). Na poradě byla hodnocena současná politická situace v ČSSR a úloha sdělovacích prostředků. Na této poradě sdělil mimo jiné s. FOJTÍK, že ‚on sám neví, co má dělat, a kdyby ho soudruzi požádali, tak odejde z funkce

tajemníka'. Toto stanovisko vyvolalo značný rozruch mezi přítomnými, neboť bylo očekáváno ze strany s. FOJTÍKA zásadní stanovisko, jakým způsobem mají sdělovací prostředky v současné době postupovat.“¹⁰¹⁾

Je asi logické, že tuto zprávu opatřil analytik II. správy StB rozdělovníkem: „pouze s. ministru“. Ovšem mnohem symboličtější je drobná úprava textu, napsaná týmž psacím strojem: zatímco z analytiky 12. odboru přišla zpráva s dovětkem „poznatek... je hodnocen jako seriózní, lze jej využít v informačním toku FMV“, o stupeň výš kdosi ke slůvku „lze“ přifuknul předponu „ne“.

Pokud ani tak závažné informace, jakými bylo Fojtíkovo přiznání nemohoucnosti, nesměřovaly na stůl generálního tajemníka, pak tím StB vlastně přiznávala, že narazila na svůj strop.

Hranice možností

Mezi detaily, které čtenáře listopadových DSZ doslova udeří do očí, patří mimořádná míra nepřesnosti a nejasnosti při citování jmen či zjišťování totožnosti účastníků. Řečeno hantýrkou StB, je zde příliš mnoho *neustanovených osob*. Zdá se, že lidská, profesní i technická kapacita Státní bezpečnosti léty pohodlného života velmi zastarala. StB měla svůj okruh „starých známých“, o nichž věděla první poslední: lidé okolo Charty 77 a dalších opozičních uskupení, funkcionáři církví a podobně. Těchto pár tisíc lidí (z nichž navíc jen zlomek vyvíjel skutečně nebezpečnou činnost) dokázala mít více méně pod kontrolou. S čím však naprosto nepočítala, že se k „aktivním nepřátelům státu“ ze dne na den přidají desetitisíce obyvatel a další statisíce přijdou na nepovolené demonstrace.

Výsledkem byl nutně celkový pokles kvality informací: zprávy z „nepřátelského prostředí“ si samozřejmě zachovaly poměrnou přesnost, ovšem údaje z nově vzniklých „nelegálních struktur“ (vysoké školy, divadla, stávkové výbory podniků a institucí) byly často na hranici drbu. Navíc, a to je z hlediska práce zpravodajské služby velmi závažjší, mnohdy chyběla jakákoli konkrétní jména: „...nejaktivnější je studentka DAMÚ Lenka a student FF UK (budou zjištěni)“¹⁰²⁾, „...v muzeu ve Vlašimi...8 neustanovených mladých lidí“¹⁰³⁾, v Jindřichově Hradci hovořili k dvěma tisícovkám osob „...neustanovení herci z jihočeského kraje“¹⁰⁴⁾ a v Táboře ke třem tisícům „...neustanovená herečka z Prahy“¹⁰⁵⁾. Jak vidno, kromě tváří z televizní obrazovky a zavedených opozičníků se příslušníci StB orientovali v záplavě nových jmen velmi špatně: „...Eva ŠTOLBOVÁ hodnotila společně s dvěma dalšími neustanovenými aktivistkami nelegálních struktur...“¹⁰⁶⁾, vůdčí osobností OF v Českých Budějovicích je „...dr. MLČOCH a dr. PROKOP a ještě jedna osoba oslovovaná doktor.“¹⁰⁷⁾

StB často projevovala pozoruhodnou neurčitost i u významnějších, snadno zjištitelných osob. Například v seznamu nově založené akční

komise OF se vedle Havla, Vondry, Rumla, Křížana a dalších ocitl i „...zatím neztotožněný pracovník ČSAV...“¹⁰⁸⁾

Mnohdy šlo ze strany příslušníků StB snad o naprostou neschopnost (?) – například když z demonstrace na Václavském náměstí 21. listopadu referovali, že kromě dalších zde „...vystoupil zástupce horníků (jméno a revír se nepodařilo zachytit)“.¹⁰⁹⁾ Zde se dokonale ukázalo, že Státní bezpečnost nemohla ani neuměla nahradit svobodný tisk. Řadoví novináři si takovou „neznalost“ nemohli dovolit. Proto se také druhý den lidé v novinách dočetli, že šlo o horníka M. Hrušku, předáka dolu v Malých Svatoňovicích.¹¹⁰⁾

Podobným profesním selháním služeb StB je i věta: „...Vystoupil zde bývalý první náměstek ministra kultury z r. 1968, který nebyl ustanoven...“¹¹¹⁾ A zcela neuvěřitelně pak již vypadá následující zpráva, přicházející z pražského odboru StB, jenž měl v popisu práce „kontra-rozvědnou ochranu stran Národní fronty“: Takto se vyjádřil „...předseda měst. výboru ČSS, jehož jméno nebylo zjištěno...“¹¹²⁾ Tady už není co dodat.

* * *

Příliš mnoho nepřátel, příliš mnoho novinářů – a příliš málo agentů. Noční můrou muselo pro StB zcela jistě být, že rapidně ztrácela přehled o pohybu zahraničních novinářů: „...V budově FFUK je zřízeno tiskové středisko, do něhož se v 8.30 dostavili blíže neustanovení novináři z Velké Británie...“¹¹³⁾ „...Na Václavském náměstí bylo v tuto dobu (16.00 hod.) již přes 100 000 lidí a další neustále přibývali. V jeho centru se také sešly blíže neidentifikovatelné televiz. štáby...“¹¹⁴⁾ Není divu – už 23. listopadu bylo podle hlášení StB ubytováno v různých hotelích v Praze „...celkem 97 zahraničních novinářů, z celkem 15ti KS...“¹¹⁵⁾

Příjezd velkého množství západních žurnalistů mimo jiné znamenal, že už nebylo možné kontrolovat všechny odesílané informace:

„...K tomu bylo zjištěno, že se jedná o televizní štáb americké společnosti ABC, který akreditoval v ČSSR dvacet svých pracovníků... Účelem přítomnosti uvedeného štábu je získávat vlastní informace natočené vlastními kapacitami a odvysílané vlastními prostředky. K dispozici mají vysílací vůz propašovaný do ČSSR, který umožňuje prostřednictvím napojení na satelit odvysílat natočené reportáže bez jakékoli kontroly ze strany čs. SPOJů a ČST.“¹¹⁶⁾

Do ČSSR dorazil informační věk.

* * *

Během listopadu a prosince 1989 se plně projevilo zastarání agenturní sítě StB. To už nebyla ona síla, která v 50. letech či v počátcích normalizace měla oči i uši takřka všude; spolupracovníci StB sice stále ještě mohli referovat o takřka jakékoli oblasti společenského života, chyběli však tam, kde jich bylo z hlediska situace nejvíce zapotřebí.

Tak například referát o poměrech na VŠ pedagogické a VŠZ v Čes-

kých Budějovicích mj. uvádí: „...Stávka studentů je řízena stávkovým výborem za přímé účasti studentů DAMU z Prahy...“¹¹⁷⁾ Ve skutečnosti na DAMU v pražské Řetězové ulici sídlil celostátní studentský koordinační výbor, což rozhodně není totéž.

Nedostatek agentů „v nepřátelském prostředí“ (rozuměj: „nově vytvořená opozice“) byl hlavním důvodem, proč jsou zprávy ze škol, divadel a závodů mnohdy kusé, nepřesné a bez konkrétních jmen. Kapacitní možnosti „ustanovky“ StB byly velmi brzy vyčerpány, navíc se společnost rychle radikalizovala a znemožňovala mnohé, co StB před listopadem mohla běžně dělat: „...Je podezření, že osoby s nepřátelskými názory organizovaly odposlouchávání telef. hovorů prorektora s. SAVÁKA a pracovníka kádrového útvaru s. HOLISE. Studenti informují o pohybu příslušníků StB po fakultách a rektorátě, vyslovují požadavky, aby jim v tom bylo zamezeno, zjišťují styky příslušníků StB s pracovníky rektorátu...“¹¹⁸⁾

Zkrátka, už nestačilo zajít někam do podniku či školy a blýsknout průkazem; naopak, bylo třeba najít nové možnosti získávání informací. Ty se ovšem v „normálních“ podmínkách budují měsíce, spíše roky.

Ve svodce StB z 20. listopadu, věnované už hlavně 17. listopadu a jeho důsledkům, lze najít i zprávu, která rozhodně svým tvůrcům čest nedělá. Pojednává o situaci v Československé tiskové kanceláři a je slepencem starších informací, sesbíraných při vytěžování agentů v průběhu několika měsíců; obsahuje i takovýhle odstavec:

„...V redakci pro zahraničí ČTK vládne oportunistus, atmosféra je pravicově orientována a lze říci, že vedení redakce i výbor ZO KSC řešení situace nezvládá a jen přihlíží dalšímu vývoji. Pracovnice téže redakce Z/.../ A/.../ otevřeně vyhrožuje členům KSC šibenicemi, znevažuje vedoucí úlohu strany a hrubě napadá její vedoucí představitele. Její jednání je trpěno /.../ šéfredaktorem J/.../ B/.../, který nad ní drží ochrannou ruku... Poznatek byl získán Prameny č. 1 v průběhu měsíců září a listopad...“¹¹⁹⁾

Z uvedeného lze vyčíst leccos, ovšem jako podklad pro rozhodování nejvyššího státního vedení jsou údajné milostné poměry pracovníků ČTK poněkud chabým vodítkem. Informátorova zášť vůči kolegyni však upozorňuje na velmi důležitý bod práce s agenturou: vyhodnocování informací. Jsme všichni jenom lidé, a agenti nejsou o nic lepší než většina z nás. (Zdůrazňujeme, že máme na mysli pouze rozumové schopnosti a zdravý úsudek; o lidských kvalitách spolupracovníků StB zde není řeč.) Mají své lásky i nenávisti, své přednosti i slabiny. Úkolem řídicího orgánu je vědět o nich a při posuzování sděleného je brát v úvahu. Pokud se to při analytickém procesu nepovede, vypadá výsledek třeba takto (jde o zprávu ze zákulisí Československé strany socialistické, z 24. listopadu):

„...Z jiného pramene bylo zjištěno, že někteří funkcionáři s faktorem vzrůstající popularity jejich strany začínají spekulovat tak daleko, že již nehodlají útočit (v rámci diskuse k nové Ústavě) na princip vedoucí

úlohy strany, protože ‚si myslí, že by mohli již v dohledné době získat takovou členskou základnu, že se stanou nejsilnější politickou stranou‘. Takto se vyjádřil na schůzi ČSS obvodu Prahy 9 předseda městského výboru ČSS, jehož jméno nebylo zjištěno...¹²⁰⁾

Aniž bychom chtěli podceňovat ambice mnohých národněfrontovních politiků, kteří se po letech tichého přežívání náhle pasovali na odbojáře, představa klauzule o vedoucí úloze ČSS v Ústavě je poněkud divoká. Protože se podobné tvrzení už nikde jinde neobjevilo, lze soudit, že šlo buď o špatně pochopený vtíp, anebo o snahu agenta blýsknout se sólokaprem.

* * *

Padla zde dříve zmínka o „prvním dělnickém presidentovi“: a právě Gottwald, ač desítky let spolehlivě po smrti, pronikl v tomto období hned do několika DSZ v různých krajích:

„Dne 23. 11. 89 proběhly organizované manifestace k výročí narození Kl. Gottwalda s položením věnců v Kroměříži, ve Vyškově a Jihlavě... Manifestace proběhly bez negativních jevů a bez narušení klidu a pořádku.“¹²¹⁾

V jiném kraji však byly i reakce jiné; StB hlásí:

„V rámci Jihočeského kraje byly zjištěny další dva případy znehodnocení nových stokorunových bankovek. V prvním případě byla bankovka zajištěna na poště v Kaplici, okr. Č. Krumlov (nápis na portrétu K. GOTTWALDA ‚MASOVÝ VRAH‘), ve druhém případě byl výskyt stejné bankovky s nápisem ‚vrah‘ zjištěn na poště v Č. Krumlově.“¹²²⁾ Samozřejmě nechybí poznámka „Nezveřejňovat“. V těchto dvou krátkých zprávách je vystižena rozpolcenost socialistické reality. Kladení věnců k pomníku někoho, kdo je valnou částí společnosti vnímán jako zločinec, byl samozřejmě oblíbený komunistický „folklor“. Listopad '89 se udál jaksi nad plán, na konci velmi náročného roku. V listopadových DSZ Státní bezpečnosti ještě doznívá represe proti signatářům Několika vět, stejně jako pátrání po pachatelích, propichujících Gottwaldovy oči na nových stokorunách. Lidé se pomalu přestávali bát a StB měla stále více práce.

Naprostou novinkou pro příslušníky StB muselo být, že se opozice zaměřuje proti nim. Po čtyřicet let mohla tajná policie dělat takřka cokoli, chráněna stranou, anonymitou a strachem. V listopadu '89 přišla o všechno:

„...Dnes v 13.45 hod byl zaznamenán výskyt studentských hlídek před budovami SNB Praha 1 v Bartolomějské ulici... Na budově Zenitu... byl vylepen plakát s textem ‚Včera jste hlídali nás, dneska my vás‘... jeden člen hlídky fotografuje osoby vcházející a vycházející z budov SNB i osádky služebních vozů...“¹²³⁾

Udělat totéž před měsícem, skončili by všichni aktéři na Pankráci. Najednou je StB bezradná. Přitom ještě pár dnů předtím si věděla rady:

„...Dne 23. 11. 1989 byl předveden... JANEČEK Jan... student

UJEP Brno... Fotografoval hlídku VB jak odstraňovala tiskoviny s výzvou k dělníkům a prohlášení kardinála TOMÁŠKA... Vydal naexpozovaný film, potom propuštěn.¹²⁴⁾

Brzy už místo řešení situace přicházely jen stížnosti:

....Při provádění služby příslušníky SNB bylo zjištěno, že studenti provádí hlídání míst, kde jsou vylepovány plakáty a letáky, jsou známa SPZ civilních vozidel SNB a mnohdy jsou tato vozidla sledována při výkonu služby... noční služba příslušníků v automobilech je pod kontrolou aut s vysílačkami, zejména autotaxi a dispečerského vozu Dopravního podniku města Olomouc.¹²⁵⁾

Tady se dostáváme k dalšímu limitu možností StB: technické podmínky. Nešlo zdaleka jen o vysílačky, které mohli odposlouchávat i taxikáři; tím hlavním, co StB zcela podcenila, bylo rapidní rozšíření počítačů a počítačových tiskáren mezi občany. Společně s kopírkami (které si studenti, herci a občanská fóra ve svých školách, divadlech a podnicích rychle „přivlastnili“) a tisíci rukou, ochotných vyfukávat na psacích strojích všemožná prohlášení, se tato *masmédiá obyčejných lidí* stala zbraní, proti níž neexistovala obrana. Dále sem patří i omezené možnosti odposlechů (místností i telefonních linek) a kontroly pošty; to vše bylo dimenzováno na Chartu a spol. (tento okruh také bezchybně během listopadu pokrývalo), nikoli na řádově tisícovky aktivistů.

Do přehledu limitů, na něž StB narážela, patří i problém, s nímž se potýkají (mnohdy zřejmě v ještě větší míře) také tajné služby demokratických zemí: jak referovat nadřízeným o nelegálních či pochybných činnostech jich samých, případně jejich dětí, příbuzných a přátel. Například:

....Mezi tvůrčími pracovníky čs. filmu se vyskytl názor, že by měl být natočen film o řediteli Krátkého filmu s. JAKEŠOVI, v němž má být zdůrazněno, jakým způsobem prosazoval své zájmy prostřednictvím Krátkého filmu, z něhož si vytvořil cestovní kancelář. Nelze vyloučit další pokusy o natáčení filmů podobného charakteru, které by měly diskreditovat vedoucí funkcionáře, jak stranických /,/ tak státních orgánů...¹²⁶⁾ Pracovníci StB hned ke zprávě připojili opatrný dovětek: „Poznatek... je hodnocen jako seriózní a vzhledem k obsahu jej lze využít pouze k informaci ministra vnitra ČSSR, I. NMV ČSSR a gen. tajemníka ÚV KSČ s. JAKEŠE.“

Je ovšem třeba říci, že v souboru DSZ za toto sledované období tvoří zmínka o mladém Jakešovi naprostou výjimku; o korupci stranických kádrů a jejich chráněnců jinak nepadlo v hlášení StB ani slovo (nepočítáme-li slovní spojení „prohnilý“ aparát, citované výše). Ostatně, ani o neschopnosti a omezenosti vedoucích soudruhů se nemohlo psát přímo; v tomto směru si StB nedovolila nic víc, než předávat „nahoru“ názory obyvatelstva (viz výše) a seznamy hesel, skandovaných na demonstracích, například: „Nechceme Jakeše“, „Štěpán není člověk“, „Nechceme být kůl v plotě“ aj.¹²⁷⁾

Systémové chyby

Jak známo z matematiky i každodenního života, ne každá úloha má řešení. Zadání, jež StB dostala od stranického vedení v listopadu 1989, patřilo do této skupiny: StB měla být strážkyní socialismu, zároveň jí však v krizovém okamžiku nebylo přikázáno zasáhnout silou. Kvadratura kruhu. Socialismus šlo bránit, ovšem právě jen násilím – v lepším případě obsazením škol a rozehnaním demonstrací, v horším zatýkáním. Takový rozkaz nikdy nepřišel; jako by Jakeš a jeho soudruzi opravdu uvěřili panoptiku prvomájových průvodů a vítězství voleb NF na 99,99 procenta; jako by si vážně mysleli, že většina obyvatel v ČSSR chce socialismus. Měli bychom chyby, jichž se StB v listopadu '89 dopustila, vnímat i pod tímto zorným úhlem. Neboť Státní bezpečnost – obzvlášť její kontrarozvědná složka – nebyla nikdy tím, čím jsou (či alespoň by měly být) tajné služby v normálních zemích: apolitickým pozorovatelem a profesionálním nástrojem. Československá StB byla zpolitizovaná a mnohdy až překvapivě neprofesionální, neboť takovou ji strana chtěla. A když od ní najednou nepožadovala zavírat, mlátit a rozhánět, ukázalo se, že ona *elita socialismu* je vlastně bezradná...

Listopad 1989 přesvědčivě ukázal, jak závislá byla Státní bezpečnost na tom, co jí společnost umožní a dovolí. Jistě, i jiné zpravodajské služby potřebují často pomoc od státních orgánů i občanů; v případě StB však šla tato spolupráce daleko za rámec obvyklý v demokraciích. StB byla zvyklá, že jí stačí jen naznačit své přání a všichni se přetrhnou ochotou a strachem pomoci, podat informaci, posloužit. Byla státem ve státě, mocí, o níž v ústave nepadlo ani slovo.

Jsmo na pochybách, zda vlastně tuto charakteristiku zařazovat do *systémových chyb* Státní bezpečnosti. Z pohledu oněch čtyřiceti let socialismu to totiž žádná chyba nebyla, naopak, StB se – podobně jako jiné totalitní služby – těšila výhodám a možnostem, o jakých se západním kolegům ani nesnilo. Ale listopad '89 byl něčím, s čím se nepočítalo, co nikdy nemělo přijít.

Předjeme-li přímo k činnosti StB během převratu, pak na prvním místě stojí absence jakékoli dlouhodobé strategie. O něco takového se pokoušela reforma StB, prosazovaná v druhé polovině osmdesátých let; nicméně v listopadu 1989 byla dosud spíš ve stadiu diskusí než realizace. Pokud neumím jasně definovat, čeho chci dosáhnout řekněme v průběhu deseti let, pak nemám v tajné službě co pohledávat; specifika této práce vyžadují často i mnohem delší časovou rozvahu. S tím však byla v ostrém rozporu představa komunistického vedení, že jakýkoli protest, stávková či demonstrace začíná a končí jako akce *podvratníků a zahraničních nepřátel*, nic víc; a s těmi si přece poradíme! Tudíž z pohledu KSČ nebylo nejmenšího důvodu rozvažovat, co bude za několik let. Strana, jež se chlubila svou vědeckostí a rozsáhlým plánováním, se ve skutečnosti už dávno proměnila v organismus nemající plány, pouze reflexy. Pokud tedy něco skutečně v listopadu '89

zklamalo, pak to byla agenturní síť Státní bezpečnosti. Právě proto, že jí chyběla jakákoli dlouhodobější úvaha, chyběli v okamžiku krize i agenti na příhodných místech. Opozice, církevní struktury či strany Národní fronty byly samozřejmě pod důkladnou operativní kontrolou. Zčásti to platilo i o divadlech, díky *zájmu* KSČ o umění a kulturu. Zato na vysokých školách propásli komunisté takřka všechno. Měli zde jen poměrně malou agenturu; obzvláště vlivová agentura byla prakticky nulová.

Technické možnosti StB plně odpovídaly jejímu postavení: byla elitou, ovšem elitou země rychle zaostávající. Odtud některé její nekvalitní spojovací prostředky či pomalý nástup počítačové techniky. Patří sem však i nadmíru důležitý moment listopadu '89 – omezená možnost StB identifikovat mnohé studentské a herecké aktivisty či podnikové vědce. S tím souvisí také malá schopnost zanalyzovat skutečné poměry v rodící se celonárodní opozici, její silné stránky i slabiny.

Závěrem

Málo se mluví o tom, že převrat roku 1989 byl (snad ještě spolu s krátkým údobím roku 1968) jediným okamžikem v dějinách československého socialismu, kdy se StB musela chovat jako normální zpravodajská služba – zakonspirována, v prostředí, které jí není nakloněno (či je zcela nepřátelské), s omezenými prostředky a pod časovým i psychickým stresem. Možná, že kdyby se na toto krátké období činnosti Státní bezpečnosti podíval nezaaujatý pozorovatel, ukázalo by se, že právě tehdy pracovala StB paradoxně „nejprofesionálněji“, neboť poprvé byla přinucena být skutečnou tajnou službou, bez výhod, na které byla z předešlého čtyřicetiletého období zvyklá.

I proto by nás Denní situační zprávy StB měly zajímat. Jsou totiž dokladem o listopadovém převratu 1989 i o nás samotných, o naší hvězdné chvíli, i o naší ubohosti.

Navíc dokladem sepsaným těmi, kteří této dějinné křižovatce naší novodobé historie rozhodně nefandili.

POZNÁMKY:

1) Moje charakteristická zkušenost z jara 1990: požádal jsem ministra vnitra ČSFR Richarda Sachra o přístup k denním situačním zprávám StB z listopadu 1989. Po jistých zdrženích mi ministrem určený důstojník ukázal prezenčně tři listy papíru s tím, že všechno ostatní bylo při skartaci zničeno. Podotýkám, že jsem tehdy byl členem komise Federálního shromáždění, jež měla mít dohled nad vyšetřováním událostí 17. listopadu 1989. Když mi ÚDV o sedm let později nabídl napsat toto pojednání, dostal jsem k dispozici zachovaných 1213 stran DSZ.

2) Akce, jakými bylo zveřejnění seznamu spolupracovníků StB v Rudé krávi či různé úniky informací o StB (Studentské listy, Český deník, Respekt apod.), nepočítám, neboť nešlo o souvislý (a zákonem podložený) záměr stát-

ního aparátu, nýbrž o jednotlivé akce nových příslušníků vnitra a zpravodajských služeb.

3) Není předmětem tohoto příspěvku rozebírat, pod jakými názvy zasílaly své zprávy útvary SNB z jednotlivých krajů. Tedy jen v kostce:

Jako denní situační zprávu (dále DSZ) z daného dne označovaly své informace II. S-SNB, S-StB Brno, České Budějovice, Ostrava a Ústí nad Labem. Ovšem s tím, že II. S-SNB je podávala jako řadu (většinou číslovaných) příloh k průvodnímu listu, S-StB Ostrava a Ústí nad Labem většinou označovaly další DSZ z téhož dne jako dodatky k první z uvedených.

S-StB Hradec Králové zasílala denní informace (dále DI) z daného dne a každou další z téhož dne nazývala mimorádnou informací (dále MI). S-StB Plzeň zasílala též DI, ale kromě nich řadu zpráv z jednotlivých okresů, které byly většinou pojmenovány obsahově.

S-StB Praha nazývala své příspěvky jako „Poznatky pro zpracování denní situační zprávy FMV“ z daného dne a zasílala je jako přílohu k průvodnímu listu (většinou jednu a často nečíslovanou).

Chceme-li orientaci v odkazových poznámkách co nejvíce usnadnit a zároveň vždy jednoznačně odkazovat, volíme následující postup: uvádíme zkratku označení zprávy (DSZ: II. S-SNB, S-StB Brno, České Budějovice, Ostrava, Ústí nad Labem, ale i S-StB Praha, DI: S-StB Hradec Králové a Plzeň, MI: S-StB Hradec Králové) nebo jejich co nejjednoduší pojmenování (týká se především zpráv z S-StB Plzeň). Dále pak útvar, odkud byla daná zpráva zaslána, den a číslo jednací, které se k ní vztahují. U zpráv z II. S-SNB kromě toho uvádíme číslo přílohy, z níž je citováno, u zpráv ze S-StB Praha číslo listu a u zpráv ze S-StB Ostrava v případě potřeby též pořadí dodatku, neboť své DSZ a dodatky k ní zasílala (na rozdíl např. od S-StB Ústí nad Labem) pod jedním číslem jednacím.

- 4) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 27. 11. 1989, čj. OS-00126-433/OA-01-89.
- 5) DSZ S-StB Ostrava z 21. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-180-89, dodatek č. 2.
- 6) DSZ S-StB České Budějovice z 23. 11. 1989, čj. OS-00133-192/OV-89.
- 7) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 26. 11. 1989, čj. OS-00126-431/OA-01-89.
- 8) Denní svodka StB z 20. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-324/89.
- 9) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 27. 11. 1989, čj. OS-00126-436/OA-01-89.
- 10) Viz například: Norbert, souhrnná zpráva. Vydalo Vojenské sdružení rehabilitovaných, květen 1996.
- 11) DSZ S-StB Ostrava z 27. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-186-89.
- 12) Denní svodka StB z 19. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-323/89.
- 13) Denní svodka StB z 20. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-324/89.
- 14) Tamtéž.
- 15) DSZ S-StB Ostrava z 21. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-180-89, dodatek č. 1.
- 16) Tamtéž.
- 17) DI S-StB Plzeň z 20. 11. 1989, čj. OS-00377-182/OV-89.
- 18) DSZ S-StB České Budějovice z 23. 11. 1989, čj. OS-00133-192/OV-89.
- 19) Informace S-StB Plzeň o bezpečnostní situaci v okrese Karlovy Vary z 24. 11. 1989, čj. KS-0548-29/OV-89.
- 20) DSZ S-StB Brno z 25. 11. 1989, čj. OS-00213-202/VO-89.
- 21) DSZ S-StB České Budějovice z 28. 11. 1989, čj. OS-00133-201/OV-89.
- 22) DSZ S-StB České Budějovice z 30. 11. 1989, čj. OS-00133-204/OV-89.
- 23) Zaslání textů letáků od S-StB Ostrava z 23. 11. 1989, čj. OS-001899/3-01-89.
- 24) Tamtéž.
- 25) viz Securitas Imperii 2, str. 158-270, Praha 1994; Securitas Imperii 3, Praha 1996.

- 26) DI S-StB Plzeň z 23. 11. 1989, čj. OS-00377-186/OV-89, obdobně DI S-StB Plzeň z 22. 11. 1989, čj. OS-00377-185/OV-89, dále DI S-StB Plzeň z 24. 11. 1989, čj. OS-00377-188/OV-89, atd.
- 27) DI S-StB Plzeň z 22. 11. 1989, čj. OS-00377-185/OV-89.
- 28) DSZ S-StB Brno z 23. 11. 1989, čj. OS-00213-199/VO-89.
- 29) DSZ S-StB Praha z 22. 11. 1989, čj. OS-0016-238/OAO-89, č. 1. 1.
- 30) DI S-StB Ostrava po linii vnitřního zpravodajství z 23. 11. 1989, čj. OS-002/ASO-160-89.
- 31) DSZ S-StB Praha z 20. 11. 1989, čj. OS-0016-234/OAO-89, č. 1. 2.
- 32) DSZ II. S-SNB z 25. 11. 1989, čj. CB-0077/273/03-89, příloha č. 2.
- 33) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 29. 11. 1989, čj. OS-00126-445/OA-01-89.
- 34) DSZ S-StB Praha z 21. 11. 1989, čj. OS-0016-237/OAO-89, č. 1. 7.
- 35) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 27. 11. 1989, čj. OS-00126-434/OA-01-89.
- 36) DSZ S-StB Brno z 19. 11. 1989, čj. OS-00213-195/VO-89.
- 37) DI S-StB Ostrava po linii ochrany československé ekonomiky z 21. 11. 1989, čj. OS-003/ASO-102-89.
- 38) DSZ II. S-SNB z 19. 11. 1989, čj. CB-0077/255/03-89, příloha č. 2.
- 39) Tamtéž.
- 40) DSZ II. S-SNB z 24. 11. 1989, čj. CB-0077/271/03-89, příloha č. 10.
- 41) DSZ II. S-SNB z 26. 11. 1989, čj. CB-0077/275/03-89, příloha č. 1.
- 42) DSZ S-StB Praha z 23. 11. 1989, čj. OS-0016-241/OAO-89, č. 1. 5.
- 43) DSZ II. S-SNB z 17. 11. 1989, čj. CB-0077/253/03-89, příloha č. 4.
- 44) DSZ S-StB České Budějovice z 28. 11. 1989, čj. OS-00133-201/OV-89.
- 45) DSZ II. S-SNB z 24. 11. 1989, čj. CB-0077/271/03-89, příloha č. 13.
- 46) DSZ S-StB Praha z 29. 11. 1989, čj. OS-0016-249/OAO-89, č. 1. 3.
- 47) DSZ S-StB Praha z 1. 12. 1989, čj. OS-0016-253/OAO-89, č. 1. 1.
- 48) DSZ II. S-SNB z 20. 11. 1989, čj. CB-0077/258/03-89, příloha č. 1.
- 49) DSZ S-StB Ostrava z 21. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-180-89, dodatek č. 2.
- 50) DSZ S-StB Brno z 29. 11. 1989, čj. OS-00213-206/VO-89.
- 51) Denní svodka StB z 24. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-327/89.
- 52) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 25. 11. 1989, čj. OS-00126-427/OA-18-89; obdobně též DSZ S-StB Ústí nad Labem z 26. 11. 1989, čj. OS-00126-432/OA-01-89.
- 53) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 27. 11. 1989, čj. OS-00126-433/OA-01-89.
- 54) DSZ S-StB Ostrava z 29. 11. 1989, čj. KS-00300/ASO-188-89, dodatek č. 1.
- 55) DSZ II. S-SNB z 25. 11. 1989, čj. CB-0077/273/03-89, příloha č. 3.
- 56) Denní svodka StB z 24. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-328/89.
- 57) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 29. 11. 1989, čj. OS-00126-444/OA-01-89.
- 58) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 26. 11. 1989, čj. OS-00126-432/OA-01-89.
- 59) DSZ II. S-SNB z 25. 11. 1989, čj. CB-0077/273/03-89, příloha č. 6.
- 60) DSZ II. S-SNB z 25. 11. 1989, čj. CB-0077/272/03-89, příloha č. 2.
- 61) DSZ S-StB České Budějovice z 27. 11. 1989, čj. OS-00133-198/OV-89.
- 62) DSZ S-StB Ostrava z 29. 11. 1989, čj. KS-00300/ASO-188-89.
- 63) DSZ S-StB Praha z 22. 11. 1989, čj. OS-0016-238/OAO-89, č. 1. 2.
- 64) DSZ S-StB Praha z 19. 11. 1989, čj. OS-0016-232/OAO-89, č. 1. 6.
- 65) DSZ S-StB Ostrava z 20. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-179-89.
- 66) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 26. 11. 1989, čj. OS-00126-432/OA-01-89.
- 67) DSZ II. S-SNB z 26. 11. 1989, čj. CB-0077/276/03-89, příloha č. 8.

- 68) Snad lze ocitovat lidové moudro, že: „Socialismus umí překonávat i takové problémy, které by v jiném systému vůbec nevznikly.“
- 69) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/262/03-89, příloha č. 9.
- 70) DSZ II. S-SNB z 20. 11. 1989, čj. CB-0077/258/03-89, příloha č. 2.
- 71) DSZ II. S-SNB z 23. 11. 1989, čj. CB-0077/267/03-89, příloha č. 1.
- 72) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/265/03-89, příloha č. 1.
- 73) DSZ S-StB Praha z 22. 11. 1989, čj. OS-0016-238/OAO-89, č. 1. 1.
- 74) DSZ S-StB Praha z 1. 12. 1989, čj. OS-0016-254/OAO-89, č. 1. 1.
- 75) DSZ S-StB Praha z 22. 11. 1989, čj. OS-0016-239/OAO-89, č. 1. 1.
- 76) MI S-StB Hradec Králové z 21. 11. 1989, čj. OS-0059-166/OV-01-89. (Pravděpodobně zkratka Pedagogické fakulty v Hradci Králové – aut.)
- 77) DSZ S-StB Praha z 8. 12. 1989, čj. OS-0016-261/OAO-89, č. 1. 2.
- 78) DSZ S-StB Praha z 29. 11. 1989, čj. OS-0016-249/OAO-89, č. 1. 2.
- 79) Informace S-StB České Budějovice o shromážděních občanů v Jihočeském kraji z 24. 11. 1989, čj. KS-0801/OV-OS-89.
- 80) DI S-StB Hradec Králové z 25. 11. 1989, čj. OS-0059-178/OV-01-89.
- 81) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/265/03-89, příloha č. 5.
- 82) DSZ II. S-SNB z 29. 11. 1989, čj. CB-0077/284/03-89, příloha č. 3.
- 83) DSZ S-StB Ostrava z 20. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-179-89.
- 84) DSZ S-StB České Budějovice z 22. 11. 1989, čj. OS-00133-191/OV-89.
- 85) DSZ II. S-SNB z 26. 11. 1989, čj. CB-0077/275/03-89, příloha č. 1.
- 86) „Přesvědčit někoho, že se mylí, vás stojí mnohem víc sil, než utvrdit ho v jeho názoru. A pokud hovoříte s někým, kdo zjevně nestačí nárokům své funkce, těžko můžete uspět.“ (Generálporučík ing. Alojz Lorenc, CSc., bývalý první náměstek ministra vnitra ČSSR a šéf kontrarozvědné části StB, osobní rozhovor, jaro 1990.)
- 87) DSZ II. S-SNB z 27. 11. 1989, čj. CB-0077/278/03-89, příloha č. 2.
- 88) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 4. 12. 1989, čj. OS-00126-452/OA-15-89.
- 89) DSZ S-StB Ostrava z 28. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-187-89.
- 90) DSZ II. S-SNB z 23. 11. 1989, čj. CB-0077/267/03-89, příloha č. 1.
- 91) Tamtéž, příloha č. 2.
- 92) DSZ II. S-SNB z 24. 11. 1989, čj. CB-0077/271/03-89, příloha č. 12.
- 93) Například v DSZ II. S-SNB z 23. 11. 1989, čj. CB-0077/268/03-89, příloha č. 3.
- 94) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/262/03-89, příloha č. 7.
- 95) Tamtéž, příloha č. 8.
- 96) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/265/03-89, příloha č. 7.
- 97) DSZ S-StB Ústí nad Labem z 27. 11. 1989, čj. OS-00126-436/OA-01-89.
- 98) DSZ S-StB Ostrava z 22. 11. 1989, čj. OS-00300/ASO-181-89.
- 99) DSZ S-StB Brno z 23. 11. 1989, čj. OS-00213-199/VO-89.
- 100) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/265/03-89, příloha č. 8.
- 101) DSZ II. S-SNB z 23. 11. 1989, čj. CB-0077/267/03-89, příloha č. 3.
- 102) DSZ II. S-SNB z 20. 11. 1989, čj. CB-0077/257/03-89, příloha č. 5.
- 103) DSZ S-StB České Budějovice z 20. 11. 1989, čj. OS-00133-187/OV-89.
- 104) DSZ S-StB České Budějovice z 24. 11. 1989, čj. OS-00133-193/OV-89.
- 105) Tamtéž.
- 106) DSZ S-StB Praha z 21. 11. 1989, čj. OS-0016-237/OAO-89, č. 1. 2.
- 107) DSZ S-StB České Budějovice z 27. 11. 1989, čj. OS-00133-199/OV-89.
- 108) DSZ II. S-SNB z 26. 11. 1989, čj. CB-0077/274/03-89, příloha č. 1.
- 109) DSZ S-StB Praha z 21. 11. 1989, čj. OS-0016-237/OAO-89, č. 1. 4.
- 110) Např. Svobodné slovo, 22. 11. 1989.
- 111) DSZ S-StB Praha z 23. 11. 1989, čj. OS-0016-241/OAO-89, č. 1. 1.
- 112) DSZ S-StB Praha z 24. 11. 1989, čj. OS-0016-243/OAO-89, č. 1. 2.
- 113) DSZ II. S-SNB z 22. 11. 1989, čj. CB-0077/262/03-89, příloha č. 7.
- 114) DSZ S-StB Praha z 21. 11. 1989, čj. OS-0016-237/OAO-89, č. 1. 3.
- 115) DSZ S-StB Praha z 23. 11. 1989, čj. OS-0016-241/OAO-89, č. 1. 3.
- 116) DSZ II. S-SNB z 24. 11. 1989, čj. CB-0077/271/03-89, příloha č. 2.

- 117) DSZ S-StB České Budějovice z 22. 11. 1989, čj. OS-00133-190/OV-89.
- 118) DSZ S-StB Ostrava z 1. 12. 1989, čj. OS-00300/ASO-190-89.
- 119) DSZ II. S-SNB z 20. 11. 1989, čj. CB-0077/257/03-89, příloha č. 3.
- 120) DSZ S-StB Praha z 24. 11. 1989, čj. OS-0016-243/OAO-89, č. 1. 1-2.
- 121) Denní svodka StB z 23. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-327/89.
- 122) DSZ S-StB České Budějovice z 17. 11. 1989, čj. OS-00133-185/OV-89.
- 123) DSZ S-StB Praha z 8. 12. 1989, čj. OS-0016-261/OAO-89, č. 1. 2.
- 124) Denní svodka StB z 23. 11. 1989, Operační středisko KS SNB Brno, čj. KS-03/OS-327/89.
- 125) DSZ S-StB Ostrava z 1. 12. 1989, čj. OS-00300/ASO-190-89.
- 126) DSZ II. S-SNB z 20. 11. 1989, čj. CB-0077/257/03-89, příloha č. 1.
- 127) DSZ S-StB Praha z 17. 11. 1989, čj. OS-0016-231/OAO-89, č. 1. 1.

Správa sledování v roce 1989/90

Jiří Štastný

Sledování, jako specifickou zpravodajskou činnost, prováděla v posledním roce komunistického režimu v Československu součást tajné politické policie Státní bezpečnosti – Správa sledování SNB, krycím názvem IV. správa SNB. Správa byla zřízena v rámci poslední velké reorganizace státobezpečnostního aparátu Federálního ministerstva vnitra (FMV) rozkazem ministra vnitra ČSSR Vratislava VAJNARA č. 12/1988 k 1. srpnu 1988 (bezprostředně podléhala prvnímu náměstkovi ministra vnitra gen. ing. A. LORENCOVÍ). I u této Správy proběhly spíše kosmetické úpravy a omlazení náčelnických kádřů. Centrální IV. správa SNB řídila a koordinovala 4. (tj. sledovací) odbory krajských S-StB (kromě Prahy) a 4. odbor XII. správy SNB (správa kontrarozvědky) v Bratislavě.

Rozkaz náčelníka správy pplk. JUDr. Václava MENCLA¹⁾ č. 8 z 20. ledna 1989 popisuje její činnost velmi nespécificky a vágně požaduje: „...plnit úkoly při ochraně ČSSR před činností zaměřenou proti zájmům republiky a zemí socialistického společenství, zejména sledováním osob důvodně podezřelých z nepřátelské činnosti...“ Základní vymezení práce „sledovačky“ StB bylo konkrétněji popsáno ve Směrnici o vyžadování sledování útvarů StB (A-oper-IV-1 vydané Rozkazem ministra vnitra – dále RMV – č. 43 z 21. prosince 1978). Jako její hlavní úkol bylo označeno odhalování, předcházení a zabraňování trestné činnosti, což v operativně-právní mluvě Státní bezpečnosti znamenalo především sledování: „...“

- 1) Rozvědčiků pracujících na zastupitelských úřadech (ZÚ) a v zahraničních společnostech.
- 2) Osob podezřelých z provádění protistátní činnosti.
- 3) Míst, kde se předpokládala rozvědná nebo jiná protistátní činnost (vojenské prostory, konspirační byty, místa schůzek, mrtvé schránky a pod.).“

Sledovačka na požádání operativních správ dále prováděla „kontrarozvědné“ úkoly: sledování osob pro nasazení zpravodajské techniky, проверки tajných spolupracovníků StB při důležitých akcích, odborná školení a přípravu pracovníků pro rozvědku, kontrarozvědku a zpravodajskou správu Generálního štábu Československé armády (ZS/GŠ).

Dne 26. září 1989 vydal ministr vnitra ČSSR gen. František KINCL nové směrnice pro sledování, které měly vejít v platnost 1. ledna 1990 a nahradit tak RMV ČSSR z roku 1978. Mezi oběma texty není téměř žádný rozdíl a z porovnání vyplývá, že vedení Státní bezpečnosti neuvážovalo o podstatných změnách v práci sledovačky.

Správa plnila úkoly zadávané útvary rozvědky a kontrarozvědky Státní bezpečnosti (I. a II. správa SNB), vojenské kontrarozvědky (III. správa SNB) a zpravodajské služby Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic (ZS HS PS OSH), případně krajských rozvědných i kontrarozvědných součástí (KR odbory S-StB, OO-StB). Celý postup přípravy a provedení jednotlivé sledovací akce vypadal následovně:

- (Kontra)rozvědný útvar v určitém časovém předstihu projednal chystanou sledovací akci s útvarem sledování; resp. s náčelníkem příslušného odboru IV. správy – (viz níže, str. 223). (Kontra)rozvědky formulovala cíl, kterého mělo být dosaženo, a udala podrobnosti o osobě nebo místě, které se mělo sledovat. Podle toho zvolil útvar sledování počet sledovačů a vhodné technické prostředky (vysílačky, fotoaparáty, kamery, přístroje pro noční pozorování, upravené dopravní prostředky, helikoptéru apod.) a jednu z mnoha sledovacích metod.
- Požadující útvar předložil sledovačce „Návrh na sledování“ schválený příslušným funkcionářem (viz Příloha č. 2). Návrh na jednorázovou akci platil do splnění úkolu, při opakovaném sledování musel být předložen nový návrh.

U cizinců, jejichž pobyt v ČSSR byl časově omezen (novináři, zaměstnanci ZÚ, zástupci různých firem), platil jednou schválený návrh po celou dobu jejich akreditace. Dlouhodobé sledování musel ovšem schválit náčelník útvaru sledování.

- Aby sledovači věděli, koho vlastně mají sledovat, bylo nutné provést „tajné poznání objektu“. To se uskutečňovalo pomocí kontrarozvědného pracovníka podle fotografie nebo legalizovanou návštěvou v bytě „objektu“ (tzn. návštěvou pod vymyšlenou záminkou, např. z národního výboru).
- Během samotné akce mohli sledovači, kromě již zmíněných prostředků, využívat tajných spolupracovníků (převážně důchodců, bývalých členů SNB) a maskovacích prostorů (veřejné budovy i soukromé byty, samozřejmě legalizované). Tito „tajní spolupracovníci“ nebyli evidováni v operativních evidencích, nevztahovaly se na ně operativní směrnice pro sledování a byli pravidelně odměňováni.
- Po skončení akce byla podrobná zpráva (svodka) zaslána operativnímu pracovníkovi řídícímu akci. Ten si také mohl kdykoli v průběhu sledování vyžádat ústní informace.
- Následovala analytická činnost, která soustřeďovala a studovala poznatky o chování a činnosti sledovaných objektů. Analytický pracovník evidoval sledované osoby, jejich styky, adresy a navštěvované prostory. U centrální IV. správy SNB v Praze a 4. odboru XII. správy SNB v Bratislavě byl také veden číselně řazený rejstřík vozidel návštěv příjezdějících na „zájmové“ zastupitelské úřady a konzuláty a abecedně řazený rejstřík zjištěných a ověřených osob, které tyto úřady navštívily.

Pravomoci při schvalování návrhů na sledování byly od roku 1978 až do zrušení StB v únoru 1990 rozděleny takto:

Ministr vnitra ČSSR schvaloval – sledování příslušníků StB a ostatních útvarů FMV, a dále jednotlivé případy, které si osobně vyhradil.

Náměstci ministra vnitra ČSSR schvalovali – sledování vyslanců a velvyslanců z nesocialistických států, otevřené sledování (osoba měla vědět, že je sledována a měla tak upustit od své plánované činnosti).

Ostatní návrhy podléhaly náčelníkům operativních správ, krajských správ, správ vojenské kontrarozvědky západního vojenského okruhu a samostatných odborů vojenské kontrarozvědky, odborů zpravodajské Hlavní správy PS OSH. Návrhy dále podléhaly zástupcům těchto náčelníků a zástupcům velitelů brigád PS pro zpravodajskou činnost.

Do sledovacích kategorií tedy mohl být zařazen téměř kdokoliv, v dochovaných rozkazech a směrnicích bylo nalezeno pouze jediné omezení. Podle článku 12 směrnice o sledování z roku 1972²⁾ bylo „zakázáno sledovat osoby, které jsou v nomenklatuře ÚV KSČ“. Tento rozkaz byl zrušen v roce 1978 RMV č. 43/1978, ve kterém se už podobný pokyn neobjevuje.

V posledním roce existence StB pracovalo na IV. správě SNB okolo 770 příslušníků. Dalších přibližně 200 jich působilo na 4. odborech krajských správ StB. Centrální IV. správu tvořilo 12 odborů, z nichž tři byly operativní (tzn. zabývaly se přímo sledováním) a dva „zabezpečovací“:

1. **odbor** – *sledování vnějšího protivníka*, náčelník **pplk. JUDr. František Malý**³⁾, nar. 1941 (výkonný sledovací odbor s hlavním zaměřením „...na boj proti nepřátelské činnosti kádrových rozvědčků speciálních služeb protivníka, legalizovaných v diplomatických funkcích na ZÚ zemi hlavního protivníka v ČSSR“)
2. **odbor** – *sledování zastupitelských úřadů*, náčelník **pplk. Vladimír Lacina**⁴⁾, nar. 1939 (odbor prováděl sledování „...vybraných ZÚ na území Prahy a prostor, ve kterých se koncentroval pohyb personálu ZÚ“; podílel se „...na odhalování nepřátelské činnosti osob se vztahem na ZÚ“)
3. **odbor** – *sledování vnitřního protivníka*, náčelník **pplk. Jaroslav Kubr**⁵⁾, nar. 1950 (výkonný sledovací odbor s hlavním zaměřením „...na boj proti nepřátelské činnosti po liniích vnitřního protivníka a ochrany ekonomiky“)

Další činnost související se sledováním zabezpečovaly 4. a 5. odbor:

4. **odbor** – *kontrarozvědně rozpracovával stanovené ubytovací a restaurační zařízení a prováděl vnitřní sledování*, náčelník **mjr. Karel Hejl**⁶⁾, nar. 1950
5. **odbor** – *zabezpečoval technické zabezpečení*, náčelník **pplk. Bohumil Knop**⁷⁾, nar. 1943

Třetí odbor (sledování vnitřního protivníka) se mimo jiné účastnil také „zajištění klidu a pořádku“ v průběhu pražské demonstrace

17. listopadu 1989. Jednadvacet pracovníků vybavených sedmi vozidly a dvěma videokamerami, kromě dokumentace celé události, „signalizovalo snahy o zneužití mítinku po jeho oficiálním skončení řídicím střediskem IV. S-SNB“⁸⁾. Přesto, že politická situace byla pro KSČ a StB v tomto období negativní, byl náčelník IV. S-SNB se svou prací zjevně spokojen, neboť ještě 30. ledna 1990 prohlásil, že „úkoly na listopad 1989 byly beze zbytku splněny“. Téhož dne se, v rámci projednávání další činnosti správy, její vedení zabývalo zabezpečením „konspiračního podniku“ IV. správy. V této souvislosti si štáb náčelníka vyžádal informace o zakládání státních podniků a komise ze zástupců všech odborů měla navrhnout příhodný způsob konspirace (k tomuto zajímavému údaji se však nepodařilo získat žádné další informace).

Pro představu, co všechno příslušníci StB při sledování považovali za důležité a zaznamenávali, uvádíme základní skutečnosti (dané přílohou RMV ČSSR č. 44/1978), které měla obsahovat pracovní svodka po dokončení sledování:

- Místo a čas započetí akce, popis oblečení sledovaného.
- Způsob pohybu „objekta“, označení dopravního prostředku, jeho směr.
- Chování „objekta“ v blízkosti prostorů zvláštní důležitosti a v předpokládaných místech jeho zájmu (popsat pohyby rukou, zjistit, co ho mohlo zajímat).
- Adresa ulice domu, kam zašel, koho tam navštívil, co zde zanechal a jak se choval před vstupem do budovy.
- Popis setkání s dalšími osobami, jak na setkání reagoval, bylo-li domluvené či náhodné, způsob rozhovoru (důvěrný, přátelský, zdrženlivý), délka setkání, zda si osoby něco předaly, jakým způsobem se vítaly a loučily.
- Popis předpokládaných styků „objekta“ v průchodech, chodbách domů, u výloh a podobně, které mohly být ve zrakovém či fyzickém spojení s objektem bez potvrzení sledovačem.
- Změny v oblečení „objekta“, ve vnitřku jeho auta, způsobu zaparkování a popis dalších skutečností, které mohly být signálem další osobě.
- Místa, kde „objekt“ prováděl vlastní kontrolu, jakým způsobem ji prováděl, zda šlo o skrytou či zjevnou kontrolu nebo o kontrasledování.

Všechny údaje měly být doplněny přesným časem. Další část svodky tvořilo zhodnocení činnosti objektu a sledovačů (výlohy vzniklé při akci, volací znaky při použití radiotechniky apod.). Třetí část obsahovala vyjádření náčelníka k provedené akci. Nedílnou součástí hlášení byl také „přehled foto a negativů, případně metráž u použití kamer“.

Z dochovaných přehledů o letech 1989 a 1990 (leden) vyplývá, že IV. správa SNB sledovala v té době 523 osob. Z toho bylo 223 (42,6 %)

vedeno jako „vnitřní protivník“ a 280 (53,5 %) jako „protivník vnější“. Kromě toho bylo 2. odborem sledováno 12 zastupitelských úřadů.

Vyhodnocení ročního plánu IV. správy za rok 1989 uvádí čísla řádově vyšší, ale rozpor mezi těmito údaji a informacemi uvedenými v materiálech, ze kterých jsme vycházeli, lze vysvětlit tím, že do ročního plánu byly započítávány také „školící akce“ (sledování, při kterých byli zaškolováni noví pracovníci) a statické sledování, např. záznam všech osob navštěvujících vytipované zastupitelské úřady.

Z tabulky vyplyne, které útvary byly v té době v požadavcích vůči sledovačce neaktivnějšími:

II. správa SNB (Hlavní správa kontrarozvědky)	- 356 osob	(72,5 %)
S-StB Praha (Správa StB Praha)	- 71 osob	(14,4 %)
I. správa SNB (Hlavní správa rozvědky)	- 40 osob	(8,1 %)
odbory VKR (Vojenské kontrarozvědky)	- 10 osob	(2 %)
krajské S-StB	- 8 osob	
ZS/GŠ (Zpravodajská správa Generálního štábu)	- 5 osob	
III. správa SNB (Hlavní správa vojenské kontrarozvědky)	- 2 osoby	

Po jedné žádosti podaly Správa ochrany stranických a ústavních činitelů SNB (V. S-SNB), Federální správa VB (Federální kriminální ústředna) a v jednom případě pravděpodobně i samotná centrální Správa sledování (IV. S-SNB) .

Jak vyplývá z porovnání s předchozími roky, v roce 1989 stouply požadavky I. a II. správy SNB (rozvědka a kontrarozvědka StB), naopak nejméně ubylo úkolů ze strany III. správy SNB (vojenská kontrarozvědka).

U 6 osob můžeme nalézt poznámku „pro SSSR“, u jedné „pro NDR“.

Některé dny sledování se časově shodují se dny, kdy je vyloučeno, aby sledování probíhalo (uvedené osoby byly mimo republiku, ve výkonu trestu, v cele předběžného zadržení). Tento časový rozpor si lze vysvětlit občasnou praxí prováděnou příslušníky StB, kteří v době, kdy nebylo možné sledovat jednoho z manželské dvojice, využívali již zavedený svazek na jeho partnera. Nelze ani vyloučit chybu nebo úmyslně uvedené chybné údaje.

Z identifikovaných československých občanů patřili k nejsledovanějším Václav **HAVEL**, Alexandr **DUBČEK**, Čestmír **CÍSAŘ**, Petr **UHL**, Rudolf **ZEMAN**, Jiřina **ŠIKLOVÁ**, Jiří **HÁJEK**, Miloš **HÁJEK**, Bohumír **NOVÁK**, Václav **BENDA** (všichni označeni jako „vnitřní nepřítel“).

Mezi identifikovanými cizinci, kteří byli také děleni na vnitřního a vnějšího nepřítel, tvořili většinu občané USA a NSR (včetně zaměst-

nanců ZÚ západních států pracujících na území ostatních socialistických států a v ČSSR pouze krátkodobě pobývajících).

Výjimkou však nebyli ani státní příslušníci bývalého Sovětského svazu a nalézt můžeme i „zástupce“ Japonska, Jemenu či Dominikánské republiky.

Nejsledovanějšími osobami byli zaměstnanci ZÚ USA, průměrný počet dnů sledování se v jejich případě blížil téměř dvěma stům.

Celkově všechny zastupitelské úřady v délce sledování vysoce překračují průměr sledování jednotlivých osob.

Ze zprávy o činnosti sledovaného objektu ZÚ USA za prosinec 1989 z 5. 1. 1990 vyplývá, že **ještě v prosinci 1989** bylo pouze proti pracovníkům ZÚ USA provedeno **85 (!) sledovacích akcí**.

Po 17. listopadu 1989 bylo vydáno 32 příkazů ke sledování různých osob. Jako poslední den, kdy ještě sledování probíhalo, je uveden 29. leden 1990.

Za zmínku stojí také přidělování krycích jmen. Pracovníci ZÚ NSR dostávali většinou jména stromů: CEDR, HLOH, SEKVOJ, BUK apod. Zaměstnanci ZÚ Velké Británie jména z řecké mytologie: HERAKLES, APOLON, ROMULUS apod. Pracovníci ZÚ USA názvy prvků: URAN, TANTAL, HAFNIUM, RADIUM apod. U některých krycích jmen nelze pracovníkům StB upřít smysl pro humor: John Bok – BŮČEK, Jiří Dienstbier – RÁČEK, Jáchym Topol – STROM apod.

Na posledním místě jsou v zachovaných sledovacích protokolech uvedena dvě jména: Miloš Jakeš, krycí jméno Alfa 1 (sledován odborem „vnějšího nepřítele“ ve dnech 27. a 28. prosince 1989 a 29. ledna 1990) a Miroslav Štěpán jako Alfa 2 (pod dohledem 3. odboru – „vnitřní nepřítel“ – ve dnech 27. a 28. prosince 1989). V obou případech vyšel požadavek na sledování z Hlavní správy kontrarozvědky 27. prosince 1989. (Bohužel, ani u jednoho z těchto představitelů elity KSČ není uvedeno jméno referenta, který o sledování požádal a jemuž se jednostránková zpráva měla také po provedení akce předat).

Mezi další známé osoby, kterým v roce 1989 IV. správa SNB věnovala pozornost, patřili např. tenista Boris Becker (krycí jméno akce „Únos“ /?!/) či zástupce nadace bratří Rockefellerů William Moody (krycí jméno „Nadace“). Nejstaršímu sledovanému bylo v době sledování 79 let, nejmladšímu 16.

POZNÁMKY:

1) Václav Mencl (1940) byl přijat k SNB 1. 1. 1962. Po celou dobu své služby pracoval na Správě sledování MV. V letech 1967-1969 absolvoval SOŠ MV Slapy (směr StB, obor sledování). Od 1. 3. 1974 zastával funkci náčelníka 2. skupiny 1. odboru IV. správy FMV. V letech 1975-1979 studoval na fakultě StB VŠ ŠNB. Po jejím absolvování byl k 1. 8. 1979 přemístěn do funkce zástupce náčelníka 2. oddělení 1. odboru IV. správy FMV. Dne 1. 7. 1980 byl ustanoven náčelníkem 2. odboru IV. správy FMV. Od 1. 7. 1984 do

30. 11. 1987 vykonával funkci zástupce náčelníka IV. správy SNB. 26. 6. 1986 ukončil dvouměsíční kurz pro náčelníky správ při VŠ FED v Moskvě. 1. 8. 1988 byl dočasně pověřen funkcí IV. správy SNB a od 1. 1. 1989 zastával funkci náčelníka správy definitivně. 15. 2. 1990 byl odvolán z funkce náčelníka IV. správy a převeden do zálohy. Na základě rozhodnutí prověřkové komise byl 13. 8. 1990 propuštěn ze služebního poměru příslušníka SNB.

2) RMV ČSSR č. 29/1972.

3) František Malý (1941) byl přijat k SNB dne 1. 10. 1962 a ustanoven do funkce referenta 4. oddělení 1. odboru VII. správy MV. Od 1. 3. 1964 do 1. 10. 1967 byl zařazen na 1. oddělení 3. odboru VI. správy MV. V letech 1967-1969 absolvoval SOŠ MV Slapy (směr StB, obor sledování). Ke dni 1. 4. 1969 přemístěn na 1. oddělení 6. odboru IV. FMV a 1. 12. 1969 zařazen na 1. oddělení 4. odboru IV. správy FMV. 1. 7. 1972 byl jmenován náčelníkem skupiny 1. oddělení 4. odboru IV. správy FMV. Od 1. 3. 1973 zde vykonával funkci zástupce náčelníka. Od 1. 2. 1975 do 4. 7. 1975 absolvoval pětíměsíční kurz operativního sledování při VŠ FED v Moskvě. 1. 1. 1977 byl přemístěn do funkce zástupce náčelníka 3. oddělení 1. odb. IV. správy FMV. V letech 1980-1985 dálkově studoval důstojnickou školu při I. fakultě VŠ SNB v Praze. Od 1. 1. 1981 do 1. 4. 1982 zařazen na 6. oddělení 1. odboru IV. správy FMV. Dne 1. 8. 1984 byl jmenován náčelníkem 3. oddělení 1. odboru IV. správy FMV. Od 1. 5. 1985 vykonával funkci náčelníka 1. oddělení 3. odboru IV. správy FMV. Ke dni 1. 6. 1986 přemístěn na funkci náčelníka 2. oddělení 3. odboru IV. správy FMV. Dne 1. 12. 1986 jmenován do funkce náčelníka 1. oddělení 1. odboru IV. správy SNB. Od 1. 10. 1988 vykonával funkci náčelníka 1. odboru IV. správy SNB. Dnem 15. 2. 1990 byl převeden do zálohy. 23. 7. 1990 ukončil služební poměr příslušníka SNB.

4) Vladimír Lacina (1939), dne 1. 1. 1962 vstoupil k SNB a byl zařazen na místo referenta 2. skupiny 1. oddělení 1. odboru VII. správy MV. Ke dni 1. 3. 1964 byl ustanoven do funkce referenta 1. oddělení 4. odboru IV. správy MV. V letech 1966-1968 absolvoval SOŠ MV Slapy (směr StB, obor sledování). 1. 10. 1966 přemístěn na 2. oddělení 2. odboru IV. správy MV. Dne 1. 4. 1969 ustanoven do funkce staršího referenta 1. oddělení 4. odboru IV. správy FMV, 1. 6. 1970 jmenován do funkce vedoucího skupiny 1. oddělení 6. odboru IV. správy FMV. Od 1. 9. 1973 do 30. 6. 1974 absolvoval 11měsíční kontrarozvědný kurz při VŠ FED v Moskvě. 1. 10. 1974 byl přemístěn k X. správě FMV do funkce staršího referenta 2. oddělení 3. odboru. Ke dni 1. 12. 1975 přemístěn zpět na IV. správu FMV a ustanoven náčelníkem skupiny 1. oddělení 6. odboru. 1. 4. 1976 jmenován zástupcem náčelníka 1. oddělení 6. odboru IV. správy FMV. Od 1. 1. 1977 do 1. 4. 1983 vykonával funkci zástupce náčelníka 3. odboru IV. správy FMV. V letech 1977-1982 dálkově studoval IV. fakultu VŠ SNB. 1. 4. 1983 byl zařazen do funkce náčelníka 3. odboru IV. správy FMV. Ke dni 1. 7. 1986 jmenován náčelníkem 2. odboru IV. správy FMV. 15. 2. 1990 byl odvolán z funkce a zařazen do zálohy. 15. 7. 1990 ze zálohy vyjmut a zařazen do stavu S-SNB Praha.

5) Jaroslav Kubr (1950) přijat k SNB dne 1. 4. 1971 a ustanoven referentem 1. oddělení 6. odboru IV. správy FMV. Od 14. 4. 1971 do 27. 10. 1971 absolvoval SOŠ MV Slapy (směr StB, obor sledování). 1. 7. 1972 byl přemístěn na 1. oddělení 4. odboru IV. správy FMV. V roce 1975 ukončil dvouletý kurz při SOŠ MV Slapy. V letech 1978-1982 absolvoval interní studium při VŠ FED v Moskvě. 1. 2. 1986 byl ustanoven do funkce náčelníka 4. odboru IV. správy FMV. K 1. 12. 1986 přemístěn do funkce zástupce náčelníka 1. odboru IV. správy FMV. Dne 1. 10. 1988 jmenován náčelníkem 3. odboru IV. správy FMV. 15. 2. 1990 byl odvolán z funkce a dnem 30. 7. 1990 uvolněn ze služebního poměru příslušníka SNB.

6) Karel Hejl (1950) vstoupil k SNB 1. 10. 1971 a byl zařazen do funkce referenta OPK Ruzyně II. správy FMV. 15. 9. 1974 byl přemístěn na 1. oddělení 2. odboru II. správy FMV. 1. 8. 1977 přeřazen do funkce staršího referenta 1. oddělení 3. odboru II. správy FMV. V letech 1975-1977 dálkově

absolvoval důstojnickou školu při VŠ SNB v Bratislavě. 1. 8. 1985 byl ustanoven do funkce náčelníka 3. oddělení 4. odboru II. správy FMV. Od roku 1977 do roku 1981 dálkově studoval na IV. fakultě VŠ SNB. V lednu 1987 byl vyslán na dvouměsíční kurz náčelníků operativních odborů StB při VŠ FED v Moskvě. 1. 4. 1987 dočasně pověřen a od 1. 2. 1988 ustanoven do funkce náčelníka 4. odboru II. správy FMV. 1. 9. 1988 získává funkci staršího referenta 3. oddělení 11. odboru II. správy. Dnem 1. 10. 1988 přeražen ke IV. správě SNB do funkce náčelníka 4. odboru IV. správy FMV. Dne 15. 2. 1990 odvolán z funkce a zařazen do zálohy, ze zálohy vyjmut 31. 7. 1990 a zařazen do stavu Ekonomické správy MV ČSR. Ze služebního poměru byl uvolněn k 30. 11. 1991.

7) Bohumil Knop (1943). Dne 1. 10. 1964 byl přijat k SNB a ustanoven do funkce referenta I. samostatného technického oddělení IV. správy MV. Do funkce referenta 1. oddělení 6. odboru IV. správy MV ustanoven 1. 10. 1966. Od 1. 4. 1969 vykonával funkci staršího referenta 1. oddělení 5. odboru IV. správy FMV. 1. 7. 1972 byl ustanoven do funkce technika 3. stupně 1. oddělení 5. odboru IV. správy FMV. 1. 1. 1976 jmenován do funkce vedoucího skupiny technického rozvoje 7. odboru IV. správy FMV. Od 1. 1. 1977 do 1. 11. 1981 působil ve funkci náčelníka 5. oddělení 2. odboru IV. správy FMV. V letech 1980-1985 dálkově studoval důstojnickou školu při I. fakultě VŠ SNB. Dne 1. 5. 1983 byl ustanoven do funkce zástupce náčelníka hospodářského odboru IV. správy FMV. Od 1. 10. 1988 do 15. 2. 1990 zařazen ve funkci náčelníka 5. odboru IV. správy FMV. Dne 15. 2. 1990 odvolán z funkce, zařazen do zálohy. 30. 6. 1990 byl uvolněn ze služebního poměru příslušníka SNB.

8) Informace o plnění úkolů vyplývajících pro IV. S-SNB z RMV č. 16/89 – zaslání z 29. prosince 1989.

(Poznámky Jiří Šťastný a Pavel Žáček)

SEZNAM PŘÍLOH:

PŘÍLOHA č. 1a – Osoby sledované 3. odborem IV. S-SNB
 („vnitřní protivník“) str. 231
 Poznámky str. 247

PŘÍLOHA č. 1b – Osoby sledované 1. odborem IV. S-SNB
 („vnější protivník“) str. 256
 Poznámky str. 290

V tabulkách jsou uvedeny následující údaje:

A – Příjmení, jméno, datum narození

(některá jména StB zkomolila)

B – Krycí jméno akce

C – Stát, jehož byl sledovaný občanem

(Pokud byla u sledovaného uvedena adresa v Československu, je veden jako občan ČSSR, bez ohledu na podobu jména.)

D – Útvar, který sledování požadoval, případně odbor a oddělení tohoto útvaru, kde pracoval žádající referent

1 – I. správa SNB /Hlavní správa rozvědky SNB/

2 – II. správa SNB /Hlavní správa kontrarozvědky SNB/

3 – III. správa SNB /Hlavní správa vojenské kontrarozvědky/

4 – IV. správa SNB /Centrální správa sledování/

5 – V. správa SNB /Správa ochrany stranických a ústavních činitelů SNB/

S-StB Pha – Správa StB Praha

OO StB – Oblastní odbor StB

O-StB – Oddělení StB při OS SNB /okresní správa/

O-VKR – Odbor vojenské kontrarozvědky /součást III. S-SNB/

ZS/GŠ – Zpravodajská správa Generálního štábu

VÚ – Vojenský útvar

ZVO – Západní vojenský okruh

FS VB FKÚ – Federální správa Veřejné bezpečnosti

Federální kriminální ústředna

E – Jméno referenta, který si sledování vyžádal

(U pracovníků I. správy je verzálkami vyznačeno krycí jméno, v některých případech je malým písmem uvedeno i pravé jméno.)

F – Dny, kdy sledování probíhalo

(V případě, že je v nalezených materiálech zachováno jednací číslo a datum žádosti, ale nejsou vyznačeny dny sledování, je v kolonce uvedeno: „pouze zažádáno“. Tyto osoby jsou zahrnuty v celkovém počtu sledovaných objektů, protože i tento materiál byl řádně veden a archivován.

Krycí jméno „Blesk“, jednou uvedené v následujícím přehledu, označuje sledování, prováděné při nebezpečí z prodlení.)

- PŘÍLOHA č. 2** Tiskopis „Návrh na sledování“ str. 295
- PŘÍLOHA č. 3** Příklad sledovacího protokolu
z pátku 9. 12. 1988 str. 297
*Archiv MV ČR, neuspořádaný materiál IV. S-SNB,
mikrofilm X 39, akce TOMIS*
- PŘÍLOHA č. 4** Příklad sledovacího protokolu
z pondělí 16. 1. 1988 str. 299
(V Příloze č. 4 znamená záznam „...zde byl objekt
realizován OP“, že sledovaná osoba byla zajištěna
operativním pracovníkem.)
*Archiv MV ČR, neuspořádaný materiál IV. S-SNB,
mikrofilm X 39, akce TOMIS*
- PŘÍLOHA č. 5** Příklad sledovacího protokolu
z pondělí 20. 11. 1989 str. 301
*Archiv MV ČR, neuspořádaný materiál IV. S-SNB,
mikrofilm X 39, akce TOMIS*
- PŘÍLOHA č. 6** Záznam sledovací akce DÝM monitorující tzv. „proti-
společenskou činnost“ osob angažujících se v Char-
tě 77 a nezávislých skupinách za období od 14. 3.
1989 do 14. 12. 1989 str. 303
*Archiv MV ČR, neuspořádaný materiál IV. S-SNB,
mikrofilm X 98, akce DÝM*

PŘÍLOHA č. 1a

SLEDOVÁNÍ V PRŮBĚHU ROKU 1989-1990

Osoby sledované 3. odborem IV. S-SNB
(vnitřní nepřítel)

Celkem sledováno: 221 osob

Objekt sledování	Krycí název akce	Občan státu	Dožadující útvar	Žádající referent	Dny sledování 1989-1990
nezjištěno	DÝM ¹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Havlíček František	14.3./15.5./24.5./ 27.5./29.5./15.6./ 19.-21.6./23.6./ 5.-7.7./12.7./19.7./ 31.7./6.-7.8./10.8./ 18.-25.8./29.8./ 1.9./9.9./11.9./ 28.9./5.10./17.10./ 24.10.-29.10./ 2.11./9.11./15.11.
nezjištěno	OREB	ČSSR	III. S-SNB	Nujch	26.4.
A. ²⁾ H. 1939	NOVÁTOR	ČSSR	II-9-2	npor. Miškovský Julius	27.1.
A. J. 1935	SKS ³⁾	USA	II-12-2	npor. Loukota Oldřich	16.5./29.5.
Adamíková Monika 1956	KOMPLEN 3	ČSSR	II-5-3	kpt. Hámp Petr	15.5./18.5./7.6.
Amort Čestmír 1922	TEREZA 1 ⁴⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-6	nstržm. Beneš Ivan	6.8./11.8./24.8.
B. B. 1967	ÚNOS	NSR	II-11-4	kpt. Vrubel René	6.-9.4.
B. I. 1931	ŘEHOLNICE	Itálie	II-9-1	kpt. Teclová Jitka	23.9.
B. M. 1950	LACERTA	ČSSR	OVKR	kpt. Filipi Libor	pouze zažádáno
B. R. 1952	DOSTÁL ⁵⁾	NSR	II-7-1	kpt. Hákl Ctislav	14.3./28.3.

Battěk Rudolf 1924	KŘÍŽÁK ⁶⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	mjr. Suchý Antonín, por. Lipert Miloš, nstržm. Řehák Michael	15.1./12.5./2.6./ 14.7./20.7./31.7./ 13.8.
Beaufortová Jana 1912	CAMEL 1	ČSSR	II-12-3	mjr. Maletinský Václav	14.3.
Beaufortová Kateřina 1953	CAMEL ⁷⁾	ČSSR	II-12-1 II-12-3	npor./kpt. Šlanina Jiří mjr. Šedina Vladimír, mjr. Maletinský Václav	1.2./13.2./6.3./ 14.3./17.3./28.3./ 31.3./3.4.
Belfin Jiří 1945	DELFIN 89	ČSSR	S-StB Pha 1-3	ppor. Blovský Roman	pouze zažádáno
Belfinová Jana 1948	DELFIN 88	ČSSR	S-StB Pha 1-3	ppor. Blovský Roman	pouze zažádáno
Benda Václav 1946	DOKTOR 19 ⁸⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	stržm. Petříček Josef, ppor./por. Janovský Zdeněk, mjr. Suchý Antonín, kpt. Sůva Stanislav, por. Hvězda Bohuslav	20.-21.4./27.4./ 29.4.-1.5./15.5./ 29.5./27.-30.6./ 1.-27.7./20.8./9.9./ 18.9./3.10./19.11.
Beneš Zdeněk 1946	ARCHIVÁŘ	ČSSR	II-5-3	ppor. Kubišta Ladislav	9.-10.1./18.1.
Bok ⁹⁾ John 1945	BŮČEK	ČSSR	S-StB Pha 2-5	kpt. Lamačka Miloslav, kpt. Všetička Jan	3.5./7.8./ 19.-20.10./31.10.
Bordovský Jaromír 1922	KOMPLEN 1	ČSSR	II-5-3	npor./kpt. Hampel Petr	24.4./2.5./15.5./ 18.5./29.5.
Brož Jiří 1961	XERXES	ČSSR	S-StB Pha 3-5	por. Polanský Ivo	4.10.

C. F. 1925	DOHODA 4	Itálie	II-9-1	pplk. Šmola Bohumil, kpt./mjr. Galoda Drahoslav	10.-11.4./13.4./ 19.4./26.6./29.6.
C. M. 1958	KURÝR ¹⁰⁾	Velká Británie	II-11-2	npor. Vyhnaněk Karel	31.1.-2.2./ 15.-17.2./22.2./ 17.-19.3./22.3./ 28.3./4.4./14.4./ 24.4./11.-12.6.
Canavaggio Mariane 1959	MARIA ¹¹⁾	ČSSR	II-12-1	npor./kpt. Šlanina Jiří, kpt. Lukášek Václav	5.-6.1./12.-13.1./ 18.1./1.3./21.3./ 30.-31.8.
Cihlár Bohuslav 1946	BRICK	ČSSR	II-5-2	kpt. Došlý Antonín	17.4.
Císař Čestmír 1920	JARO 4 ¹²⁾	ČSSR	II-10-1	mjr. Ritter Jan	10.1./3.2./13.2./ 25.2./2.3./9.3./ 18.5./20.5./5.6./ 30.6./7.7./10.7./ 1.8./16.8./23.8./ 10.11.
Císař Čestmír 1944	JARO 10 ¹³⁾	ČSSR	II-10-1	kpt. Vondráček Luděk, mjr. Ritter Jan	8.2./8.3.
Conforto (Veselá) Jana 1949	ŠTIKA B	ČSSR	II-6-2	kpt. Harapes Jan	14.-15.5./19.6.
Coufal Jan 1943	BUS 2	ČSSR	S-StB Pha 1-5	npor. Janota Josef	20.-21.9.
Č. ¹⁴⁾ J. 1939	ČÍZEK 1	ČSSR	S-StB Pha 3-2	por. Merta Antonín	1.-2.11./9.11./ 17.11.
Černý Jiří 1928	GOLF	ČSSR	II-5-3	kpt. Dostál Karel	15.11.
Černý Miroslav 1943	ŠVEC	ČSSR	II-2-1	kpt. Machálek František	pouze zažádáno
Červenka Zdeněk 1946	ROTT	ČSSR	II-12-1	por. Malina Petr	5.10.
D. A. I. 1941	KAMIL 1	Velká Británie	II-5-2	kpt. Tyl Karel	16.-17.10./ 19.10./25.10./ 31.10./14.11.

D. G. 1960	ZOJA ¹⁵⁾	NSR	II-7-3	kpt. Pavlišťik Cestmír	1.-2.2./13.2./20.2.
D. P. O. 1953	OSCAR	nezjištěno	S-StB Pha la	pplk. Kuneš Josef	5.-6.1./9.1.
D. S. 1944	JILEMSKÝ	ČSSR	OO StB Hradec Králové	Veber	2.10.
Devátý Stanislav 1952	COSMOS ¹⁶⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Bělík Petr	15.1./8.2./2.6.
Dienstbier Jiří 1937	RÁČEK ¹⁷⁾	ČSSR	II-10-1	kpt. Vondráček Luděk	20.1./1.3./16.3./ 12.4./3.5./6.5./ 29.5./2.6./20.6./ 3.7./27.7./8.9.
Dlouhý Lubomír 1924	LES	ČSSR	S-StB Pha 3-3	pplk. Král František, kpt. Ferus František, npor. Hendrych Petr	14.1./4.-5.2./ 5.-6.8./7.10.
Dobrovský Luboš 1932	FILOSOFO ¹⁸⁾	ČSSR	S-StB Pha 3-3	ppor. Janák Jindřich	10.2./28.2.
Dobrovský Jan 1960	HOMÉR ¹⁹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	ppor. Janák Jindřich	18.-19.2./21.3.
Doležal Bohumil 1940	RIGO ²⁰⁾	ČSSR	II-11-3	kpt. Beníšek Pavel	9.6./20.6.
Dubček Alexandr 1921	ESER ²¹⁾	ČSSR	II-10-1	mjr. Schwarz Stanislav Karel, mjr. Vondruška Jaroslav, npor. Stýblo Stanislav	19.-20.1./12.-13.3./ 28.3./3.-5.4./26.4./ 13.6./19.6./ 10.-11.7./2.-18.8./ 24.-25.8./21.9./ 17.11./24.11./ 29.11.
Dubský²²⁾ Jakub 1953	DUBÁK	ČSSR	II-5-3	npor./kpt. Hampl Petr, mjr. Kříž Jaroslav	14.-16.4./23.-24.4./ 2.5./15.5./ 18.-19.5./29.-30.5./ 7.6./26.-29.6.
Duka²³⁾ Jaroslav 1943	DOMINO 1	ČSSR	II-9-1	kpt. Olexa Luděk	20.9./23.9.
Dvořák Tomáš 1965	AUTOR	ČSSR	S-StB Pha 2-3	mjr. Prchal Antonín, kpt. Ducháč Václav	26.-27.5./21.6./ 31.7./16.8.

Dvouletý Ivan 1954	DÝM 1	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Havlíček František	1.-2.8./16.8./18.8.
Fiala Pavel 1956	PÁV ²⁴⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Mlejnek Antonín	3.-5.4./19.4.
Formánek Jan 1958	KOČÍ 1	ČSSR	II-12-1	mjr. Zeman Jiří	10.5./3.7.
Formánková Dagmar 1961	KOČÍ 2	ČSSR	II-12-1	mjr. Zeman Jiří	3.7.
Freund Karel 1949	KAREL 6 ²⁵⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Kopal Vladimír	22.-23.6./8.-9.7.
Fučík Vladimír 1934	SATURN A ²⁶⁾	ČSSR	II-9-1	mjr. Vylášek Vítězslav	6.10./17.10.
G. E. 1927	BERTOLD ²⁷⁾	NSR	II-6-1	por. Vodný Stanislav	30.5./19.6.
G. E. 1948	VORONĚŽ	NSR	S-StB Pha 1	nezjištěno	31.5.-1.6./19.6.
Gajzler Václav 1944	DOMINIK ²⁸⁾	ČSSR	II-9-1	kpt. Šudák Miroslav	15.9.
Gavulová Marcela 1948	REFERENT	ČSSR	V. S-SNB	Jajrik	16.11.
Glowacka (Puci) Ewa 1953	EVA B	ČSSR	II-10-3	kpt. Bělík Petr	11.1.
Gruntorád Jiří 1952	ZEDNÍK ²⁹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	npor. Fíryt Jiří	1.7.
Gruntorádová Zdenka 1940	TECHNIKA	ČSSR	S-StB	npor. Fíryt Jiří	pouze zažádáno
Gruša Jiří 1937	SPISOVA- TEL ³⁰⁾	NSR	II-12-1	kpt. Lukášek Václav	22.-25.6.
H. A. A. 1956	ATRAPA 89	Sýrie	II-4-1	mjr. Novotný Karel	pouze zažádáno
H. H. 1941	SLÁVA 1	NSR	II-6-2	npor. Svítek Milan	9.-11.4./19.4./ 24.4./19.-21.6.

Hájek Jiří 1913	JABLOŇ ³¹⁾	ČSSR	II-10-1	kpt. Kladiva Jiří	12.1./7.2./2.3./ 6.-7.3./16.3./22.3./ 20.-21.4./11.7./ 13.7./2.8./6.9./ 8.9./13.9./ 18.-19.9./ 16.-17.10.
Hájek Karel 1934	ZELENÝ	ČSSR	II-5-2	kpt. Tyl Karel	pouze zažádáno
Hájek Miloš 1931	ŠÍBR 1 ³²⁾	ČSSR	II-10-1	mjr. Vondruška Jaroslav	25.2./7.4./24.4./ 2.6./17.6./19.6./ 24.6./7.7./1.-2.8./ 8.8./16.8./18.8./ 11.9./23.9./ 16.-17.11.
Halík Tomáš 1948	KAZATEL 1 ³³⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-1	npor. Irovský Ladislav, npor. Pelc Karel	3.2./4.4./19.5./ 28.9./6.10.
Havel Václav 1936	TOMIS ³⁴⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Bělík Petr	6.1./12.1./16.1./ 7.2./17.5./29.5./ 1.6./15.6.-12.7./ 1.-2.8./16.8./23.9./ 23.10./20.-22.11.
Hejduk Ivan 1946	MRAK 1	ČSSR	II-5-3	kpt. Hámpel Petr	8.10.
Hoffman Václav 1921	TOPOL 3	ČSSR	S-StB Pha 3-1	kpt. Bohačík Stanislav, ppor./por. Dušek Libor	4.5./29.5./16.8.
Hoffmano- vá Eva 1928	TOPOL 2	ČSSR	S-StB Pha 3-1	kpt. Bohačík Stanislav	4.5.
Holata Martin 1964	LHÁŘ	ČSSR	S-StB Pha 2-3	mjr. Prchal Antonín	30.3.
Houčková Anežka 1951	ANEŽKA	ČSSR	S-StB Pha 2-4	npor. Kafka Jiří	26.7./16.8.
Hrachová ³⁵⁾ (Marečková) Lenka 1963	MARLEN	ČSSR	II-12-3	mjr. Vacek Ladislav, kpt. Novotný Karel	15.-16.4./27.4./ 1.10./5.10./20.10.
Hromádka Jaroslav 1956	HROMADA 1	ČSSR	II-10-1	kpt. Kladiva Jiří	11.7.
Hýbek ³⁶⁾ Michal 1957	DANA B	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Volek Jaroslav	pouze zažádáno

Chromáček Ivan 1961	TOM B	ČSSR	II-10-2	mjr. Novák Zdeněk	20.-21.12.
Chudomel Jan 1967	CHUDÁK ³⁷⁾	ČSSR	II-11-1	npor. Malík Arnošt	25.3./19.5./3.6./ 19.6./21.6./7.8./ 9.9.
Chvatík Ivan 1941	CHVAT ³⁸⁾	ČSSR	II-12-1	pplk. Černý Josef	13.6.
J. O. P. 1937	PLECH	SSSR	II-5-3	npor. Malát František	23.-25.10.
J. ³⁹⁾ Y. 1946	KANÁL C	Velká Británie	II-12-1	kpt. Lánský Vladimír	29.-30.11.
Jakeš Lubomír 1958	RUBO	ČSSR	S-StB Pha 1-4	mjr. Břinčil Josef	28.2.-2.3./10.3./ 21.-25.3./28.-29.3./ 4.4./12.4.
Jakl Vít 1954	JARDA 4	ČSSR	S-StB Pha 1-3	npor. Vaňa Jaroslav	10.-11.8./18.8./ 23.8./1.9./7.-8.11.
Janát Bohumír 1949	JÁTA ⁴⁰⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Bláha František	20.9.
Janouch František 1931	CESTOVA- TEL ⁴¹⁾	Švéd- sko	II-12-1	mjr. Zeman Jiří	pouze zažádáno
Jansa Josef 1969	META	ČSSR	O-VKR VÚ Příbram	pplk. Brabec Jiří	15.9.
Jeřábek Ivan 1923	BADEN 2	ČSSR	II-7-3	mjr. Kříž Stanislav	3.2./6.2./13.2.
Jičínský Zdeněk 1929	PARTÁK ⁴²⁾	ČSSR	II-10-1	mjr. Schwarz Karel	4.-5.1.
Jíra Jan 1937	MAZUT A	ČSSR	II-12-1	mjr. Mareš Milan	8.-9.1./11.1.
Jirásková Marie 1938	DISTRIBU- TOR ⁴³⁾	ČSSR	II-12-1	mjr. Mareš Milan	3.1./4.1./13.1./ 16.-17.5./7.6.
K. A. 1934	KRAMÁŘ	NSR	II-6-3	kpt. Terš Jiří	9.-10.11.
K. A. 1947	ASKON	Rakous- ko	II-5-3	mjr. Laky Pavel	pouze zažádáno
K. J. 1950	HAD	Holand- sko	II-3-1	mjr. Sandanus František	1.11.
K. T. 1944	BRICK	USA	II-5-2	kpt. Došlý Antonín	18.4.

Kohout Lubor 1962	PRÁVNÍK ³⁴⁴⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-3	mjr. Prchal Antonín	23.10.
Kolmistr Vladimír 1930	MISTR A ⁴⁵⁾	ČSSR	O-StB Kladno	npor. Šiffner Jan	pouze zažádáno
Kopecká Irena 1962	TOM 1	ČSSR	II-10-2	mjr. Novák Zdeněk	pouze zažádáno
Kopřiva Tomáš 1956	TOM A	ČSSR	II-9-1	mjr. Galoda Drahoslav	15.6.
Košárek Milan 1936	MIKULÁŠ	ČSSR	II-7-1	kpt. Pěšek Jaroslav	14.6./20.6.
Kot Štěpán 1965	SATAN 3	ČSSR	S-StB Pha 2-4	npor. Jačka Pavel	26.6.
Koutský Karel 1965	KAREL ⁴⁶⁾	ČSSR	II-10-3	mjr. Vajda Zdeněk	3.2.
Krampera Václav 1944	KALINA 2	ČSSR	II-6-2	mjr. Harapes Jan	7.11.
Kramperová Věra 1947	KALINA 1	ČSSR	II-6-2	mjr. Harapes Jan	7.11.
Krob Andrej 1935	TOMIS 2 ⁴⁷⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Málek Miloslav	15.1./15.2.
Křížan ⁴⁸⁾ Jiří 1941	TRUBEC	ČSSR	S-StB Pha 2-5	kpt. Štúr Juraj	2.10./13.10./ 17.10./20.10.
Kuhn Josef 1960	ČÁSLAV 1	ČSSR	S-StB Pha 2-6	mjr. Babický František	6.7./22.8.
Kummermann Daniél 1951	DAN 2	ČSSR	S-StB Pha 2-2	npor. Kalina Antonín	29.-30.9./13.10.
L. A. 1940	ANDRÉ	Francie	II-5-1	mjr. Beneš Karel, mjr. Romža Ladislav	3.10./17.-18.10./ 20.10./9.11./ 13.-14.11./23.11.
L. W. 1947	DLOUHÝ	NSR	II-5-2	kpt. Došlý Antonín	17.-19.1./25.1./ 7.2.
Lamper Ivan 1957	TAPÍR ⁴⁹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	por. Lipert Miloš	17.-18.4.
Laštovica Josef 1952	DOHODA 5	ČSSR	II-9-1	mjr. Galoda Drahoslav	29.6./16.8.

Lederer Aleš 1953	TÁBOR ⁵⁰⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-4	kpt. Chudoba Vladimír	10.1./19.2./ 27.-28.9./6.10./ 11.10.
Lírová Drahomíra 1923	KYTKA ⁵¹⁾	ČSSR	II-12-1	mjr. Zeman Jiří	28.2./7.3./9.3.
Lis Ladislav 1926	ADAM ⁵²⁾	ČSSR	II-10-1	kpt. Žitko Zdeněk	19.-20.1./24.3./ 23.4./26.4./21.5./ 27.5./1.6./15.6./ 20.6./23.-24.6./ 2.7./13.7./31.7./ 2.8./27.9./6.10./ 3.11./6.11./17.11.
Litera Jaromír 1923	ANTON ⁵³⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	npor. Kalina Antonín	13.9.
Litomiský Jan 1943	BRATR ⁵⁴⁾	ČSSR	S-StB České Budějo- vice 2-2	mjr. Mařík Jan	pouze zažádáno
Litvák David 1967	REBEL ⁵⁵⁾	ČSSR	II-11-2	mjr. Košář Josef	15.-17.11.
Lobl Roman 1966	RUBO 1	ČSSR	S-StB Pha 1-4	kpt. Moravec Václav	11.3./25.3./4.4./ 12.4.
M. J. 1914	MONA	NSR	II-10-3	kpt. Novotný Vladimír	27.-28.7.
M. K. 1940	BON	ČSSR	I-80	Beránek	pouze zažádáno
M. K. 1950	SIMONA	Francie	VKR ZS/GŠ	Peml	19.-21.9./3.10.
M. W. 1939	NADACE ⁵⁶⁾	USA	II-11-2	npor. Vyhnanek Karel	3.-8.6./19.-20.6.
Malý ⁵⁷⁾ Václav 1950	VENDA	ČSSR	II-9-1	mjr. Fritsch Jaroslav	20.4./29.5./2.6./ 9.6.-26.7./17.8.
Mandler Emanuel 1932	FOUSEK 1 ⁵⁸⁾	ČSSR	II-11-3	kpt. Beníšek Pavel pplk. Grabmüller Jaroslav	5.-7.8./11.9./ 18.9./22.-23.9./ 3.-4.10./14.10./ 25.10.
Mariáš Richard 1948	RICHARD 1	ČSSR	II-7-2	kpt. Hártl Ján	pouze zažádáno
Marková Hana 1954	MISTR 3	ČSSR	II-7-2	mjr. Matějka Jaroslav	12.-13.10./ 20.10./27.10./ 31.10./2.11./ 17.11.

Marvanová Hana 1962	JANA A ⁵⁹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-4 2-3	por. Mejstřík Oldřich, kpt. Ducháč Václav	3.5./29.5./ 16.-18.8.
Marvanová Anna 1928	MARS ⁶⁰⁾	ČSSR	II-12-1	kpt. Lukášek Václav	20.6./6.7.
Mejzlar Jaroslav 1944	JARDA 1	ČSSR	S-StB Pha 1-4	mjr. Břinčil Josef	1.6./19.6.
Mejzlík Jozef 1940	GENEK	ČSSR	II-7-1	npor. Bezděka Václav	pouze zažádáno
Melichar František 1920	MICHAL ⁶¹⁾	ČSSR	II-10-2	Kaiser Miloš	2.2./13.2.
Menclová Jarmila 1924	AKADEMIK 2	ČSSR	S-StB Pha 2a	Ulrich	pouze zažádáno
Menclová Markéta 1933	BLESK	ČSSR	S-StB Pha 2	pplk. Macenauer Zdeněk	20.2./23.2.
Mrázek František 1950	MRÁZ	ČSSR	S-StB Pha ⁶²⁾	Neurostl	pouze zažádáno
Mundil Jozef 1933	HERMES ⁶³⁾	ČSSR	II-12-1	npor. Trnka Vladimír	pouze zažádáno
N. G. ⁶⁴⁾ 1951	HUMANIS- TA	Švéd- sko	II-12-3	mjr. Sedina Vladimír	28.-29.1./7.-8.2.
Naumann Pavel 1937	PAVEL B ⁶⁵⁾	ČSSR	II-10-3	npor./kpt. Pršal Vlastimil	25.9./18.11.
Novák Bohumír 1910	ŠÍŘITEL A	ČSSR	II-9-2	kpt./mjr. Francán Jiří	5.-7.1./18.1./ 18.4./10.-12.5./ 12.6./15.6./26.6./ 29.6./6.7./ 12.-14.7./19.-21.7.
O'C. A. 1938	MAGNET 1	USA	II-7-3	mjr. Kříž Stanislav	22.-23.5./26.-29.5./ 19.6.
Ondra Pavel 1950	JESTŘÁB 1	ČSSR	II-9-2	mjr. Lesnák Jiří	26.-27.9.
P. A. 1942	JARDA 3	NSR	S-StB Pha 1-3	npor. Váňa Jaroslav	20.6.
P. P. 1946	MAJOR 1	USA	II-12-1	kpt. Slanina Jiří	16.-17.11.
Palouš Martin 1950	MARTIN ⁶⁶⁾	ČSSR	II-10-3	npor./kpt. Záhoř Karel	15.1./2.6./ 29.6.-27.7.

Penc ⁶⁷⁾ Stanislav 1970	STAN	ČSSR	S-StB Pha 2	nstržm. Mikoláš Zbyněk	pouze zažádáno
Píthart Petr 1941	HRABĚ ⁶⁸⁾	ČSSR	II-10-1	por. Palušák Marian	4.5./29.5.
Pitra František 1940	ATILA	ČSSR	II-5-4	mjr. Vokál Lubomír	13.-14.6.
Placák Petr 1964	FAGOT ⁶⁹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-4 2-3	por. Mejstřík Oldřich, kpt. Duchač Václav	5.5./29.5./25.7./ 3.8./16.8./20.8.
Plášilová Alena 1960	JÁTA 1 ⁷⁰⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Bláha František	20.9.
Pobořil Petr 1942	OCLEA	ČSSR	II-7-1	kpt. Hájek Jiří	12.3./28.3./9.11./ 25.11.
Popel Zdeněk 1946	BOBR ⁷¹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	npor. Kalina Antonín	29.-30.10.
Poslušný Jan 1959	EXPLOZE	ČSSR	S-StB Pha 2-7	mjr. Novák Jiří	6.-7.3.
Prchal Miroslav 1930	MAREK B	ČSSR	S-StB Pha 1	Prošek	10.10./20.10./ 26.10./31.10.
Prchalová Jaroslava 1946	MAREK C	ČSSR	S-StB Pha 1	Prošek	26.10./10.11.
Profant Stanislav 1944	PETRÁNEK	ČSSR	II-2-2	npor. Křen Josef	18.4.
Průchová Helena 1951	STRANA	ČSSR	IV-4	Havlík	31.8./1.9.
Průša Josef 1947	ADVO- KÁT 1 ⁷²⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	npor. Jindra Miloš, mjr. Suchý Antonín	30.3./6.5./7.7.
Pustina Petr 1960	PETR Y	ČSSR	S-StB Pha 2	nstržm. Šimánek Petr	2.11./23.11.
Puzejová Milena 1943	KOMPLEN 2	ČSSR	II-5-3	npor./kpt. Hampl Petr	24.4./2.5./15.5./ 18.5./29.5.
R. E. 1946	ZÁCHYT 1	Velká Británie	II-2-2	kpt. Novotný Václav	6.8./21.-27.8./ 1.9./12.9.
R. R. 1934	MAGNET 2	USA	II-7-3	mjr. Kříž Stanislav	22.-23.5./ 28.-29.5./19.6.

Rejchrt Miloš 1946	SENIOR ⁷³⁾	ČSSR	II-9-2	kpt./mjr. Francán Jiří	12.2./17.10./31.10.
Richterová Jaroslava 1946	RIT ⁷⁴⁾	ČSSR	II-10-3	npor./kpt. Pršal Vlastimil, kpt. Kohout Květoslav	3.8./16.8./ 25.-26.9./ 24.-25.10.
Rogoz Kazgoztif 1962	JARO 12	ČSSR	II-10-1	nezjištěno	6.5./12.5./26.5.
Roztočil Vladimír 1956	BOBEŠ ⁷⁵⁾	ČSSR	II-12-1	kpt. Slanina Jiří	27.-28.9./ 12.-13.10./ 17.10./19.10./ 25.10./31.10./ 16.11.
Ruml Jan 1953	KNIHAŘ ⁷⁶⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Kopal Vladimír	8.1./2.6.
Ruml Jiří 1925	SPOJKA 4 ⁷⁷⁾	ČSSR	II-10-3	kpt./mjr. Kopal Vladimír	9.2./20.2./4.3./ 10.5./22.5./14.9./ 4.10.
S. A. W. 1945	MARTIN 1	ČSSR	II-7	nezjištěno	16.1.
S. G. 1950	HUBERT	NDR	III. S-SNB	Gubeš	2.10.
S. P. 1946	SYLVA A ⁷⁸⁾	USA	II-11-2	mjr. Bahník Miroslav, npor. Výhnánek Karel	24.5./26.5./ 28.-29.5./ 31.5.-2.6./12.6./ 19.6./23.6./ 31.10.-12.11./ 17.11./23.11.
S. T. 1936	ZÁCHYT	NSR	II-2-2	kpt. Novotný Václav	19.-24.8./1.9./ 12.9.
Sabol Vojtěch 1950	BRANKÁŘ	ČSSR	II-5-3	kpt. Podlešák Petr	18.-19.4./2.5./ 10.5./24.-25.5./ 19.6.
Schwarzenberg K. Johanus 1937	HUMANI- TA ⁷⁹⁾	Rakous- ko	II-12-3	npor./kpt. Jirků Pavel	9.-11.6./20.6./ 19.10./31.10./6.11.
Skála Karel 1943	EKONOM 1	ČSSR	II-10-3	kpt. Kohout Květoslav	15.8.
Sláma Zdeněk 1934	KOVÁŘ	ČSSR	II-10-1	Jelínek	31.3./19.4.
Slánský Rudolf 1935	SIMEON ⁸⁰⁾	ČSSR	II-10-1	npor. Stýblo Stanislav	26.5./9.11.

Sobička Eduard 1934	NOVÝ	ČSSR	II-9-2	kpt. Miškovský Julius	18.-19.5./29.5./ 19.6.
Sodomková Marcela ⁸¹⁾ 1949	ALABASTR	ČSSR	II-12-1	ppor. Malina Petr	19.7./26.7.
Stankovič Andrej 1940	ONDRA	ČSSR	S-StB Pha 2-4	npor. Jačka Pavel	2.6./20.6./23.6./ 19.9.
Stárek František 1952	SATAN 1	ČSSR	S-StB Pha 2-4	npor. Jačka Pavel	6.7.
Stehlíková Alena ⁸²⁾ 1946	BERN 86	ČSSR	II-7-2	kpt. Burak Peter	3.10./20.10.
Stibicová Jarmila 1933	PROFE- SORKA ⁸³⁾	ČSSR	II-10-3	kpt. Málek Miloslav	8.8.
Stoll Karel 1933	RENÉ ⁸⁴⁾	ČSSR	II-7-1	pplk. Holický Václav	8.2.
Svoboda Jan 1962	ŠKOR- PION ⁸⁵⁾	ČSSR	II-9-2	nezjištěno	15.6./23.6.
Svoboda Martin 1968	EDEN	ČSSR	II-11-3	kpt. Beníšek Pavel	31.10.
Sýkora Jaroslav 1947	TRANSIT	ČSSR	FS VB FKÚ 1-2	mjr. Mareš Jan	2.-3.7.
Sýkora Karel 1945	JARDA 2	ČSSR	S-StB Pha 1-4	mjr. Břinčil Josef	1.-2.6./13.6./ 15.-16.6./19.6./ 21.6./23.6./26.6./ 28.6./21.8.
Šabatová ⁸⁶⁾ Anna 1951	SKUPINA 1	ČSSR	II-10-3	mjr. Novotný Vladimír	22.1./9.2./27.5./ 3.6./1.9./30.9.
Šiklová Jiřina 1935	FILOSOF- KA ⁸⁷⁾	ČSSR	II-12-1	npor. Trnka Vladimír, mjr. Volf Jiří	31.3.-4.4./6.4./ 19.4./24.4./30.5./ 6.6./20.6./ 4.-5.9./18.9./ 22.9./14.11./ 23.11.
Šilhánová Libuše 1929	ŘÍJEN ⁸⁸⁾	ČSSR	II-10-3 S-StB Pha 2-2	kpt. Kohout Květoslav, ppor./por. Janák Jindřich	22.1./14.3./6.7.
Šmíd Martin 1970	DÝM 2	ČSSR	S-StB Pha	nezjištěno	20.-22.11.

Špaček František 1948	ŠTIKA A	ČSSR	II-6-2	kpt. Harapes Jan	pouze zažádáno
Š. N. 1964	YUGO	SFRJ	S-StB Pha 1-4	kpt. Plecháček Ilja	26.7./8.8.
Štěpán Miroslav 1945	ALFA 2	ČSSR	II-11	nezjištěno	27.-28.12.
Štěpánek Petr 1963	KURÝR B	ČSSR	S-VKR ZVO	pplk. Polnický Stanislav, Badoj?	13.-14.9.
Štípková Jana 1954	BYT	ČSSR	S-StB Pha 2	nezjištěno	16.2./9.3.
Štolbová Eva 1935	ANETA ⁸⁹⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-4	pplk. Voigt Luděk	25.5./19.6./7.8./ 7.9./10.11./24.11.
Štolbová Eva 1963	ANETA 1	ČSSR	S-StB Pha 2-4	pplk. Voigt Luděk	19.6.
Šubrt Jaroslav 1954	STAVARĚ A	ČSSR	S-StB Pha 1-4	npor. Hodek Oldřich, npor. Hocek Petr	28.1./21.-22.9.
Šustrová Petruška 1947	DAN X	ČSSR	S-StB Pha 2-4	kpt. Chudoba Vladimír	13.1./13.2./29.5.
T. J. K. 1945	POL	NSR	S-StB Pha 1-4	kpt. Plecháček Ilja	10.11.
Tělupil Jaroslav 1950	TEL	ČSSR	S-StB Pha 1	Prošek	27.1./1.2.
Topol⁹⁰⁾ Jáchym 1962	STROM A	ČSSR	II-12-1	mjr. Mareš Milan	17.5./29.5.
Uhl Petr 1941	SKUPINA ⁹¹⁾	ČSSR	II-10-3	npor./kpt. Žáhoř Karel	14.-15.1./18.-20.1./ 22.1./31.1./4.2./ 6.2./9.2./20.2./ 14.3./1.5./6.5./ 2.6./14.6./23.6./ 1.7./17.-18.7./ 27.-28.7./16.8./ 18.-19.8./29.9./ 5.10./27.10./2.11./ 19.11.
Urban Jan 1951	DRAMA- TIK ⁹²⁾	ČSSR	II-11-1	kpt. Vrubel René	16.-17.3./20.3./ 5.4./19.4./23.4./ 9.6.-28.7./8.-9.8./ 17.-18.8./8.9./ 29.9./20.11.

Urx Richard 1930	POHRO- BEK ⁹³⁾	ČSSR	II-11-4	npor. Baloun Ivan	17.-19.4./22.5./ 19.-20.6./24.-25.7./ 25.-26.9.
V. A. 1928	SENIOR E	Švýcar- sko	II-9-2	kpt./mjr. Francán Jiří	27.-29.4./17.5.
Vacek Vladimír 1945	RACEK ⁹⁴⁾	ČSSR	II-7-1	npor. Sěkvrka Zdeněk	2.8./18.8.
Valchařová Milena 1940	SYSTÉM	ČSSR	II-7-2	kpt. Šudák Zdeněk	14.3./21.3./28.3./ 4.4.
Valová Anna 1951	SKUPINA 8	ČSSR	II-10-3	kpt. Kohout Květoslav	12.7.
Vančura Jiří 1929	MAZUT 5 ⁹⁵⁾	ČSSR	II-12-1	mjr. Mareš Milan	26.9.
Včelák Jiří 1965	SATAN 2	ČSSR	S-StB Pha 2	nezjištěno	pouze zažádáno
Volf Jaroslav 1955	VLK B	ČSSR	S-StB Pha 1-4	mjr. Mudra Jaroslav	pouze zažádáno
Vondra Alexandr 1961	DONÁT ⁹⁶⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Mareček Vladimír	11.4./20.6.
Vondrová Martina 1967	DONÁT 1	ČSSR	S-StB Pha 2-2	kpt. Mareček Vladimír	30.8.
Vrabec Václav 1931	PTÁČEK ⁹⁷⁾	ČSSR	S-StB Pha 2-2	por. Janák Jindřich	5.-6.7./14.9.
Z. P. 1941	VOLKSWA- GEN	NSR	VKR ZS/GŠ	Juránek	6.10.
Z. ⁹⁸⁾ R. 1963	RADEK A	ČSSR	II-11-1	kpt. Kovář Ladislav	27.-28.1./6.3./ 22.3.
Zajíc Bohumil 1927	LES 4	ČSSR	S-VKR ZVO	plk. Perka František	25.1.
Závodská Miloslava 1934	SLÁVA	ČSSR	II-6-2	npor. Svítek Milan	3.3./6.3.
Zeman Rudolf 1939	ZÁMEK	ČSSR	II-10-3	kpt./mjr. Kopal Vladimír	9.1./13.1./ 16.-18.1./23.1./ 25.1./27.1./7.2./ 15.-17.2./28.2./ 7.3./15.-17.3./ 20.3./22.3./28.3./ 4.4./1.5./19.-20.6./ 23.6./7.7./11.7./ 21.8.

Zoubek ⁹⁹⁾ Olbram 1926	PLAMEN	ČSSR	II-11-2	kpt. Košař Josef	11.1./21.1./25.1.
Zvěřina Josef 1913	FAKULTA ¹⁰⁰⁾	ČSSR	II-9-1	npor. Sauer Stanislav	12.1./17.2./28.2./ 26.4./15.9.

POZNÁMKY:

1) V rámci akce „DÝM“ dokumentovali v rozmezí od 14. 3. do 4. 12. 1989 operativní pracovníci IV. S-SNB pro 2. odbor S-StB Praha (OP: Hvězda, Havlíček) vystoupení představitelů Charty 77 a dalších nezávislých iniciativ při demonstracích a jiných veřejných akcích. K písemnostem z provenience jednotlivých útvarů je nutno přistupovat přísně kriticky, neboť si mnohdy odporují. Příkladem mohou rozporné údaje o jednotlivých sledovacích dnech v protokolu sledování a v samotné svodce ze sledování. Srovn. Přílohu č. 6.

2) K osobě H. A. byl 14. 5. 1976 zaveden 4. (později 5.) odd. 2b odb. S-StB Praha osobní svazek (OS), reg. č. 25 740, 10. 2. 1977 zaveden do NO (2/248), 15. 2. 1984 předán na 2. odd. 5. odb. X. S-SNB, kde byl 27. 2. 1984 evidován v OS (NO), reg. č. 27 473, a 12. 6. 1984 uložen do operativního arch. pod a. č. 754 620; 13. 6. 1984 byl zaevidován svazek A-NOVÁTOR, reg. č. 28 252, převedený v rámci reorganizace na 2. odd. 9. odb. II. S-SNB a 8. 12. 1989 zničený, vč. složek VZ, FD a KPP.

3) K organizaci Světový kongres Slováků byl 2. 12. 1988 2. odd. 12. odb. II. S-SNB zaveden objektový svazek (OBS) s názvem „SKS“, reg. č. 36 359, zničený 8. 12. 1989.

4) Akce „AKADEMIK“ („TEREZA“ byl pravděpodobně krycí název akce pouze pro IV. S-SNB navazující na předchozí sledování, tak jako v mnoha dalších případech) byla zavedena v SPO, reg. č. 46 137, dne 5. 5. 1988 1. odd. 2a odb. (od 15. 3. 1989 6. odd. 2. odb.) S-StB Praha, 15. 5. 1989 převeden na sv. signální a v rámci skartací zničen.

5) Akce „DOSTÁL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 210, dne 2. 3. 1988 1. odd. 4. odb. XI. S-SNB, 3. 5. 1988 převedena na KTS a na 1. odd. 7. odb. II. S-SNB pravděpodobně zničena (v registru svazků neuvedeno), včetně FD.

6) Akce „KMEN“ (posléze „KRÍŽÁK“) byla obnovena (dříve sv. osobní, signální, SPO a NO, reg. č. 17 075, zaevidovaný 23. 9. 1969, ukončený návrhem na vyšetřování) v OS, reg. č. 39 109, dne 1. 11. 1983 3. odd. 2a odb. (od 3. 3. 1989 na 2. odd. 2. odb.) S-StB Praha, zničený 8. 12. 1989. 3. (poté 2.) odd. 1. odb. X. správy SNB zavedlo 7. 3. 1984 kontrolní svazek, reg. č. 27 548 (dříve reg. č. 7 488), s krycím jménem „KMEN“, zničený 7. 12. 1989 na 2. odd. 10. odb. II. S-SNB.

7) Akce „KATKA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 707, dne 1. 2. 1989 3. odd. 12. odb. II. S-SNB, 14. 9. 1989 uložena do operativního arch. pod a. č. 851 231. Akce „CAMEL“ byla téhož dne zavedena stejným příslušníkem II-12-3 v pátracím svazku, reg. č. 36 709; šlo o pátrání „po neznámém pachateli – do ČSSR zaslána radiosoučástka, kt. má být namontována na ileg. rozhlas. vysílač, kt. umožňuje vstup do vysílání“, 14. 9. 1989 uložena do operativního arch. pod a. č. 852 853. Na akci zřejmě spolupracovalo i II-12-1 oddělení.

8) Akce „DOKTOR“ byla zavedena ve svazku NO (3/538, posléze 1/282, 1/252), reg. č. 28 304, dne 24. 9. 1977 1. odd. (od 25. 10. 1977 3. odd.) 2a odboru (administrativní podchycení reorganizace S-StB Praha, resp. převedení svazku na 2. odd. 2. odb. z nejasných důvodů podchyceno v registru svazků až 22. 11. 1989) S-StB Praha, 25. 10. 1977 zaveden sv. signální, 19. 3. 1979 OS (pozn. „svazek ukončen návrhem na vyšetřování, v rozpracování se pokračuje pod reg. č. 39 400“); zničen 8. 12. 1989. Dne 23. 6. 1989 žádalo sledování objektu akce i S-StB Ústí n./Labem, pravděpodobně z důvodu příjezdu jejich zájmové osoby do Prahy, prostřednictvím majitele svazku „DOKTOR“ SRS 2. odd. 2. odb. S-StB Praha kpt. St. Sůvy.

9) K uvedené osobě byla nalezena v registru svazků akce „MILTON“: byla zavedena v SPO, reg. č. 40 068, dne 8. 5. 1984 pravd. 3. odd. 1a odb. S-StB Praha, 9. 8. 1984 uložen do operativního arch. pod a. č. 758 886, 8. 5. 1986 obnova sv. pravděpodobně 1. (od 6. 7. 1988 4.) odd. 2a odb. S-StB Praha, 4. 1.

1989 převeden na signální sv., 11. 9. 1989 předán na 5. odd. 2. odb. S-StB Praha, koncem roku zničen.

10) Akce „KURÝR“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 169, dne 21. 8. 1987 1. odd. 3. odb. X. S-SNB, 8. 2. 1989 převeden na sv. signální, 5. 12. 1989 na 2. odd. 11. odb. II. S-SNB zničen.

11) Akce „MARIA“ byla zavedena ve SPO, reg. č. 23 919, dne 21. 7. 1982 3. odd. 1. odb. (od 7. 11. 1986 2. odd. 4. odb.) X. S-SNB, 4. 10. 1983 převeden na sv. signální, zničen na 1. odd. 12. odb. II. S-SNB 8. 12. 1989, vč. 2 částí hl. sv., sl. DOK a KPP.

12) Akce „JARO“ byla zavedena v OS (NO), reg. č. 5 876, dne 9. 8. 1973 1. odd. 2. odboru II. správy (poté 1. odd. 1. odboru X. správy FMV/SNB), 7. 6. 1989 vyčleněn svazek NO pod samostatné reg. č. 37 362 a 4. 12. 1989 na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB zničen, stejně jako OS.

13) Akce „VESNA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 070, dne 30. 3. 1989 1. odd. 10. odb. II. S-SNB, zničen 8. 12. 1989. Jak vyplývá z předložených údajů, Č. Cisar, jr., byl sledován ještě před zahájením vlastního rozpracování ze strany II-10-1 odd. v SPO v rámci akce „JARO“ jako „JARO 10“. Dnem zavedení svazku (30. 3. 1989) by se teoreticky mělo změnit i v operativní evidenci správy sledování krycí jméno akce na „VESNA“. *Správa sledování vedla mnoho lidí pod krycími jmény přidělenými již při předchozím rozpracování, resp. sledování.*

14) K osobě J. Č. byl 13. 8. 1975 pravděpodobně 3. odd. 2b odb. (poté převeden na 1. odd. 1b odb., 1. odd. 3b odb. a nakonec 2. odd. 3. odb.) S-StB Praha zaveden sv. D-JIRKA, 25. 5. 1976 převeden na A-ČÍŽEK, zničen pravděpodobně při skartacích koncem roku 1989.

15) Akce „ZOJA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 878 (převedeno z OO-StB Plzeň, reg. č. 23 189), dne 2. 8. 1988 1. odd. 3. odb. XI. S-SNB (po reorganizaci 3. odd. 4. odb. II. S-SNB), 6. 3. 1989 převeden na sv. signální.

16) Akce „COSMOS“ byla dle EZO od září 1986 vedena v signálním svazku (založen byl zřejmě již dříve) na O-StB Gottwaldov; SRS 3. odd. 10. odb. II. S-SNB (od 1. 9. 1988 do 15. 1. 1990) kpt. JUDr. P. Bělík vedl na centrále kontrolní svazek akce „COSMOS“.

17) Akce „RÁČEK“ byla zavedena v OS (NO), reg. č. 3 162, dne 14. 1. 1972 3. odd. 2. odb. II. správy (poté 1. odd. 1. odb. X. S-FMV/SNB), 26. 6. 1979 „stat. neukončeno“, 7. 6. 1989 sv. NO vyčleněn do samostatného reg. č. 37 361, oba svazky (OS i NO) zničeny 8. 12. 1989 na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB.

18) Akce „FILOSOF“ byla zavedena v OS, reg. č. 30 519, dne 20. 1. 1978 1. oddělením 2a odboru (od 25. 5. 1989 2. odd. 2. odboru) S-StB Praha (sv. NO – 2/503, reg. č. 24 154, zaveden dne 18. 2. 1975 1. odd. 2a odb., od 25. 5. 1989 2. odd. 2. odb., S-StB Praha; 5. 9. 1978 SPO sloučen do NO a zničen 8. 12. 1989); zničen 8. 12. 1989.

19) Akce „HOMÉR“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 486, dne 9. 11. 1982 1. odd. 2a odboru (od 13. 4. 1989 2. odd. 2. odboru) S-StB Praha, 8. 4. 1988 převeden na sv. signální; zničen 8. XII. 1989.

20) Akce „RIGO“ byla zavedena v SPO, reg. č. 12 795, dne 2. 3. 1977 1. odd. 2. odb. X. S-SNB, 11. 7. 1988 převeden na sv. signální (NO – 1/264), zničen 5. 12. 1989, sv. NO vyčleněn 24. 11. 1989 pod samostatné reg. č. 38 028, zničen 7. 12. 1989.

21) Akce „ESER“ byla dle blokační karty po 7. 11. 1988 kmenově vedena na 6. odd. 1. odb. XII. S-SNB kpt. Škulavíkem; partnerské pracoviště 10. odb. II. S-SNB bylo pravděpodobně požádáno o zprostředkování sledování „objekta“ akce při jeho pobytu v ČSR, resp. Praze. Není ani vyloučeno, že na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB byl veden kontrolní svazek akce „ESER“.

22) V EZO se nepodařilo k uvedené osobě nalézt svazek akce „DUBÁK“, ale signální sv. s krycím jménem „TRAMP 5“, reg. č. 36 546, zavedený v lednu 1989 do registru svazků a pravděpodobně skartovaný počátkem prosince 1989. Majitelem sv. byl SRS 3. odd. 5. odb. II. S-SNB npor. (od 1. 5. 1989

kpt.) Petr Hampl, který zároveň koordinoval požadavky na sledování J. Dubského ze strany realizačního týmu náčelníka KS SNB S-StB Ústí n./Labem (např. žádost ze 23. 6. 1989), kde procházel akcí „PALIČ“ (viz např. denní informace S-StB Ústí n./Labem z 30. 6. 1989, čj. OS-00473-2/3-03-89 „Věc: Obv. Jakub Dubský, nar. 1953 – informace“). Počátkem roku 1990 kpt. P. Hampl k této akci uvedl: „V prosinci 1988 jsem byl vyslán na 3. odbor S-StB Ústí nad Labem s úkolem zabezpečit koordinaci zvláštní skupiny náčelníka KS-SNB Ústí nad Labem s dalšími součástmi StB v ČSSR. O zabezpečení součinnostních opatření požádala sama zvláštní skupina. Protože názory na případnou spolupráci byly rozdílné, byl jsem po roztržce s vedením zvláštní skupiny z Ústí nad Labem odvolán. V březnu 1989 byl předán veškerý písemný materiál, a to jak z 5. odboru II. S-SNB, tak i z O-StB Mělník. Předání materiálu bylo provedeno na přímý rozkaz NMV plk. Oty Sedláka. Pokud je mi známo, KS SNB Praha a O-StB Mělník se od této akce distancovaly. Já jsem od března 1989 údajně podle rozkazu ministra vnitra /který mi nikdo nepředložil/ byl zařazen do zvláštní skupiny Ústí, ale zde jsem dostával pouze podřadné úkoly, jako zabezpečení předvolání svědků, zabezpečení osobních věcí obviněných, zajištění kurýrní služby atp. Svoji činnost jsem prakticky ukončil v srpnu 1989, kdy jsem byl pověřen zpracováním koncepce k ochraně NH před mimořádnými událostmi a objasněním případu požáru k. p. Škoda DOUDLEVCE.“ Pátrací svazek (od 13. 7. 1987 OS) „PALIČ“, reg. č. 25 071, byl zaveden dne 14. 10. 1986 O-StB Litoměřice k osobě Antonína Geblera (1968), skartace není v registru svazků vyznačena; jeho posledním majitelem byl operativní pracovník Oldřich Vaněk. 20. 10. 1986 registrovalo 5. odd. III. odboru S-StB Ústí n./Labem (s. Janošek, později snad s. Čermák) svazek kontrolní, reg. č. 33972. Zároveň odbor vyšetřování StB Litoměřice vedl vyšetřovací svazek sp. zn. 92/87 (s. Novák). Kromě toho SR II-5-3 oddělení ppor. Ladislav Kubišta zavedl 15. 12. 1988 vlastní SPO-PALIČ, reg. č. 36488 (zničen počátkem prosince 1989), není však jasné, nakolik souvisel s výše uvedenou akcí S-StB Ústí n./Labem.

23) K osobě J. Duky srovn. SECURITAS IMPERII č. 3/1996, s. 82.

24) Akce „PÁV“ byla zavedena v SPO, reg. č. 24 102, dne 30. 8. 1982 3. odd. 1. odb. X. S-SNB, zničen na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB 6. 12. 1989.

25) Akce „KAREL“ byla 21. 3. 1980 převzata z X-3-1 odd. (reg. č. 13 779) na 3. odd. 2a odb. (posléze 2b-2. odd.) S-StB Praha, zavedena v SPO, 9. 10. 1981 přeregistrována do OS, 26. (28?) 1. 1983 zaveden sv. NO (nejprve 3/1322, poté 1/246), OS uloženo 30. 5. 1986 (nečitelné – 1988?) do operativního arch. pod a. č. 833 342, 23. 8. 1988 akce převzata O-StB Praha 2, sv. zničen tamtéž 5. 12. 1989.

26) Akce „SATURN“ byla zavedena v OS, reg. č. 30 407 (obnoveno z reg. č. 2 381), dne 24. 5. 1985 1. odd. 5. odb. X. S-SNB, zničen 7. 12. 1989 na 1. odd. 9. odb. II. S-SNB, včetně dvou dílů hl. sv., složek DOK a KPP.

27) Akce „ERVÍN“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 778, dne 19. 11. 1987 3. odd. 2a odb. XI. S-SNB (po reorganizaci 1. odd. 6. odb. II. S-SNB), 19. 4. 1989 převedena do sv. KTS-BERTOLD.

28) Akce „DOMINIK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 18 546, dne 28. 1. 1978 2. odd. 2. odb. S-StB Ústí n./Labem, 11. 5. 1983 převeden na sv. signální a 1. 3. 1988 na OS; zničení není v registru svazků.

29) Akce „ZEDNÍK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 30 748, dne 23. 1. 1979 3. odd. 2a odboru (od 10. 3. 1989 2. odd. 2. odboru) S-StB Praha, 6. 4. 1979 převeden do sv. signálního, 21. 9. 1979 zaveden sv. NO (nejprve 1/291, poté 1/298), 7. 2. 1980 převeden na OS, 24. 5. 1983 předán operativnímu archivu k uložení (a. č. 730 808); OS i NO byly obnoveny 4. 1. 1985, resp. 15. 5. 1986; a zničen 8. 12. 1989.

30) Akce „SPISOVATEL“ byla zavedena v OS, reg. č. 31 266, dne 15. 11. 1985 2. odd. 4. odb. X. S-SNB, od r. 1982 na INO (index nežádoucích osob), zničen na 1. odd. 12. odb. II. S-SNB (včetně KPP a DOK) 5. 12. 1989.

31) Akce „OKULA“ (dříve pravděpodobně „JABLON“) byla zavedena v OS,

reg. č. 22 526 (dříve reg. č. 7 053), dne 2. 12. 1981 1. odd. 1. odb. X. S-SNB (NO – I/230, reg. č. 18 188), zničen 8. 12. 1989, včetně 20 částí hl. sv., devíti dílů DOK, sl. FD a KPP.

32) Akce „ŠÍBR“ byla zavedena v signálním sv. (z S-StB Praha 7. 6. 1977 převzat jako SPO, reg. č. 0 122 694; 26. 1. 1978 z SPO na sv. signální), reg. č. 14 794, dne 28. 3. 1978 1. odd. 1. odb. X. S-SNB, 28. 5. 1987 převeden na OS, 7. 6. 1989 sv. NO převeden na reg. č. 37 364 (dříve 26 378), zničen na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB 4. 12. 1989. Mjr. J. Vondruška, od 1. 9. 1988 SRS 1. odd. 10. odb. II. S-SNB, byl k 1. 8. 1989 převeden do funkce VSRS 3. odd. 12. odb. II. S-SNB a 15. 1. 1990 do zálohy pro přechodně nezařazené příslušníky SNB v péči II. S-SNB; sv. akce „ŠÍBR“ dle EZO převzal kpt. Vladimír Mašek, který 1. 10. 1989 nastoupil do funkce SRS 1. odd. 10. odb. II. S-SNB.

33) Akce „KAZATEL“ byla vedena u 4. odd. 2b odb. S-StB Praha (S-44 905), od 13. 12. 1988 zaveden 1. odd. 9. odb. II. S-SNB kontrolní svazek, zničen 6. 12. 1989.

34) K akci „TOMIS“ srovn. SECURITAS IMPERII č. 3/1996, s. 92. Sv. NO, reg. č. 37 505, byl z reg. č. 14 771 vyčleněn 3. 7. 1989 a 7. 12. 1989 zničen.

35) Akce „MARA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 593 (převedeno z S-StB Praha, reg. č. 41 789; NO – 2/604, reg. č. 38 026), dne 24. 4. 1987 3. odd. 1. odb. X. S-SNB (po reorganizaci od 9. 11. 1988 3. odd. 12. odb. II. S-SNB), 4. 1. 1989 převeden na sv. signální, zničen 5. 12. 1989, 24. 11. 1989 vyčleněn sv. NO (II. kat./604), reg. č. 38 026, a zničen 7. 12. 1989 na 3. odd. 12. odb. II. S-SNB. (K 31. 5. 1988 např. žádala X. S-SNB „sledování objektu“ akce pod krycím jménem „MARA-MARLEN“.)

36) K osobě M. Hýbka byla v registru svazků nalezena pouze akce „ARCHI-BALD“, vedená v SPO, reg. č. 41 075, 3. odd. 2a odb. S-StB Praha od 27. 11. 1984 do 22. 10. 1987, kdy byl sv. uložen do operativního archivu pod a. č. 822 142.

37) Akce „CHUDÁK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 810, dne 12. 7. 1988 2. odd. 3. odb. X. S-SNB, 5. 8. 1988 převeden na signální svazek (NO – II/609, reg. č. 38 038), zničen na 1. odd. 11. odb. II. S-SNB 5. 12. 1989.

38) Akce „CHVAT“ byla zavedena v signálním sv. (v registru sv. pozn.: „je NO – III. kat. bude přer. /881“), reg. č. 36 112, dne 5. 10. 1988 kpt. Stanislavem Majerechem, který byl od 1. 9. 1988 SR 1. odd. 12. odb. II. S-SNB, sv. zničen 4. 12. 1989, včetně složek DOK a KPP. Pplk. JUDr. J. Černý se 1. 9. 1989 stal VSRS 1. odd. 12. odb. II. S-SNB (již k 15. 9. 1984 VSRS 2. odd. 4. odb. X. S-SNB), 15. 1. 1990 převeden do zálohy pro nezařazené příslušníky SNB.

39) Jméno používané Janem Kavanem k cestám do ČSSR. K osobě J. Kavana byla 29. 10. 1975 1. (poté 2.) odd. 4. odb. X. správy FMV/SNB zavedena akce „KANÁL“, nejprve v SPO, od 4. 10. 1978 v signálním a nakonec od 28. 2. 1985 v OS; zničen na 1. odd. 12. odb. II. S-SNB 8. 12. 1989, včetně 4 částí hl. sv. a KPP.

40) Akce „JÁTA“ (dříve „MÍRA“) byla zavedena ve sv. NO (nejprve 3/557, poté 2/574), reg. č. 28 345, dne 27. 9. 1977 pravděpodobně 1. odd. (posléze 3. odd.) 2a odboru (svazek zřejmě mělo ve svém držení i O-StB Praha 1, od 7. 4. 1989 2. odd. 2. odboru) S-StB Praha; zničen 8. 12. 1989. Dne 21. 5. 1986 zaregistrovalo 1. odd. 2a odboru S-StB Praha ještě svazek signální (také s krycím jménem „JÁTA“), reg. č. 43 440, který byl dle registru svazků v blíže neuvedenou dobu zničen. Příslušník 3. odd. 1. odboru X. správy SNB npor. K. Záhoř zavedl 3. 2. 1988 u této nadřízené součásti ještě kontrolní svazek.

41) Akce „CESTOVATEL“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 1 474, dne 2. 10. 1969 odd. 2. odb. B II. správy FSZS (poté 3. odd. 1. odb. II. správy, 3. odd. 3. odb. II. správy, 1. (posléze 2.) odd. 4. odb. X. S-SNB, 27. 10. 1971 převeden na SPO a 6. 11. 1972 OS (NO – 1/100, v roce 1974? sv. NO zrušen), 22. 2. (28. 4. ?) 1980 zrušena zvláštní blokáce zavedená v roce 1969, zničen 8. 12. 1989.

42) Akce „PARTÁK“ byla zavedena v signálním svazku (obnova rozpracování, dříve ve sv. reg. č. 5 114), reg. č. 22 581, dne 11. 12. 1981 3. (poté 1.) odd.

1. odb. X. S-SNB (5. 1. 1984 sv. NO, II/424, reg. č. 22 581, 5. 6. 1989 převeden na reg. č. 37 343, zničen 1. 12. 1989), 27. 5. 1987 převeden na OS, 25. 10. 1988 na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB, kde 8. 12. 1989 zničen.

43) Akce „DISTRIBUTOR“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 049, dne 29. 7. 1987 1. odd. 2. odb. X. S-SNB, 3. 1. 1989 formálně přeregistrován na 1. odd. 12. odb. II. S-SNB, 31. 1. 1989 převeden na sv. signální, 4. 12. 1989 zničen, včetně složky FD.

44) Akce „PŘÁVNÍK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 47 018, dne 7. 3. 1989 3. odd. 2. odb. S-StB Praha; zničen 5. 12. 1989.

45) Akce „MISTR“ byla zavedena v OS, reg. č. 17 935, dne 22. 7. 1971 O-StB Kladno, 30. 8. 1973 převeden do NO (nejprve 3/50, od 20. 3. 1974 1/14 a nakonec kat. 2/44), 14. 3. 1983 zaveden na 3. odd. 2a odb. S-StB Praha kontrolní svazek, 29. 11. 1985 uložen OS do operativního arch. pod a. č. 780 242. Signální sv., reg. č. 45 343, zavedený dne 21. 9. 1987 O-StB Kladno, 6. 11. 1987 založen na 1. odd. 2a (od 7. 4. 1989 2. odd. 2.) odb. S-StB Praha kontrolní svazek, 6. 12. 1989 zničen.

46) Akce „KAREL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 603, dne 17. 1. 1989 3. odd. 10. odb. II. S-SNB a ukončena 28. 8. 1989 uložením do operativního arch. pod a. č. 849 919.

47) Akce „DUO“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 862, dne 26. 7. 1988 1. odd. 2. odb. X. S-SNB, zničená na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB 1. 12. 1989. Krycí jméno „TOMIS“ se zřejmě vztahovalo k předchozímu rozpracování, resp. sledování.

48) K uvedené osobě byla v registru svazků nalezena akce „DISTRIBUTOR“: zavedena v signálním svazku, reg. č. 47 550, dne 26. 7. 1989 5. odd. 2. odb. S-StB Praha, počátkem prosince 1989 zničen.

49) Akce „TAPÍR“ byla zavedena v SPO, reg. č. 40 639, dne 10. 9. 1984 3. odd. 2a odb. (od 3. 3. 1989 2. odd. 2. odb. a po 23. 6. 1989 O-StB Praha 10) S-StB Praha, 25. 10. 1984 převeden na sv. signální, 28. 11. 1984 zaveden sv. NO (nejprve 2/560, poté 3/1343); 27. 7. 1989 měla být část dokumentace uložena do oper. archivu pod a. č. 850 631, zbytek zničen 5. 12. 1989.

50) Akce „TÁBOR“ byla zavedena v signálním svazku, reg. č. 39 005 (převedeno z X-3-1 odd., reg. č. 15 286, zároveň NO 2/413), dne 10. 10. 1983 4. (od 23. 2. 1987 3.) odd. 2b odb. S-StB Praha, 12. 2. 1987 zaveden na X-4-2 („s. Beránek“) kontrolní sv., reg. č. 33 215, 5. 5. 1989 sv. předán 4. odd. 2. odb. S-StB Praha, kde 8. 12. 1989 zničen.

51) Akce „KYTKA“ byla zavedena ve sv. PO, reg. č. 33 231, dne 13. 2. 1987 2. odd. 4. odb. X. S-SNB, 30. 10. 1989 převeden na sv. signální, zničen na 1. odd. 12. odb. II. S-SNB 1. 12. 1989.

52) Akce „ADAM“ byla zavedena v OS, reg. č. 22 782 (původně na S-StB Praha reg. č. 34 254; 1. odd. 1. odb. X. S-SNB pouze kontrolní sv. reg. č. 2 498), dne 22. 1. 1982 1. odd. 1. odb. X. S-SNB, 10. 3. 1983 „stat. ukončení návrhem na vyšetřování“ a zároveň obnova rozpracování v OS, reg. č. 25 295 (NO – I/244 – reg. č. 22 785), opět byl stat. ukončen předáním vyšetřovateli StB, 29. 6. 1984 obnoven v OS, reg. č. 28 364, po vzniku II. S-SNB předán 1. odd. 10. odb. II. S-SNB, zničen na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB 8. 12. 1989 (15 částí hl. sv., včetně FD).

53) Akce „ANTON“ byla zavedena v signálním svazku, reg. č. 23 444, dne 21. 8. 1974 1. odd. 2a odb. S-StB (od dubna 1989 2. odd. 2. odb.) Praha, 5. 9. 1974 zaveden sv. NO (1/204), 13. 10. 1975 signální převeden na OS; zničen 8. 12. 1989.

54) K akci „BRATR“ srovn. SECURITAS IMPERII č. 3/1996, s. 75. V žádosti je nesprávně uvedeno, že sledování žádá Mařík z S-StB Ústí n./Labem. S největší pravděpodobností jde o SR 2. odd. 2. odb. S-StB České Budějovice mjr. J. Maříka, jehož prostřednictvím byla žádost O-StB Pelhřimov o provedení úkonu sledování vyřízena.

55) Akce „REBEL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 869, dne 13. 10. 1989

2. odd. 11. odb. II. S-SNB, zničena pravděpodobně koncem roku 1989 (v registru svazků neuvedeno).

56) Akce „NADACE“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 566, dne 17. 4. 1987 2. odd. 2. odb. X. S-SNB, zničen 6. 12. 1989 na 2. odd. 11. odb. II. S-SNB.

57) Akce „ČLEN“ byla převedena z S-StB Praha v signálním svazku, reg. č. 20 910, dne 5. 2. 1981 1. odd. 5. odb. (poté 3., resp. 2. odd. 1. odb.) X. S-SNB, 6. 12. 1989 zničen na 1. odd. 9. odb. II. S-SNB, včetně 4 částí hl. sv. a KPP.

58) Akce „FOUSEK“ byla zavedena ve sv. KTS, reg. č. 32 236, dne 23. 6. 1986 1. odd. 2. odb. X. S-SNB, 10. 11. 1987 převedena na SPO, 7. 7. 1988 na sv. signální (zároveň NO 1. kat./266), 24. 11. 1989 sv. NO vyčleněn pod samostatné reg. č. 38 030, 7. 12. 1989 oba svazky na 3. odd. 11. odb. II. S-SNB zničeny.

59) Akce „JANA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 46 084, dne 21. 4. 1988 3. odd. 2b odboru (od 15. 3. 4. odd. a 22. 5. 1989 3. odd. 2. odboru) S-StB Praha, 15. 7. 1988 převedeno na sv. signální, 6. 7. 1989 svazek osobní; zničen při skartacích. 2. odd. 3. odb. X. S-SNB 29. 7. 1988 zavedlo kontrolní svazek, reg. č. 35 873.

60) Akce „MARS“ byla zavedena v OS, reg. č. 35 825 (převeden z S-StB Praha, reg. č. 34 911), dne 18. 7. 1988 2. odd. 4. odb. X. S-SNB, 9. 7. 1988 přeregistrován sv. NO (1/253, poté 1/262), reg. č. 35 830, zničen na 1. odd. 2. odb. II. S-SNB 8. 12. 1989, včetně 14 částí hl. sv., DOK, KPP (sv. NO zničen již 7. 12. 1989).

61) Akce „MICHAL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 27 804, dne 6. 4. 1984 3. odd. 1. odb. X. S-SNB, zničen na 2. odd. 10. odb. II. S-SNB 6. 12. 1989. Dle registru svazků byly desky svazku převzaty Brožem? pro SRS 3. odd. 1. odb. X. S-SNB kpt. Jaromíra Majtnera (od 1. 7. 1985 VSRS 2. odd. 1. odb.), který byl dle ĚZO jako VSRS 2. odd. 10. odb. II. S-SNB (od 1. 9. 1988 do 15. 1. 1990) také posledním majitelem svazku.

62) Jako žadatel sledování byla v tomto jediném případě uvedena ne přímo S-StB Praha, nýbrž S-SNB hl. m. Prahy a Sčk.

63) Akce „HERMES“ byla zavedena v signálním svazku (dále je v registru svazků poznámka: „NO – 3/311 – r. č. 23 072 u O Stb Praha 1 – LHOTSKÝ“), reg. č. 20 548, dne 14. 11. 1980 2. odd. 4. odb. X. S-SNB, zničen na II-12-1 dne 6. 12. 1989, včetně složky DOK.

64) Akce „ŠVED“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 983 (převedena z XII. S-SNB, reg. č. 39 634), dne 13. 11. 1989 3. odd. 12. odb. II. S-SNB, zničen 8. 12. 1989. Správa kontrarozvědky v Bratislavě tedy musela požadovat zprostředkování sledování uvedené osoby po partnerském oddělení II-12-3.

65) Akce „PAVEL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 640, dne 1. 6. 1988 3. odd. 1. odb. X. S-SNB, 30. 11. 1989 uložena 3. odd. 10. odb. II. S-SNB do operačního arch. pod a. č. 855 086 MV.

66) Akce „MARTIN“ byla zavedena v SPO, reg. č. 12 792, 1. odd. 3. odb. (pravděpodobně od 22. 2. 1982 3. odd. 1. odb.) X. S-SNB, zničen 6. 12. 1989 na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB.

67) Akce „NEC“ byla zavedena v SPO, reg. č. 46 745, dne 7. 12. 1988 2. odd. 2b odb. S-StB Praha, 6. 5. 1989 převeden na 3. odd. 2. odb. S-StB Praha (a zároveň na sv. signální), kde zničen při skartacích koncem roku 1989.

68) Akce „HRABĚ“ byla obnovena (z a. č. 72 923 MV uložené S-StB Praha) v OS, reg. č. 26 296, dne 9. 9. 1983 2. odd. 1. odb. X. S-SNB (sv. NO přijat z Prahy – III/1113, reg. č. 3 278, převidován na I/258, reg. č. 26 296, 7. 6. 1989 nové reg. č. 37 363), zničen 8. 12. 1989, včetně 5 částí hl. sv., KPP a DOK.

69) Akce „FAGOT“ byla zavedena v SPO, reg. č. 42 491, dne 6. 11. 1985 2. odd. 2a odb. (od 14. 10. 1988 3. odd. 2b odb.), 16. 3. 1989 4. odd. 2. odb. a 28. 9. 1989 3. odd. 2. odb.) S-StB Praha, 14. 10. 1988 převeden na sv. signální; zničen při skartacích. Příslušník 1. odd. 11. odb. II. S-SNB mjr. René Špringer 2. 12. 1988 zavedl kontrolní svazek, reg. č. 36 346.

70) Akce „NEVĚSTA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 45 901, dne 2. 3. 1988 1. odd. 2a odb. (od 7. 4. 1989 2. odd. 2. odb.) S-StB Praha, 27. 7. 1989 měla být uložena do operativního archivu.

71) Akce „BOBŘ“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 32 592, dne 12. 2. 1980 2. odd. 2a odb. S-StB Praha, a v říjnu 1987 uložena do operativního arch. pod a. č. 826 697; od 28. 8. 1987? byl zaveden také sv. NO, reg. č. 34 391.

72) Akce „ADVOKÁT“ byla zavedena v SPO, reg. č. 40 300, dne 25. 6. 1984 3. odd. 2a (od 7. 4. 1989 2. odd. 2.) odb. S-StB Praha, 27. 9. 1984 převeden na sv. signální, 11. 8. 198? na OS, který uložen 18. 9. 1989 pod a. č. 852 742. Sv. NO (I/249), zavedený 19. 11. 1984, byl dle registru svazků zničen.

73) Akce „SENIOR“ byla zavedena v OS, reg. č. 19 190, dne 9. 2. 1980 2. odd. 5. odb. X. S-SNB, 7. 12. 1989 zničen na 2. odd. 9. odb. II. S-SNB, včetně 4 částí hl. sv., tři složek DOK a FD; sv. NO, reg. č. 18 322, zavedený 7. 3. 1980, byl zničen tamtéž 7. 12. 1989.

74) Akce „RIT“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 798, dne 22. 9. 1989 3. odd. 10. odb. II. S-SNB, zničená 6. 12. 1989.

75) Akce „BOBEŠ“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 37 777, dne 18. 4. 1989 1. odd. 12. odb. II. S-SNB, zničen 7. 12. 1989. Z S-StB Praha byl převeden společně ze sv. NO (původní reg. č. 39 545, NO/III. kat.) s krycím jménem „BRATR II.“ do reg. č. 37 776.

76) Akce „KNIHAŘ“ byla 11. 11. 1981 obnovena v signálním sv., reg. č. 22 383 (dř. reg. č. 14 001), 1. (poté 3.) odd. 1. odb. X. S-SNB, 23. 6. 1982 převeden na OS a zároveň převeden z NO - 2/239 na kat. I/236, v rámci reorganizace 7. 10. 1988 sv. převeden na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB, kde 8. 12. 1989 zničeny 3 části hl. svazku včetně složek DOK a KPP. Paralelně (od 3. 8. 1979) vedený sv. NO, reg. č. 18 189, byl zničen tamtéž 8. 12. 1989.

77) Akce „SPOJKA“ byla 11. 11. 1981 obnovena v signálním sv., reg. č. 22 384 (pův. 15 468), 1. (poté 3.) odd. 1. odb. X. S-SNB, 7. 10. 1988 převeden na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB, kde 5. 12. 1989 zničen, včetně 2 částí hl. sv. a složek DOK a KPP. Sv. NO, reg. č. 15 468 (převedený z reg. č. 0 121 771 – poř. čís. 259), zavedený 15. 8. 1978 (NO - I/229), zničen tamtéž 8. 12. 1989.

78) Akce „SYLVA“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 37 288, dne 18. 5. 1989 2. odd. 11. odb. II. S-SNB, zničená 5. 12. 1989.

79) Akce „VÍDEŇAK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 883, v únoru 1989 3. odd. 12. odb. II. S-SNB, 8. 12. 1989 zničen. Akce „HUMANITA“ byla vedena II-12-3 v OBS, reg. č. 36 640, od 20. 1. 1989 v problematice „Výbor čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci“, 5. 12. 1989 zničen.

80) Akce „SIMEON“ byla zavedena v OS (NO), reg. č. 2 484, dne 20. 4. 1971 3. odd. 2. odb. II. správy (poté 1. odd. 1. odb. X. S-FMV/SNB), 15. 6. 1989 vyčleněn sv. NO, reg. č. 37 402, zničen 4. 12. 1989), 6. 12. 1989 zničen na 1. odd. 10. odb. II. S-SNB.

81) Akce „SODA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 472, dne 20. (21.?) 12. 1988 1. odd. 12. odb. II. S-SNB, zničená 8. 12. 1989.

82) K uvedené osobě byl v registrech svazků nalezen pouze SPO-BOŽENA, reg. č. 30 381, vedený od 20. 5. 1985 2. odd. 7. odb. II. S-SNB, a 21. 12. 1985 uloženy pod a. č. 781 853 MV do operativního archivu.

83) K akci „PROFESORKA“ srovn. SECURITAS IMPERII č. 3/1996, s. 92.

84) Akce „RENÉ“ byla zavedena ve SPO, reg. č. 30 553, dne 21. 6. 1985 1. odd. 4. odb. XI. S-SNB, 25. 12. 1985 převeden na sv. signální, uložen 1. 12. 1989 do operativního arch. SRS 1. odd. 7. odb. II. S-SNB kpt. Janem Kačurem pod a. č. 85 5 342 MV. Pplk. V. Holický byl od 1. 9. 1988 do 15. 2. 1990 náčelníkem 7. odboru II. S-SNB.

85) Akce „ŠKORPION“ byla k 6. 1. 1989 převzata od OVKR Slaný prostřednictvím III. S-SNB, zavedena v signálním sv., reg. č. 36 540, zničen (včetně sl. DOK a KPP) na 2. odd. 9. odb. II. S-SNB 5. 12. 1989. Dle EZO a registru svazků akci převzal SRS 2. odd. 9. odb. II. S-SNB kpt. Alexej Kormaňák.

86) Akce „SOJKA“ byla převedena z S-StB Brno ve sv. PO, reg. č. 9 101, dne

11. 4. 1975 1. odd. 4. (poté 3. odd. 1.) odb. X. S-FMV/SNB, 24. 10. 1981 převeden na OS (NO od 6. 7. 1989 vyčleněn do samost. reg. č. 37 516 a 5.? 12. 1989 zničen), zničen 8. 12. 1989 na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB. Samotná akce „SKUPINA – II“ byla vedena proti ing. P. Uhlovi (1941) v OS, reg. č. 21 880, obnoveném (původně reg. č. sv. NO 4 876) 17. 8. 1981 3. odd. 1. odb. X. S-SNB, 31. 10. 1988 převeden na 3. odd. 10. odb. II. S-SNB, kde 8. 12. 1989 zničeno všech 14 částí hl. svazku i složky DOK a KPP.

87) Akce „FILOSOFKA“ (od 19. 1. 1980 „DELTA“) byla zavedena v OS (NO – 1/138), reg. č. 10 732 (převeden z S-StB Praha, reg. č. 18 093), dne 6. 2. 1976 1. (poté 2.) odd. 4. odb. (poté 3. odd. 1. odb.) X. správy FMV/SNB, 21. 6. 1989 nově reg. č. sv. NO 37 441 (zničen 7. 12. 1989), zničeno na 1. odd. 12. odb. II. S-SNB 8. 12. 1989, vč. 8 částí hl. svazku, dvou DOK a KPP. Sledování dne 30. 3. 1989 pod čj. 12. odboru II. S-SNB u IV. S-SNB žádal VI. Trnka, posléze od 25. 5. 1989 mjr. J. Volf, který měl svazek naposledy přidělen. V personální evidenci je zřejmě nesprávně uvedeno datum jeho převěření (1. 11. 1989) z funkce SR 2. odd. na post SR 1. odd. 12. odb. II. S-SNB.

88) Akce „ŘÍJEN“ byla v OS (NO – 1/257) 1. odd. 2a odboru (od 14. 9. 1989 2. odd. 2. odb.) S-StB Praha přijata 4. 12. 1985 z 1. odd. 1. odb. X. S-SNB (reg. č. 10 268); sv. zničen. Příslušník 3. odd. 1. odb. X. S-SNB kpt. K. Kohout zavedl 28. 1. 1987 kontrolní svazek, reg. č. 33 143.

89) Akce „ANETA“ byla zavedena ve sv. PO, reg. č. 44 818, dne 22. 4. 1987 3. odd. 2b odb. (od 7. 4. 1989 4. odd. 2. odb.) S-StB Praha, 7. 4. 1989 převeden na sv. signální, počátkem prosince 1989 zničen.

90) Akce „TOPOL“ (tak je zapsána v registru svazků) byla zavedena ve SPO, reg. č. 25 308, dne 11. 3. 1983 1. odd. 1. odb. (poté 2. odd. 4. odb.) X. S-SNB, uložena 1. 6. 1989 do operativního arch. pod a. č. 847 664.

91) Akce „SKUPINA II“ byla zavedena v OS (NO – 1/218), reg. č. 4 876, dne 25. 1. 1973 3. odd. 1. odb. II. správy (poté 1. odd. 4. odb., resp. 3. odd. 1. odb., X. S-FMV/SNB), 17. 7. 1981 rozpracování obnoveno pod reg. č. 21 880, zničen 8. 12. 1989, včetně 13 částí hl. sv., DOK a KPP.

92) Akce „DRAMATIK“ byla zavedena v OS (NO), reg. č. 34 882, dne 21. 12. 1987 1. odd. 3. odb. X. S-SNB, sv. NO převeden z S-StB Praha (a zároveň z III. do II. kat. – 2/601) reg. č. 41 338, 8. 6. 1989 přeregistrován na reg. č. 37 379, (sv. NO zničen 8. 12. 1989), zničen na 1. odd. 11. odb. II. S-SNB 7. 12. 1989, včetně sl. FD, KPP.

93) Akce „POHROBEK“ byla zavedena v signálním sv. (NO – 3/1097), reg. č. 37 164, dne 13. 4. 1989 4. odd. 11. odb. II. S-SNB, 6. 12. 1989 zničen.

94) Akce „RACEK“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 37 603, dne 1. 8. 1989 1. odd. 7. odb. II. S-SNB, zničena 17. 9. 1990 (?).

95) Z krycího názvu sledovací akce „MAZUT 5“ můžeme dedukovat, že byla vedena v souvislosti se spojením na dr. Viléma Prečana. Akce „REDAKTOR“ byla na J. Vancůru zavedena v SPO, reg. č. 37 867, až dne 13. 10. 1989 1. odd. 12. odb. II. S-SNB, zničen 1. 12. 1989.

96) Akce „DONÁT“ byla zavedena v SPO, reg. č. 45 777, dne 28. 1. 1988 3. odd. 2a odb. (od 6. 3. 1989 2. odd. 2. odb.) S-StB Praha, 6. 3. 1989 převeden na sv. signální; při skartacích zničen.

97) Akce „PTÁČEK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 18 407, dne 14. 4. 1972 1. odd. 2a odb. (od 20. 11. 1989 na 2. odd. 2. odb.) S-StB Praha, 21. 5. 1982 převeden na OS, 2. 6. 1982 zaveden sv. NO (2/538); zničen 8. 12. 1989. Dne 24. 11. 1982 zavedl 1. odd. 1. odboru X. S-SNB svazek kontrolní, reg. č. 24 596.

98) K osobě R. Z. byl zaveden SPO-RADEK, reg. č. 35 809, dne 12. 7. 1988 2. odd. 3. odb. X. S-SNB, 23. 1. 89 KTS-WASKE a konečně 27. 6. 1989 A-WASKE (obsahoval složky FD, VZ, KPP); 14. 7. 1989 zavedeno nové reg. č. 37 548, včetně nového krycího jména A-ORION, 8. 12. 1989 agenturní svazek na 1. odd. 11. odb. II. S-SNB zničen.

99) Akce „SOCHAR“ (později pravděpodobně „TESÁK“) byla na O. Zoubka zavedena v SPO, reg. č. 6 482, dne 21. 11. 1973 1. odd. 1. odb. II. S-SNB,

10. 11. 1975 uložena do operativního arch., obnovena 16. 11. 1985 1. odd. 1. odb. (poté 2. odb.) X. S-SNB, po reorganizaci převedena na 1. odd. 11. odb. II. S-SNB, 6. 12. 1989 zničena na 3. odd. 11. odb. II. S-SNB.
100) K akci „FAKULTA“ srovn. SECURITAS IMPERII č. 3/1996, s. 100.

**(Tabulku vypracoval kolektiv pracovníků dokumentačního oddělení ÚDV,
poznámky Pavel Žáček)**

PŘÍLOHA č. 1b

SLEDOVÁNÍ V PRŮBĚHU ROKU 1989-1990

Osoby sledované 1. odborem IV. S-SNB (vnější nepřítel)

Celkem sledováno: 271 osob

Objekt sledování	Krycí název akce	Občan státu	Dožadující útvar	Žádající referent	Dny sledování 1989-1990
nezjištěno	CENTR – ALOIS ¹⁾	nezjištěno	II-1-2	kpt. Ženíšek Jaroslav	pouze zažádáno
nezjištěno	KUBA	nezjištěno	I-25	Salajka	12.6./14.6.
nezjištěno	OBORA ²⁾ HOSTĚ	ČSSR	II-2-1	kpt. Machálek František	pouze zažádáno
nezjištěno	OLYMP 89	ZÚ USA	II-3-1	nezjištěno	19.-23.6./26.-30.6./3.-6.7./10.-14.7./17.-21.7./24.-28.7./1.-4.8./7.-11.8./14.-25.8./28.8.-1.9./4.-8.9./11.-15.9./18.-20.9./22.9./28.9./3.-6.10./9.-13.10./24.-27.10./30.10.-2.11./6.-10.11./14.-16.11./20.-22.11./24.11./28.-30.11./4.12.
nezjištěno	TAJFUN	ČSSR	II-4-3	kpt. Přerovský Milan	22.5./24.5./26.5./29.5./12.6./28.6.
nezjištěno	TROJA	nezjištěno	II-AO-3	mjr. Tremel Jaroslav	10.-13.1./16.-20.1./23.-27.1./30.1.-2.2./28.3.-29.4./2.-6.5.
nezjištěno	VAL ³⁾	ZÚ Dánska	II-3-2	npor. Oliva Miloslav	18.2./1.3./17.3./23.3.
A. A. 1939	ZEUS 86	ZÚ Velké Británie	II. S-SNB	nezjištěno	29.5.-8.6.
A. A. 1957	PERU 3	ZÚ Maroka	II-4-2	pplk. Brátka František	24.5.

A. C. 1939	OSMIUM 87 ⁴⁾	ZÚ USA	II-1-1	por./npor. Škořepa Karel	2.1./21.1./24.1./ 15.2./20.2./10.3./ 11.-12.4./15.4./ 20.4./6.5./9.5./ 22.5./30.5./7.6./ 20.7./23.7./2.9./ 13.9./18.-19.9./ 7.10./9.10.
A. E. B. 1957	PERU 4	ZÚ Maroka	II-4-2	pplk. Brátka František	18.5./22.5./24.5.
A. G. 1958	ŠAHY 2	ZÚ Španělska	II. S-SNB	nezjištěno	3.8./7.-8.8.
A. H. A. 1937	PEŠŤ	JLDR	II-4-2	kpt. Výdržel Jaroslav	20.-26.11./ 27.-28.11./4.12.
A. I. 1939	JANOV 4	ZÚ Sýrie	II-4-1	mjr. Novotný Karel	26.10./13.-14.11.
A. J. 1929	AND	ČSSR	I-25	nezjištěno	24.8./27.9./ 11.-12.10./18.10./ 20.10./25.10./ 20.11./27.11./ 4.12.
A. J. R. 1943	ARZEN 87	ZÚ USA	II. S-SNB	nezjištěno	3.1./6.1./8.-9.1./ 12.1./15.1./ 19.-20.1./22.-24.1/ 26.-29.1./2.-3.2./ 5.2./7.2./9.-16.2./ 17.-19.3./24.-25.3./ 27.3./29.3./ 2.-5.4./9.4./ 14.-15.4./18.-19.4./ 23.-25.4./ 28.4.-1.5./3.5./ 8.-13.5./15.5./ 17.5./20.-22.5./ 26.5./28.5.-1.6./ 3.-14.6./16.-17.6./ 19.-21.6./23.-29.6./ 1.-9.7.
A. L. 1941	PERU 5	ZÚ Maroka	II-4-2	pplk. Brátka František	22.5./24.5.
A. M. 1947	PERU 2	ZÚ Maroka	II-4-2	pplk. Brátka František	22.5./24.5.
A. A. C. 1952	PERU 6	ZÚ Maroka	II-4-2	pplk. Brátka František	24.5.
A. A. M. 1942	ZLATNÍK ⁵⁾	Sýrie	II-4-1	mjr. Novotný Karel	28.2./3.3.

A. B. K. A. S. 1961	SACHAT	JLDR	II-4-2	mjr. Musil Jan	19.10./1.11.
B. A. 1934	CYPŘIŠ 88 ⁶⁾	ZÚ NSR	II-2-1	kpt. Chum František	2.-7.1./16.-21.1./ 23.-28.1./30.1.-4.2./ 6.-10.2./13.-19.2./ 21.-25.2./ 27.2.-3.3./6.-7.3./ 18.-20.3./22.-25.3./ 28.-31.3./3.-8.4./ 10.-15.4./18.-23.4./ 25.-28.4./1.5./3.5./ 5.-6.5./8.5./ 10.-13.5./16.-20.5./ 22.-27.5./29.-30.5./ 2.-4.6./6.-9.6./ 11.-13.6./15.-21.6./ 23.-24.6./ 26.6.-2.7./4.-7.7./ 10.-14.7./16.7./ 23.-27.7./29.7./ 1.8./14.-15.8./ 18.8./20.8.-1.9./ 4.-9.9./12.-16.9./ 18.-23.9./ 25.9.-2.10./ 4.-6.10./8.-13.10./ 17.-20.10./23.10./ 25.-27.10./30.10./ 1.-11.11./13.-18.11./ 20.-25.11./ 27.11.-2.12./ 6.-7.12./10.-16.12./ 18.-22.12./27.12./ 29.12.
B. B. M. nezjištěno	ASOPOS 89 ⁷⁾	ZÚ Velké Británie	II-3-1	por./npor. Kolařík Stanislav	7.-10.2./13.-17.2./ 20.2./22.-23.2./ 27.2.-3.3./6.3./ 8.-10.3./13.-17.3./ 24.3./28.-31.3./ 12.-14.4./18.-21.4./ 25.-28.4./2.-5.5./ 10.-12.5./15.-19.5./ 23.-26.5./29.-30.5./ 2.6./5.-9.6./ 12.-16.6./19.-24.6./ 28.-30.6./3.-5.7./ 10.-13.7./17.-21.7./ 24.7./26.7./28.7./ 1.-8.8./5.-8.9./ 11.-15.9./18.-29.9./ 2.-5.10./9.10./ 11.-13.10./ 16.-20.10./ 24.-26.10./ 30.10.-2.11./ 6.-10.11./14.-17.11./ 27.-28.11./30.11./ 4.-8.12./12.-15.12./ 21.12.

B. C. 1929	HELAN 86 ⁸⁾	NSR	II-2-1	pplk. Žezula Rostislav	14.-15.1./ 18.-23.1./28.1./ 15.2./21.-22.2./ 25.2./1.3./6.3./ 9.3./13.-14.3./ 7.4./27.4./1.5./ 10.5./19.-22.8./ 29.8./12.9./ 26.-28.10./9.11.
B. C. G. 1948	PLATINA 87 ⁹⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Klímt Luděk	1.-14.1./16.-21.1./ 23.1.-4.2./ 7.-11.2./13.-23.2./ 25.2.-10.3./ 12.-28.3./7.4./ 10.4.-13.5./15.5./ 17.-19.5./ 22.-31.5./2.-23.6./ 27.6.-7.7./ 10.-15.7./ 2.9.-7.10./ 9.-13.10./ 16.-21.10./ 23.10.-3.11./ 5.-10.11./ 12.-25.11./ 27.11.-7.12./ 10.-20.12./22.12./ 24.12./27.12.-1.1./ 8.-20.1./22.-26.1./ 28.1.1990
B. D. K. 1934	JEŘÁB 86 ¹⁰⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	2.-7.1./9.-13.1./ 17.-20.1./23.-27.1./ 30.1.-1.2./3.2./ 6.-10.2./15.-17.2./ 20.-24.2./ 27.-3.3./6.-10.3./ 13.-18.3./ 20.-23.3./ 28.-31.3./13.4./ 15.4./19.-21.4./ 24.-28.4./2.-3.5./ 5.5./8.5./10.-12.5./ 16.-19.5./ 22.5.-2.6./4.-9.6./ 14.-16.6./19.-23.6./ 26.6.-1.7./3.-7.7./ 9.-14.7./17.-21.7./ 14.-18.8./ 21.8.-2.9./4.-9.9./ 11.-15.9./17.-22.9./ 25.9.-6.10./ 9.-13.10./ 23.-27.10./ 30.10.-3.11./ 6.-10.11./ 14.-17.11./ 20.11.-2.12./ 4.-8.12./11.-15.12.

B. E. 1937	TOPOL 88 ¹¹⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	17.-18.7./21.7./ 2.8.
B. F. 1955	DOBEŠ	ČSSR	I-37	Blažej	24.2.
B. G. 1925	RADON 89 ¹²⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Hataš Václav	18.-30.7./8.-25.8./ 27.8.-3.10./ 6.-13.10./15.-16.10./ 21.-22.12./25.12./ 27.-28.12.
B. H. 1933	BĚLEHRAD 1	ZÚ Belgie	II-3-2	kpt. Šoltés Jan	20.-21.3.
B. J. 1926	ALEX ¹³⁾	ZÚ Argenti- ny	II-1-1	kpt. Prchal Luděk	17.3./22.-24.3./ 28.3.
B. J. 1940	PES ¹⁴⁾	USA	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	pouze zažádáno
B. M. 1960	INTER	Rakou- sko/ USA	I-37	Toufar	29.6./11.7.
B. M. 1965	AZOR ¹⁵⁾	ZÚ Argenti- ny	II-1-1	kpt. Seiler Milan	17.3./23.3.
B. R. A. 1939	ARGON 87 ¹⁶⁾	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Mňahončák Jozef	2.-14.1./16.-20.1./ 22.1./24.-28.1./ 30.1./7.-8.2./10.2./ 12.2./14.2./18.2./ 20.2./23.-25.2./ 7.3./9.-10.3./14.3./ 17.3./21.3./30.3./ 1.4./3.4./7.4./ 11.4./13.-14.4./ 17.4./26.-28.4./ 30.4./1.5./15.5./ 17.-18.5./22.-24.5./ 27.-28.5./5.6./ 9.6./12.6./15.6./ 22.-23.6./25.6./ 28.6./8.7./ 10.-13.7./17.7./ 19.7./28.7./2.-4.8./ 8.-9.8./13.8./1.9./ 11.9./13.9./ 20.-23.9.
B. R. S. 1967	ROMULUS 89 ¹⁷⁾	ZÚ Velké Británie	II-3-1	mjr. Blažek Petr	29.-30.8./11.-12.9./ 19.9./28.-29.9./ 4.10./13.10./ 18.10./20.10./ 26.10./30.-31.10./ 11.11./4.12./ 8.-10.12./13.12./ 19.-20.12.

B. T. 1937	LABE B	Jugo- slávie	I-37	Štír	17.10.
B. T. 1943	PERU 7	ZÚ Maroka	II-4-1	mjr. Novotný Karel	22.5./24.5.
B. Y. 1945	PO-BĚTA 88	ZÚ Francie	II-3-2	kpt. Jehlík Václav	2.-6.1./9.-13.1./ 16.-20.1./23.-27.1./ 30.1.-3.2./6.-9.2./ 13.-17.2./20.-22.2./ 27.2.-1.3./3.3./ 6.-10.3./13.-17.3./ 20.-21.3./30.-31.3./ 4.-7.4./11.-14.4./ 17.-21.4./24.-27.4./ 2.-4.5./10.-13.5./ 15.-26.5./1.-2.6./ 5.-9.6./12.-16.6./ 19.-23.6./26.-30.6./ 3.-7.7./10.-14.7./ 17.-21.7./25.-28.7./ 31.7./1.-4.8./ 7.-10.8./23.8./ 7.-8.9./11.-15.9./ 18.-22.9./25.-29.9./ 1.10./3.-6.10./ 9.-13.10/16.-19.10./ 23.-27.10./ 30.-31.10./1.11./ 3.11./6.11./ 8.-11.11./ 13.-17.11./ 20.-24.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./11.-15.12./ 18.-20.12./ 27.-29.12./2.1./ 9.-11.1./15.-18.1./ 23.-24.1./26.1.1990
B. S. A. 1943	PANT	Indie	I-25	Salajka	9.-11.1./18.1./ 23.1./21.2.
Bylina Pavel 1943	SOJKA ¹⁸⁾	ČSSR	II-2-2	mjr. Jarkovský Jiří, kpt. Chum František	1.11.
Bylinová Dagmar 1972	SOJKA 1	ČSSR	II-2-2	kpt. Chum František	1.11.
Bylinová Gabriela 1967	SOJKA 3	ČSSR	II-2-2	kpt. Chum František	1.11.
Bylinová Jaroslava 1944	SOJKA 2	ČSSR	II-2-2	kpt. Chum František	1.11.

C. A. 1960	BAGDÁD 87 ¹⁹⁾	ZÚ Itálie	II-3-1	npor. Svojanovský Luboš	17.-19.2.
C. J. 1940	RALF	Kanada	II. S-SNB	Horák, pplk. Zamykal Vojtěch	25.8./28.8./ 25.-26.9./13.10.
C. J. 1956	INDIUM 88 ²⁰⁾	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Mňahončák Jozef	2.-4.1./6.-7.1./ 10.-11.1./13.1./ 15.-23.1./25.-26.1./ 28.1./30.1.-1.2./ 3.2./5.2./7.-10.2./ 13.-16.2./20.-24.2./ 26.2.-2.3./5.3./ 7.-11.3./18.-25.3./ 27.-30.3./2.-3.4./ 5.-8.4./10.-11.4./ 13.-15.4./17.-19.4./ 21.-22.4./24.-25.4./ 28.4.-2.5./4.-5.5./ 10.-11.5./12.-13.5./ 15.-18.5./22.-25.5./ 29.5.-6.6./8.-10.6./ 12.-13.6./15.6.-1.7./ 3.-5.7./7.7./ 10.-21.7./23.-24.7./ 26.7./30.7./2.-10.8./ 12.-25.8./28.8.-1.9./ 4.-7.9./11.-13.9./ 16.-17.9./19.-30.9./ 5.-7.10./9.-13.10./ 15.-16.10./ 28.-31.10./2.-6.11./ 8.-10.11./ 14.11.-1.12./ 4.-5.12./7.-8.12./ 11.-12.12./ 14.-17.12./19.12.
C. M. 1954	BERTA 87 ²¹⁾	Francie	II-3-2	kpt. Mareček Jaromír	14.-15.1./23.1./ 31.1./14.-15.8./ 18.-22.8./29.8./ 12.9./28.9./5.10./ 13.10./17.10./ 25.10./28.10./9.11.
C. O. N. nezjištěno	OBRANA ²²⁾	SSSR	II-4-3	kpt. Hubina Vladimír	11.9.
C. R. 1952	DEMETER ²³⁾	ZÚ Velké Británie	II-3-1	npor. Chmelka Zdeněk	13.-15.2./6.8./ 12.10.
C. R. J. 1960	DONALD	ZÚ USA v PLR	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	16.-17.9.
Č. P. 1945	KUBA 1	NSR	I-25	Salajka	26.5./30.-31.5.

Čermák Jiří 1959	PRAŽÁK	ČSSR	II-3-2	kpt. Mencl Josef	pouze zažádáno
D. A. 1947	PERU 8	ZÚ Maroka	II-4-1	kpt. Horáček Libor	16.5./18.5./22.5./ 24.5.
D. D. 1952	PAVEL	ZÚ Portu- galska	II-3-2	kpt. Kadlec Vladimír	20.9./26.9.
D. G. 1956	OSIKA 86 ²⁴⁾	ZÚ NSR	II-2-1	pplk. Čapek Antonín	7.-8.2./10.2.
D. H. 1950	TEROR	Sýrie	II-4-2	pplk. Dyňžík Josef	29.8./22.9.
D. J. R. 1950	ZITA 86	ZÚ Francie	II-3-2	kpt. Mencl Josef	22.2./26.2./9.3./ 9.4./16.4./23.4./ 30.4./7.5./10.5./ 14.5./17.5./21.5./ 28.5./1.6./14.6./ 18.6./28.6./19.7./ 8.10./13.10./ 15.10./22.10./ 25.10./27.10./ 29.10./31.10./ 5.11./9.11./12.11./ 19.11./21.11./5.12.
D. K. 1961	BUK 85 ²⁵⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	1.3./2.5.
D. K. D. nezjištěno	SIEMENS	NSR	I-69	Vojnar	pouze zažádáno
D. M. 1943	TAMARA 88 ²⁶⁾	ZÚ Francie	II-3-2	kpt. Jehlík Václav	9.-13.1./16.-20.1./ 23.-27.1./30.1.-3.2./ 6.-10.2./13.-17.2./ 20.-22.2./24.2./ 27.2.-3.3./6.-10.3./ 13.-17.3./20.-24.3./ 28.-31.3./3.-4.4./ 6.-7.4./10.-14.4./ 17.-20.4./24.-28.4./ 2.-5.5./7.5./ 10.-12.5./15.-19.5./ 22.-26.5./29.5.-2.6./ 5.-9.6./12.-16.6./ 19.-23.6./26.-30.6./ 3.-8.7./10.-14.7./ 7.-11.8./14.-18.8./ 20.-25.8./28.8.-1.9./ 4.-8.9./11.-13.9./ 18.-19.9./21.-22.9./ 25.-29.9./2.-6.10./ 9.-13.10./16.-20.10./ 23.-27.10./ 30.-31.10./1.-3.11./ 6.-11.11./13.-17.11./

					20.-23.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./11.-15.12./ 18.-22.12./ 27.-29.12./2.-5.1./ 8.-12.1./15.-19.1./ 22.-26.1.1990
D. N. Z. 1947	PERU 1	ZÚ Maroka	II-4-2	pplk. Brátka František	22.5./24.5.
D. P. 1964	BĚLEHRAD 4	ZÚ Belgie	II-3-2	kpt. Šoltés Jan	20.-21.3./5.4./ 12.-16.6./19.-22.6.
D. P. C. M. 1944	BUDA 87 ²⁷⁾	ZÚ Portu- galska	II. S-SNB	nezjištěno	10.1./24.1./ 13.-14.2./15.3./ 17.5.
D. R. 1936	HERAKLES	ZÚ Velké Británie	II-3-1	por./npor. Kolarík Stanislav	3.-6.1./9.1./ 11.-13.1./16.-18.1./ 7.-9.2./13.-17.2./ 20.2./22.-24.2./ 27.2.-2.3./6.-9.3./ 13.-17.3./21.3./ 24.3./28.-30.3./ 3.-7.4./12.-14.4./ 17.4./19.4./ 24.-28.4./2.-3.5./ 19.5./25.-26.5./ 30.5./1.-2.6./ 7.-10.6./12.6./ 14.-16.6./20.-23.6./ 7.8./9.-11.8./ 20.-25.8./29.-31.8./ 4.-8.9./11.-14.9./ 19.-22.9./25.-29.9./ 3.-6.10./11.-13.10./ 16.-20.10./ 23.-25.10./ 30.10.-3.11./ 6.-10.11./ 13.-16.11./ 20.-21.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./11.-13.12./ 15.12./18.-22.12./ 29.12./3.1./5.1./ 8.-12.1.1990
D. R. 1950	RADON 87 ²⁸⁾	ZÚ Velké Británie	II. S-SNB	nezjištěno	2.-14.1./16.-21.1./ 23.1.-2.2./6.2./ 9.-18.2./26.2.-3.3./ 5.-11.3./13.-18.3./ 25.3./28.-31.3./ 3.-8.4./11.-15.4./ 17.-21.4./24.-28.4./ 30.4.-13.5./ 15.-27.5./29.5.-2.6./ 4.-10.6./12.-17.6./ 19.6.-1.7.

D. S. J. 1947	APOLON 88	ZÚ Veľké Británie	II-3-1	kpt. Šmákalová Marta	2.-5.1./18.1./ 23.-24.1./3.-7.2./ 18.2./26.2./1.-3.3./ 17.-19.3./22.3./ 11.4./14.4./22.4./ 2.5./17.5./ 19.-21.5./1.-2.6./ 4.6./6.6./9.-11.6./ 17.-18.6./27.6.-1.7./ 7.7./12.7./14.7./ 19.7./24.7./ 26.-29.7./5.8./ 8.-10.8./14.8./ 23.8./7.-8.9./14.9./ 23.-26.9./13.10./ 3.-4.11./11.11./ 16.-18.11./21.11./ 23.11.-2.12./6.12./ 21.12./2.-9.1./ 11.-12.1./22.1./ 24.-27.1.1990
D. V. 1952	VLASTA	NSR	I-37	Lužický	3.-4.7./6.7./19.7./ 24.7.
D. V. K. 1949	RICHARD 1	Indie	II-4-1 pro SSSR	mjr. Říha Robert	2.11./21.11.
D. W. 1952	DUKI	USA	II-1-1	kpt. Mňahončák Jozef	2.-3.10./1.-2.11.
D. B. R. 1927	BĚLEHRAD 3	ZÚ Belgie	II-3-2	kpt. Šoltés Jan	20.-21.3.
D. E. A. M. 1961	KOBRA 86	ZÚ Egypta	II-4-1	kpt. Horáček Libor	15.3./11.-12.4.
D. M. J. D. 1957	RADIUM 88 ²⁹⁾	ZÚ USA	II-1-1	pplk. Štanko Štefan	1.-14.1./16.1.-23.2./ 25.2.-19.3./ 23.3.-10.5./ 12.-15.5./17.-31.5./ 2.-9.6./17.6.-13.7./ 18.7.-4.8./ 25.8.-8.9./ 10.-22.9./ 24.9.-7.10./ 11.10.-2.12./ 4.-19.12./ 21.-23.12./ 25.-31.12./ 2.-14.1./16.-20.1./ 22.-24.1.1990
D. S. B. 1956	AKKRA 88	ZÚ Itálie	II-3-1	mjr. Patera Miloš	6.10./13.10.
Demečko Jozef 1923	NINA	ČSSR	II-1-2	mjr. Štubňa Ivan	15.3.

E. A. A. 1951	JANOV 10	ZÚ Sýrie	II-4-1	mjr. Novotný Karel	24.10./7.11./ 13.-14.11.
E. C. 1957	KAŠTAN 87 ³⁰⁾	ZÚ NSR	II-2-1	kpt. Ložek Zoltán	2.-6.1./9.-13.1./ 16.-20.1./23.-28.1./ 30.1.-3.2./6.-10.2./ 20.-24.2./26.2.-3.3./ 6.-10.3./13.-17.3./ 20.-25.3./27.-31.3./ 3.-7.4./10.-14.4./ 17.-21.4./24.4./ 26.-28.4./2.-3.5./ 10.-12.5./17.-19.5./ 22.-27.5./29.5.-5.6./ 8.6./27.-30.6./ 3.-7.7./9.-14.7./ 17.-21.7./24.-27.7./ 31.7.-4.8./6.-10.8./ 13.-18.8./21.-26.8./ 28.8.-1.9./4.-9.9./ 11.-16.9./18.-22.9./ 2.-6.10./9.-13.10./ 16.-28.10./ 30.-31.10./ 13.-17.11./20.-21.11./ 23.-24.11./ 27.-30.11./4.-8.12./ 11.-16.12./ 18.-20.12./ 27.-29.12.
E. E. C. 1935	ELLIN	SSSR	II-3-2 pro SSSR	kpt. Frydryšek Jaroslav	23.11./9.-31.10.
F. J. 1950	ATLET	NSR	I-80	SEIDL	pouze zažádáno
F. K. 1940	CEDR 87 ³¹⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	19.9./21.-22.9./ 6.-10.11./15.-19.1./ 21.-26.1.1990
F. M. 1932	FRIGO	USA	I-26	Lonkar	13.-14.2./16.-17.2./ 22.-23.2./1.3.
F. M. 1945	RADONICE 87	ZÚ Itálie	II. S-SNB	nezjištěno	6.1./2.5./30.5./ 12.6./27.-30.6./ 3.-7.7./10.-12.7./ 3.10./24.10./ 2.-5.1./8.-12.1./ 15.-19.1./22.-26.1./ 29.1.1990
F. O. 1937	ADAMOV 87	ZÚ Itálie	II. S-SNB	nezjištěno	3.1./5.1./9.-13.1./ 16.-20.1./24.1./ 26.-27.1./30.1.-3.2./ 6.-10.2./13.-17.2./ 21.-24.2./28.2.-2.3./ 6.-10.3./13.-14.3./ 24.3./28.-31.3./ 3.-7.4./12.-14.4./

					17.-21.4./24.4./ 26.-28.4./2.-4.5./ 22.-26.5./29.-30.5./ 2.6./5.-6.6./8.-9.6./ 12.-16.6./ 18.-23.6./26.6./ 28.-30.6./3.-4.7./ 6.-8.7./10.-14.7./ 24.-28.7./8.8./ 4.-7.9./11.-15.9./ 18.-22.9./25.-28.9./ 2.-3.10./5.10./ 9.-13.10./16.-20.10./ 23.-27.10./ 30.-31.10./ 2.-3.11./6.11./ 13.-17.11./ 20.-24.11./ 27.11.-1.12./ 4.-7.12./11.-12.12./ 20.12./27.-29.12.
F. R. 1949	SEKVOJ 87 ³²⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	2.-19.1./24.1./ 26.-28.1./3.-4.2./ 6.-9.2./11.2./ 13.-17.2./26.2./ 28.2./3.-4.3./ 6.-10.3./13.-17.3./ 20.-23.3./1.4./ 3.-5.4./7.4./10.4./ 12.-14.4./17.4./ 20.-22.4./24.-28.4./ 2.-4.5./10.-12.5./ 15.-20.5./24.5./ 26.5./29.-30.5./ 2.-10.6./12.-17.6./ 19.6./22.6./ 12.-15.7./17.-18.7./ 20.-24.7./ 26.-28.7./31.7./ 2.8./4.8./6.-7.8./ 9.-11.8./15.-24.8./ 26.8./28.-30.8./ 1.-2.9./4.9./ 6.-16.9./19.9./ 21.-22.9./ 25.9.-4.10./ 12.-13.10./ 16.-20.10./23.10./ 25.-28.10./30.10./ 1.-3.11./6.-12.11./ 14.-16.11./ 20.-21.11./ 24.-25.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./10.-11.12./ 13.-16.12./ 19.-20.12./27.-29.12.

Feldštejn Leonid I. 1930	FEĎA ³³⁾	ČSSR	II-2-2 pro SSSR	npor. Abrahám Juraj	pouze zažádáno
G. nezjištěno 1934	HARAM	NSR	I-37	nezjištěno	pouze zažádáno
G. B. A. 1935	HELIOS 89 ³⁴⁾	ZÚ Velké Británie	II-3-1	mjr. Bronec Václav	6.10./9.-13.10./ 16.-20.10./ 23.-27.10./30.10. -3.11./6.-10.11./ 13.11./16.-17.11./ 20.-24.11./ 27.11.-8.12./ 11.-15.12./ 18.-22.12./ 28.-29.12./2.-5.1./ 8.-12.1.1990
G. D. P. 1946	HAFNIUM 86 ³⁵⁾	ZÚ USA	II-1-1	nezjištěno	3.1./29.1./2.2./ 18.2./25.2./9.3./ 11.3./23.3./1.4./ 11.-12.4./20.4./ 22.4./4.5./11.6./ 17.6.
G. G. F. 1960	HLOH 87 ³⁶⁾	ZÚ NSR	II. S-SNB	nezjištěno	2.1./4.-5.1./8.-11.1./ 15.-19.1.1990
G. I. 1961	ÚNOS	MLR	II-2-1	kpt. Machálek František	2.-3.8./21.8./23.8.
G. J. M. 1956	JUAN ³⁷⁾	ZÚ Španěl- ska	II. S-SNB	nezjištěno	3.-4.8./7.-8.8./ 23.8.
G. L. 1948	ABERTAMY 88 ³⁸⁾	ZÚ Itálie	II-3-1	npor. Svojanovský Luboš	24.10./8.-12.1./ 15.-19.1./ 22.-26.1.1990
G. M. E. 1943	TANTAL 86 ³⁹⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Čadek Václav	2.1./10.1./ 12.-13.1./16.1./ 7.2./10.2./1.-3.3./ 7.3./15.3./20.3./ 6.-7.4./27.4./29.4./ 12.5./17.5./25.5./ 27.5./16.6./12.7./ 16.7./28.7./31.7.
G. P. 1957	LUMÍR 88 ⁴⁰⁾	Kanada	II-3-2	npor. Chovaňák Ivan	1.4./4.4.
G. P. E. 1941	ANEŽKA 88	ZÚ Francie	II. S-SNB	nezjištěno	3.-4.1./6.1./ 9.-13.1./16.-20.1./ 24.-27.1./30.1.-3.2./ 6.-10.2./13.-17.2./ 20.-24.2./27.2.-2.3./ 6.-8.3./10.3./ 16.-17.3./20.-22.3./ 24.3./28.-31.3./ 10.-13.4./17.-18.4./ 20.-21.4./24.4./

					27.-28.4./2.-5.5./ 10.-12.5./15.5./ 17.-19.5./22.-26.5./ 29.-30.5./2.6./ 5.-8.6./12.-14.6./ 19.-23.6./26.-30.6./ 21.7.-4.8./7.-11.8./ 14.-19.8./21.-25.8./ 28.-31.8./1.9./4.9./ 6.-8.9./11.-15.9./ 18.-22.9./25.-29.9./ 1.-6.10./9.-13.10./ 16.-17.10./ 19.-20.10./ 23.-27.10./ 6.-10.11./ 13.-17.11./ 20.-24.11./ 27.11.-1.12./ 4.-5.12./11.-15.12./ 18.-22.12./ 27.-29.12.
G. R. A. 1943	GRUMO ⁴¹⁾	ZÚ Argenti- ny	II-1-1	kpt. Seiler Milan	17.3./23.3.
G. V. 1947	KOLEGA ⁴²⁾	Itálie	II-4-3	kpt. Moskaliev Ladislav	31.10./2.11.
G. V. A. 1944	BANKÉŘ	SSSR	II-1-1	mjr. Šianský Vladimír	8.-25.2./2.-10.3./ 23.3./28.3.
G. V. Z. 1940	GRAČ	SSSR	II-1-2	kpt. Berka Roman	21.8./24.-29.8./ 12.9./22.9.
Gavulová Marcela 1948	REFERENT	ČSSR	V. S-SNB	Jajrik	10.10.
Gřegoř Jan 1945	PALIČ	ČSSR	O-StB Mělník	npor. Purnoch Jiří	14.-18.4./26.4.
H. A. 1938	SMRK 89 ⁴³⁾	ZÚ NSR	II-2-1	npor. Seidl Pavel	15.-21.10./ 23.10.-18.11./ 20.-21.11./ 23.-24.11./ 27.11.-8.12./ 10.-15.12./ 18.-22.12./ 27.-29.12./2.-6.1./ 8.-12.1./15.-19.1./ 22.-27.1.1990
H. A. 1952	MAN	NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	27.2./1.3./17.3./ 31.3./1.4./6.4.
H. C. R. 1964	HERA 89 ⁴⁴⁾	ZÚ Velké Británie	II-3-1	npor. Kašpar Pavel	13.7./17.7./ 25.-26.7./2.8./8.8./ 23.8.

H. D. 1946	GIZELA 86	ZÚ Francie	II-3-2	npor. Capek Jiří	2.-6.1./9.-13.1./ 16.-19.1./23.1./ 25.-27.1./ 30.1.-3.2./6.-10.2./ 17.2./20.-24.2./ 27.2.-2.3./4.3./ 6.-9.3./13.-17.3./ 20.3./22.3./28.3./ 3.-7.4./10.-11.4./ 13.-14.4./17.4./ 19.-21.4./24.-30.4./ 2.-26.5./29.5.-2.6./ 4.-9.6./12.-23.6./ 26.6.-21.7./24.7./ 26.7./2.8./4.-5.8./ 7.-8.8.
H. D. 1950	KVART	NSR	I-26	Vrtiš	pouze zažádáno
H. F. 1948	MOST 1 ⁴⁵⁾	Norsko	II-3-2	kpt. Šoltés Jan	pouze zažádáno
H. G. M. 1961	URAN 88 ⁴⁶⁾	ZÚ USA	II-1-1	por./npor. Škořepa Karel	1.1./10.-11.1./ 14.1./16.1./3.-4.2./ 23.2./7.3./ 11.-12.3./16.3./ 18.3./23.3./ 26.-27.3./1.-2.4./ 14.4./22.4./1.5./ 18.5./29.5./ 15.-16.6./19.6./ 25.6./28.6./30.6./ 8.7./23.7./8.8./ 22.-23.8./1.9./3.9./ 21.9.
H. Ch. E. 1952	EDAL	ČSSR	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
H. M. 1937	HLOŽEK	ČSSR	I-25	Tomský	14.9./28.9./20.10.
H. M. 1943	SESTRA	ČSSR	OVKR ZS/GŠ	mjr. Kyjanka Dušan	31.3./1.-7.4.
H. M. 1948	HAFNIUM 89 ⁴⁷⁾	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Mňahončák Jozef	17.6./31.7.-8.8./ 7.-8.9./5.10./ 12.11./1.-4.1./ 7.-12.1./16.-19.1./ 22.-27.1.1990
H. M. F. 1966	FAKÍR	Kanada	I-26	Patras	25.8./22.9.
H. M. K. 1950	ARIS 88	ZÚ Belgie	II-3-1	kpt. Šmákalová Marta	3.-6.1./8.-11.1./ 13.1./16.-20.1./ 23.-27.1./30.1.-3.2./ 6.-7.2./13.-17.2./ 20.-24.2./27.2.-3.3./

					7.3./9.-10.3./ 13.-17.3./3.-7.4./ 10.-12.4./14.4./ 17.-21.4./27.-28.4./ 2.5./4.-5.5./ 10.-12.5./15.-17.5./ 19.5./22.5./ 24.-26.5./24.-28.7./ 31.7.-1.8./7.-11.8./ 14.-18.8./20.-21.8./ 25.8./29.8.-1.9./ 7.-8.9./11.-12.9./ 21.-23.9./27.-29.9./ 2.-6.10./9.-13.10./ 16.-20.10./ 23.-27.10./ 30.10.-4.11./ 6.-10.11./13.11./ 15.-17.11./ 20.-21.11./23.11./ 27.-29.11./ 18.-22.12./29.12.
H. T. N. 1945	TANTAL 89 ⁴⁸⁾	USA	II-1-1	kpt. Pešek Zdeněk	9.8./28.9./5.10./ 8.10./26.10./ 20.11./24.11./ 2.-6.1./8.-24.1.1990
H. K. S. 1945	GABI	ČSSR	I-80	Štika	pouze zažádáno
Hála Jiří 1946	PETR	ČSSR	II-1-1	mjr. Čadek Václav	5.10./12.10./ 17.10./19.10./ 26.-27.10./2.11./ 9.11./16.11.
Hamad M. Diaf 1957	IVO	ČSSR	II-4-1	mjr. Novotný Karel	pouze zažádáno
Hrčková Ludmila 1939	FEĎA 1	ČSSR	II-2-2	npor. Abrahám Juraj	pouze zažádáno
Hrnčiar Vladimír 1941	SÝKORA	ČSSR	II-3-1	npor. Kvičala Miloš	26.1./21.2.
Ch. J. D. 1953	JÓD 87 ⁴⁹⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Pešula Jiří	2.-7.1./9.-14.1./ 16.-26.1./28.1./ 30.1.-4.2./6.-11.2./ 13.-18.2./25.2.-4.3./ 6.-10.3./12.-24.3./ 26.-31.3./2.4./ 4.-8.4./10.-22.4./ 25.-29.4./2.-5.5./ 9.-13.5./15.-19.5./ 22.-26.5./28.5./ 30.5.-17.6./ 19.-23.6./25.6.-3.7./ 6.-29.7./8.8./ 28.8.-2.9./4.-22.9./ 24.9.-13.10./ 16.10.-4.11./

					6.-10.11./12.-22.11./ 24.11.-15.12./ 17.-23.12./ 27.-30.12./2.-5.1./ 8.-9.1./11.-12.1./ 16.1.1990
Chalupný Otakar 1940	COBRA	ČSSR	II-4-3	kpt. Přerovský Milan	pouze zažádáno
I. M. 1938	ISMA	USA	I-80	Rytíř	23.5.
I. T. T. 1945	LEKTOR 88 ⁵⁰⁾	ZÚ Itálie	II-3-1	npor. Vesecký Petr	10.10.
J. A. K. 1939	SAHARA	Vojen. přiděl. v SSSR	II-4-1 pro SSSR	npor. Gyúró Zdeněk	10.-12.5./20.6./ 26.6.
J. R. 1953	RŮŽE	NSR	II-4-2	npor. Zingl Josef	31.8.
Jakeš Miloš 1922	ALFA 1	ČSSR	II. S-SNB	nezjištěno	27.12./28.12./ 29.1.1990
Jansa Josef 1969	META	ČSSR	O-VKR VÚ Příbram	Slaný	16.3./28.3./24.5.
Ježdík Petr 1963	EDEN	ČSSR	S-VKR ZVO Tábor	mjr. Klapal Jaroslav	3.6./21.6.
K. A. 1944	KOMA	USA	I-80	Štika	19.3./21.-22.9./ 28.9./3.10./13.10./ 17.10./25.10.
K. E. 1964	ŠVESTKA 88 ⁵¹⁾	ZÚ NSR	II-2-1	npor. Seidl Pavel	2.-6.1./9.-13.1./ 18.-20.1./23.-27.1./ 30.1.-3.2./6.-10.2./ 16.2./21.-24.2./ 27.2.-3.3./6.-10.3./ 13.-17.3./20.-23.3./ 27.3./29.3./3.-8.4./ 10.-12.4./15.-28.4./ 2.-3.5./5.-6.5./8.5./ 10.-12.5./15.-20.5./ 22.-24.5./29.-30.5./ 2.6./15.-16.6./ 19.-23.6./25.-27.6./ 24.-28.7./31.7./ 1.-2.8./6.-11.8./ 13.-29.8./19.9./ 2.-6.10./9.-14.10./ 16.-21.10./ 25.-27.10./ 30.10.-2.11./ 4.-10.11./ 13.-14.11./17.11./

					21.11./27.11.-8.12./ 11.-15.12./ 18.-22.12./ 27.-28.12.
K. E. M. 1943	OLIVA 88 ⁵²⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Nový František	14.3./4.-5.5.
K. E. W. 1949	HELIUM 89 ⁵³⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Hataš Václav	12.7./14.7./ 18.7.-21.7./ 24.7.-26.8./ 28.8.-1.9./4.-9.9./ 11.-15.9./18.-22.9./ 24.9.-7.10./ 9.-13.10./ 16.-21.10./ 23.10.-6.11./ 8.11.-8.12./ 10.-15.12./ 18.-22.12./ 25.-29.12./ 31.12.-6.1./ 8.-11.1./14.-20.1./ 22.-26.1.1990
K. F. 1952	ADOK 88 ⁵⁴⁾	ZÚ Albánie	II-4-1	npor. Novák Jaroslav	7.9./13.10.
K. G. 1927	VOK	USA	I-26	Patras	25.-27.5./1.6./7.6./ 28.6.
K. G. 1949	ZINEK 88 ⁵⁵⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Klímt Luděk	2.-7.1./9.-13.1./ 15.1.-3.2./5.-8.2./ 10.-18.2./25.-26.2./ 1.-3.3./5.3./7.3./ 9.-18.3./20.-31.3./ 3.-7.4./9.-20.4./ 22.4./24.-28.4./ 30.4./1.-5.5./8.5./ 10.-13.5./16.-19.5./ 22.-26.5./ 29.5.-2.6./5.6./ 8.-9.6./11.-17.6./ 28.6./30.6.-1.7./ 3.7./5.-7.7./ 10.-15.7./17.-21.7./ 23.-28.7./ 30.7.-18.8./ 21.-26.8./29.8.-1.9./ 3.-8.9./10.-16.9./ 22.9./25.-29.9./ 1.-3.10./5.-7.10./ 12.-14.10./ 16.-20.10./ 23.10.-3.11./ 6.-7.11./9.11./ 11.-13.11./ 15.-16.11./18.11./ 20.11./24.-25.11./

					27.11.-1.12./ 3.-4.12./6.-19.12./ 22.-24.12./ 26.-28.12./ 15.1.1990
K. G. 1958	SEMILY 87 ⁵⁶⁾	ZÚ Rakous- ka	II-2-1	kpt. Kučera Jiří	3.-4.3./28.3./ 17.-18.4./23.5.
K. H. 1944	GIZELA 89 ⁵⁷⁾	ZÚ Francie	II-3-2	npor. Capek Jiří	8.-11.8./14.-18.8./ 21.-22.8./24.-25.8./ 28.8.-1.9./4.-8.9./ 11.9./14.-15.9./ 18.-22.9./26.-29.9./ 2.-3.10./4.-6.10./ 9.-13.10./ 16.-20.10./ 23.-27.10./ 30.-31.10./2.-3.11./ 6.11./9.-10.11./ 13.-15.11./ 20.-24.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./11.12./ 13.-15.12./ 19.-22.12./ 27.-29.12./ 15.-19.1./ 22.-26.1.1990
K. H. 1952	OBORA SMÝŠLENÍ	NDR	II-2-1 pro NDR	kpt. Machálek František	pouze zažádáno
K. K. W. 1921	RADON 89 ⁵⁸⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Hataš Václav	3.11./6.-10.11./ 13.-18.11./ 20.-25.11./ 27.11.-2.12./ 4.-9.12./11.-16.12./ 18.-20.12.
K. M. 1937	EBEN 86 ⁵⁹⁾	ZÚ NSR	II-2-2	kpt. Legemza Michal	2.-7.1./9.-12.1./ 16.-19.1./22.-27.1./ 30.1.-3.2./7.-10.2./ 13.-19.2./3.3./ 6.-16.3./20.-25.3./ 28.-31.3./4.-7.4./ 10.-14.4./17.-21.4./ 24.-29.4./1.-3.5./ 8.5./10.-13.5./ 16.-19.5./22.-26.5./ 29.5.-3.6./ 12.-15.6./21.-23.6./ 27.-30.6./5.-7.7./ 10.-14.7./17.-21.7./ 24.-28.7./31.7.-5.8./ 8.8./28.8.-1.9./ 4.-8.9./11.-13.9./ 15.9./20.-25.9./ 27.-30.9./2.-6.10./ 9.-13.10./ 17.-20.10./23.10./ 26.-27.10./

					30.-31.10./ 2.-10.11./20.-21.11./ 23.-29.11./ 11.-15.12./ 19.-22.12./ 27.-29.12./2.1./ 4.-5.1./8.-11.1./ 15.-19.1./ 22.-27.1.1990
K. M. 1950	MACEK	ZÚ Austrálie v PLR	II-3-2	kpt. Mencel Josef	11.5./31.5./14.6.
K. M. 1951	DOST	ČSSR	I-25	Lipovec	pouze zažádáno
K. O. 1967	OLAF	NDR	II-2-1	mjr. Srámek Vojtěch	pouze zažádáno
K. R. 1953	VODÍK 89 ⁶⁰⁾	ZÚ USA	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	3.7./12.7./3.8./ 6.8./24.8./6.9./ 22.9./25.9./ 1.-2.10./6.10.
K. R. 1954	STRÍBRO 89 ⁶¹⁾	ZÚ USA	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	17.3./31.3./4.4./ 15.4./18.4./5.5./ 8.5./9.6./11.6./ 6.7./12.7./6.8./ 8.8./2.9./21.9./ 9.-13.1.1990
K. R. R. 1932	ANTIMON 88 ⁶²⁾	ZÚ USA	II-1-1	nezjištěno	2.1./4.-6.1./ 9.-14.1./17.-20.1./ 23.-27.1./30.-31.1./ 3.-4.2./6.-10.2./ 15.-18.2./21.-24.2./ 27.2.-4.3./6.-10.3./ 13.-18.3./20.-21.3./ 13.-15.4./17.-21.4./ 24.-29.4./1.-5.5./ 9.-13.5./15.-19.5./ 22.5.-3.6./7.-10.6./ 12.-30.6./7.-8.7./ 10.7./14.-15.7./ 17.-22.7./24.7.-4.8./ 6.-26.8./28.8.-1.9./ 10.9./13.10./ 16.-21.10./ 23.-26.10./28.10./ 30.10.-9.11./ 11.-17.11./ 20.-29.11./ 4.-15.12./ 18.-24.12./ 27.-29.12./ 31.12.-11.1./ 17.-20.1./ 22.-27.1.1990

K. W. 1952	DĚLNÍK	NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	25.4./10.5.
Kern Michal 1939	BERNARD	ČSSR	II-3-2	kpt. Pánek Pavel	13.-14.6.
Konik Albert 1941	VAL	ČSSR	O-VKR VÚ St. Bole- slav	Burkot	14.6./26.6./11.7./ 13.-14.7./19.7./ 26.7.
Kukuřička Milan 1936	BROD	ZÚ Řecka	II-3-2	mjr. Kladivo Petr	15.-16.6.
L. H. 1944	SELEN 88 ⁶³⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Klímt Luděk	5.-8.1./19.-20.1./ 24.-25.1./2.-3.2./ 7.-8.2./24.2./3.3./ 11.3./16.-17.3./ 20.3./25.-26.3./ 30.3./20.4./14.5./ 17.5./22.5./15.6./ 20.6./23.6./28.6./ 6.7./15.-16.7./7.8./ 14.-18.8./22.-25.8./ 2.9./4.9./14.9./ 7.10./3.11./12.11./ 2.-8.1./ 22.-24.1.1990
L. W. 1950	TIS 86 ⁶⁴⁾	ZÚ NSR	II-2-2	kpt. Legemza Michal	2.-6.1./9.-14.1./ 17.-20.1./24.-26.1./ 30.1.-3.2./6.-7.2./ 13.-17.2./19.-25.2./ 27.2.-1.3./3.-4.3./ 6.-8.3./23.3./ 28.3.-1.4./3.-5.4./ 7.-14.4./16.-21.4./ 24.-28.4./9.-13.5./ 16.-20.5./22.-31.5./ 2.-9.6./13.-17.6./ 19.-28.6./3.-8.7./ 10.-14.7./6.-12.8./ 14.8.-2.9./4.-15.9./ 17.-20.9./22.-23.9./ 25.-26.9./ 28.9.-13.10./ 23.-28.10./ 30.-31.10./ 3.-17.11./ 27.11.-2.12./ 4.-8.12.
M. A. M. 1947	VELKÁ BRITÁNIE	SSSR	II-3-1	nezjištěno	13.-16.7./2.8.
M. D. 1954	BROM 89 ⁶⁵⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Cadek Václav	22.3./31.3./2.4./ 4.-5.4./10.4./ 14.4.-27.5./29.5./ 3.-4.6./10.6.-12.7./ 14.8.-2.12./

					4.-7.12./11.-22.12./ 24.-31.12./ 2.-24.1.1990
M. D. 1956	ARIGO	Itálie	I-26	Stránský	23.5./2.6./23.8.
M. E. 1930	JAVOR 86 ⁶⁶⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	10.-11.8./14.-17.8./ 11.9.-22.9./ 24.9.-20.10./ 23.-27.10./ 30.10.-3.11./ 5.-10.11./ 12.-18.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./11.-15.12./ 18.-22.12./ 27.-29.12./ 2.1.1990
M. E. F. E. 1962	MUNES	Domini- kánská rep.	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
M. E. P. 1937	SMRK 86 ⁶⁷⁾	ZÚ NSR	II-2-1	kpt. Machálek František	9.-13.1./16.-20.1./ 23.-27.1./31.1.-2.2./ 5.-10.2./13.-16.2./ 1.-3.3./10.3./ 12.-18.3./20.-23.3./ 28.-31.3./17.-22.4./ 24.-28.4./5.5./8.5./ 10.-12.5./16.-19.5./ 22.-26.5./ 29.5.-2.6./5.-9.6./ 12.-16.6./19.-23.6./ 26.-30.6./3.-7.7./ 10.-14.7./5.8./ 7.-12.8./14.-25.8./ 28.8.-4.9./7.9./ 11.-16.9./19.-22.9./ 24.9.-13.10.
M. F. 1955	ARTOLEC 84	ZÚ Itálie	II-3-1	npor. Svojanovský Luboš	28.6.
M. F. E. 1939	TITAN 87 ⁶⁸⁾	ZÚ Velké Británie	II. S-SNB	nezjištěno	1.-2.1./5.-8.1./ 10.1./14.-15.1./ 18.-20.1./ 22.1.-23.1./26.1./ 29.1./5.-7.2./10.2./ 12.2./18.-20.2./ 23.-24.2./26.2./ 5.3./8.3./11.-12.3./ 15.3./17.3./ 19.-21.3./23.-25.3./ 31.3.-5.4./7.4./ 9.-10.4./12.-16.4./ 23.-25.4./27.-28.4./ 30.4./5.5./7.5./ 11.-15.5./19.-21.5./ 26.-29.5./2.-3.6./ 6.6./9.-11.6./

					13.-14.6./18.6./ 20.6./23.-25.6./ 28.6./30.6./2.7./ 4.7./7.-8.7./14.7./ 30.8./1.-2.9./4.9./ 6.-8.9./10.9./ 12.-13.9./15.-17.9./ 20.9./22.9./24.9./ 28.-29.9./1.10./ 6.-9.10./13.10./ 15.10./17.-22.10./ 27.-29.10./1.-6.11./ 9.11./11.-12.11./ 17.11./19.11./ 21.-27.11./1.12./ 3.-5.12./7.-8.12./ 10.12./15.12./ 17.12./19.-20.12./ 23.12./25.12./ 28.12.
M. J. 1949	NEUTRON 88	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Pešek Zdeněk	2.3.-17.4./19.4./ 22.4./24.-29.4./ 2.-10.5./25.-31.5./ 2.-16.6./24.6./ 26.6.-5.8./7.8.-18.8./ 30.8.-11.9./ 13.9.-8.10./ 10.10.-13.11./ 16.11.-5.12./ 7.-18.12./21.-23.12./ 25.12./27.-31.12./ 2.-28.1.1990
M. J. C. 1936	GITA 87	ZÚ Francie	II-3-2	npor. Čapek Jiří	3.-6.1./9.1./ 12.-13.1./16.-20.1./ 23.1./25.-27.1./ 30.1.-3.2./6.-10.2./ 13.-17.2./20.-21.2./ 27.2.-3.3./ 6.-10.3./13.3./ 20.-24.3./28.-31.3./ 3.-7.4./10.-14.4./ 17.4./2.-3.5./ 10.-12.5./15.-19.5./ 22.-26.5./ 29.-30.5./2.6./ 5.-6.6./8.-9.6./ 12.-16.6./19.-23.6./ 26.-27.6./29.6./ 3.-5.7./7.7./ 10.-11.7./13.-14.7./ 17.-21.7./24.-28.7./ 31.7./31.8.-1.9./ 4.-7.9./11.-15.9./ 19.-22.9./25.-26.9./ 28.-29.9./2.10./ 4.-6.10./9.-13.10./ 23.-27.10./ 30.-31.10./2.-3.11./ 6.11./8.-10.11./ 13.-17.11./

					27.-30.11./5.-8.12./ 11.-15.12./ 18.-22.12./ 28.-29.12.
M. J. M. 1946	MERKUR 86	ZÚ Velké Británie	II-3-1	npor. Kvičala Miloš	2.-6.1./9.-13.1./ 16.-20.1./23.-27.1./ 30.1.-2.2./6.2./ 1.-3.3./6.-10.3./ 13.-17.3./20.-23.3./ 28.-31.3./3.-7.4./ 10.-14.4./17.-20.4./ 24.-28.4./2.-4.5./ 6.5./10.-12.5./ 15.-19.5./22.-26.5./ 29.5.-2.6./4.-7.6./ 12.-16.6./18.-23.6./ 26.-30.6./3.-6.7./ 10.-14.7./17.-21.7./ 24.-28.7./1.-4.8./ 7.-11.8./14.-25.8./ 29.8.-1.9./4.-8.9./ 10.9./12.-15.9./ 18.-20.9./3.-6.10./ 9.-13.10./ 16.-20.10./ 23.-27.10./ 30.10.-2.11./ 6.-10.11./ 13.-17.11./ 20.-24.11./ 27.-30.11./1.12.
M. L. 1958	LUDMILA ⁶⁹⁾	ZÚ Itálie	II-3-1	kpt. Patera Miloš	17.7.
M. L. 1959	POPRAD 1	ZÚ Portu- galska	II. S-SNB	nezjištěno	10.1./24.1./ 13.-14.2./15.3./ 17.5./22.6./26.6./ 23.8./20.9./26.9.
M. L. A. 1951	EFEKT	ZÚ Argenti- ny	II-1-1	kpt. Seiler Milan	17.3./22.-23.3.
M. M. 1945	MOST 2	Norsko	II-3-2	kpt. Šoltés Jan	pouze zažádáno
M. M. 1957	MATES ⁷⁰⁾	ZÚ Japon- ska	II-4-1	npor. Vojtíšek Václav	21.2./7.3/10.10.
M. M. M. 1957	RADAR	ZÚ Egypta	II-4-1	kpt. Horáček Libor	20.7./8.8./29.8./ 13.9./7.-8.11./ 21.11./4.12./3.1./ 17.-19.1.1990
M. P. 1952	PEL	ČSSR	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
M. R. 1932	RALF 1	USA	II. S-SNB	pplk. Zamykal Vojtěch	25.-26.9./13.10.

M. R. 1935	KARBON 89 ⁷¹⁾	ZÚ USA	II-1-1	pplk. Štanko Štefan	19.6./23.-25.6./ 29.6./1.7./4.-9.7./ 16.7./23.7./ 25.-27.7./30.-31.7./ 4.-6.8./9.-10.8./ 13.8./17.8./20.8./ 24.8./30.8./1.-2.9./ 4.9./10.-11.9./ 13.9./15.-17.9./ 20.9./24.9./ 28.-30.9./3.10./ 5.-11.10./ 13.-14.10./16.10./ 19.-20.10./25.10./ 27.10./5.11./7.11./ 9.11./12.11./2.12./ 7.12./9.12./17.12./ 23.12./31.12./ 5.1.1990
M. R. 1961	BUDÍN ⁷²⁾	ZÚ Švýcar- ska	II. S-SNB	nezjištěno	10.5.
M. S. nezjištěno	RITA 87	ZÚ Francie	II. S-SNB	nezjištěno	6.1./9.-13.1./ 16.-20.1./22.-27.1./ 30.1.-3.2./6.-9.2./ 13.-17.2./20.2./ 22.2.-3.3./7.-10.3./ 13.-17.3./20.-24.3./ 28.-31.3./10.-14.4./ 17.-19.4./23.5./ 30.5.-1.6./3.6./ 5.-9.6./12.-16.6./ 19.-23.6./26.-30.6./ 3.-7.7./10.-14.7./ 18.-19.7./9.-11.8./ 14.8./16.-23.8./ 25.8./28.-29.8./ 4.-8.9./11.-15.9./ 18.-22.9./25.-29.9./ 2.10./9.-13.10./ 16.-20.10./ 23.-25.10./ 6.-10.11./ 13.-17.11./ 20.-24.11./ 27.11.-1.12./ 4.-8.12./11.-15.12./ 18.-19.12./27.12./ 2.-5.1./8.-12.1./ 15.-17.1./22.-23.1./ 25.-26.1.1990
M. S. 1950	ALI	JLDR	II-4-2	kpt. Procházka Josef	22.2./6.3.
M. W. B. 1935	TELUR 87 ⁷³⁾	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Mňahončák Jozef	13.-14.1./19.-22.1./ 25.1./3.2./6.2./ 14.2./21.2./24.2./ 7.3./9.3./14.3./ 20.3./28.3./3.4./

					9.4./19.4./27.4./ 2.-3.5./16.5./18.5./ 22.5./25.-27.5./ 2.6./9.6./12.-13.6./ 15.6./26.6./9.7./ 14.7./23.-24.7./ 26.7./31.7./7.-8.8./ 10.8./17.8.
M. D. E. 1942	EVŽEN	ZÚ USA v PLR	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	6.-8.5./17.5./26.6.
Madi George 1961	DUBAI	ČSSR	II-4-2	npor. Bulír Roman	7.6./26.6./28.6.
Mehl Felix 1965	FELIX	ČSSR	S-VKR ZVO Tábor	kpt. Pokorný Karel	12.-16.6./21.6./ 28.6.
Moutaryek R. Ahmad 1958	AREF	ČSSR	II-4-2	kpt. Procházka Josef	19.4.
N. F. 1944	FULA	NSR	OO StB České Budějo- vice	nezjištěno	pouze zažádáno
N. J. A. 1955	LYON ⁷⁴⁾	Rakous- ko	II-1-1	mjr. Pešula Jiří	19.-20.1./23.1./ 25.1./22.2.
N. K. 1942	MAKO 1	Japon- sko	II-4-1	npor. Staněk Miroslav	15.3./23.3.
N. K. 1945	MRAK 86	ZÚ Japon- ská	II. S-SNB	nezjištěno	18.1.
N. M. 1924	HVĚZDA 1 ROD 1 ⁷⁵⁾	USA	I-37 II-1-2	Toufar, npor. Křížan Vladimír	6.-7.7./19.7./ 6.-7.10./25.10.
N. M. 1926	HVĚZDA ROD	USA	II-1-2	npor. Křížan Vladimír	6.-7.7./19.7./26.7./ 6.-7.10./17.10.
N. P. 1949	KAO	NSR	I-37	Rusman	12.-13.5./23.5./ 1.6.
N. R. L. 1952	HELIUM 86 ⁷⁶⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Vardan Vladimír	1.-6.1./9.-19.1./ 28.-31.1./3.-4.2./ 6.-10.2./15.-18.2./ 20.-24.2./27.-28.2./ 1.-3.3./5.-10.3./ 13.-16.3./19.-25.3./ 28.3.-3.4./5.-8.4./ 10.-16.4./25.4./ 1.-11.5./15.-19.5./ 21.5./23.-26.5./ 30.5.-2.6./6.-9.6./ 12.6./14.-16.6./ 19.-23.6./26.-30.6./ 1.-3.7./8.7./19.7.

Nair Kamalassan 1929	RICHARD	ČSSR	II-4-1	mjr. Říha Robert	19.10.
Nass Julius 1950	TRAMP	ČSSR	O-StB Mělník	npor. Knobloch Zdeněk	pouze zažádáno
Němec Josef 1948	TRAMP	ČSSR	S-VKR ZVO	Körter	pouze zažádáno
O. H. 1949	MAKO 1	Japonsko	II-4-1	npor. Staněk Miroslav	15.3./23.3.
O. M. L. H. 1953	DEZOR	ČSSR	I-80	Skála	14.-16.3./23.-24.3./ 7.4.
Oguma Akiv 1956	OKOV	ČSSR	II-4-1	npor. Vojtíšek Václav	10.1./23.1./31.1.
Ondrouchová Petra 1967	ANGELIKA	ČSSR	II-4-1	npor. Staněk Miroslav	5.-6.8./23.8.
P. E. 1950	ŠVIHOV 87	ZÚ Španělska	II. S-SNB	nezjištěno	25.-26.4./3.-4.8./ 7.-8.8./15.-18.8./ 19.9.
P. J. 1937	PILA	NSR	S-VKR ZVO Plzeň	nezjištěno	6.-9.2.
P. J. 1943	SECAM	ČSSR	I-80	Haken	10.4./26.4.
P. J. 1944	HERMES 86	ZÚ Velké Británie	II. S-SNB	nezjištěno	5.-8.2./16.-21.10.
P. J. P. 1961	JANET	ZÚ Austrálie v PLR	II-2-1	npor. Seidl Pavel	18.-19.4./10.5.
P. M. 1966	PETR	BLR	I-23	Steiner	pouze zažádáno
P. N. 1939	JILM 87 ⁷⁷⁾	ZÚ NSR	II. S-SNB	nezjištěno	23.5./25.5./2.-5.1./ 8.-12.1./15.-19.1./ 22.-26.1.1990
P. N. 1953	EMA- NUEL ⁷⁸⁾	ZÚ Indie	II-4-1	mjr. Říha Robert	8.3./23.3./19.4.
P. V. J. 1951	PANDA	USA	I-37	nezjištěno	11.-12.3./17.3.
Palis Vladimír 1926	ARON ⁷⁹⁾	ČSSR	II-1-2	npor. Křížan Vladimír	13.-14.7./9.-10.10./ 25.10.

Pilc Rostislav 1950	PILFER ⁸⁰⁾	ČSSR	II-3-3	mjr. Sandanus František	31.8.
Počiatek Izidor 1932	TAURUS	ČSSR	II-4-1	npor. Gyúró Zdeněk	20.4./10.5./7.6.
Poláčková Maria 1949	KLÁRA	ČSSR	II-4-3	mjr. Vrábel Pavel	17.8.
Q. B. L. 1932	ALICE 89	ZÚ Portu- galska	II-3-2	kpt. Kadlec Vladimír	22.-23.8./20.9./ 26.9.
R. A. 1926	JAVOR 80 ⁸¹⁾	NSR	II-2-1	pplk. Čapek Antonín	24.-26.8.
R. B. A. 1951	ŠUMAN	ZÚ Španěl- ska	II-3-2	nezjištěno	2.-4.8./7.-8.8.
R. E. 1950	TURISTA	SSSR	II-1-1	mjr. Šianský Vladimír	16.-20.4./10.5.
R. H. 1957	PŘÍBRAM 88 ⁸²⁾	ZÚ Rakous- ka	II-2-1	kpt. Kučera Jiří	27.2./1.-3.3./ 23.-24.3./2.-3.5./ 10.5.
R. J. 1942	HABR 86 ⁸³⁾	ZÚ NSR	II-2-1	kpt. Machálek František	9.-13.1./16.-20.1./ 23.-27.1./30.1.-4.2./ 7.2./13.-17.2./ 27.2.-2.3./6.-11.3./ 13.-17.3./20.-22.3./ 30.-31.3./3.-5.4./ 10.-21.4./24.-30.4./ 12.5./18.-19.5./ 12.-15.6./19.-23.6./ 26.6.-1.7.
R. J. 1942	ŠVARC 89 ⁸⁴⁾	ZÚ Španěl- ska	II-3-2	kpt. Kadlec Vladimír	7.-8.8.
R. L. 1955	OŘECH 87 ⁸⁵⁾	ZÚ NSR	II. S-SNB	nezjištěno	7.2./9.-10.2./ 21.-22.2.
R. O. 1940	BLATNÁ 87 ⁸⁶⁾	ZÚ Rakous- ka	II-2-1	kpt. Kučera Jiří	14.-16.2./22.2./ 1.3.
R. T. E. 1936	BOR 88 ⁸⁷⁾	ZÚ USA	II-1-1	por. Skořepa Karel	4.-5.1./10.1./ 12.-13.1./20.1./ 8.2./11.-12.2./ 21.2./3.3./5.3./ 7.3./13.3./4.4./ 7.4./9.4./13.-14.4./ 20.4./7.5./9.5./ 11.5./14.5./16.5./ 18.5./24.5./26.5./ 2.6./9.6./19.6./ 6.7./14.7./ 19.-20.7./3.8./ 6.8./22.8.

R. V. 1927	POPRAD 2	ZÚ Portu- galska	II-3-2	kpt. Kadlec Vladimír	24.1.
S. A. 1964	ABEL	nezjiš- těno	II-1-1	kpt. Seiler Milan	6.4.
S. B. 1958	ALBERT	USA	II-1-1	mjr. Hataš Václav	pouze zažádáno
S. G. H. 1947	RALF 2	Velká Británie	II. S-SNB	pplk. Zamykal Vojtěch	25.-26.9./13.10.
S. H. 1938	NIS	ČSSR	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
S. H. 1941	MIKULOV 89	ZÚ Japon- ska	II-4-1	npor. Vojtíšek Václav	1.11.
S. H. D. 1954	JASAN 87 ⁸⁸⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Fráz Oldřich	18.-19.2./17.3./ 30.-31.3./2.6./ 9.6./27.-28.6./ 17.-21.7./2.-6.1./ 8.-12.1./15.-20.1./ 22.-26.1.1990
S. H. M. 1951	MAHAGON 87 ⁸⁹⁾	ZÚ NSR	II-2-1	kpt. Chum František	2.-6.1./9.-11.1./ 13.1./16.-20.1./ 23.-27.1./29.1./ 3.-4.2./6.-10.2./ 12.2./14.-17.2./ 20.-24.2./27.2.-2.3./ 4.3./6.-10.3./ 13.-14.3./17.3./ 25.3./28.-31.3./ 3.-7.4./10.-14.4./ 17.-21.4./25.-28.4./ 2.-3.5./5.-11.5./ 13.5./15.-19.5./ 22.-26.5./29.5.-2.6./ 5.-16.6./19.-23.6./ 25.-30.6./2.-5.7./ 8.7./11.-14.7./ 17.-21.7./24.-29.7./ 31.7.-4.8./21.8./ 29.-31.8./4.-8.9./ 11.-15.9./18.-20.9./ 23.10.-4.11./ 7.-10.11./ 13.-17.11./ 19.11.-1.12./ 4.-9.12./11.-14.12./ 18.-21.12./ 27.-29.12.
S. H. S. 1953	OTO	ZÚ Indie	II-4-1	mjr. Řiha Robert	13.-14.6./21.6./ 26.6./28.6./12.7./ 2.8./14.-15.12./ 28.12./3.-5.1./8.1./ 10.1.1990

S. Ch. 1949	JÍVA 86 ⁹⁰⁾	ZÚ NSR	II-1-2	mjr. Cerný Pavel	2.-7.1./14.1./ 16.-21.1./23.-24.1./ 28.-29.1./ 31.1.-3.2./6.-11.2./ 13.-14.2./17.2./ 21.2./25.2./ 27.2.-4.3./6.-7.3./ 9.-11.3./13.-17.3./ 20.-23.3./27.3.-1.4./ 3.-8.4./10.-15.4./ 17.-21.4./23.-25.4./ 27.-28.4./2.-6.5./ 8.-19.5./21.5./ 25.5.-8.6./ 30.6.-1.7./3.-8.7./ 10.-14.7./16.-21.7./ 24.-25.7./ 28.-29.7./31.7.-4.8./ 7.-12.8./14.-18.8./ 21.-23.8./26.8./ 28.8.-8.9./10.-16.9./ 19.-22.9./ 24.-30.9./ 2.10.-10.11./ 13.-18.11./ 21.11.-1.12./ 5.-8.12./13.-15.12./ 17.-22.12./ 27.-29.12./2.-5.1./ 8.-12.1./15.-18.1./ 23.-26.1.1990
S. J. 1939	PORSCHE	USA	OVKR ZS/GŠ	Žára	7.9./19.9.
S. J. G. 1953	PLUMBUM 89 ⁹¹⁾	ZÚ USA	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	1.3./4.3./8.-9.3./ 13.3./16.3./18.3./ 28.-31.3./4.4./9.4./ 20.4./28.4./11.5./ 15.5./17.5./19.5./ 21.5./23.5./26.5./ 12.6./17.6./30.6./ 3.7./5.7./12.-14.7./ 17.7./26.7./ 2.-3.8./6.8./8.8./ 23.8./1.-2.9./14.9./ 6.10./12.10./ 24.10./8.-9.11./ 11.11./23.11./ 18.12./21.-22.12./ 28.12.
S. J. P. 1945	MILADA	ZÚ Francie	II-3-2	mjr. Uřidil Zdeněk	3.-6.1./10.1./ 12.-13.1./16.-19.1./ 23.1./26.-27.1./ 31.1.-3.2./9.2./ 13.-14.2./16.-17.2./ 20.-21.2./ 23.-24.2./27.2./ 3.3./6.-7.3./ 9.-10.3./13.-15.3./

					17.3./20.-21.3./ 23.-24.3./28.-31.3./ 3.-4.4./6.-7.4./ 17.-18.4./20.-21.4./ 24.-28.4./3.-5.5./ 10.-12.5./16.5./ 18.-19.5./24.5./ 29.5./1.-2.6./ 5.-9.6./12.-13.6./ 15.-16.6./19.6./ 21.-23.6./26.6./ 29.-30.6./31.7./ 1.-4.8./7.-8.8./ 10.-11.8./14.8./ 16.-18.8./21.-22.8./ 24.-27.8./31.8./ 11.-15.9./18.-19.9./ 21.-22.9./25.-29.9./ 2.-3.10./5.-6.10./ 9.-13.10./ 16.-17.10./ 19.-20.10./23.10./ 25.-27.10./ 30.10.-3.11./8.11./ 10.11./16.11./ 22.11./27.11./ 20.12.
S. L. J. 1945	JANA	ČSSR	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
S. M. 1949	HABR 89 ⁹²⁾	ZÚ NSR	II-2-1	mjr. Šrámek Vojtěch	11.8./14.-26.8./ 28.8.-1.9./4.-9.9./ 11.-15.9./18.-20.9./ 25.9.-6.10./ 8.-15.10./2.-8.11./ 13.-18.11./ 20.-25.11./ 27.11.-1.12./ 4.-9.12./11.-15.12./ 18.-22.12./ 27.-29.12./2.-6.1./ 8.-12.1./ 14.-19.1.1990
S. M. M. 1941	MARA	ZÚ Egypta v MLR	II-4-1	mjr. Novotný Karel	19.5./1.6./7.6.
S. M. R. 1939	REKTOR	Švýcar- sko	I-80	Skála	28.2./1.-3.3./9.3./ 17.3./28.3.
S. O. A. 1951	MED	ČSSR	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
S. R. 1952	IRIDIUM 89	ZÚ USA	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	13.2./16.2./22.2./ 28.2./1.3./4.3./ 11.3./15.-16.3./ 18.3./20.3./23.3./ 29.3./2.4./4.4./

					15.4./19.-20.4./ 29.4./18.5./20.5./ 22.5./27.5./3.6./ 15.6./17.6./30.6./ 7.8./12.8./ 14.-15.8./18.8./ 20.-21.8./29.8./ 31.8./2.9./13.9./ 15.-16.9./19.9./ 22.9./27.9./30.9./ 9.10.
S. S. A. 1963	STEP	ČSSR	I-80	Rytíř	pouze zažádáno
S. S. F. 1928	AMUR ⁹³⁾	ZÚ Švýcar- ská	II. S-SNB	nezjištěno	10.5.
Š. K. 1949	EDLER	ČSSR	I-69	Vojnar	23.3./28.-30.3.
Štěch Václav 1944	ASTRA	ČSSR	II-3-2	kpt. Jehlík Václav, kpt. Mencl Josef	12.1./31.1./12.9./ 27.9.
T. A. 1935	MAUR	ZÚ Japon- ská	II-4-1	npor. Vojtíšek Václav	14.4./27.4./5.5./ 8.5./17.5./24.5./ 5.-7.8.
T. A. K. 1940	ANKA ⁹⁴⁾	USA	II-1-1	npor. Ernest Zdeněk	1.-3.9./19.9./22.9./ 28.-29.9./13.10./ 25.10.
T. D. R. 1959	OLYMP 87	ZÚ Velké Británie	II-3-1	npor. Kašpar Pavel	2.-14.1./17.-21.1./ 23.-17.2./21.2./ 1.3./15.3./31.3./ 3.-7.4./10.-14.4./ 17.-21.4./23.4./ 25.4.-7.5./ 10.-26.5./29.5.-9.6.
T. Ch. C. 1942	KARBON 86 ⁹⁵⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Pešula Jiří	3.1.
T. ⁹⁶⁾ I. 1945	TAHI	Japon- sko	II-4-1	npor. Staněk Miroslav	12.8./15.8.
T. J. A. 1964	DÁMA	Řecko/ Liba- non	I-47	Lánský	30.1./14.6./26.6./ 28.6.
T. K. D. 1959	MODŘÍN 87 ⁹⁷⁾	ZÚ NSR	II. S-SNB	nezjištěno	19.-20.6./23.6./ 26.6./5.-9.9./ 11.-14.9./ 13.-14.12./2.-5.1./ 8.-12.1.1990
T. M. E. 1937	UHLÍK 87 ⁹⁸⁾	ZÚ USA	II-1-1	mjr. Klimt Luděk	4.1./6.1./10.1./ 13.1./20.1./7.2./ 19.-21.2./24.2./ 2.-4.3./11.3./

					25.-26.3./15.4./ 20.4./28.4./1.5./ 3.6./18.-19.6./ 22.6./30.6./2.7.
T. V. I. 1959	AFRIKA	SSSR	II-1-2 pro SSSR	mjr. Müller Miroslav	19.-28.7./8.8./ 21.8.
T. W. 1951	CHLOR 86	ZÚ USA	II. S-SNB	nezjištěno	11.1./26.1./1.2./ 7.2./25.2./22.3./ 6.4./1.5./7.5./9.5./ 23.5./22.6.
V. P. 1934	BĚLEHRAD 2	ZÚ Belgie	II-3-2	kpt. Šoltés Jan	20.-21.3.
Vaněček Jan 1941	LUX	ČSSR	II-4-1	npor. Gyúró Zdeněk	10.-11.1./13.1./ 19.1./23.-24.1./ 1.-2.2./21.2./1.3./ 16.3./18.5.
Vaněček Roman 1964	LUX 2	ČSSR	II-4-1	npor. Gyúró Zdeněk	2.2./1.3./16.3
Vaněčková Jana 1942	LUX 1	ČSSR	II-4-1	npor. Gyúró Zdeněk	2.2./1.3./16.3./ 18.5.
Verner Jaroslav 1932	KONZUL ⁹⁹⁾	ZÚ USA v NDR	II-1-2	kpt. Vaňa Jiří	6.4./7.4./19.4./ 26.4./14.-17.7./ 24.7./26.7./ 22.-24.9./28.9./ 13.10.
Verner Jiří 1948	PACKET ¹⁰⁰⁾	ČSSR	II-1-2	mjr. Müller Miroslav	28.3./7.4.
Vidim Jiří nezjištěno	VILÍK	ČSSR	II-3-2	npor. Chovaňák Ivan	28.4./15.5.
Vítkovičová Ludmila 1970	KLUB	ČSSR	O-VKR KV Ústí/L.	Kärber	5.9./19.9./28.9.
W. H. 1943	UHLÍK 89 ¹⁰¹⁾	ZÚ USA	II-1-1	por./npor. Skorepa Karel	12.-13.9./5.-6.10./ 13.10./17.-18.10./ 20.-22.10./25.10./ 29.10./3.11./5.11./ 7.11./11.-12.11./ 14.-15.11./19.11./ 1.-5.12./7.12./ 9.-14.12./ 18.-22.12./ 27.-31.12./2.-9.1./ 18.-28.1.1990
W. H. J. 1942	TISOVEC 89 ¹⁰²⁾	ZÚ NSR	II-2-1	nezjištěno	10.7./12.-14.7./ 19.7./26.7./8.8./ 27.9.-29.9./2.-3.10./ 7.11./10.11.

W. J. 1962	FIN	NSR	I-26	Zupka	3.11.
W. M. 1950	FRONA 87	ZÚ Francie	II-3-2	npor. Čapek Jiří	31.1.
W. M. 1954	PLUTO- NIUM 89 ¹⁰³⁾	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Pěšek Zdeněk	18.7./10.8./19.8./ 31.8./16.-17.9./ 20.9./27.9./2.10./ 14.10./26.10./ 4.11./6.11./ 15.-16.11./18.11./ 19.12./1.-6.1./ 8.1./15.-20.1./ 22.-24.1.1990
W. S. 1952	KOBALT 87 ¹⁰⁴⁾	ZÚ USA	II-1-1	por./npor. Skorepa Karel	2.1.-5.2./ 21.3.-14.4./ 16.-24.4./29.4.-7.5./ 10.-20.5./ 22.-26.5./31.5.-3.6./ 5.6.-9.7./11.-15.7./ 17.7.-3.8./6.-31.8./ 11.-30.9./2.-3.10./ 5.-7.10./ 9.10.-9.11./ 12.-22.11./ 24.11.-20.12./ 22.-24.12./ 27.-28.12./2.-6.1./ 8.-13.1./ 15.-28.1.1990
X. W. 1964	CHVALÍN 7	ČSSR	II-4-1	pplk. Kříž Jaroslav	5.1./23.1.
Y. K. 1944	CHLOR 89 ¹⁰⁵⁾	ZÚ USA	II-1-1	kpt. Pěšek Zdeněk	29.9./8.-9.10./ 23.10./26.10./ 7.-8.11./23.11./ 2.-5.1./7.-12.1./ 17.-20.1./ 28.1.1990
Z. N. 1944	JANOV 5	ZÚ Sýrie	II-4-1	mjr. Novotný Karel	26.4./8.5./10.5./ 26.10./13.-14.11.
Zach Václav 1946	FEĎA 2	ČSSR	II-2-2	npor. Abrahám Juraj	pouze zažádáno
Zelenka Simon 1971	SATURN	ČSSR	II-2-2	npor. Křen Josef	pouze zažádáno

POZNÁMKY:

1) Akce „ALOIS“ byla zavedena v pátracím svazku, reg. č. 37 689, 22. 8. 1989 2. odd. 1. odb. II. S-SNB v problematice „Neznámý pisatel nabízí informace z oblasti SNB americkému velvyslanectví, § 105“, 13. 9. 1989 převeden na OS (po identifikaci „pachatele“ jako Z. P., 1963), zničení svazku neuvedeno v registru svazků (dále jen „registr“).

2) Akce „OBORA“ (dříve pravděpodobně „LES“) byla administrativně vedena v OBS, reg. č. 845 (dříve reg. č. 24 808) odb. A II. správy FSZS proti „obch. misi NSR“, posléze proti ZÚ SRN, v r. 1989 na 1. odd. 2. odb. II. S-SNB. 23. 8. 1978 byl zaveden OBS „OBORA-K“, reg. č. 15 694, vedený v problematice „Styková základna ZÚ NSR“; v r. 1989 na 1. odd. 2. odb. II. S-SNB.

3) Akce „VAL“ (původně, do 4. 9. 1970, „BERLÍN“) byla administrativně vedena v OBS, reg. č. 835 (původně reg. č. 1 286), od 30. 6. 1969 neidentifikovatelnou součástí II. správy FSZS proti ZÚ Dánska, v r. 1989 na 2. odd. 3. odb. II. S-SNB.

4) Akce „OSMIUM 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 937, 29. 12. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

5) Akce „ZLATNÍK“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 125, 18. 10. 1985 2. odd. 5. odb. II. S-SNB, po reorganizaci 1. odd. 4. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

6) Akce „CYPŘÍŠ 88“ byla zavedena v signálním svazku, reg. č. 36 077, 26. 9. 1988 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace svazku v registru není vyznačena.

7) Akce „ASOPOS 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 754, před 8. 2. 1989 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

8) Akce „HELAN 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 301, 8. 7. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

9) Akce „PLATINA 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 960, 8. 7. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

10) Akce „JEŘÁB 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 006, 5. 5. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, 12. 10. 1990 uložen pravděpodobně do archivu.

11) Akce „TOPOL 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 066, před 22. 9. 1988 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace svazku v registru není vyznačena.

12) Akce „RADON 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 558, 21. 7. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 22. 10. 1990 pravděpodobně archivován.

13) Akce „ALEX“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 465, 17. 10. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

14) Akce „PES“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 814, 15. 2. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

15) Akce „AZOR“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 031, před 14. 9. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

16) Akce „ARGON 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 035, 28. 7. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 6. 11. 1987 převeden na sv. signální, zničení nevyznačeno v registru.

17) Akce „ROMULUS 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 712, před 2. 2. 1989 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

18) Akce „SOJKA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 848, 28. 3. 1986 2. odd. 2. odb. II. S-SNB, 11. 7. 1986 převeden na sv. signální, 13. 12. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. Z-4380 (v registru uvedena poznámka: „ZVLÁŠTNÍ BLOKACE !“).

19) Akce „BAGDÁD 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 213, před 1. 9. 1987 1. odd. 4. odb. (po reorganizaci 1. odd. 3. odb.) II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.

20) Akce „INDIUM 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 216, 3. 3. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

- 21) Akce „BERTA-87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 780, 5. 6. 1987 2. odd. 3. odb. II. S-SNB, 8. 12. 1989 zničen na 3. odd. 3. odb. II. S-SNB.
- 22) Akce „OBRANA II“ byla administrativně vedena v OBS, reg. č. 2 522, od 30. 4. 1971 různými součástmi II. správy (naposledy v r. 1989 3. odd. 4. odb. II. S-SNB) v problematice „pobyt VC okolo voj. objektů sovět. armády“.
- 23) Akce „DEMETER 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 448, 14. 10. 1987 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.
- 24) Akce „OSIKA 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 515, 24. 1. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, 20. 10. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 851 320.
- 25) Akce „BUK 85“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 518, 27. 1. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, v registru škrtnuto „zničeno 4. 12. 1989“, 19. 6. 1990 uloženo do operativního arch. pod a. č. 855 920.
- 26) Akce „TAMARA 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 047, 26. 9. 1988 2. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.
- 27) Akce „BUDA 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 223, 2. 9. 1987 2. odd. 4. odb. II. S-SNB, 5. 9. 1989 2. odd. 3. odb. II. S-SNB uložena do operativního arch. pod a. č. 850 875.
- 28) Akce „RADON 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 374, 2. 10. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, uložen do archivu pravděpodobně 22. 10. 1990.
- 29) Akce „RADIUM 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 083, 27. 9. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.
- 30) Akce „KAŠTAN 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 366, 30. 9. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.
- 31) Akce „CEDR 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 702, 18. 5. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.
- 32) Akce „SEKVOJ 87“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 34 520, 28. 10. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno. V protokolu je od 2. 12. 1987 jako řídicí orgán akce (majitel svazku) uveden kpt. František Chum (po reorganizaci 1. 9. 1988 SRS 1. odd. 2. odb. II. S-SNB), který byl 1. 5. 1989 pověřen funkcí VSRS 2. odd. 2. odb. II. S-SNB (1. 9. 1989 definitivně potvrzen) ; svazek po jeho přechodu z oddělení II-2-1 převzal SRS mjr. O. Fráz.
- 33) Akce „FEĎA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 39 569, 10. 2. 1984 3. odd. 2b odboru S-StB Praha, 2. 5. 1984 převeden na signální sv., 28. 9. 1987 předán „s. Abrahámovi“ na 5. odd. 2. odb. II. S-SNB; 2. 10. 1987 zaevidován pro odd. II-5-2, po reorganizaci převeden na 2. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 34) Akce „HELIOS 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 853, 11. 10. 1989 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.
- 35) Akce „HAFNIUM 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 555, 5. 9. 1986 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 29. 1. 1990 uložena do operativního arch. pod a. č. 855 620.
- 36) Akce „HLOH 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 858, 18. 6. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno. Od 16. 9. 1987 sledování vyžadoval SR 1. odd. 2. odb. II. S-SNB pprap. Milan Klíma, který však 31. 8. 1988 zahájil studium na fakultě StB VŠ ŠNB.
- 37) Akce „JUAN“ byla zavedena v SPO, reg. č. 19 762, 11. 6. 1980 2. odd. 4. odb. II. S-SNB, 18. 12. 1987 uložena do operativního arch. pod a. č. 822 697 MV. Sledování od 16. 6. 1986 vyžadoval SRS 2. odd. 4. odb. II. S-SNB (k 1. 9. 1987 dočasně pověřený výkonem funkce VSRS 3. odd. 4. odb. a od 1. 9. 1988 VSRS 2. odd. 3. odb.) kpt. Vladimír Paleček. Týž vyžadoval sledování i k akci ŠAHY 2 (od 30. 1. 1987) a ŠVIHOV 87 (od 7. 1. 1988).
- 38) Akce „ABERTAMY 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 757, 29. 6. 1988 1. odd. 4. odb. (po reorganizaci 1. odd. 3. odb.) II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 39) Akce „TANTAL 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 737, 17. 10. 1986 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 3. 11. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 853 120.

- 40) Akce „LUMÍR 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 206, 7. 11. 1988 2. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 41) Akce „GRUMO“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 964, 22. 4. 1986 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 42) Akce „KOLEGA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 632, před 20. 1. 1989 3. odd. 4. odb. II. S-SNB, zničen 7. 12. 1989.
- 43) Akce „SMRK 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 696, 24. 8. 1989 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 44) Akce „HERA 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 251, před 11. 5. 1989 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuveđena.
- 45) Akce „MOST“ (původně, do 29. 8. 1971?, „BRNO“) byla administrativně vedena v OBS, reg. č. 831 (dříve reg. č. 1 284), od 30. 6. 1969 odborem „A“ II. správy FSZS proti ZÚ Norska, v r. 1989 na 2. odd. 3. odb. II. S-SNB. Poznámka se vztahuje i k akci „MOST 2“ (viz M. M. 1945).
- 46) Akce „URAN 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 602, 18. 5. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 22. 10. 1990 pravděpodobně uložena do archivu.
- 47) Akce „HAFNIUM 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 590, 28. 7. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuveđena.
- 48) Akce „TANTAL 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 705, 28. 8. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 49) Akce „JÓD 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 085, 6. 8. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, sv. do archivu uložen pravděpodobně 12. 10. 1990.
- 50) Akce „LEKTOR 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 368, 6. 12. 1988 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuveđena.
- 51) Akce „ŠVESTKA 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 928, 18. 8. 1988 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 52) Akce „OLIVA 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 087, 28. 9. 1988 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 53) Akce „HELIUM 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 557, 21. 7. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 54) Akce „ADOK 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 890, 24. 2. 1989 1. odd. 4. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 55) Akce „ZINEK 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 896, 8. 8. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 56) Akce „SEMILY 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 703, 18. 5. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 57) Akce „GIZELA 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 553, 18. 7. 1989 2. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.
- 58) Akce „RADON 89/A“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 922, 27. 10. 1989, 22. 10. 1990 pravděpodobně archivován.
- 59) Akce „EBEN 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 567, 17. 4. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 60) Akce „VODÍK 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 561, 21. 7. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 61) Akce „STRÍBRO 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 760, 8. 2. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 62) Akce „ANTIMON 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 195, před 4. 11. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 63) Akce „SELEN 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 302, po 21. 11. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.
- 64) Akce „TIS 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 113, 23. 5. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 65) Akce „BROM 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 430, 20. 4. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.
- 66) Akce „JAVOR 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 482, 19. 8. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveđeno.
- 67) Akce „SMRK 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 356, 17. 7. 1986 1. odd.

2. odb. II. S-SNB, 18. 2. 1988 převeden na sv. signální, 13. 12. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. Z-4402.

68) Akce „TITAN 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 788, 23. 11. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.

69) Akce „LUDMILA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 25 817, 8. 6. 1983 1. odd. 3. odb. X. S-SNB, 12. 3. 1986 převeden na 1. odd. 4. odb. II. S-SNB, po reorganizaci na 1. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

70) Akce „MATES“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 470, 15. 8. 1986 2. odd. 5. odb. (po reorganizaci 1. odd. 4. odb.) II. S-SNB, 19. 9. 1990 archivováno pod a. č. 857 353 MV.

71) Akce „KARBON 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 176, 17. 4. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveďeno.

72) Akce „BUDÍN“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 794, 27. 10. 1986 2. odd. 4. odb. II. S-SNB, 16. 9. 1987 uložena do operativního arch. pod a. č. 818 053 MV. Od 20. 7. 1987 vyžadoval sledování SR 2. odd. 4. odb. II. S-SNB npor. Miloslav Oliva (od 1. 9. 1984 při výkonu služby studoval fakutu StB VŠ SNB, 1. 1. 1988 se vrátil na II-4-2, od 1. 9. 1988 SRS 2. odd. 3. odb. II. S-SNB).

73) Akce „TELUR 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 435, 13. 10. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 5. 2. 1990 uložen do archivu pod a. č. 855 675.

74) Akce „LYON“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 30 358 (převeden z reg. č. 34 575 S-Stb Praha, kde v letech 1983-1985 zvl. blokace), 14. 5. 1985 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 9. 3. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 844 719 (v registru poznámka: „nový blok 36958“); 9. 3. 1989 akce v SPO (reg. č. 36 958) obnovena (opět II-1-1), zničení v registru nevyznačeno.

75) Akce „ROD“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 559, 21. 7. 1989 2. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveďeno.

76) Akce „HELIUM 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 32 485, 19. 8. 1986 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuveďena.

77) Akce „JILM 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 472, 19. 10. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, v říjnu 1990 pravděpodobně uložen do archivu. Od 25. 11. 1987 sledování vyžadoval SR I. odd. 2. odb. II. S-SNB pprap. M. Klíma (viz pozn. 36).

78) Akce „EMANUEL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 650, 20. 1. 1989 1. odd. 4. odb. II. S-SNB, 30. 10. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 831 519.

79) Akce „ARON“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 216, 10. 11. 1988 2. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveďeno.

80) Akce „PILFER“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 741, před 7. 2. 1989 3. odd. 3. odb. II. S-SNB, 2. 8. 1989 převeden na sv. signální, skartace svazku v registru nevyznačena.

81) Akce „JAVOR-2“ byla nejprve zavedena v SPO, reg. č. 20 618, 3. 12. 1980 2. (poté 1.) odd. 2. odb. II. S-SNB, 13. 5. 1987 uložena do operativního arch. pod a. č. 811 064 MV; znovuzavedena (jako „JAVOR-II.“) v SPO, reg. č. 35 683, před 14. 6. 1988 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, 2. 2. (?) 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 844 486.

82) Akce „PŘÍBRAM-88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 786, 5. 7. 1988 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuveďena.

83) Akce „HABR 86“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 33 669, 8. 5. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, 30. 10. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 852 931.

84) Akce „ŠVARC 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 606, 2. 8. 1989 2. odd. 3. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

85) Akce „OŘECH 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 532, 10. 4. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuveďeno. Od 16. 8. 1987 sledování vyžadoval SR 1. odd. 2. odb. II. S-SNB pprap. M. Klíma (viz pozn. 36).

86) Akce „BLATNÁ 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 821, 2. 12. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.

87) Akce „BOR 88“ byla zavedena v SPO, reg. č. 35 774, 1. 7. 1988 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

88) Akce „JASAN 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 225, 13. 2. 1987 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, 12. 10. 1990 pravděpodobně uložena do archivu.

89) Akce „MAHAGON 87“ byla zavedena v signálním sv., reg. č. 34 519, 28. 10. 1987 1. (poté – pravděpodobně k 1. 5. 1989 – v souvislosti s přechodem kpt. Fr. Chuma na post VSRS II-2-2 na 2.) odd. 2. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.

90) Akce „JÍVA 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 952, 18. 4. 1986 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, 14. 10. 1987 převeden na signální sv., v blíže neupřesněné době byla 1. – 4. část svazku zničena a část 5. pravděpodobně 11. 10. 1990 uložena do archivu.

91) Akce „PLUMBUM 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 015, před 17. 3. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru nevyznačeno.

92) Akce „HABR 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 660, 14. 8. 1989 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

93) Akce „AMUR“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 203, 10. 2. 1987 2. odd. 4. odb. II. S-SNB, 2. 5. 1988 uložena do operativního arch. pod a. č. 830 408 MV. Od 20. 7. 1987 vyžadoval sledování SR 2. odd. 4. odb. II. S-SNB npor. Miloslav Oliva (viz pozn. 72).

94) Akce „ANKA“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 703, před 28. 8. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.

95) Akce „KARBON 86“ byla zavedena v SPO, reg. č. 31 886, 5. 4. 1986 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, 13. 12. 1989 uložen do operativního arch. pod a. č. 855 464 MV.

96) K uvedené osobě se podařilo v registru nalézt pouze akci „SHIKOKU“: byla zavedena v SPO, reg. č. 26 734, 10. 11. 1983 2. odd. 5. odb. II. S-SNB, 8. 11. 1984 uložena do operativního arch. pod a. č. 761 875.

97) Akce „MODŘÍN 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 471, 19. 10. 1987, zničení v registru nevyznačeno. Od 20. 11. 1987 sledování vyžadoval SR 1. odd. 2. odb. II. S-SNB pprap. M. Klíma (viz pozn. 36).

98) Akce „UHLÍK 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 33 959, 8. 7. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.

99) Akce „KONZUL“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 541, 12. 7. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

100) Akce „PACKET“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 704, 31. 1. 1989 2. odd. 1. odb. II. S-SNB, zničení v registru neuvedeno.

101) Akce „UHLÍK 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 38 017, 21. 11. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.

102) Akce „TISOVEC 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 36 660, 23. 1. 1989 1. odd. 2. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

103) Akce „PLUTONIUM 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 646, před 10. 8. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.

104) Akce „KOBALT 87“ byla zavedena v SPO, reg. č. 34 478, 19. 10. 1987 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru neuvedena.

105) Akce „CHLOR 89“ byla zavedena v SPO, reg. č. 37 989, 14. 11. 1989 1. odd. 1. odb. II. S-SNB, skartace v registru nevyznačena.

(Tabulku vypracoval kolektiv pracovníků dokumentačního oddělení ÚDV, poznámky Pavel Žáček)

PŘÍLOHA č. 2

Příloha č. 1

.....
 operativní útvar StB

Čj.:

Přílohy:

Schvaluji:

.....
 (Funkce, hodnost a příjmení se
 vypisuje též strojem)

Dne

PŘÍSNĚ TAJNÉ!**NÁVRH NA SLEDOVÁNÍ**

Žádám o sledování v akci (krycí název)

číslo a druh svazku

důvod rozpracování

po dobu dnů, počínaje dnem od hodin.

Jméno příjmení narozen

národnost st. příslušnost stav

zaměstnán

majitel vozidla SPZ typ garážuje

bytem

Za akci zodpovídá a osobně projedná s.

bude k dosažení na telefonní lince

Zastupuje s. č. telefonu

Důvod a cíl sledování: Důležité údaje pro přípravu sledování,
 předcházení, zabránění, odhalování a dokumentaci trestné čin-
 nosti vzhledem na dosažení cíle sledování, zejména předpoklá-
 daná činnost osoby, známé nebo předpokládané styky, rod. pří-
 slušníci ap.

.....

.....

.....

.....

Podpis operativního pracovníka

Doporučuji: dne

..... dne

..... dne

(Uvádí se funkce, hodnost, jméno a příjmení)

Příprava akce projednána dne
Závěry jednání, konkretizace úkolů, spojení v akci, způsob předání
osoby apod.

Podpis náčelníka odboru (oddělení) útvaru sledování
Podpis operativního pracovníka
Poznátky ke sledované osobě dříve získané útvarem sledování

Vyjádření vedení útvaru sledování

PŘÍLOHA č. 3

TOMIS	
9.12.1988 - pátek	
Cíl: podchycení návštěvy objektu a zájmových osob v budově FVV sledováno od 07.00 do 10.00 hodin	
V 07.45 hod. přijel před budovu BVV vůz R-21 červený ADA 25-64 (červená SPZ), který byl obsazen řidičem, ženou pro přehl. EVA (30 let, 170 cm, stříhlá postava, oválný obličej, kaštanové vlasy. Přes rameno černá taška, v ruce blok formátu A4) a mužem pro přehl. IVO (dle prac. V. spr. SNB se jedná o Ivana SKOPANA) který měl videokameru. Oba odešli před hl. vchod FVV, kde zůstali stát. Po 1 min. k nim přišli Dienstbier Jiří (objekt RÁČEK II/10), Malý Václav (objekt VENDA II/10), Hájek Miloš (objekt ŠÍBR - 1 pro II/10) a muž pro přehl. JAN (50 let, 178 cm, střední postava, oválný obličej, prošedivělé vlasy s patkou, nesl hnědou tašku). EVA prováděla s přichozími muži krátký rozhovor a IVO toto natáčel na video. Poté uvedení muži zašli do budovy FVV. V 07.53 hodin přišli před uvedenou budovu Lis Ladislav (objekt ADAM II/10), Battěk Rudolf (objekt KRÍŽÁK II/10) a objekt. Přivítali se s EVOU a IVOU podáním ruky a společně zašli do budovy FVV. V 07.55 hodin zasedl dovnitř i Uhl Petr (akce SKUPINA II/10). V 08.45 hodin po odjezdu francouzské vládní delegace všichni uvedení muži budovu FVV opustili. Před vchodem zůstali stát u skupiny čekajících novinářů, mezi kterými byli i EVA a IVO, a tento poskytl interview. Někteří z novinářů si pořizovali vlastní videozáznam. Po chvíli se od skupiny odpojil Malý Václav, který poskytl rozhovor tiskovému attaché FVV - CONRATH Michael (objekt BERTA 87 II/1). V 09.55 hodin odešli uvedení muži společně směrem do ul. Mostecké.	
Cíl akce byl splněn. Objekt a ostatní zájmové osoby z řad opozice při příchodu k budově FVV působili velmi nejistým dojmem. Při opuštění budovy vystupovali před novináři sebestiše. IVO při čekání před budovou FVV natáčel na video okolí a postávající osoby.	sch. pravice s vlád. delegací Fr. na FVV Dienstbier Jiří Malý Václav Hájek Miloš Lis Ladislav Battěk Rudolf Uhl Petr na akci muž pro přehl. IVO = Skopan Ivan žena pro přehl. EVA (novinářka) muž pro přehl. JAN BERTA 87 - Conrath Michael (tisk. attaché FVV)

(Přepis Přílohy č. 3)

TOMIS

9. 12. 1988 - pátek

Cíl: podchycení návštěvy objektu a zájmových osob v budově FVV sledováno do 07.00 do 10.00 hodin

V 07.45 hod. přijel před budovu BVV vůz R-21 červený ADA 25-64 (červená SPZ), který byl obsazen řidičem, ženou pro přehl. EVA (30 let, 170 cm, stříhlá postava, oválný obličej, kaštanové vlasy. Přes rameno černá taška, v ruce blok formátu A4) a mužem pro přehl. IVO (dle prac. V. spr. SNB se jedná o Ivana SKOPANA), který měl videokameru. Oba odešli před hl. vchod FVV, kde zůstali stát. Po 1 min. k nim přišli Dienstbier Jiří (objekt RÁČEK II/10), Malý Václav (objekt VENDA II/10), Hájek Miloš (objekt ŠÍBR - 1 pro II/10) a muž pro přehl. JAN (50 let, 178 cm, střední postava, oválný obličej, prošedivělé vlasy s patkou, nesl hnědou tašku). EVA prováděla s přichozími muži krátký rozhovor a IVO toto natáčel na video. Poté uvedení muži zašli do budovy FVV. V 07.53 hodin přišli před uvedenou budovu Lis Ladislav (objekt ADAM II/10), Battěk Rudolf (objekt KRÍŽÁK II/10) a objekt. Přivítali

sch. pravice
s vlád. delegací Fr.

na FVV

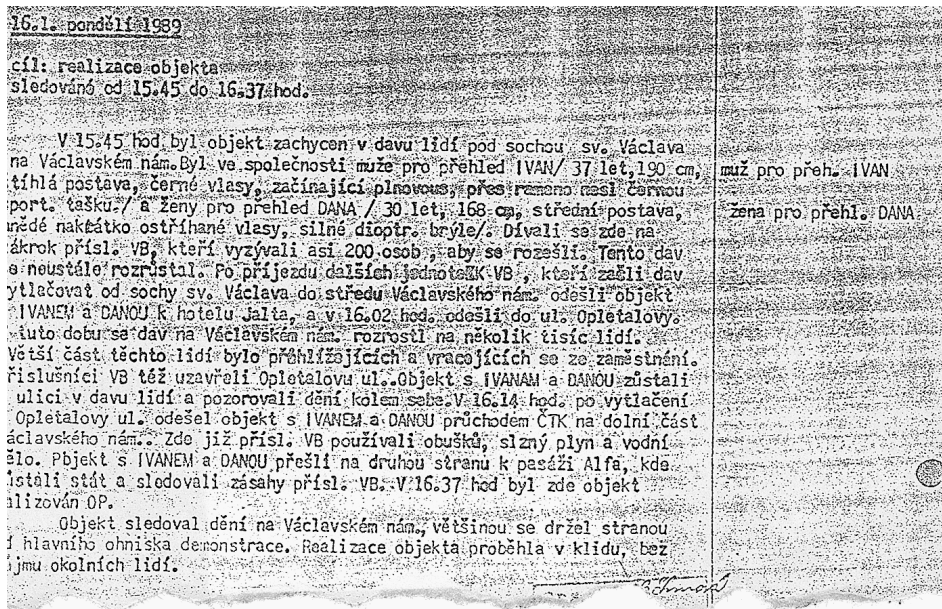
- Dienstbier Jiří
Malý Václav
Hájek Miloš
Lis Ladislav
Battěk Rudolf
Uhl Petr

se s EVOU a IVEM podáním ruky a společně zašli do budovy FVV. 07.55 hodin zašel dovnitř i Uhl Petr (akce SKUPINA II/10). 09.45 hod. po odjezdu francouzské vládní delegace všichni uvedení muži budovu FVV opustili. Před vchodem zůstali stát u skupiny čekajících novinářů, mezi kterými byli i EVA a IVO, a těmto poskytli interviu. Někteří z novinářů si pořizovali vlastní videozáznam. Po chvíli se od skupiny odpojil Malý Václav, který poskytl rozhovor tiskovému atšaché FVV – CONRATH Michael (objekt BERTA 87 II/1). V 09.55 hodin odešli uvedení známí muži společně směrem do ul. Mostecké.

Cíl akce byl splněn. Objekt a ostatní zájmové osoby z řad opozice při příchodu k budově FVV působili velmi nejistým dojmem. Při opuštění budovy vystupovali před novináři sebejistě. IVO při čekání před budovou FVV natáčel na video okolí a postávající osoby.

na akci muž pro
přehl.
IVO = Škopan Ivan
žena pro přehl. EVA
(novinářka)
muž pro přehl. JAN
BERTA 87 –
Conrath Michael
(tisk. ataché FVV)

PŘÍLOHA č. 4

(Přepis Přílohy č. 4)

16. 1. pondělí 1989**Cíl:** realizace objektu

sledované /překlep - red./ od 15.45 do 16.37 hod.

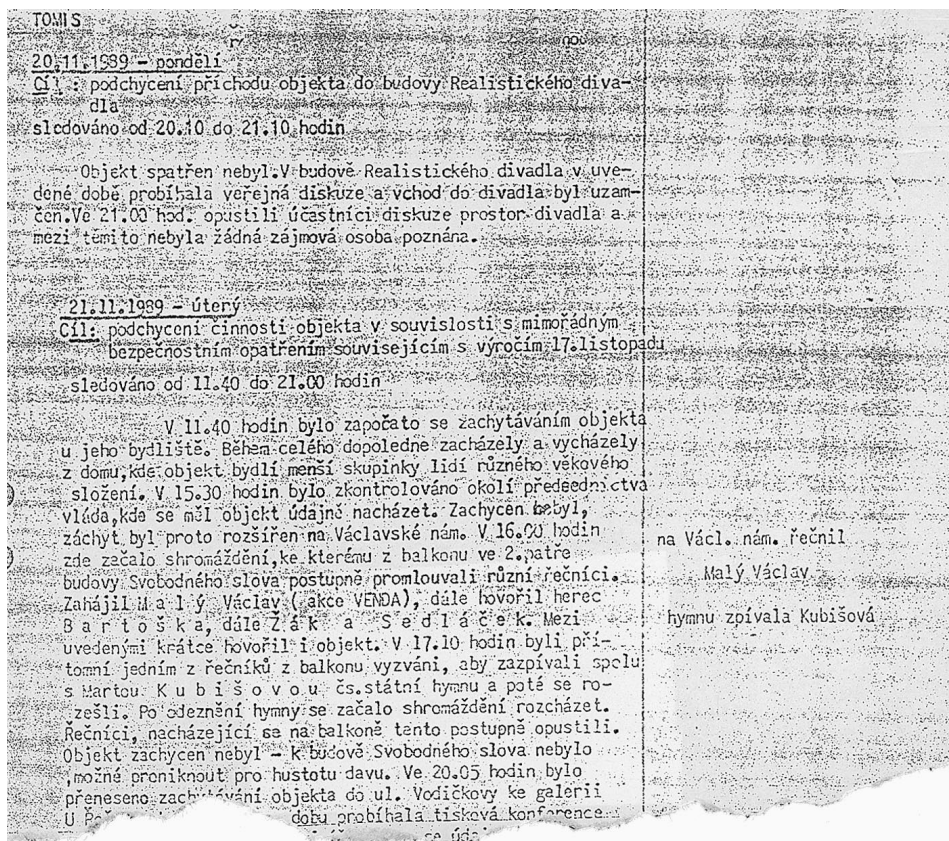
V 15.45 hod. byl objekt zachycen v davu lidí pod sochou sv. Václava na Václavském nám. Byl ve společnosti muže pro přehled IVAN (37 let, 190 cm, štíhlá postava, černé vlasy, začínající plnovous, přes rameno nesi černou sport. tašku) a ženy pro přehled DANA (30 let, 168 cm, střední postava, hnědé nakrátko ostříhané vlasy, silné dioptr. brýle). Dívali se zde na zákrok přísl. VB, kteří vyzývali asi 200 osob, aby se rozešli. Tento dav se neustále rozrůstal. Po příjezdu dalších jednotek K VB, kteří začli dav vytlačovat od sochy sv. Václava do středu Václavského nám. odešli objekt s IVANEM a DANOU k hotelu Jalta, a v 16.02 hod. odešli do ul. Opletalovy. V tuto dobu se dav na Václavském nám. rozrostl na několik tisíc lidí. Větší část těchto lidí bylo přihlížejících a vracejících se ze zaměstnání. Příslušníci VB též uzavřeli Opletalovu ul. Objekt s IVANEM a DANOU zůstali v ulici v davu lidí a pozorovali dění kolem sebe. V 16.14 hod. po vytlačení z Opletalovy ul. odešel Objekt s IVANEM a DANOU průchodem ČTK na dolní část Václavského nám.. Zde již přísl. VB používali obušků, slzný plyn a vodní dělo. Objekt s IVANEM a DANOU přešli na druhou stranu k pasáži Alfa, kde zůstali stát a sledovali zásahy přísl. VB. V 16.37 hod. byl zde objekt realizován OP.

muž pro přehl.
IVANžena pro přehl.
DANA

Objekt sledoval dění na Václavském nám., většinou se držel stranou od hlavního ohniska demonstrace. Realizace objektu proběhla v klidu, bez zájmu okolních lidí.

Opsala: Böhmová

PŘÍLOHA č. 5

(Přepis Přílohy č. 5)

TOMIS

20. 11. 1989 – pondělí

Cíl: podchycení příchodu objektu do budovy Realistického divadla
sledováno od 20.10 do 21.10 hodin

Objekt spatřen nebyl. V budově Realistického divadla v uvedené době probíhala veřejná diskuze a vchod do divadla byl uzamčen. Ve 21.00 hod. opustili účastníci diskuze prostor divadla a mezi těmito nebyla žádná zájmová osoba poznána.

21. 11. 1989 – úterý

Cíl: podchycení činnosti objektu v souvislosti s mimořádným bezpečnostním opatřením souvisejícím s výročím 17. listopadu

sledováno od 11.40 do 21.00 hodin

V 11.40 hodin bylo započato se zachytáváním objektu u jeho bydliště. Během celého dopoledne zacházely a vycházely z domu, kde objekt bydlí menší skupiny lidí různého věkového složení. V 15.30 hodin bylo zkontrolováno okolí předsednictva vláda, kde se měl objekt údajně nacházet. Zachycen nebyl, záchyt byl proto rozšířen na Václavské nám. V 16.00 hodin zde začalo shromáždění, ke kterému z balkonu ve 2. patře budovy Svobodného slova postupně promlouvali různí řečníci. Zahájil Malý Václav (akce VENDÁ), dále hovořil herec Bartoška, dále Žák a Sedláček. Mezi uvedenými krátce hovořil i objekt. V 17.10 hodin byli přítomní jedním z řečníků z balkonu vyzváni, aby zazpívali spolu s Martou Kubišovou čs. státní hymnu a poté se rozešli. Po odeznění hymny se začalo shromáždění rozcházet. Řečníci, nacházející se na balkoně tento postupně opustili. Objekt zachycen nebyl – k budově Svobodného slova nebylo možné proniknout pro hustotu davu. Ve 20.05 hodin bylo přeneseno zachytávání objektu do ul. Vodičkovy ke galerii u Řečických, kde v tuto dobu probíhala tisková konference za účasti zahraničních novinářů a kde se údajně měl nacházet i objekt. Na uvedenou tisk. konferenci byli vpuštěni novináři...

na Václ. nám.
řečnil

Malý Václav

hymnu zpívala
Kubišová

PŘÍLOHA č. 6

/Záznam sledovací akce DÝM monitorující tzv. „protispolečenskou činnost“ osob angažujících se v Chartě 77 a nezávislých skupinách za období od 14. 3. 1989 do 14. 12. 1989/

DÝM

6035

průpis

Protispol. činnost osob angažujících se v CH-77 a nez. sk.
OP: Hvězda, Havlíček

KOBYLA

14. 3. 1989 – úterý

Cíl: provedení videozáznamu zájmových osob u sochy sv. Václava sledováno od 15.45 do 16.30 hodin

V 15.58 hodin přišli k soše sv. Václava 4 muži (mezi nimi poznán Stanislav Devátý [...]) – a jedna žena, kteří položili na podstavec sochy květiny. Při odchodu byli perlustrováni hlídkou VB, později byl Devátý a jeden z mužů realizován. V 16.05 hod. přišel k soše další muž, který na podstavec hodil několik květů. Po perlustraci byl realizován. Během této doby se zde vytvořil hlouček asi 8 lidí, mezi kterými byly poznány Šormová Rut ([...]), Anna Šabatová ([...]), Alice Svobodová ([...]). Všichni se mezi sebou bavili. V 16.20 hod. se skupinka začala rozcházet a v 16.30 hod. byl u sochy naprostý klid. Nebyly zde spatřeny žádné zájmové osoby.

Cíl akce byl splněn. Během provádění fotodokumentace byl zachycen hovor z VTA, ve kterém muž (Standa) hovořil se ženou, které vykal. Informoval ji o dění na Václavském nám. u sochy, kteří jsou tam lidé a o realizaci hlídkou VB. Z prvních 4 mužů jmenoval do telefonu Chudomela, Tvaroha a Devátého, dále Jiřího Pavlíčka, Radku Šormovou, Aničku Šabatovou, Alici Svobodovou. Jako účel položení květin uvedl, aby propustili politické vězně – Marvanovou, Dvořáka, Havla a další Veverku a Petrovou. Na konec uvedl, že všechno má na fotografiích, takže to žena sama uvidí.

16. 3. 1989 – čtvrtek

Cíl: fotodokumentace zájmových osob, které se měly sejít u sochy sv. Václava sledováno od 16.35 do 17.30 hodin

V uvedeném prostoru byl normální všední provoz, žádná ze zájmových osob nebyla spatřena.

LETNÁ

15. 5. 1989 – pondělí

Cíl: provedení dokumentace účastníků demonstrace sledováno od 16.30 do 18.30 hodin

V 17.00 hodin se začaly postupně scházet osoby mladšího věku v prostoru Letenských sadů u bývalého pomníku J. V. Stalina. V tuto dobu zde již byli příslušníci VB, kteří je perlustrovali. Jednalo se asi o 30-35 osob, mezi nimiž byla poznána ŠORMOVÁ Rút. Po perlustraci byly osoby vyzvány k opuštění prostoru. Někteří po neuposlechnutí byly příslušníky VB ve spolupráci s OP vyvedeni. Byl proveden videozáznam. V 18.00 hodin se již nikdo v uvedeném prostoru nenacházel.

Cíl akce byl splněn.

SOUND

24. 5. 1989 – středa

Cíl: fotodokumentace zájmových osob, označení osob z řad CH-77 sledováno od 15.00 do 16.57 hodin

V 15.35 hodin přišli do parku na nám. Hrdinů čtyři muži a jedna žena ve věku 25-30 let. (foto provedeno). Posadili se na lavičku a hovořili mezi sebou. Po chvíli jeden z mužů odešel k ul. 5. května a odtud asi 5 min. pozoroval budovu Generální prokuratury. Poté se vrátil k uvedené společnosti. V 15.45 hodin přišla ke společnosti rodina – muž s dítětem na ramenou, žena s dítětem v kočárku. Muž odešel k ul. 5. května a díval se směrem k budově Generální prokuratury. Po chvíli se vrátil ke společnosti a bavili se. Po chvíli rodina odešla směrem k metru. V tuto dobu byly o čtyři lavičky dále zaregistrovány tři ženy. V jedné z nich byla poznána Markéta FIALKOVÁ (akce PISATEL-1), druhé dvě ženy byly ve věku 50-55 let. Po odchodu uváděné rodiny odešla FIALKOVÁ ke společnosti mužů a ženy. Asi po 15 min. se vrátila k oběma starším ženám a z rozhovoru bylo zaslechnuto, že byla u BENDY, poté něco o kardinálovi, biskupovi a MARVANOVÉ. V 16.45 hodin se muži se ženou zvedli z lavičky a odešli k FIALKOVÉ a oběma ženám a bavili se. Poté celá společnost odešla směrem do metra Pražského povstání. FIALKOVÁ sešla pod magistrálu, vrátila se zpět na nám. Hrdinů, přešla ke stanici metra, neustále se dívala do směru svého příchodu. Poté sešla do stanice metra, kde se připojila k výše uvedené společnosti a všichni odjeli ve směru I. P. Pavlova.

V jednom ze čtyř mužů byl poznán FIALKA Přemysl (akce PŘEMYSL). Po celou dobu byla celá společnost velmi pozorná k okolí. Z pohybu FIALKOVÉ bylo zřejmé, že se jedná o osobní kontrolu.

V 15.00 hodin při kontrole prostoru parkoviště Centrotexu byli spatřeni dva muži, z nichž jeden se dalekohledem díval směrem k budově Generální prokuratury. Po 10 min. se uvedený muž odebral k vozu Austin Allegro bílý ACP 97-93 (majitel RATAJ Jaroslav narozen

31. 10. 1930, bytem Praha 10, ...), do kterého uložil dalekohled. Poté oba uvádění muži zašli do budovy Centrotexu.

27. 5. 1989 – sobota

Cíl: podchycení a dokumentace schůzky zájmových osob sledováno od 07.30 do 16.30 hodin

Od 8.30 hodin začaly do přístaviště lodí u Palackého mostu přicházet zájmové osoby a nastupovaly na loď „PRAHA“. Mezi těmito osobami byli poznáni: M a l ý Václav (akce VENDÁ), Š t e r n Jan (akce HVĚZDA-1), B a t t ě k Rudolf (akce KŘÍŽÁK), L i s Ladislav (akce ADAM), K a d l e c Vladimír (akce VĚDEC), Š a b a t o v á Anna (akce SKUPINA-1), U h l Petr (akce SKUPINA), H á j e k Miloš (akce ŠÍBR-1), Š i l h á n Věněk (akce VĚNO) a H r a d í l e k Tomáš (akce REDAKTOR-2). Celkově nastoupilo na loď asi 25 osob a 2 malé děti. L i s Ladislav s několika osobami odešel na chvíli k zakotvené lodi „ODRA“, kde společně hovořili s několika cestujícími z této lodi. Na lodi „ODRA“ hrála kapela a v 09.00 hodin loď odplula ve směru na Slapy. Po 7 minutách tímto směrem odejela i loď „PRAHA“. Během plavby se zájmové osoby zdržovaly převážně v podpalubí, kde spolu živě hovořily. Obě lodě pokračovaly ve společné plavbě ke zdymadlu Vrané n/Vltavou, kde se v 10.40 hodin „ODRA“ otočila a vracela se do Prahy (v 11.50 zakotvila v přístavišti u Palackého mostu a někteří cestující nastoupili po opuštění lodě do zaparkovaných vozů: Volha zelená ADD 76-85 – majitelem je A i c h i n g r Milan, nar. ... 1954, bytem P-6, ... – nastoupilo několik hudebníků, Š 105 zelená ACO 08-50 – majitelem je S u s a Jan, nar. ... 1946, bytem P-8, ..., Š 105 hnědá ACL 41-62 majitelem je T a m p a Robin, nar. ... 1961, bytem P-3, ...). Loď „PRAHA“ pokračovala do přístaviště Davle, kde v 11.25 hodin zakotvila. Z lodi vyběhl H r a d í l e k Tomáš a doběhl na stanici autobusů ČSAD ve směru na Prahu a zde zůstal sedět na lavičce. Ostatní cestující odešli do nákupního střediska a po malé chvíli se vrátili na loď. V 12.15 hodin pokračovali v plavbě do Štěchovic, kde se loď otočila a vracela se do Prahy. V 15.55 hodin zakotvila loď „PRAHA“ v přístavišti u Palackého mostu. Cestující loď opustili a zájmové osoby se rozešly po malých skupinkách různými směry. Jako poslední opustil loď L i s Ladislav.

Cíl akce byl splněn. Účastníci plavby se před nastoupením i během plavby chovali klidně, nebudili pozornost okolí a neprovolávali žádná hesla. Z akce byl proveden videozáznam.

29. 5. 1989 – pondělí

Cíl: ustanovení místa schůzky zájmových osob a jejich dokumentace sledováno od 18.30 hodin do 21.50 hodin

V 19.42 hod. přijelo před vinárnu „Fregata“ v ul. Ladova TAXI a z to-

hoto vystoupila Š u s t r o v á Petruška (akce DAN-X). Tato zůstala stát před vinárnou, která byla z technických důvodů uzavřena. Po 3 minutách k ní přišel H a v e l Václav (akce TOMIS), přivítali se a zůstali stát před vinárnou. Postupně se k nim připojilo 12 osob, mezi kterými byli poznáni: P l a c á k Petr (akce FAGOT), B e n d a Václav (akce DOKTOR-19), P e n c Stanislav (akce STAN), M a r v a n o v á Hana (akce JANA-A), D i e n s t b i e r Jiří (akce RÁČEK) a R u m l Jan (akce KNIHAŘ), který přijel vozem Š 120 červená ADI 61-70 (majitelem je F a h a d o v á Ivana, nar. ... 1943, bytem P-9, ...). Do vozu k R u m l o v i přisedli Š u s t r o v á, P l a c á k, M a r v a n o v á a odejeli do ul. Gorazdova. V 20.25 hod. zašli do restaurace „V rybárně“. Zbývající osoby s H a v l e m odešly rovněž do ul. Gorazdova a zašly do uvedené restaurace. V 20.55 hod. na pokyn OP provedli příslušníci VB perlustraci osob sedících v uvedené restauraci. Do ukončení akce zájmové osoby restauraci neopustily.

Cíl akce byl splněn – proveden videozáznam v délce 20 minut. Chování zájmových osob bylo klidné. Po celou dobu přítomen OP.

15. 6. 1989 – čtvrtek

Cíl: podchycení nezákonného sročení sledováno od 15.00 do 18.05 hodin

V prostorech PKOJF, pěší zóny ul. Národní, Na příkopě, Můstek nebyla zjištěna žádná mimořádná událost.

19. 6. 1989 – pondělí

Cíl: podchycení a dokumentace protispolečenského vystoupení sledováno od 15.15 do 19.40 hodin

V 15.30 hodin se v prostoru Můstku u Domu obuvi shromáždil dav lidí čítající asi 40–60 osob, které zde sledovaly pouliční představení maňáskového divadla – toto se konalo pod názvem „První pražský pouliční herec – vstupné 1 Kčs – povolení k představení mám“. V 15.45 hod. se v uvedeném prostoru začaly objevovat skupinky osob, které se postupně přidávaly k divákům představení nebo postávaly před budovou ČKD, před restaurací Pelikán, u Dětského domu a v blízkosti ul. Panské. Některé osoby měly v klopách čsl. trikolóry. V 16.00 hodin se postupně prostor Můstku a Pěší zóny začal zaplňovat a uvedené skupinky se začaly spojovat a formovat do zástupu. V tuto dobu byli u Dětského domu spatřeni pracovníci TV štábu ARD, mezi nimiž byl B... C... (akreditovaný novinář NSR – akce HELAN-86). Dav lidí se postupně rozrůstal o další příchozí. V 17.00 hodin se v prostoru budovy ČKD sformovala skupinka asi 80-ti osob, které se v zástupu po dvou až čtyřech lidech vydali/!/ po Pěší zóně směrem k Prašné bráně. Na tento zástup se postupně napojovaly další skupiny lidí a vytvořily průvod, který procházel od budovy ČKD po pěší zóně k ul. Panské

a zpět k budově ČKD. Počet pochodujících se rozrostl asi na 800–900 osob, chovaly se ukázněně a v tichosti prošly asi tři kolečka po uvážené trase. Celý průběh si natáčeli pracovníci TV štábu ARD. Mezi účastníky pochodu byl spatřen Š t e r n Jan (akce HVĚZDA-1). V 17.40 hodin se na Pěší zóně před automatem Koruna začal tvořit shluk lidí a v jeho středu se organizovala podpisová akce. V tuto dobu se pochodující zástup začal postupně rozpadávat a jeho aktéři se zařazovali k podpisování. Část průvodu se v menších skupinkách zdržovala u budovy ČKD a část se připojila k divákům maňáskového představení u Domu obuvi. Pěší provoz aktérů pochodu postupně ustal a skupina asi 150 osob zůstala u podpisové akce před automatem Koruna. V 18.15 hodin tvořilo dav u podpisové akce asi 40 osob a v tuto dobu byl při podpisování spatřen L i s Ladislav (akce ADAM), P l a c á k Petr (akce FAGOT). Byli vytypováni organizátoři podpisové akce, kteří byli pod kontrolou až do jejich realizace.

Cíl akce byl splněn. Z průběhu akce byl pořízen videozáznam.

21. 6. 1989 – středa

Cíl: podchycení a dokumentace zájmových osob při účasti na nepovolené manifestaci

sledováno od 14.00 do 18.35 hodin

V 16.55 hodin se na prostranství před vstupem do areálu Stromovky, ve směru od hlavní brány PKOJF, shromáždilo asi 150 osob, které se zformovaly do průvodu. V čele průvodu nesly transparenty s nápisy – „Neničte naše české stromy“, „Zachraňte Stromovku“. Průvod většinou tvořily mladé rodiny s dětmi, a tento odešel pomalou chůzí do středu areálu Stromovky, kde zůstal stát na prostranství u bývalé letní restaurace. Během pochodu do tohoto prostoru skandovali hesla: „Nechte stromy žít, Nechte nám Stromovku“. V uvedeném prostoru se účastníci manifestace podepisovali na petici odmítající výstavbu dálnice přes areál Stromovky. Později se shlukli kolem D v o ř á k a Tomáše (akce AUTOR), který přečetl petici k celému shromáždění a odezvou bylo provolávání hesel: „Nechte nám Stromovku, Neničte Stromovku, Nechte stromy žít, Pusťte Placáka, Zrušte ten projekt, Kyslík je i pro Vás, Ať je nás víc – příští středu tady, My chceme dejchat – Placák taky, Dejte stromům šanci“ a další podobná hesla. V 17.50 hod. se opět zformoval průvod a pomalou chůzí, za neustálého skandování hesel, se vracel k hlavní bráně PKOJF. V tuto dobu průvod tvořilo přibližně 200–300 osob ve věku do 35 let. Asi 100 m před vchodem do PKOJF byli účastníci pochodu upozorněni příslušníky SNB, že se jedná o nepovolenou manifestaci a že porušují čl. zákony. Rovněž byli vyzváni ke klidnému rozchodu. Shromážděný dav reagoval pískotem. Příslušníci SNB prováděli perlustrace účastníků průvodu a několik jich zadrželi. V davu osob byla v uvedeném prostoru spatřena Š t o l b o v á Eva (akce ANETA) se svým psem.

V 18.20 hodin byl prostor před hl. branou PKOJF téměř vyklizen, až na několik malých skupinek lidí, kteří zde mezi sebou diskutovali.

Cíl akce byl splněn. Z průběhu manifestace byl pořízen videozáznam.

5. 7. – 6. 7. 1989

5. 7. 1989 – středa

Cíl: podchycení a zadokumentování zájmových osob v prostorech pěší zóny a Stromovky. V případě protispolečenských vystoupení iniciátory realizovat za pomoci VB a OP.

sledováno od 15.00 do 18.10 hodin

V 15.00 hodin bylo započato se záchytem zájmových osob na pěší zóně. V 16.06 hodin přijela na Václ. nám. kolona BUS a dodávkových vozidel, účastníků MIRCAR AVANE, které za asistence přísl. VB najížděly na pěší zónu. Zde z vozů BUS žlutobílé barvy PHA 03-84, bílý Mercedes combi 3369 PM-41 (bíločerné číslo), BUS červenobílý – sovětský 6055 MKB s nápisy v azbuce CARAVAN MIRA, dodávkového vozu s francouzskou SPZ F 3372 (dále nečitelné), Latvie zelenobílý 6056 MKB a BUS Karosa BSB 36-64 (označený ČST Brno) vystupovali herci v kostýmech a připravovali si rekvizity k improvizovaným vystoupením. Poté průvod herců odešel k Prašné bráně a zpět k Václavskému nám. Cestou předváděli vystoupení a rozdávali letáčky formátu A5 s programem vystoupení ve dnech 6.-8. 7. 1989. V 17.05 hodin se před pasáží Černá růže sešel Václav HAVEL (akce TOMIS) s pracovníky TV společnosti ARD. Poskytl štábu krátký rozhovor a po 2 min. odešel rychlou chůzí do pasáže. Byl ve společnosti mladého muže (videozáznam). V tuto dobu již improvizované představení končilo, herci nastupovali do vozidel. V 17.25 hodin byl podchycen odjezd dvou mužů z TV ARD ve voze Opel combi modrý XOB 08-95 (maj. TV ARD) a za ním odjížděl Ford modrý tourist K-984 C (D). V 17.30 hodin zde byl záchyt zájmových osob skončen a přenesen do Stromovky k bývalé Šlechtově restauraci. V 17.40 hod. byl v tomto prostoru shromážděn dav asi 200 lidí, kteří šli po hlavní cestě k PKOJF a vykřikovali hesla: „Příště každou středu“, „Hanba“, „Zastavte projekt“, přitom tleskali do rytmu. Takto dav došel až před PKOJF, kde příslušníci VB prováděli perlustraci některých osob. Dav se pomalu rozcházel. Mezi přítomnými byl Svatopluk HOREČKA, nar. ... 1965, bytem Praha 5, ... (styk KUBA akce MARIA).

Dokumentace na akci provedena. Ve Stromovce byl podchycen pouze konec demonstrace.

6. 7. 1989 – čtvrtek

Cíl: zjistit reakci diváků na vystoupení divadelní skupiny MIR CARAVANE a divadla Na Provázku na pěší zóně sledováno od 15.00 do 18.45 hodin

Při divadelních vystoupeních byl na pěší zóně klid, nebyly zjištěny žádné příznaky porušování pořádku nebo provokace. V davu diváků byli poznáni DIENSTBIER Jiří (akce RÁČEK), ZEMAN Rudolf (akce ZÁMEK) a HAVEL Václav (akce TOMIS) s manželkou.

V průběhu celého pozorování byla průběžně prováděna fotodokumentace a videozáznam.

7. 7. 1989 – pátek

Cíl: dokumentace protispolečenského vystoupení sledováno od 15.00 do 17.15 hodin

V 15.00 hod. bylo započato zachytávání zájmových osob na pěší zóně v prostoru ul. Na příkopě. V 16.35 hod. přijelo na Václavské nám. k Domu obuvi vozidlo XOB 08-95, ve kterém seděli tři muži a jedna žena ze štábu televize NSR – ARD. Tato osádka odešla do prostoru automatu Koruna, odkud filmovali Václavské nám. Do ukončení akce nebyla spatřena žádná zájmová osoba a v uvedeném prostoru byl běžný provoz lidí.

12. 7. 1989 – středa

Cíl: dokumentace nepovolené demonstrace sledováno od 16.00 do 18.00 hodin

V 16.40 hod. bylo zjištěno, že se v prostoru Stromovky na volném prostranství mezi rybníčkem a Růžovým sadem shromáždil větší počet osob (asi 50), kteří zde postávaly nebo posedávaly na lavičkách. V tuto dobu zde již byli příslušníci VB, kteří prováděli perlustraci uvedených osob. Rovněž zde stál vůz Š 1203 – Spoje Praha 7 s přimontovanými megafony. V 17.15 hod. z Š 1203 byl dav megafony vyzván k rozchodu. Dav osob se začal pomalou chůzí odebírat směrem k PKOJF. Během chůze dvě mladé ženy rozvinuly transparent o rozměrech 200 x 100 cm ze světlé látky se špatně čitelným nápisem. Proti uvedeným ženám byl následně proveden zákrok příslušníků VB a byly těmito zadrženy. V průběhu perlustrací zadrželi ještě dalších šest osob. Postupně se dav lidí rozptýlil v uvedeném prostoru.

Cíl akce byl splněn.

19. 7. 1989 – středa

Cíl: dokumentace zájmových osob v prostoru Stromovky sledováno od 15.50 do 18.10 hodin

V 17.00 hodin se v prostoru Stromovky začali!/ scházet osoby označené zelenými stužkami připnutými na hrud' a dosáhly počtu asi 20 osob. Posadily se na dvě z laviček a někteří postávali okolo. V 17.15 hod. přistoupili k uvedeným osobám příslušníci VB a provedli jejich perlustraci. Uvedené osoby po celou dobu klidně seděly na lavičkách a bavily se mezi sebou. K žádným pokusům o provokace nedošlo. V 17.50 hod. se osoby začaly rozcházet. V 18.05 hod. se již nikdo z nich v prostoru Stromovky nenacházel.

Cíl akce byl splněn provedením fotodokumentace a videozáznamu.

31. 7. 1989 – pondělí

Cíl: podchycení účasti zájmových osob na nepovoleném shromáždění sledováno od 16.45 do 19.50 hodin

V prostoru Václavského nám. a pěší zóny byl normální provoz chodců. V 17.00 hod. se v prostoru nám. Míru začaly scházet po malých skupinkách osoby vzhledu „punk“, které se shromažďovaly poblíž kolotoče a mezi sebou se domlouvaly. Mezi těmito osobami byl poznán D v o ř á k Tomáš (akce AUTOR). V prostoru nám. Míru procházely hlídky VB, které prováděly perlustraci osob v okolí kolotoče a osob sedících na lavičkách. V 17.30 hod. bylo zaslechnuto mezi uváděnými osobami, že se opět sejdou v 18.45 hodin na Karlově mostě a postupně začaly z nám. Míru odcházet.

V 18.10 hod. byl spatřen vůz Opel combi modrý XOB 08-95 (majitel rozhlas a televize ARD – NSR) při průjezdu po nám. Míru. V 18.30 hod. byl uvedený vůz zachycen v ul. Karlova, kde byl zaparkován a na Křížovnickém nám. byl spatřen B... C... (pracovník TV ARD – objekt akce HELAN-86) se dvěma spolupracovníky. Společně odešli na Karlův most, kde se opřeli o zábradlí a čekali. V 18.40 hod. se na Karlově mostě začaly scházet osoby, které byly spatřeny na nám. Míru. V tuto dobu pracovníci TV ARD odešli k zaparkovanému vozu, ze kterého si vzali TV kameru a vrátili se zpět na most. V 18.45 hod. se asi 20 m od Staroměstské mostecké věže utvořil hlouček asi 40-50 osob. Uprostřed hloučku stál D v o ř á k Tomáš s mladší ženou, kteří promlouvali k okolostojícím o nutnosti zavedení alternativní civilní vojenské služby, o snaze nezávislých mírových iniciativ k prosazení těchto požadavků cestou podpisů akce, kterou zde tímto organizují, a která bude odeslána prezidentu republiky a Federálnímu shromáždění. Zároveň D v o ř á k upozorňoval na to, že pokud má někdo nějaký dotaz, je možno tento předložit kterémukoliv členu mírových iniciativ a přítomným sdělil svoji adresu. Veškeré toto dění natáčeli pracovníci TV ARD. Z hloučku vystoupil mladý vlasatý muž, který s podpisovými listinami odešel k zábradlí mostu, kam později přicházely jednotlivé osoby z hloučku. V 19.30 odešli pracovníci TV ARD zpět na Křížovnické nám., kde po spatření příslušníků VB se otočili a následovali je zpět na Karlův most. V 19.35 hod. po příchodu příslušníků VB na

Karlův most se hlouček osob rozptýlil na malé skupinky, které postávaly u zábradlí a některé urychleně opouštěly prostor mostu. Příslušníci VB zde provedli perlustraci několika osob a pracovníci TV ARD si natáčeli perlustraci mladého muže, který fotografoval příchod příslušníků VB a byl oblečen v červené tričko s natištěným srpem a kladivem. Tento muž byl příslušníky zadržen a odveden. Poté pracovníci TV ARD odešli do ul. Karlova ke svému vozu. V 19.50 hod. byl na Karlově mostě normální pohyb chodců.

Mezi shromážděnými osobami byl poznán pouze D v o ř á k Tomáš. Věkové složení shromážděných osob bylo asi 20-30 let. K provolávání hesel ani k jiným provokacím nedošlo.

10. 8. 1989 – čtvrtek

Cíl: podchycení zájmových osob při schůzce na křižovatce Harfa sledováno od 16.30 do 17.20 hodin

V prostoru křižovatky Harfa a nádraží Libeň se po uváděnou dobu nikdo ze zájmových osob nesešel.

V uvedeném prostoru se pohybovalo velké množství OP, kteří se scházeli a rozcházeli. Rovněž na parkovišti u nádraží stály zaparkovány 4 vozy plně obsazené OP (viz videozáznam).

18. 8. – 22. 8. 1989

Cíl: podchycení činnosti zájmových osob a dokumentace a průzkum vytipovaných prostorů souvisejících s opatřeními k srpnu

18. 8. 1989 – pátek

sledováno od 16.00 do 21.10 hodin

V 17.25 hodin se v prostoru před Dětským domem začal tvořit zástup asi 15-20 mladých lidí, kteří šli za sebou ve dvoj až trojstupech směrem k Můstku. Na úrovni budovy ČKD se otočili a šli zpět k Dětskému domu. V naprosté tichosti, klidně procházeli pěší zónou. V průběhu pochodu se průvod rozrostl asi na 70 lidí, převážně mladých, asi 8 lidí staršího věku a asi 8 lidí střední generace. Uváděný průvod opakoval pochod 3x (provedena fotodokumentace a 9 min. videozáznamu).

V 17.53 hod. utvořil průvod u budovy ČKD kolečko o průměru 20m, kde opět volnou chůzí chodili 3x dokola. Nevolali žádná hesla, ani nenesli žádný transparent. V tuto dobu zde byli zachyceni tři muži hovořící maďarsky, kteří průvod filmovali TV kamerou označenou MTV po dobu 5 min. Poté odešli do Jilské, kde v 18.05 hodin zašli do vinárny U sedmi andělů.

V 18.08 hodin ženský hlas z kruhu oznámil, že: „...sejdeme se, kdo chce a má zájem o procházku, ve 20.30 hodin na Karlově mostě, budou se prodávat suvenýry, hrát a zpívat“. Poté se všichni pomalu rozcházeli. Skupinka 6 lidí z čela průvodu zašla do rest. U Pinkasů, kde

pili pivo. V 18.15 hodin byl průzkum na pěší zóně skončen, aniž byl někdo ze známých exponentů pravice spatřen. Přísl. VB provedli per-lustraci některých zúčastněných osob.

Ve 20.05 hodin byl započat průzkum na Karlově mostě. V tuto dobu byla frekvence na mostě odpovídající běžnému turistickému ruchu. Pouze na mostě blíže Křižovnickému nám. se utvořila větší skupina mladých lidí (asi 60), kteří poslouchali dva muže hrající na kytaru a bubínek a zpívající anglické písně. Asi v polovině mostu dva cizinci – muži, zpívali španělské písně a hráli na kytaru.

Ve 20.30 hodin se v prostoru od poloviny mostu k Mostecké ul. utvořilo několik diskusních kroužků asi po 3-5 lidech, v kterých byli poznáni někteří mladí účastníci odpolední tiché demonstrace na pěší zóně. V blízkosti schodů na Kampu se utvořil diskusní kroužek asi 30 lidí. Uvnitř kroužku stáli 3 mladí muži, kteří odpovídali ostatním na vznesené dotazy (jevili známky požití alkoholu). Bylo zaslechnuto: „Charta nabádá ke klidnému průběhu protestních akcí a uctění vzpomínkou památky obětí r. 1968. V 17.00 hodin v neděli uctít památku 2 min. ticha“. Na dotaz týkající se účasti maďarské a polské opozice odpověděli, že účast zmíněné opozice je možná. Z odpovědí bylo zřejmé, že nemají odpovídající přehled o dané situaci. Ve 21.10 hod. byl další záchyt zájmových osob skončen, aniž by byl někdo ze známých exponentů spatřen. Diskuse proběhly bez výtržností. Fotodokumentace ani videozáznam nebyl pro špatné světelné podmínky proveden.

19. 8. 1989 – sobota

sledováno od 14.00 do 23.55 hodin

Od 14.00 do 16.30 hodin na Václavském nám. normální provoz chodců a vozidel. V 17.15 hod. byla před budovou ČKD na Můstku spatřena skupina asi 30 lidí, kteří vytvořili dvojstup a volným krokem procházeli pěší zónu (provedena dokumentace). Průvod se zvolna rozrůstal až asi na 100 lidí. V čele průvodu šel TOM (zjištěn Kučera Antonín, nar. ... 1938 ve Strakonících, bytem Praha 5, ..., zam. Čsl. meteorologický ústav Bratislava). Vedle něho kráčel mladík asi 20 let (dokumentováno). V 17.52 hodin se K u č e r a od průvodu odpojil a postával na rohu ul. Na Můstku a Václavského nám. V 18.05 hod. vytvořil průvod na Můstku kruh a po krátkém shluknutí se všichni rozešli. Bylo zaslechnuto: „Zítřka ve stejnou dobu“ a ještě něco o mši. Od 18.15 hod. byl na pěší zóně klid a normální provoz chodců. Od 19.30 hod. do 20.45 hodin byl na Karlově mostě normální pohyb chodců. Od 21.00 hod. byl prováděn záchyt zájmových osob v ul. Pod Havránkou č. 7. V tuto dobu již zde bylo několik osob (pro tmu nelze určit počet). Několik z nich přes aparaturu hrálo beatovou muziku. Od 21.00 do 22.15 hod. přišlo k uvedenému domu několik dalších osob. Ve 22.35 hod. přijeli do ulice OP a přísl. VB. Okamžitě

provedli zákrok a z uvedené adresy vyvedli asi 15 osob, většinou pod vlivem alkoholu.

Při perlustraci osob na Můstku v době tichého průvodu byl od přísl. VB, kteří perlustraci prováděli získán lístek „kontrola osoby“ – DU-BOIS Olivier Pierre Daniel, nar. ... 1963 Francie, pas č.

Cíl akce byl splněn. Spolupráce s OP hodnocena kladně.

20. 8. 1989 – neděle

sledováno od 07.30 do 20.45 hodin

Od 8.30 hodin byl prováděn záchyt zájmových osob před katedrálou sv. Víta na Pražském hradě. V 09.14 hodin se v katedrále konala mše, které se zúčastnilo asi 600 lidí. Proběhla bez rušivých momentů. V 09.50 hodin přišly na prostranství před chrám televizní štáby společností ARD, ZDF a ABC NEWS, které filmovaly okolostojící osoby. V 10.15 hod. mše skončila a během 30 min. se lidi rozešli. V prostoru před chrámem byli perlustrováni 4 mladí muži, kteří se dne 19. 8. 1989 ve večerních hodinách zúčastnili malé demonstrace v prostoru pěší zóny – zjištění:

DEUTSCH Miroslav, nar. ... 1966, bytem Praha 6, ...

DEUTSCH Jan, nar. ... 1969, bytem Praha 6, ...

NOVÁK Tomáš, nar. ... 1967, bytem Praha 10, ...

KRÁL Jiří, nar. ... 1967, bytem Praha 4, ...

Od 11.40 hodin do 20.05 hodin byl prováděn záchyt na Karlově nám. Ve 14.50 hodin zde spatřen PLACÁK Petr (akce FAGOT) a ve 17.33 hod. BENDA Václav (akce DOKTOR-19).

Od 07.30 do 20.45 hod. byl prováděn záchyt v prostoru Karlova mostu. V poledních a odpoledních hodinách zde byly spatřeny TV štáby ZDF a ABC, které filmovaly památky. V 18.00 hod. přišla na most skupina asi 10 mladých lidí a připojili se ke skupině 20 trampů. Všichni postávali ve výklenku asi v polovině mostu. Po 30 min. byla celá skupina perlustrována přísl. VB. Pořízena dokumentace. V 19.45 hod. se skupina rozešla.

Od 12.00 do 20.10 hod. byl prováděn průzkum Václavského nám. V 15.30 hod. byl zde perlustrován muž, který natáčel na video přísl. VB u sochy sv. Václava. Zjištěn PAMMER Robert nar. ... 1962, bytem Vídeň. V 16.20 hodin byl zde spatřen ZEMAN Rudolf (akce ZÁMEK) s manželkou. V 18.10 hodin byl perlustrován muž, který věnoval pozornost činnosti přísl. VB a poslouchal tranzistorové radio. Během perlustrace bylo zkontrolováno jeho zavazadlo, ve kterém měl pouze stranický tisk. Na dotaz přísl. VB jakou stanicí poslouchá, odpověděl: „tu naši Svobodnou Evropu“. Zjištěn PECHER Jaroslav nar. ... 1953, bytem České Budějovice. V tuto dobu upozorňoval své okolí na činnost orgánů VB muž – zjištěn: HLAVNÍČKA Miroslav, nar. ... 1931, bytem Telč. V 18.30 hod. byla perlustrována žena, která seděla na lavičce pod sochou sv. Václava a před sebou na zemi měla karafiáty

s růžovou stuhou. Zjištěna Černíková Radka, nar. ... 1965, bytem Aš. V tuto dobu zde prováděl muž videodokumentaci o činnosti orgánů VB při perlustraci Černíkové. Byl řízen a agitován dalším mužem, který stál opodál a spolu se dorozumívali posunky. Tento muž byl perlustrován: Dr. MIHÁLY Varga, nar. ... 1956, bytem Budapešť. V 19.35 hodin byla provedena perlustrace muže, který prováděl foto-dokumentaci činnosti přísl. VB – zjištěn SCHUPRICH Ivo, nar. ... 1959, bytem Česká Lípa. Během odpoledne se v prostoru Můstku sjely televizní štáby MTV, ARD, ZDF a ITN a filmovaly dění v prostoru.

Na Staroměstském nám. od 12.00 do 20.10 hod. byl klid. Klid byl i na nám. Míru od 12.00 do 20.05 hod., na Jungmannově nám. od 11.50 do 20.10 hod., u Prašné brány od 12.00 do 20.10 hod., na Letenské pláni a v jejím okolí od 12.30 do 20.10 hodin, v ul. Washingtonově, Vrchlického sadech a Hlavním nádraží od 12.00 do 20.10 hodin, před budovou Čs. rozhlasu od 12.00 do 19.20 hodin, od 19.25 do 20.00 hod. v prostoru Obránců míru a přilehlém okolí. Bez poznatků je i průzkum Klárova od 10.30 do 20.45 hod. a prostor ul. Na Poříčí a Na Florenci od 12.00 do 20.10 hodin.

21. 8. 1989 – pondělí

sledováno od 10.00 do 22.30 hodin

Záchyt zájmových osob byl prováděn v prostoru Václavského nám., ul. Na příkopě, nám. Republiky, nám. Míru, Staroměstské nám., Karlův most, Klárov, ul. Vinohradská, Karlovo nám., ul. Na Poříčí. Od 14.00 hodin byl záchyt rozšířen o prostor Jungmannova nám., Letenská pláň a ul. Washingtonova. V dopoledních hodinách byl v uvedených prostorech normální pohyb chodců.

V 10.30 hodin byl na Václavském nám. zachycen štáb TV ZDF, který tvořili 3 muži a 1 žena. Stáli před prodejnou TON, na stativu měli videokameru a natáčeli prostor před budovou ČKD. V 10.35 hod. byli kontrolováni hlídkou VB. Poté složili TV techniku a z prostoru Václavského nám. odešli.

Ve 14.30 hod. se v prostorech Václavského nám. začali pohybovat pracovníci TV štábů ZDF, ARD, ABC NEWS a pracovníci maďarské a italské televize. Tito prováděli filmování chodců v uvedeném prostoru. Štáby ZDF a ARD rovněž zastavovaly chodce a s těmito natáčely reportáže. V 14.38 hod. byl na Jungmannově nám. zachycen ZEMAN Rudolf (akce ZÁMEK), který byl na Národní tř. realizován. Od 16.30 hod. se postupně začal zvětšovat počet osob na Václavském nám. a v prostoru pěší zóny. V tuto dobu zde byl perlustrován LUKENIČ Ronald, nar. ... 1949, bytem Venkuver /!/. Uvedený muž byl ve společnosti pracovníků ABC NEWS, kteří zde pořizovali video dokumentaci osob. Poté byli vykázáni přísl. VB a prostor opustili. Dále se zde nacházeli dva muži a žena z TV společnosti ARF, kteří pořizovali videozáznam okolí sochy sv. Václava. (provedeno video).

V 16.40 hodin se v prostoru Můstku vytvořil dav lidí (asi 500 osob).

V tuto dobu se zde již pohybovali pracovníci TV štábů. V 16.50 hod. přišel k soše sv. Václava KONECKÝ Petr, nar. ... 1963 a BLAŽKOVÁ Hana, nar. ... 1967. Tito se zde snažili položit kytici květů. V tomto jim bylo zabráněno přísl. VB a byli vykázáni z uvedeného prostoru. V 17.00 hod. se dav lidí v prostoru Můstku rozrostl na 5-7 tisíc osob. V tuto dobu se z davu začal ozývat pískot a skandovaná hesla: „Svoboda“, „Ať žije Havel, Dubček, Devátý“, „Pusťte bratry domů“, „Pusťte Jirouse, Cibulku“, „Ať žije Polsko“, „Ať žije Maďarsko“. Na přítomnost a zákroky přísl. VB dav reagoval výkřiky: „Už jsou tady“, „Ať žijí Češi“. Ojedinele zazněl výkřik: „Komunisty na strom“. Dav rovněž 2x zpíval čs. hymnu.

V 17.05 hod. byl v davu vyzdvížen transparent s blíže neurčeným maďarsko-českým textem. V 17.10 hod. byl v davu poblíž Domu obuvi vyzdvížen nad hlavy ostatních účastníků mladší černovlasý vousatý muž maďarské národnosti, který začal špatnou češtinou číst „Provolání jménem maďarské mládeže“. V tomto provolání odsoudil vstup okupačních vojsk do ČSSR v roce 1968. Po skončení svého projevu se snažil odejít směrem na Můstek, přičemž okamžitě svlékal zelený náčelník. V tuto dobu byl realizován přísl. SNB. Na toto dav reagoval výkřiky: „Gestapo, ať žije Maďarsko“.

V 17.30 hodin začali příslušníci VB svůj zákrok proti davu, který uskutečnili po několikeré výzvě /k/ rozchodu a opuštění Václavského nám. Dav byl vytlačen do přilehlých ulic. V 18.00 hod. byl v prostoru pěší zóny klid. V prostorech Jungmannova nám., ul. Opletalova, Rytiřská a Čelakovských sadů se začaly vytvářet skupiny osob v počtu 150-300 osob.

V 18.30 hod. se před Dětským domem vytvořila skupina asi 50 osob, kteří zde diskutovali!/ klidnou formou o politických záležitostech. V tuto dobu zde byl zachycen PAVLÍČEK Jiří (akce KNECHT). V 18.45 hod. se tato skupina rozprchla po příjezdu zásahové skupiny. PAVLÍČEK po spatření blížící se zásahové skupiny začal utíkat směrem do ul. Havířské.

V 18.50 hodin byl v ul. Opletalova spatřen PAMMER Robert, nar. ... 1962 (perlustrován již dne 20. 8. 1989), který prováděl videozáznam zásahu PP VB a odjezd příslušníků LM. Tento se rovněž snažil domluvit s obyvateli domu č. 15 v Opletalově ul. o možnosti provádět videozáznam z některého bytu ve vyšším patře. Na jeho výzvu z uvedeného domu vyšel mladý asi 22 let starý muž a PAMMER po zjištění, že je jeho činnost dokumentována, odmítl zajít do domu a z uvedeného prostoru odešel směrem k Hlavnímu nádraží.

V 17.55 hod. začalo na Staroměstské nám. proudit větší množství lidí z ul. Železná a Melantrichovy. Dav v počtu asi 200 osob se přesunul na Malé náměstí, kde lidi začali pískat, tleskat a skandovat hesla: „Svobodu – Dubček – Havel – Pražáci pojďte s námi“. Poté se přesunuli k budově NV hl. m. Prahy, kde skandovali: „Vy nejste Češi“. S davem se pohybovali pracovníci TV společnosti ABC NEWS, kteří filmovali činnost davu a pohyb vozů příslušníků VB jedoucích za da-

vem. Cestou se dav rozrostl asi na 600 osob. Dav pokračoval na Mánesův most, kde skandoval: „Ať žije Charta“, a ozývaly se výkřiky: „A jdeme na Hrad“. V prostoru Klárova byl dav zastaven příslušníky VB. Část davu se vrátila na nám. Krasnoarmějců a asi 200 osob odešlo ul. U Lužického semináře na Karlův most. Zde se v polovině mostu skupina zastavila a po dobu 2 min. zůstala v tichosti stát a poté zpívala čs. státní hymnu, přičemž každý zvedl ruku nad hlavu. Po odeznění hymny odešla skupina do ul. Karlova a tato byla za ní uzavřena příslušníky VB.

V době od 19.30 do 21.30 hod. byly příslušníky VB vytlačovány skupiny osob z přilehlých prostorů Václavského nám. a tyto skupiny byly postupně rozptýleny.

Ve 22.00 hodin byl v centru Prahy klid a byl zde již běžný provoz chodců. Ve 22.30 hodin bylo další zachytávání zájmových osob v určených prostorech skončeno. Z průběhu demonstrace a zákroku jednotek VB byla průběžně prováděna dokumentace a videozáznam. Mimo ZEMANA Rudolfa a PAVLÍČKA Jiřího nebyl v uvedených prostorech spatřen nikdo z pravicových exponentů.

22. 8. 1989 – úterý

sledováno od 10.00 do 21.00 hodin

Ve 12.40 hodin přijelo před Národní muzeum vozidlo červená Latvia 01-17 TC (SU). Vystoupilo 5 mužů, kteří natáčeli a fotografovali Václavské nám.

V 16.53 hod. byla pod sochou sv. Václava zachycena skupina 6 mužů TV společnosti z Itálie, kteří 5 min. prováděli videozáznam a rozhovor s mužem z uved. telev. společnosti, který v průběhu natáčení komentoval některé statě z Rudého práva. V průběhu natáčení byli perlustrováni – bylo zjištěno, že se jedná o ITV společnost s povolením tiskového odboru č. 110 883/89 FMZV.

V 16.32 hod. byl ve středu Václavského nám. zachycen muž asi 40 let, který nesl kytici 25 karafiátů převázaných bílou stuhou. Kouřil dýmku a asi 15 min. se procházel od OD Družba k Opletalově ul. Poté odešel na parkoviště před FS, kde uložil kytici do vozu Mazda SB-V 2050 (D), vzal si černou etui a vrátil se na Václavské nám.

V 16.50 hod. se v ul. Washingtonova naproti domu č. 11 posadila na trávník skupina 10 mladých lidí, která se postupně rozrostla na 30 osob. V 17.00 hod. začala ke skupině hovořit Barbora ŠTĚPÁNOVÁ, nar. ... 1959, bytem Plzeň (herečka) a předčítala z listu formátu A4. Bylo zaslechnuto, že chtějí něco zaslat maďarské vládě. Poté rozdala uvedené listiny všem přítomným, kteří si je uschovali. V 17.15 hod. se celá skupina zvedla a odešla do ul. Pol. vězňů, kde se rozprchli směrem na Václavské nám., Panské ul. a do ul. Na příkopě.

Na dalších vytipovaných místech byl klid, probíhal zde normální provoz chodců. Nikdo ze zájmových osob nebyl spatřen. Během trvání průzkumu byl pořízen videozáznam.

23. 8. – 25. 8. 1989

Cíl: kontrola určených prostorů s cílem podchytit případnou protispolečenskou činnost a účast zájmových osob na této činnosti

23. 8. 1989 – středa

sledováno od 16.30 do 19.30 hodin

Bez poznatků.

24. 8. 1989 – čtvrtek

sledováno od 16.30 do 18.30 hodin

V 16.55 hodin začalo uprostřed Václavského nám. vystoupení cikánského souboru, kolem kterého se sekupilo asi 200 osob. V klidu pozorovali vystoupení. V 17.00 hodin v ul. Havířské na úrovni Dětského domu začalo vystoupení hudební skupiny KLÍČ. Kolem nich se shromáždilo asi 70 lidí, kteří byli klidní a bez známky emocí. V 18.00 začalo na pěší zóně na úrovni restaurace Pelikán vystoupení tří mimů. Kolem těchto se shromáždilo asi 130 přihlížejících, kteří v klidu pozorovali účinkující.

25. 8. 1989 – pátek

sledování od 16.30 do 18.00 hodin

Bez poznatků.

Během těchto tří dnů byla frekvence na pěší zóně normální, nedošlo k pokusu o narušení veřejného pořádku.

9. 9. 1989 – sobota

Cíl: podchycení zájmových osob a dalších účastníků na protestním pochodu Prahou

sledováno od 14.00 do 18.00 hodin

V 14.45 hod. začaly přicházet do prostoru ul. Povltavská skupinky mladých lidí ve věku asi 16-20 let. Tyto osoby zde byly ihned perlustrovány příslušníky VB a vykazovány z uvedeného prostoru. Některé byly zadrženy a odvedeny do přistaveného služebního autobusu. V 15.10 hod. uvedený autobus odejel na druhou stranu mostu Barikádníků, kde do něho bylo umístěno dalších asi 15-20 zadržovaných osob a poté se autobus vrátil do ul. Povltavské. Toto se několikrát opakovalo až do 15.45 hod., kdy služební autobus se zadržujícími z uvedeného prostoru odejel. Na Elznicově nám. byl do této doby klid a nikdo zde nebyl zadržen.

V 15.50 hod. byla na Libeňském mostě spatřena skupina asi 20-ti mladých lidí, kterou vedl C h u d o m e l Jan (akce CHUDÁK). Skupina odešla přes most do ul. Švábky a dále do ul. Sokolovské, kde byli její členové perlustrováni příslušníky VB, někteří zadrženi a odvedeni do služebního autobusu. V této době byl v prostoru Lyčkova nám. a ul. Pernerova klid.

V 16.10 hod. byl na Lyčkově nám. spatřen P a v l í ě k Jiří (akce KNECHT). V této době v prostoru sadů J. Švermy prováděli příslušníci SNB perlustraci osob a následně jich 8 zadrželi a odvezli služebními vozy. V prostoru ul. Dlážděné a Opletalové byl klid.

V 17.15 hod. bylo v prostoru ul. Politických vězňů zadrženo asi 5 osob a odvedeno do služebního autobusu. Dále zde byly prováděny namátkové perlustrace osob a v prostoru byl jinak klid. V 17.30 hod. služební autobus se zadržеныmi z uvedeného prostoru odejel. Do ukončení akce již žádné poznatky v určených prostorech zjištěny nebyly.

Cíl akce byl splněn. V určených prostorech předpokládané trasy protestního pochodu nebyl spatřen žádný transparent ani nebyla vykřikována žádná hesla. Zda byli CHUDOMEL J. a PAVLÍČEK J. zadrženi příslušníky VB nebylo spatřeno.

11. 9. 1989 – pondělí

Cíl: podchycení zájmových osob a zjištění místa jejich srazu sledováno od 15.30 do 17.30 hodin

V prostoru vestibulu stanice metra Hradčanská nebyla žádná zájmová osoba spatřena.

28. 9. 1989 – čtvrtek

Cíl: kontrola zájmových prostorů s podchycením vzniků nedovolené demonstrace sledováno od 14.45 do 20.30 hodin

Kontrola byla prováděna v prostorech Václavského nám., prostranství Pražského hradu před chrámem sv. Víta, Malostranské nám., nám. Míru, Staroměstské a Karlovo nám. a Karlův most.

V odpoledních hodinách při započetí akce byl ve všech prostorech klid s normální frekvencí chodců.

V 17.20 hodin se na Pražském hradě v chrámu sv. Víta shromáždilo asi 1000 osob, které čekaly na zahájení mše za sv. Václava. V 18.00 hodin při zahájení mše se účast lidí rozrostla asi na 2.000 osob, v 19.13 hod. se účastníci mše začali po malých skupinkách rozcházet. Mezi těmito skupinami se ozývaly hlasy, že půjdou na Václavské náměstí. V tuto dobu byly před chrámem asi 4 skupiny osob, které organizovaly postupný odchod některých účastníků mše na Václavské náměstí. V 19.30 hodin se na Václavském nám. u sochy sv. Václava začali shromažďovat lidé, kteří zde vytvořili dav v počtu asi 300 osob. Před sochou utvořili půlkruh, někteří položili květiny, hromadně zazpívali hymnu a poté zatleskali. V tuto dobu se zde nacházela i skupina osob z Pražského hradu.

Po doznění hymny byl dav lidí vyzván příslušníky VB k rozchodu. Vytvořila se skupina asi 60-80 lidí, která odešla na chodník a pomalou

chůzí za zpěvu chórových písní odcházela k OD Družba. Před OD se zastavila, rozrostla se asi na 200 osob a po dobu 15 min. zde zpívali náboženské písně.

Ve 21.00 hodin po ukončení zpěvu se dav rozloučil provoláním sborového „Ahoj“ a začal se rozcházet do bočních ulic. Ve 21.05 hod. byla již v prostorách náměstí normální frekvence chodců.

V ostatních kontrolovaných prostorech nedošlo k rušivým jevům. Pouze po trase Malostranské nám., Karlův most a Staroměstské nám. prošla skupina z Pražského hradu v počtu asi 100–150 lidí ve věku 20–30 let, která později došla na Václavské náměstí.

Cíl akce byl splněn. Mezi účastníky shromáždění nebyl spatřen nikdo ze známých představitelů opozičních skupin. Na Václavském nám. byl pořízen služební videozáznam. V tomto prostoru byli registrováni dva muži s videokamerou označenou ARD. V době ukončení akce byl ve všech prostorech klid s normálním provozem chodců.

5. 10. 1989 – čtvrtek

Cíl: podchycení nepovoleného shromáždění a činnosti zájmových osob

sledováno od 17.00 do 19.50 hodin

Byly kontrolovány prostory Staroměstské nám., Karlův most, Švermovy sady, Karlovo nám., Nám. Míru, Václavské nám. a pěší zóna.

Již před 17.00 hodinou postávaly v prostoru Můstku skupinky 3–5 osob. Byla zde spatřena HRACHOVÁ Lenka (akce MARLÉN), která zde byla se 6 muži. Při perustraci v 17.10 byl v jednom z jejich společníků zjištěn KUHN Josef, nar. ... 1960 (akce ČÁSLAV-1 pro KS/2). V 17.20 hodin se u domu ČKD začala tvořit skupina osob, která asi po 15 min. tvořila 200 osob. Příslušníci VB začali uprostřed davu s perustrací. V 17.25 hodin přijel na Václavské nám. filmový štáb ARD vozem R 12 šedý ADA 25-90 (majitel PRAGOCAR) a začal natáčet rozhovory se skupinami osob v prostoru Můstku. Zde mezi postávajícími byl spatřen RUML Jan (akce KNIHAŘ). V 17.35 hodin vyndala HRACHOVÁ uprostřed hloučku asi 25 osob ze své kabely asi 5 ks listin formátu A 4 a tyto předala vedle stojícímu muži, který je začal nahlas číst. V tuto dobu se hlouček rozrostl na 60–80 lidí a připojovali se další náhodní chodci. V 17.40 hodin přistoupili k HRACHOVÉ dva příslušníci VB, se kterými tato odmítla jít a posadila se na zem. Další příslušníci VB perlustrovali osoby uvnitř davu, který se rozrostl o dalších 100 lidí. V 17.45 hodin přijela k davu služební Volha VB a dva příslušníci odnesli HRACHOVOU do vozu a odjeli. Část davu protestovala proti zákroku příslušníků VB tleskáním, pískáním i hrubými urážkami. Menší část zákrok schvalovala. V 17.50 hodin přišli do prostoru Můstku 3 muži vybaveni televizní kamerou a směrovým magnetofonem a začali dav filmovat. Po kontrole příslušníky VB muži odešli. V 18.00 hodin došlo k dalšímu sročení davu asi 200 osob blíže

k ul. 28. října a v jeho středu muž něco předčítal z listin formátu A 4 (zaslechnuto, že mluví o ekologii v Polsku zaviněné jinými státy). V tuto dobu přijel autobus s příslušníky VB, kteří po vystoupení vytvořili kordon. Dav se rozestoupil do půlkruhu proti nim a po chvíli se začal rozcházet. Asi po 15 min. příslušníci VB aniž by nějak zakročili, nastoupili do autobusu a odjeli. (Muže, který předčítal listiny se nepodařilo identifikovat). V prostoru Můstku se po odjezdu přísl. VB vytvořilo několik skupinek po 10-15 lidech a postávaly v prostoru. Příslušníci VB je postupně perlustrovali. V 19.07 hodin byla ve skupince osob před budovou ČKD čtena informace o ekologii v Polsku (pořízen záznam) a koloval zde podpisový arch ohledně otevření nějakého muzea na Slovensku. V 19.30 hodin se vytvořila o několik metrů dál další skupina asi 70-80 lidí. Uprostřed četl muž (popis nelze uvést) informace o ekologii. Po přečtení mu skupina zatleskala a rozestoupila se na menší skupinky. Mezi skupinkami začal kolovat podpisový arch, který byl příslušníky VB zabaven. Skupiny se rozešly. V 19.45 hodin přišli z Václavského nám. do prostoru Můstku 4 muži a jedna žena s televizní nahrávací aparaturou společnosti ABC a filmovali prostory Můstku a Václavského nám., kde již v tuto dobu byl normální provoz.

Na ostatních kontrolovaných místech byl pohyb zcela normální jako v jinou dobu.

Cíl akce byl splněn.

24. 10. 1989 – úterý

Cíl: podchycení a dokumentace schůzky zájmových osob s pracovníky ZDF

sledováno od 18.30 do 23.05

V 19.45 hod. přišli do hotelu /jméno hotelu neuvedeno – red./pracovníci ZDF K e i l b e r h Arnold a W i p p e l Margaret Elisabeth, kteří zde čekali a hovořili spolu. V 19.55 hod. přišel do hotelu C h u d o m e l Jan (akce CHUDÁK), který se s uvedenými pracovníky ZDF přivítal a zapojil se do jejich hovoru. Ve 20.00 hod. k nim přišel P l a c á k Petr (akce FAGOT) doprovázený jedním mužem a třemi ženami. Po chvíli celá společnost odejela výtahem do vyšších pater – dále bez přímé kontroly.

Ve 22.55 hod. celá uvedená společnost přijela výtahem do haly hotelu, kde se K e i l b e r t h a W i p p e l s ostatními rozloučili. C h u d o m e l a P l a c á k s jedním mužem a třemi ženami hotel opustili a odešli do ul. Pařížské, kde na křižovatce s ul. Dlouhou byli všichni mimo P l a c á k a, kterému se podařilo utéct, postupně realizování OP.

Cíl akce byl splněn. V hale hotelu byl pořízen videozáznam v délce 20-ti minut. Po odchodu zájmových osob z hotelu oba pracovníci ZDF

pozorovali jejich pohyb od hotelu do ul. Pařížské a pozornost věnovali i jejich okolí.

25. 10. 1989 – středa

Cíl: podchycení zájmových osob při demonstraci na pěší zóně a provedení videozáznamu
sledováno od 16.30 do 18.30 hodin

Od 16.30 hod. se v prostoru Můstku pohybovali 3 muži, z nichž jeden měl videokameru s označením ZDF. Asi po 10 min. se k nim připojil další muž a žena, kteří hovořili česky. Žena vyndala z kabelky mikrofon z označením ZDF. V 16.45 hodin se v uvedeném prostoru začala vytvářet větší skupina mladých lidí (věk 15-20 let), kteří mezi sebou hovořili a vyčkávali. V 17.10 hod. tvořila skupina asi 100-150 lidí. V tuto dobu zde měla žena asi 25 let projev o nové stokorunové čs. bankovce (pořízen videozáznam). Během projevu se skupina rozrostla asi na 400 osob. Po projevu ženy vystoupil HUGO (zjištěn WOLF Jiří, nar. ... 1952, bytem Praha 4, ... – na CEF IV. S SNB prochází jako akce POŠTÁK-3 z r. 1982 a 1983 pro KS/2b – bytem Jindřichův Hradec, ...), který navrhoval chodit po pěší zóně po dvojicích. Poté se tvořily dvojice, které za chůze tleskaly a skandovaly: „Češi pojdte s námi“. Průvod se mezi Můstkem a ul. Panskou třikrát otočil. Po celou dobu průvod filmovali pracovníci ZDF a prováděli rozhovory s lidmi. V 17.35 hodin začali příslušníci VB s perlustrací osob. Průvod se na Můstku rozdělil do menších skupinek a postupně bez jakýchkoliv výkřiků se skupinky rozptýlily po Václavském náměstí a okolí. V 18.15 hodin byla perlustrace skončena a na Můstku byl obnoven normální provoz chodců. Po dobu perlustrace prováděli filmování ještě dva muži z TV ARD.

Cíl akce byl splněn. Videozáznam – 13 min. proveden. Zájmové osoby z řad CH-77 nebyly spatřeny.

26. 10. 1989 – čtvrtek

Cíl: podchycení zájmových osob v prostoru pěší zóny
sledováno od 16.30 do 19.00 hodin

Při provádění kontrole pěší zóny v prostorech Jungmannovo nám., Můstek, ul. Na příkopě nebyly zjištěny žádné operativní poznatky.

27. 10. 1989 – pátek

Cíl: podchycení zájmových osob v prostoru Václavského nám. a pěší zóny
sledováno od 16.30 do 21.00 hodin

V uvedených prostorech byl běžný provoz chodců. Od 16.32 do 17.30 hodin se v prostoru Můstku pohybovali dva muži z TV štábu

ZDF, kteří se zde procházeli, aniž by filmovali. Odešli do ul. Rytířské a dále nebyli spatřeni.

28. 10. 1989 – sobota

Cíl: podchycení a dokumentace činnosti zájmových osob v souvislosti s výročím 28. října
sledováno od 09.00 do 20.00 hodin

V 09.00 hod. v prostoru Václavského nám. se na tribuně pro televizní společnosti, která byla umístěna u Domu obuvi, nacházely TV společnosti ZDF, ARD a jedna další, u které nebylo označení zjištěno. Vyčkávaly zahájení slavnostní přísahy. V 09.15 hod. přišly na tribunu TV společnosti BBC, Francie a FOX Television. Všechny TV společnosti natáčely průběh slavnostní přísahy, shromážděné rodinné příslušníky, příslušníky VB a LM.

V 10.20 hod. byl před budovou FS zachycen TV štáb Wiena NEWS, který vykládal z vozu Ranger rover W 293 560 kameru a stativ. Dva pracovníci štábu odešli na ochoz Národního muzea, odkud filmovali Václavské nám. Po 4 min. odešli do středu uvedeného nám. a natáčeli prostor s voj. technikou.

V 10.21 hod. přijely na Jungmannovo nám. dva vozy Taxi, ze kterých vystoupilo 5 pracovníků štábu USA a s TV technikou se domáhali vstupu do ohrazeného prostoru, kam nebyli příslušníky VB vpuštěni. Odešli na roh ul. 28. října a Perlové, kde filmovali detailně příslušníky VB a LM u zábran ohrazeného prostoru. Později filmovali pochoduující vojáky v neobvyklých záběrech (z pohledu od dlažby). V 10.55 hod. se tento štáb přemístil do ul. Jungmannovy, kde pokračovali v natáčení značného počtu osob, které opouštěly Václavské nám. a běžely za vojáky, kteří v této ulici nastupovali do autobusů a vojenských nákladních vozidel (záběry, které TV štáb USA pořizoval měly charakter davu, který si počíná chaoticky). Po odjezdu uvedených vozidel s vojáky nasedl TV štáb USA do vozů Taxi zaparkovaných v ul. Perlové a odejel směrem na Uhelný trh.

Ve 12.05 hod. položil k soše sv. Václava květiny muž, ve kterém byl zjištěn: Č e r v e n k a Jaroslav, nar. ... 1944, bytem Zdice – ..., zaměstnán JZD Hrouda – Zdice. Po perlustraci příslušníky VB odešel do stanice metra Muzeum.

Ve 12.11 hod. se u sochy J. Jungmanna sešla skupinka mladých lidí, kteří se bavili posměšně o přisl. VB a bylo zaslechnuto, že se sejdou v 15.00 hodin „... a že to začne“. Po 20 min. se skupinka rozrostla na 13 osob a pomalou chůzí odešla směrem na Národní třídu.

Ve 12.25 hod. se u automatu Koruna začaly shromažďovat hloučky osob, převážně mužů ve věku asi 30 let, maďarské a polské národnosti. Jednalo se o 25-30 osob, které mezi sebou živě diskutovaly.

Ve 13.20 hod. byla naproti hotelu Jalta spatřena čtyřčlenná skupina, která prováděla interviu!/ s blíže neurčenou osobou. Hovořili mezi sebou anglicky (provedeno foto a videozáznam). V tuto dobu byly

na nám. Míru zjištěny skupinky osob, které posedávaly na lavičkách a procházely parkem. Přísl. VB prováděli jejich perlustraci.

Ve 13.40 hod. byli na Můstku zachyceni filmaři maďarského TV štábu (3 muži), kteří po 5-ti min. odešli směrem k Domu potravin.

Ve 14.05 hod. se v prostoru Můstku scházely menší skupinky osob, které postupně odcházely na horní část Václavského nám.

Ve 14.35 hod. byli na Můstku zachyceni dva muži, pravděpodobně Italové, kteří měli na kameře označení TG 2. Při perlustraci provokovali příslušníky VB. U Domu obuvi byli zachyceni dva pracovníci ZDF bez kameramana. U automatu Koruna byli zachyceni dva filmaři s kamerou označenou ABC NEWS a pokračovali na horní část Václ. nám. V tuto dobu na spodní části náměstí byl již hustý provoz lidí, kteří většinou odcházeli na horní část k soše sv. Václava.

V 15.00 hod. bylo v horní části náměstí shromážděno asi 3.000 osob, z toho 600 u sochy sv. Václava. V tuto dobu zde přísl. VB zadrželi opilého muže. Toho dav využil jako záminky, srožil /srotil/ se kolem sochy a volal různá hesla:

Fuj, hanba, pusťte ho
Masaryk
Ať žije Charta
Svobodu, demokracie
Ať žije Havel, Dubček
Chceme novou vládu, chceme demokracii
Propusťte politické vězně
Skončujeme s Jakešem
Nechte nás, máme svátek

Dva muži rozvinuli transparent „Republiku si rozvracet nedáme“.

V 15.20 hodin po marných výzvách k rozejtí začali přísl. PP VB vytlačovat dav směrem ke středu Václ. nám. Zde začal dav vykřikovat „gestapo“.

V 15.30 hod. bylo Václ. nám. vyklizeno a uzavřeno. V tuto dobu ul. Jungmannovou přicházela asi 400 členná skupina směrem na Jungmannovo nám. Skupina vykřikovala uváděná hesla a tleskala. Na Jungmannově nám. se skupina rozdělila na dvě části. Jedna pokračovala na Národní třídu a u budovy ND již čítala asi 1 000 osob a po nábřeží pokračovala na nám. Krasnoarmějců, kde se dav rozrostl asi /na/ 2 000 osob. Zde provolával hesla:

Dubčeka na Hrad
Kam jste schovali Havla
Pojďte za Havlem na František

Dále zpíval čsl. hymnu, nesl čsl. vlajky a jednu sovětskou. Druhá část skupiny z Jungmannova nám. odešla ul. Perlovou na Staroměstské nám., kde se v 15.45 hod. nacházelo asi 700 osob. V 16.00 hod. se v okolí Orloje utvořil dav asi 3 000 lidí, provolávali hesla a zpívali hymnu. V 16.23 hod. byl dav vytlačen přísl. VB a LM do přilehlých ulic. V 17.00 hod. bylo Staroměstské nám. vyklizeno a uzavřeno pomocí zábran.

V 16.30 hod. chtěl dav z nám. Krasnoarmějců projít přes Mánesův most na Klárov. Most byl ze strany Klárova uzavřen a proto se dav vrátil na náměstí, vykřikoval hesla a zpíval hymnu. V 16.40 hod. začaly oddíly PP VB dav vytlačovat na nábřeží. Dav reagoval pískotem, ozývala se hesla „gestapo“. V 16.50 hod. bylo nám. Krasnoarmějců vyklizeno. Dav se rozdělil na dvě části. Jedna odešla směrem do ul. Na Františku (asi 300 osob) a druhá směrem ke Karlovu mostu. Část směřující do ul. Na Františku byla vytlačena do ul. Pařížské. Zde byl spatřen štáb televize USA ABC NEWS, který natáčel záběry směrem na Staroměstské nám. Později celý štáb zašel do IHC.

V 16.45 hod. se u Národního divadla scházely skupinky osob, přicházející od Karlova mostu a Jungmannova nám., které vytvořili/!// dav asi 2 000 lidí. Provolávali hesla a zpívali hymnu. Po jejím odeznění se dav začal pomalu rozcházet.

V 17.10 hod. byl na Karlově nám. zaznamenán větší dav lidí (asi 500). Odešel za skandování hesel:

Jakeš ven
Už je toho dost
Svoboda

do ul. Ječná. Dále odešel na nám. I. P. Pavlova, kde čítal již asi 900 osob. V 17.30 hod. byl dav rozptýlen pořádkovými silami a již se po tomto zákroku nedokázal shromáždit.

V 17.10 hod. byl rovněž na nám. Republiky zachycen dav asi 1 000 osob, který směřoval na pěší zónu. Před uzávěrou u kina Sevastopol se otočil a vrátil se zpět na nám. Republiky. Zde se shlukl, skandoval hesla a zpíval hymnu. Poslední výkřiky zněly:

Pryč s vládou, jdeme s nimi skoncovat na ÚV.

Poté dav odešel ul. Revoluční k mostu J. Švermy, kde se částečně rozptýlil, nevěděl jak dál. Zbytek davu odešel ul. Haštalskou, ul. Kozí do ul. Dlouhé. Cestou strhával vlajkovou výzdobu z domů. Rudé vlajky nechával ležet na zemi, čl. vlajky bral s sebou. Vrátil se zpět na nám. Republiky, kde se spojil se skupinou 100 osob příchozích z ul. Panské. Dav u Slovanského domu čítal asi 2 000 osob. V 18.40 hod. byl dav rozptýlen přísl. VB. Několik osob bylo zadrženo a odvedeno do autobusů. V 19.37 hod. byl vytlačen dav asi 100 osob do ul. Na Můstku.

Převážnou část davů tvořila mládež. Davy působily chaotickým dojemem a byly špatně organizovány. V 16.02 hod. byl na Václ. nám. v budce VTA spatřen muž, který vytáčel číslo 89 ... (majitel telef. čísla: U... Jan, Odolená Voda ...) a z budky pozoroval činnost přísl. VB. Na uvedené číslo se nedovolal.

V průběhu celé akce byla prováděna fotodokumentace a videozáznamy. Po provedení fotodokumentace na Staroměstském nám. přistoupil k pracovníkovi IV. S SNB, který dokumentaci prováděl, muž asi 25 let starý, štíhlý, kudrnaté blond vlasy. Tento muž ho požádal, zda by mu mohl poslat nějakou fotografii z demonstrace. Poté předal pracovníkovi lístek s adresou:

Josef R... – Studánka ..., Děčín, PSČ 40747, a pražské telefonní číslo 22 ... Uvedený muž při zákroku přisl. LM v ul. Pařížské sundal jednomu přisl. LM čepici z hlavy a s touto chtěl odejít do davu a mezi oběma došlo k potyčce.

29. 10. 1989 – neděle

Cíl: podchycení a dokumentace činnosti zájmových osob v souvislosti s výročím 28. října

sledováno od 9.00 do 19.00 hodin

Při provádění průzkumu na Václ. nám. byl v 09.55 hod. spatřen vůz DDA 35-56 (majitel ZÚ USA), jak 1x pomalou jízdou objel Václ. nám. a odejel ul. Jindřišskou. Vůz byl obsazen řidičem a mužem, další dvě osoby ve voze nelze blíže určit. V 10.41 hod. přijel s uvedeným vozem na ZÚ USA B... C... (1. tajemník POL/EC – akce PLATINA-87) s řidičem a mužem a ženou.

V 10.55 hod. byli spatřeni před pasáží kavárny Luxor u stánku s občerstvením muži s kamerou v hloučku lidí. Tito hovořili česky a německy. U tohoto stánku stály dva zaparkované vozy s označením „Krátký film Praha“ – Š 1203 hnědá ADE 14-90 a VAZ combi bílý ADJ 06-10.

V 11.05 hod. byli na Jungmannově nám. zachyceni muž a žena hovořící anglicky, kteří nesli záznamovou techniku. Odešli na Můstek, odkud odejeli vozem Taxi k hotelu forum.

V 13.50 hod. byl na Jungmannově nám. spatřen H á j e k Miloš (akce ŠÍBR-1), který odešel do ul. Náprstkovy, kde ve 13.57 hod. zašel do svého bydliště.

V 15.00 hod. postávalo pod Domem potravin asi 70 osob, mezi nimiž byli spatřeni 4 muži s televizní kamerou bez označení. V 15.15 hod. přisl. VB začali perlustrovat uvedené osoby a tyto pomalu odcházely.

V 15.00 hod. byly před hotelem Jalta zachyceny filmové štáby TV společností: WTN, ABC NEWS, CNN, TG 2, které byly postupně kontrolovány přisl. VB. V 15.50 hod. byl štáb TV společnosti CNN odvezen služebním vozem VB.

V 15.27 hod. byla zachycena na Jungmannově nám. skupina 3 mužů a 2 žen s videosoupravou označenou ZDF – odešli do ul. 28. října.

V 15.35 hod. byli na Můstku perlustrováni přisl. VB filmaři společnosti ZDF (3 muži a 1 žena). V 16.20 hod. na Národní třídě 2 muži a žena ze společnosti ZDF, nesoucí videosoupravu, nasedli do vozu MZ-MZ 791 (D) a odejeli.

V 15.50 hod. se v prostoru Staroměstského nám. pohybovali 4 muži s kamerou označenou TV ABC NEWS – po 5-ti min. odešli do ul. Pařížské.

V 16.40 hod. v prostoru Můstku byli perlustrováni 2 muži společnosti Wiena NEWS, v tomto prostoru byli v 17.15 hod. perlustrováni 2 muži společnosti TG 2.

V 17.50 hod. se na Karlově mostě vytvořila skupina asi 20 osob, převážně mladých lidí ve věku do 20 let (podle oblečení trempové). V tuto dobu k nim přistoupili 2 muži vybaveni videosoupravou a osvětlením, kteří se snažili uvedenou skupinu mládeže natáčet. Skupina trempů natáčení odmítla jak slovně, tak i otáčením se zády ke kameře. Během několika minut se zde vytvořil hlouček asi 60 osob. V 17.58 hod. přišla hlídka VB a přijely dva služební vozy VB. Větší část skupiny se rozešla, zbytek byl perustrací kontrolován uvedenými přísl. VB. Muži s videokamerou odešli směrem k ul. Mostecké.

V 18.05 hod. byli na Karlově mostě kontrolováni přísl. VB muži s kamerou VTN, kteří se prokázali průkazem BBC. Poté odešli na Kampu, odkud odejeli vozem CC 33 02 (CD).

Jiné poznatky zjištěny nebyly.

V kontrolovaných prostorech se pohybovali novináři a pracovníci televizních společností. Z jejich pohybu bylo zřejmé, že se snaží vyhledávat větší hloučky lidí. Jinak byl v těchto prostorech klid s běžným svátečním pohybem chodců.

30. 10. 1989 – pondělí

Cíl: podchycení účasti zájmových osob v kontrolovaných prostorech jako organizátorů případných pouličních nepokojů
sledováno od 16.00 do 18.00

Akce bez poznatku. Při provádění kontrole prostorů Václavského nám., pěší zóny, nám. Míru, Karlova nám., Staroměstského nám. a ul. Pařížské nebyl nikdo z představitelů opozičních skupin spatřen. V uvedených prostorech byl po celou dobu běžný provoz chodců a motorových vozidel.

15. 11. 1989 – středa

Cíl: podchycení a dokumentace činnosti zájmových osob v průběhu nepovoleného shromáždění
sledováno od 15.00 do 19.30 hodin

V 15.00 hod. bylo započato s kontrolou ul. Nerudova, horní části Malostranského nám. a průběžně i prostoru Můstek.

V uvedených prostorech nebyly zjištěny v této době žádné negativní jevy. V 16.00 hod. bylo rovněž započato se zachytáváním zájmových osob na nám. primátora dr. Vacka. V 16.15 hod. se zde začaly vytvářet skupinky osob, které zde postávaly a hovořily mezi sebou. Před budovou NV hl. m. Prahy se vytvořila skupina asi 10 osob, mezi nimiž byl i Ž e ž u l a Milan (později hovořil k davu a představil se uvedeným jménem s adresou P-7, ..., a prohlásil, že mluví za Občanský výbor Prahy 7). V 16.25 hod. se počet osob kolem Ž e ž u l y zvýšil asi na 100 osob a dvě mladší ženy se starším mužem rozdávali leták „Proč vedeme dialog“.

V 17.00 hod. se již na nám. primátora dr. Vacka nacházelo asi 2 000

osob. V tuto dobu vystoupil Ž e ž u l a na schody před vchod do NV hl. m. Prahy a začal mluvit k davu (proveden videozáznam). Při jeho projevu jednotlivé osoby z davu vykřikovaly hesla „svobodu, ekologie, do Stromovky přijdou i České děti“. V 17.20 hod. skončil Ž e ž u l a svůj projev a asi 20 min. se zde dohadoval s jednotlivci z davu, kteří vyžadovali dialog ihned. Dále Ž e ž u l a vyzýval dav, aby se rozešel a nenechával se unést emocemi, že „řvaním“ se ještě nic nevyřešilo. Rovněž zval dav na další jednání dne 24. 11. 1989 do PKOJF v 17.00 hodin.

Po celou dobu zde filmoval štáb ABC News, který tvořili 4 muži a 1 žena. Tito přijeli vozem TAXI ADA 38-55 a jeho řidič je neustále doprovázel. Dále zde filmovali 3 muži štábu CBC.

V době projevu Ž e ž u l i /! / stál na schodech starší muž, který si stále něco zapisoval a prováděl zde rozhovory s některými účastníky. Později byl tento muž spatřen i v ul. Nerudova a na Malostranském nám., odkud odejel vozem Fiat UNO zelený XOB 15-86 (majitel: B... Flaminia, nar. ... 1953, P-7, ... – ITA).

V 17.40 hod. odešel Ž e ž u l a z prostoru nám. prim. dr. Vacka. V tuto dobu vykřikovali jednotlivci z davu, že se sejdou v 18.00 hodin v ul. Nerudova. Část davu se rozešla. Asi 1 500 osob odešlo po trase ul. Platněrská, Křížovnická na Karlův most. Cestou vykřikovali hesla, tleskali a zpívali. Někteří z nich nesli lampióny a zapálené svíčky. V davu byl spatřen B o k John (akce BŮČEK).

V 17.50 hod. v ul. Nerudova poblíž budovy VV RSR stálo asi 100 osob s transparentem „HEY CAUSECKU YOU MATE STALIN MAPRY! RADICAL PARTY“. Některé osoby držely zapálené svíčky nebo lampióny, některé i státní vlajky RSR. Žádná hesla nevykřikovaly.

V 18.00 hod. došel dav z nám. prim. dr. Vacka na konec Karlova mostu, kde byl zastaven vytvořenou uzávěrou příslušníky VB. Dav provolával různá hesla a dožadoval se uvolnění cesty. Přísl. VB vyzývali dav, aby se rozešel. Dav reagoval zpěvem státní hymny, tleskáním a pískotem. V 18.10 hod. začali přísl. VB vytlačovat dav směrem k ul. Křížovnické. V tuto dobu byl v davu spatřen K o h o u t Lubor (akce PRÁVNÍK-3). Na konci mostu se větší část davu rozešla a zbytek, asi 300-500 osob, zde zůstalo stát. Provolávaly hesla, zpívaly a vykřikovaly urážlivá hesla na adresu příslušníků VB.

V 18.45 hod. byl v ul. Nerudova spatřen U r b a n Jan (akce DRAMATIK), který odešel po provedení zátarasu přísl. VB na Malostranské nám.

V tuto dobu na konci Karlova mostu zůstalo asi 100 osob. Mezi nimi byli spatřeni muž a žena, kteří zde prováděli rozhovory v maďarském jazyce s některými účastníky. Překladatele jim dělal mladší muž, který po zásahu přísl. VB utekl, ale byl zajištěn jeho poznámkový blok, do kterého si zapisoval průběh rozhovorů.

V 19.00 hod. byl uvedený muž a žena maďarské národnosti po zásahu přísl. VB perlustrováni a byl zajištěn jejich poznámkový blok:
– muž: L á n g Petér, nar. ... 1941, pas č. ...

– žena: L á n g o v á Judit, nar. ... 1955, č. novinářského průkazu 000721, zaměstnana – Tisková agentura MTI, přech. bydl. P – 7,

Postupně se situace v uvedených prostorech normalizovala.

V 19.20 hod. byl v ul. Tržiště spatřen B o k John (akce BŮČEK) ve společnosti 9 osob (neupravení a zarostlí). Společně odešli do ul. Vlašské k MO VB, kde se zastavili a hovořili mezi sebou (dále bez přímé kontroly).

V 19.30 hod. byl v kontrolovaných prostorech klid s normální frekvencí chodců.

Cíl akce byl splněn. Byla pořízena fotodokumentace a videozáznam v délce 20 min. z prostoru nám. primátora dr. Vacka. Spolupráce s OP nebyla na potřebné úrovni – na smlouvené místo na Malostranském nám. se OP dostavil až na telefonní výzvu a do ul. Platněrské se nedostavil vůbec.

Spolupráce s příslušníky VB byla na dobré úrovni.

17. 11. 1989 – pátek

sledováno od 15.00 do 23.15 hodin

Na Albertově povolené shromáždění k uctění památky 17. listopadu – úvodní slovo přednesla Monika P a j e r o v á. Byly zde TV společnosti NHK-Japonsko, SVT-Švédsko, ORF-Rakousko, VTN, CVA – Japonsko, ČST a Čs. Krátký film Praha.

Z Albertova šel průvod na Vyšehrad – zástupci mládeže kladli květiny k hrobu Čapka a Máchy. Poté byli přítomní vyzváni organizátory, aby se rozešli, že povolená manifestace končí. Dav se nerozešel, pokračoval v nepovolené demonstraci a v průvodu za provolávání hesel proti představitelům strany a vlády, SNB a LM a KSC (hesla se objevovala již na Albertově) odešli ul. Vyšehradskou po nábřeží na Národní třídu.

V davu přihlížejících poblíž Paláce kultury spatřeni D u b ě k a S l a v í k Václav – oba realizováni v 18.20 hod. V 18.30 hod. byl z čela průvodu ve Vyšehradské vyveden B o k John a přísl. VB odveden na OO VB.

Ve 20.30 hod. byl dav na Národní tř. vyzván k rozchodu, po neuposlechnutí – zásah pořádkových jednotek a dav rozehnán do přilehlých ulic. Dav se vrátil – opět hesla a ve 22.15 hod. zásah červených baretů.

- příloha adresy studentů – solidarita

18. 11. 1989 – sobota

sledováno od 18.00 do 22.10 hodin

Kolem řečníků na Jungman. nám. se pohyboval (zj. perl.) B í l e k Pavel, nar. ... 1943, P-5, ..., zam. Energovod P-2, č. OP

U sochy sv. Václava viděn HELAN-86 (B... C...) s TV štábem ARD, dále zde TV společnosti CBS, WTN, STV.

19.30 u sochy perl. VB – Fišera Bedřich Karel, ... 1919, P-10, ..., důchodce

20.30 u sochy muž – perl. VB – SEVERA Michal ... /19/60, P-8, ..., zam. Tesla P-4, Novodvorská A. S. Popova spolu s Neumann Jaroslav, .../19/62, P-4, ..., zam. stavební výroba FMV a Neumanová Radka, ... /19/66, P-4, ..., zam. Tesla Praha 4

19. 11. 1989 – neděle

sledováno od 10.45 do 22.20 hodin

15.37 zachycen na Gottwaldově nábr. Volvo 360 modré DDA 64-02, které odbočilo do ul. Ostrovní. Ve voze 3 muži, jeden z nich držel v ruce videokameru a za jízdy filmoval prostor.

15.40 – u ND aktivně vystupoval herec Martin Stropnický, Svatopluk Skopal – v tuto dobu u ND Ludvík Vaculík a Slavík Václav četli vyvěšené prohlášení

18.20 – u sochy sv. Václava kanadská novinářka DURHAM Nancy 20. 12. 52 (KANÁL – R)

– v ul. Nerudově zachycen Renault modrý ADK 54-07 a muž do domu č. 23 – maj. vozu HOLŠTEIN Jaroslav, ... /19/60, P-3, ...

/K mikrofilmu přiloženo provolání, které kolovalo po Praze již od 17. 11. 1989:/

Přátelé,

slyšeli jste proslov, který končí výzvou k studentské solidaritě. Podepsali ho studenti z různých fakult. V duchu tohoto proslovu vás zveme ke spolupráci na těchto kontaktních adresách.

Vzhledem k tomu, že těchto adresářů není dostatek, opište si kontaktní adresu vaší fakulty a pošlete dál. Děkujeme.

Jan Dus FF UK V. r. katedra věd o antickém starověku

Ondřej Zach FF UK III. r. katedra věd. informací a knihovnictví

Martin Bláha PFF UK I. r. učitelství pro I. st. prac. vých., tel. 520636

Ivana Rakovičová FVL UK II. r. kruh 30

David Korecký LF UK II. r. kruh 1, tel. 434189

Magdaléna Forstová LF UK IV. r. kruh 2, tel. 326116

Juraj Rojko MFF UK III. r. kruh 18 – optika a optoelektronika, tel. 7813222

Marek Benda MFF UK II. r. kruh 2 – mat. analýza, tel. 298676

Šimon Pánek PFF UK III. r. – zoologie živočichů, tel. 745601

Jiří Dienstbier ČVUT FEL II. r. kruh 34, tel. 2518753

Radim Boháček ČVUT FArch. A3 r. kruh A, tel. 291336

Martin Klepal ČVUT FJDZ I. r. kruh 2

Miloš Rybáček ČVUT PS II. r. kruh 23, tel. 7813176

Martin Benda ČVUT FEL II. r. kruh 7, tel. 298676
Marcel Fišer ČVUT FJTI II. r. kruh JI
Pavel Svoboda VŠE ZO III. r. kruh 9
Petr Lövenhäfer VŠE ASŘ III. r. kruh 4, tel. 757663
Pavla Knoblochová VŠCHT FPBT IV. r. kruh 432, tel. 3118537
Jaroslav Zezus VŠCHT FCHI II. r. kruh 251, tel. 7864938
Ludmila Vítkovičová H. Bohoslov. fakulta

20. 11. 1989 – pondělí

sledováno od 13.00 do 21.55 hodin

Na Malostr. nám., perl. VB:
Jelínek Tomáš, ... /19/68, P-7, ..., student ČVUT fak. stavební
Šorm Vít, ... /19/68, P-4, ..., ČVUT stavební fakulta
Podjímek Ondřej, ... /19/66, Liberec, ..., ČVUT
Tvrzníková Jana, ... /19/68, Mnichovo Hradiště ..., ČVUT stavební

20.15 na Klárově Battěk

21. 11. 1989 – úterý

sledováno od 08.00 do 22.30 hodin

Podpisová akce k odstoupení vlády a potrestání viníků za zákrok
17. 11. 89 – souhlas odesílat na adr. MUDr. Rubeš Jaromír, P-4, ...
a MUDr. PhDr. Kalina Kamil CSc, P-2, ...
– 14.30 chodil v ul. Karmelitské Jiří Chodora, ... /19/1934, P-4, ...,
zam. Děkanát MFF UK, který sděloval kolemjdoucím, že bude vyhlá-
šeno stanné právo. Informaci získal na telef. ústředně, kde pracuje
– 14.30 na Národní herečka Jana Boušková rozdávala letáky

22. 11. 1989 – středa

sledováno od 8.30 do 19.30 hodin

12.10 – u sochy sv. Václava rozdávána svědecká výpověď Ing. Jiřího
FAFLA, nar. ... 1947, P-6, ... k událostem 17. 11.
14.50 – vylepoval na Národní Lis Ladislav leták A 4, na kterém Jakeš
jako „kůl v plotě“
17.40 – Hájek Jiří hovořil z budovy Svobodného slova, dále mluvil
režisér Macháček

23. 11. 1989 – čtvrtek

sledováno od 08.00 do 21.20 hodin

Odpoledne na Václ. nám. mluvil Havel, doc. Bartošová za čs. stranu
lidovou, Valter Komárek, Jiří Kantůrek, za rozhlas Pavel Linhart, Vác-
lav Malý, student Petružela, student Mejstřík, z ČKD Zaorálek, Ing.
Vavroušek za Klub nezávislé inteligence

- hymnu zpívala Zagorová, Kubišová, Burian, C. K. Vokal
- 14.10 – před galerií Mánes vylepovaly 3 ženy letáky z vozu Vaz combi červený ACR 47-10 – maj. S... Adam, .../19/46, P-6, ...

24. 11. 1989 – pátek

sledováno od 08.00 do 20.15 hodin

- 12.20 – na Leninové Fiat 126 P ACK 78-87 pomalovaný hesly požadujícími demisi vlády a nápisy – maj. Tuháček Vladimír, ... 1946, P-3, ...
- 12.30 – z autobusu AK 86-56 – maj. Lampářová Blažena, ... 1944, P-6, ... – vynášeny na Václ. nám. reprobodny
- 13.32 – vůz ADC 77-13 maj. Havel – zaparkován před ZÚ Švédska zde větší počet osob se záznam. technikou
- 17.30 – na Národní hn. Favorit ADK 38-39 vezl do Laterny Magiky aktuální projekci
- 17.40 – na Národní jel Š 100 červená AR 16-49 – 4 osoby provolávaly hesla

odpol. na Václav. nám. hovořil – Hejda Miroslav (sig. CH-77)
 Dubček, Malý, Havel
 fotbal. Ivan Hašek
 výtvarník Skalník
 dramaturg div. Na provázku
 Koutný Petr
 Michal Kocáb – zpěvák
 herec Petr Čepek
 zpěvák Zdeněk Merta
 Věra Čáslavská, Kamila Moučková
 Igor Šánský – technik pod. Mír
 – tiskař
 Jaroslav Šebek – člen str. socialistické
 Fr. Štencl – prac. podniku Škoda
 – hymnu zpívala Hegerová

- 19.15 – Dr. Špaček podával informaci ze zas. ÚV KSČ
- 16.07 – U Bulhara projel Š 100 ADH 87-50 s provokačními hesly maj. Luděk Nový, ... /19/57, P-5, ...

25. 11. 1989 – sobota

sledováno od 08.45 do 18.40 hodin

dopoledne do ČSSR přicestoval Hutka Jaroslav a Landovský Pavel
 dopoledne na pláni mluvil – Havel, Dubček
 18.00 – na Václ. nám. projížděla T 613 hnědá ACI 55-55 s lopatou a cedulí „Pro Štěpána“ – maj. Šebek Bohumil, ... /19/49, P-9, ...

26. 11. 1989 – neděle

sledováno od 8.30 do 19.30

telev. přenos z pláně – mluvili – Havel, Malý, Uhl, Ruml Jiří, Hradílek, Benda, Dubček, Němcová
Dana, Vondra, Zeman a další

27. 11. 1989 – pondělí

sledováno od 10.45 do 20.00 hodin

- na Malostr. nám. – hovořil Jan Vala, Dana Němcová, Srb Karel
– hymnu zpíval Černoš
- na nám. Míru mluvil herec Karel Navrátil, Jiří Ruml, Skopal a Preis
– shromáždění řídil Jan Ruml
- 13.30 – na nám. Republiky vůz Wart. bílý combi ADE 78-90 – ve voze nalepeny noviny z r. 68-69 – maj. Kačerovský Radoslav, ... 1950, P-8, ...
- na Národní vozy s trikolorami a vlajkami
Š 100 modrá – ACV 21-30 – Svačina Jar., ... 1954, P-5, ...
Mercedes bílý ADL 91-09 – Janák Ivan, ... 1956, P-8, ...
- na nám. Míru hovořili dále Ladislav Chudík, Valtr Komárek, herci Jirásková, Štěpánková, Sklenička!/!
- na Václ. nám. mluvil Jiří Kantůrek, J. Škoda – ČSS-tajemník

28. 11. 1989 – úterý

sledováno od 9.15 do 19.15 hodin

Václ. nám. – vozy taxi

ADK 45-37 Š 105 L modrá – Fiala Boleslav, ... /19/54,
P-10, ...ADA 46-32 Š 105 červená – Hartmann Jan, ... 1957
P-8, ...ADA 44-73 Vaz oranž. – Kolárová Jana, ... 1947,
P-5, ...

ADA 41-13 Š 105 hn. – Vols Vlad., ... 1957, P-6, ...

ADA 42-42 Vaz oranž. – Ulvr Libor, ... 1959, P-5, ...

ADK 67-22 Š 120 hn. – Bartoš Lubomír, ... 1962,
P-9, ...soukromé ACH 76-33 Š 120 žlutá – Cahynová Ludmila, ... /19/48,
P-4, ...

nám. Míru – ADL 81-84 Dacia červená – Seba Josef, ... 1950, P-10, ...

ADM 51-10 Vaz fialový – Janovský Václav, ... 1948,
P-2, ...

Národní třída

ACT 44-87 Š 120 tabák – Kašpar Fr., ... 1940, P-4, ...

ACS 10-08 Š 120 červená – Steklý Václav, ... 1943, P-8, ...

ADL 17-34 Favorit zelený – Srb Karel, ... 1951, P-3, ...

ACD 23-26 Ř 18 zelený – Bina Jan, ... 1965, P-8, ...
 ACC 92-43 Vaz oranž. combi – Mixa Tomáš, ...
 1965, P-10, ...

29. 11. 1989 – středa

sledováno od 9.50 do 18.40 hodin

nám. Republiky a okolí

ABB 54-96	majitel vozu je: K e y z l a r Karel, nar. ... 1932, bytem Praha 10, ...
ADE 54-95	majitel vozu je: V o l f Jaroslav, nar. ... 1940, bytem Praha 2, ...
Favorit ADH 74-39	majitelem vozu je: Ř e h á k Josef, nar. ... 1939 bytem Praha 10, ...
ADI 62-47	majitelem vozu je ST. Výzkumný ústav, Praha 5, S. M. Kirova č. 50
ADK 53-63	majitelem vozu je: P a ř í z e k Vlastislav, nar. ... 1961, bytem Praha 8, ...

Akce DÝM – sledování

pokračování zprávy ze dne 29. 11. 1989 – stanoviště č. 2

bílá Lada CBC 62-88	majitel vozu je: V i t h a Jaroslav, nar. ... 1936, bytem Zliv – ... SPZ ne- uvedena
---------------------	--

Samara modrá – číslo nebylo uvedeno.

Favorit šedý ADJ 61-79	majitel vozu je: J i r o v s k ý Miloš, nar. ... 1961, bytem okr. KH, ...
Š 120 zelená ADB 42-68	majitel vozu – vyhrazeno
Š 120 bílá ACN 54-74	majitel vozu je: I p o l t Jaromír, nar. ... 1930, bytem Praha 3, ...
Mercedes ADL 91-09	majitel vozu je J o n á k Ivan, nar. ... 1956 bytem Praha 8, ...

30. 11. 1989 – čtvrtek

sledováno od 8.25 do 9.00 hodin

Bez poznatků.

Od 17. 11. do 24. 11. 1989 byl velmi aktivní – rozhovory s pravíci, telefonáty Frederico B U G N O, nar. ... 1940, novinář listu L ESPRESSO

1. 12. 1989 – pátek

Cíl: průzkum situace

sledováno od 13.15 do 14.40 hodin

Během průzkumu bylo zjištěno, že Občanské forum pokračuje v La-terně magice ve své činnosti – rozdávání prohlášení, podpisová akce atd. Byl zde vyvěšen plakát oznamující, že nové centrum OF je v galerii

Václava Špály na Národní třídě. Před uvedenou galerií je velký transparent „Centrum Občanského fora ŠPÁLOVKA“. Stáli zde lidé v trojstupu v délce asi 30 m a čekali na vstup do galerie. Nikdo ze zájmových osob nebyl spatřen.

3. 12. 1989 – neděle

Cíl: průzkum situace v prostorech krematorií Motol a Strašnice a odpoledne v prostoru nám. Krasnoarmějců.

sledováno od 09.00 do 16.00 hodin

V prostoru krematoria Motol na Rozptylové loučce hořely pouze dvě svíčky a byla zde položena malá kytice již ovadlých karafiátů. Jiné poznatky v těchto prostorech nebyly zjištěny.

Ve 14.00 hodin bylo v prostoru nám. Krasnoarmějců shromážděno asi 1 000 osob studentského věku. Ze schodiště Domu umělců za pomoci zvukové aparatury k nim promlouvali řečníci. Ve 14.20 hod. vyzval mladý muž shromážděný dav k pochodu ke Strahovským kolejím, kde bude projev představitele studentského hnutí M e j s t ř í k a. Po této výzvě se shromáždění zformovali do klidného průvodu a odešli na Strahov, do areálu kolejí. Dav v průběhu shromáždění na nám. Krasnoarmějců a při pochodu na Strahov se choval klidně, bez známek agresivity a bez urážlivých výkřiků.

V 15.15 hodin se dav shromáždil v prostoru Strahovských kolejí u instalované tribuny. Zde k nim nejdříve promluvil student, který je seznámil s programem vystoupení na podporu čínských studentů a s tím, že byla předána petice na Čínském VV, která zde nebyla přijata. Poté promluvil M e j s t ř í k a nastínil jim další trvání stávky studentů. Rovněž vyzval dav, aby všichni přišli v pondělí 4. 12. 1989 v 16.00 hodin na Václavské nám., kde bude probíhat manifestace Občanského fora. Dále zde vystoupil bývalý profesor pro čínské otázky (viz videozáznam).

Před ukončením tohoto shromáždění promluvil z tribuny student hovořící anglicky a za pomoci překladatele předal studentům zdravici francouzských a anglických studentů na jejich podporu. Poté se shromážděné osoby rozešly.

V 16.00 hodin byl v uvedeném prostoru běžný provoz.

4. 12. 1989 – pondělí

Cíl: průzkum situace ve vytypovaných prostorech

sledováno od 15.00 do 19.00 hodin

Do 15.30 hodin se Václavské nám. zcela zaplnilo. V 15.55 hodin začala houkat siréna a v 16.00 začaly z tribuny redakce Svobodného slova projevy. Lidé skandovali: „Už je to tady“ a žádali „demisi“. V 16.55 hodin po ukončení projevů zpíval Karel Gott a Karel Kryl hymnu. Lidé se pomalu rozcházeli. U sochy sv. Václava setrvalo asi 3 000 osob. V 17.01 hod. zde byl zahájen program písní Ach synku synku ... Jako

první vystoupil zástupce ČSS, který upozornil na drtivou převahu komunistů ve vládě. Poté byl přečten dopis prezidentu republiky, kde bylo žádáno o prošetření zavraždění pana Slánského, Horákové a další jména. Další příspěvek byl zaměřen na devastaci lesů, vod a strání, dalším požadavkem bylo odstoupení Husáka a aby to za něho vzal D u b ě k. Další řečník zesměšňoval Lidové milice. V 17.36 hod. vystoupila studentka – účastnice demonstrace 17. 11. 1989 a vyzývala k pokračování stávků. V tuto dobu byl prostor kolem sochy až k ul. Krakovské zcela zaplněn. Dále zde probíhaly projevy, výzvy ke generální stávce na 11. 12. 1989 a jeden z řečníků pronesl: „Náš systém stál 40 let za hovno“. V 18.00 hodin upozornil řečník, že od sochy bude probíhat přímý přenos Mikrofora. Tento proběhl asi v 18.09 hod. V 18.17 hod. vystoupila žákyně 5. roč. ZŠ a žádala informovat jak od rodičů, tak od učitelů. Citace: „Žáci jsou informováni jako na vesnicích“. Poté vystoupila žena z Čs. banky, která sdělila, že právě vystoupila z KSC. V 18.28 hod. vyzýval řečník, aby lidé našli doma staré montérky a dali je funkcionářům na svých pracovištích. Dále dav žádal, aby ze 100 Kčs bankovky byl odstraněn Gottwald-vrah a byl nahrazen portrétem Masaryka. V 18.39 si stěžovali členové OF na přísl. VB, kteří páchají škody a chtějí vniknout do OF. Člen OF z Frýdku Místku popisoval, jaké škody páchají „protivníci“ mezi havíři. V 18.56 hod. vyzval pořadatel, aby se osoby pomalu rozcházely a sešly se opět následující den. V 18.58 si společně zazpívali hymnu a rozcházeli se.

Během odpoledne byly na Václ. nám. spatřeny transparenty o ochraně životního prostředí, „Učitelé LŠU Praha 2 nesouhlasí s novou vládou“. Byla zde zahlédnuta 2 mladá děvčata oblečená do kartonových krabic popsaných z obou stran heslem „Žádnou podporu prozatimní vládě“.

Na Národní tř. byl od 15.00 do 18.00 hod. větší provoz chodců, kteří nesli vlajky a různá hesla, která vyzývala k demisi vlády, „Svoboda“ a „Občanské forum“.

Na Staroměstském nám., nám. Republiky a prostorech VŠ byl normální provoz.

POZNÁMKY:

- [] začerněno na mikrofilmu
- / / poznámky či úpravy editora
- ... anonymizoval editor

POUŽITÉ ZKRATKY

A – agent

a. č., arch. č. – archivní číslo

a. j. – archivní jednotka

a. s. – akciová společnost

ABC – American Broadcasting Corporation (americká rozhlasová a televizní společnost)

AMA – Aktiv mladých autorů

AMV – Archiv ministerstva vnitra

AO – analytický odbor

ap., apod. – a podobně

aut. – autor

AV – Akademie věd

AZ – agenturní záznam

bezp. – bezpečnostní

BRR – Braková redakční rada

c. d. – citováno dříve

CIA – Central Intelligence Agency,
Ústřední zpravodajská služba

CMBF – Cyrilo-metodějská
bohoslovecká fakulta

CO – civilní obrana (ochrana)

CPZ – cela předběžného zadržení

č. – číslo

č. j. – číslo jednací

ČKD – Českomoravská Kolben
Daněk

čl. – článek

č. l. – číslo listu

ČR – Česká republika

čs., čsl. – československý

ČSAV – Československá akademie
věd

ČSD – Československé státní dráhy

ČsDI – Československá
demokratická iniciativa

ČSFR – Česká a Slovenská
Federativní Republika

ČSLA – Československá lidová
armáda

ČSR – Československá republika
i Česká socialistická republika

ČSS – Československá strana
socialistická

ČSSR – Československá socialistická
republika

ČST – Československá televize

ČTK – Československá tisková
kancelář

D – důvěrník

DAMU – Divadelní fakulta Akademie
muzických umění

DD – domov důchodců

DEZO – dezinformace

DI – dopravní inspektorát

DKO – Dílo koncilové obnovy

Doc., doc. – docent

DOK – dokumentace

Dr., dr. – doktor

DS – denní svodka

DSZ – denní situační zpráva

dův. – důvod, důvěrník

EKO – ekonomická kontrarozvědka

el. – elektrický

EZO – evidence zájmových osob

FD – finanční doklady

FF – Filozofická fakulta

FKÚ – Federální kriminální ústředna

FMV – Federální ministerstvo vnitra

FMZO – Federální ministerstvo

zahraničního obchodu

FS – Federální shromáždění

FS – Federální správa

FSZS – Federální správa
zpravodajských služeb

gen. – generál, generální

genmjr. – generálmajor

GŠ – Generální štáb

hl. – hlava, hlavní

HOS – Hnutí za občanskou svobodu

HS – hlavní správa

CH-77, CH 77 – Charta 77

CHD – charitní domov

CHDR – charitní domov pro řeholnice

ideol. – ideologický

INC – Interhotel Continental

INO – Index nežádoucích osob

inv. j., i. j. – inventární jednotka

JE – jaderná elektrárna

JLDR – Jemenská lidová
demokratická republika

JmK – Jihomoravský kraj

JUDr. – doktor obojího práva

k. – kraj

KA – kandidát agenta

KAN – Klub angažovaných
nestraníků

kat. – kategorie

KB – konspirační byt

- KBSE – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
 KGB – Komitét gosudarstvennoj bezopasnosti, Výbor státní bezpečnosti
 KI – kandidát informátora
 KNP – Konfederace nezávislého Polska
 KOPV – Krajský odbor pasů a víz
 KOR – Výbor společenské sebeobrany (polsky)
 KPP – korespondence, pomocné písemnosti
 kpt. – kapitán
 KR – kontrarozvědňý
 KRS – kontrarozvědná správa
 KS – kapitalistický stát
 KS – krajská správa
 KSČ – Komunistická strana Československa
 KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu
 KTPVC – krajský tajemník pro věci církevní
 KTS – kandidát tajné spolupráce
 KV-StB – krajské velitelství StB
 KZO – kriminálně závadová osoba
- lid. – lidový
 LM – Lidové milice
- m. – město
 m. j., mj. – mimo jiné
 MBO – mimořádné bezpečnostní opatření
 měst. – městský
 MFF – Matematicko-fyzikální fakulta
 MHKD – Mírové hnutí katolického duchovenstva (do roku 1968)
 MI – Mimořádná informace
 mjr. – major
 MK – Ministerstvo kultury
 MKDH – Mezinárodní komunistické a dělnické hnutí
 MkJL – Mírový klub Johna Lennona
 MLR – Maďarská lidová republika
 MNV – místní národní výbor
 MO – místní oddělení
 mons. – monsignore
 MS – městská správa
 Msgr. – Monsignore (církevní titul)
 MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
 MV – Ministerstvo vnitra
 MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
- n. p. – národní podnik
- náč. – náčelník
 nám. – náměstí
 NB – Národní bezpečnost
 NDR – Německá demokratická republika
 NF – Národní fronta
 NMS – Nezávislé mírové sdružení
 NMV – náměstek ministra vnitra
 NO – nepřátelská osoba
 npor. – nadporučík
 NSR – Německá spolková republika
 nstržm. – nadstrážmistr
- O-StB – oddělení StB
 O-VKR – odbor vojenské kontrarozvědky
 OBS – objektový svazek
 odb. – odbor
 odd. – oddělení
 odst. – odstavec
 OF – Občanské fórum
 okr. – okres i okresní
 OO – obvodní oddělení
 OO StB – Oblastní odbor StB
 OOO – organizační a operační odbor
 OP – občanský průkaz
 OP – operativní pracovník
 OPaV, odbor PaV – odbor pasů a víz
 oper. – operační, operativní (svazek)
 OPK – oddělení pasové kontroly
 OS – okresní (obvodní) správa
 OS – operační středisko
 OS – osobní svazek
 OSH – ochrana státních hranic
 OSN – Organizace spojených národů
 OTP – osvědčení o technickém průkazu
 OTPVC – okresní tajemník pro věci církevní
 OV – okresní (obvodní) výbor
 OVT – odbor výpočetní techniky
- P. i p. - páter
 PEN – (International Association of) Poets, Playwrights, Editors, Essayists and Novelists, Mezinárodní asociace básníků, dramatiků, vydavatelů, esejistů a prozaiků
 PF – Pedagogická fakulta (v kontextu Hradec Králové)
 PF – Právnická fakulta
 Pha – Praha
 PhDr. – doktor filozofie
 písm. – písmeno
 PKOJF – Park kultury a oddechu Julia Fučíka
 plk. – plukovník

- PLR – Polská lidová republika
 PO – prověřovaná osoba
 pol. – politický
 pozn. – poznámka
 PP – pohotovostní pluk (VB)
 pplk. – podplukovník
 pprap. – podpraporčík
 prac. – pracovník
 přír. č. – přírůstkové číslo
 PS – Pohraniční stráž
 PS-VB – Pomocná stráž Veřejné
 bezpečnosti
 PVO – preventivně výchovná opatření

 r. – rok
 r. č., reg. č. – registrační číslo
 ref. – referent
 resp. – respektive
 RM – Rada ministrů
 RMV – Rozkaz ministra vnitra
 RNS – Rozkaz náčelníka správy
 roč. – ročník
 ROH – Revoluční odborové hnutí
 RSDr. – doktor sociálně politických
 věd
 RSR – Rumunská socialistická
 republika

 ř. jm. – řádové jméno
 ř. k., řim. kat. – římskokatolický
 ŘO – řídicí orgán
 ŘP – řídicí průkaz

 S – správa
 s. – strana, soudruh
 S-SNB – Správa SNB
 S StB, S-StB – Správa StB
 Sb. – Sběrka
 SČSP – Svaz československo-
 -sovětského přátelství
 SKD PIT – Sdružení katolických
 duchovních Pacem in terris
 SKS – Světový kongres Slováků
 sm. – severomoravský
 SMV – správa ministerstva vnitra
 SNB – Sbor národní bezpečnosti
 SOF – Světová odborová federace
 SOŠ MV – střední odborná škola MV
 SPO – spis prověřované osoby
 spr. – správa
 SPUSA – Společnost přátel USA
 SPVC – Sekretariát pro věci církevní
 SPZ – státní poznávací značka
 (motorových vozidel)
 SR – Slovenská republika
 SR – starší referent
 srovn. – srovnej
 SRS – starší referent specialista

 ss. – soudruzi
 SSM – Socialistický svaz mládeže
 SSR – Slovenská socialistická
 republika
 SSSR – Svaz sovětských
 socialistických republik
 StB – Státní bezpečnost
 stržm. – strážmistr
 stud. – studentský
 SÚA – Státní ústřední archiv
 SÚCM – Slovenský ústav Cyrila
 a Metoděje
 sv. – svatý
 sv. – svazek

 taj. – tajemník
 tech. – technický
 ThDr. – doktor teologie
 TIR – transports internationaux
 routiers – mezinárodní silniční
 doprava (nákladů)
 tr. – trestní
 TS – tajný spolupracovník
 TZ – trestní zákon

 ÚDV – Úřad dokumentace
 a vyšetřování zločinů komunismu
 UJEP – Univerzita J. E. Purkyně
 UK – Univerzita Karlova
 ul. – ulice
 ÚOS – Ústřední operační středisko
 ÚRO – Ústřední rada odborů
 USA – United States of America,
 Spojené státy americké
 ÚSD – Ústav soudobých dějin
 ÚSP – Ústav sociální péče
 ÚŠ MV FED – Ústřední škola
 ministerstva vnitra Felixe
 Edmundoviče Džeržinského
 ÚV – ústřední výbor
 ÚZ – ústavní zákon

 V-StB – velitelství StB
 VB – Veřejná bezpečnost
 VC – vízový cizinci
 VCHZ – Východočeské chemické
 závody
 vč. – včetně
 ved. – vedoucí
 VKR – vojenská kontrarozvědka
 VONS – Výbor na obranu
 nespravedlivě stíhaných
 VSRS – vedoucí starší referent
 specialista
 VŠ – vysoká škola
 VŠ FED KGB – Vysoká škola Felixe
 Edmundoviče Džeržinského KGB
 VŠZ – Vysoká škola zemědělská

VTA – veřejný telefonní automat	ZN – zástupce náčelníka
VÚ – vojenský útvar	ZO – základní organizace
VÚ – výzkumný ústav	ZO – závodní organizace
VUT – Vysoké učení technické	ZS – zpravodajská služba
VV – velvyslanectví	ZS – zpravodajská správa
v. z. – v zastoupení	ZS/GS – Zpravodajská správa generálního štábu
vys. – vysoký	ZSS – země socialistického společen- ství
VZ – (složka) vlastnoručních zpráv	ZTÚ – zpravodajsko-technický úkon
z., zák. – zákon	ZÚ – zastupitelský úřad
zal. – založen	zvl. – zvláštní, zvláště
zást. – zástupce	ZVO – Západní vojenský okruh
ZKZO – zpolitizovaná kriminálně závadová osoba	

Ediční poznámka

Stejně jako v předešlých Sbornících vycházíme i v tomto jednoznačně z faktu, že uváděné dokumenty jsou především historickými doklady o době, z níž pocházejí. A přibližují ji nejen svým obsahem, ale i formou, jakou je jejich autoři zaznamenali. Obojí – obsah i forma – přináší svědectví o myšlenkové úrovni lidí i společenského systému. Proto jsme autenticitě podřizovali téměř vše, kromě srozumitelnosti, a snažili se do textů zasahovat minimálně.

Nejvíce zásahů muselo být použito v prvním příspěvku Jaroslava Cuhry, který tvoří kapitoly diplomových prací absolventů VŠ SNB-Fakulty StB, kde jsme si museli hojně vypomáhat závorkami. Systém, jaký jsme zvolili, užíváme v nutných případech i v dalších příspěvcích.

- 1) Kulaté závorky v textu patří vždy autorovi tohoto textu, vkládané šikmé závorky jsou vstupem nebo glosami jiného autora či redakce.
- 2) Tento sborník obsahuje práce šesti autorů, kteří je dokládají dokumenty. Ponecháváme všem autorům jejich odlišný styl i členění textu, sjednocujeme pouze číslování poznámek a odkazů za textem.
- 3) Do šikmých závorek vkládáme nejn nutnější gramatické či stylistické úpravy, které pomáhají v orientaci a pochopení textu dokumentu, tam, kde se text stává nesrozumitelným. Je to především u chybných předložkových vazeb, skloňování, shody přísudku s podmětem, záměny podmětu s předmětem, chybějící interpunkce atp.
- 4) V poznámkách za textem označených písmeny se snažíme popsat, jak byl dokument – především úřední záznam, zápis apod. – opatřen razítky, podpisy, začerněním (anonymizace jmen, adres) apod.
- 5) Jednotlivé práce jsou vystavěny převážně v tomto pořadí:
 - a) text autora
 - b) poznámky a odkazy k tomuto textu
 - c) přílohy (u rozsáhlejších a početnějších předchází Seznam příloh)
 - d) poznámky k přílohám
- 6) Poznámky, respektive odkazy na použitou literaturu, jsme v přílohách s diplomovými pracemi zařadili oproti originálům jednotně – za text. Kromě Přílohy I (Kubíček) jsou poznámky přečíslovány a odkazy k jednomu prameni mají vždy stejné číslo.
- 7) Psaní číslic jsme v dokumentech ponechali v takové formě, jak bylo obvyklé v době vzniku dokumentu (např. 2.000), stejně jako slova, jejichž podoba se řídila tehdejšími pravidly (milion x milion atp.).
- 8) Psaní velkých písmen ponecháváme v dokumentech též v původní verzi. Srozumitelnost textu se tím nesnižuje. Stejně tak ponecháváme nejednotně psané některé pojmy. Jestliže hlavní objekt svého zájmu – „římskokatolickou církev“ – dokáží autoři diplomových prací napsat na několika stránkách pěti i šesti způsoby, i to má svou vypovídací hodnotu.
- 9) Autorům publikovaných dokumentů jsme většinou neopravovali ani notoricky chybně psaná slova (výjimka x výjimka x výjimka, vytýčit x vytyčit atd.). Ponechali jsme i nesprávné koncovky a předložkové vazby. Další nemalé problémy dělá autorům uváděných dokumentů užívání uvozovek, spojovníku, pomlček, čárek, teček, závorek, psaní vložených vět, několikačlenných podmět, uvádění autorů citací, časování, skloňování, shoda jmen v rodě, čísle a pádě, logické a metodické členění textu atd.
- 10) Zřejmé překlepy, slova jinde v textu napsaná správně, jsme opravili.
- 11) Při grafické úpravě textů příloh jsme vzhledem k úspoře místa někde

rušili volné řádky, jinde jsme pro přehlednost naopak text řádkou či odstavcem oddělili nebo logicky spojili s odpovídající částí.

- 12) Kapitolou samou o sobě je „úřední řeč“ příslušníků StB, kterou jsme zaznamenávali se zájmem a údivem, co všechno naše mateřština vydrží. Není jednoduché osvojit si tuto „pracovní hantýrku StB“, ale tomu, kdo chce porozumět, nic jiného nezbyvá. Koneckonců, když se to naučili jiní ... (viz pozn. 23, str. 32).

L. K.

Poznámky:

O B S A H

Jaroslav Cuhra Katolická církev přelomu 80. let v diplomových pracích příslušníků StB	3
Martin Fiedler Akce Prevence	146
Jiří Gruntorád Státní bezpečnost proti Chartě 77 – Akce Izolace	173
Václav Bartuška Listopad '89 z pohledu StB v denních situačních zprávách	191
Jiří Štastný Správa sledování v roce 1989/90 s tabulkami a přílohou Akce Dým (Pavel Žáček)	221
Použité zkratky	336
Ediční poznámka	340

SECURITAS IMPERII 5
Sborník k problematice bezpečnostních služeb

Editorka Mgr. Ladislava Kremličková

Obálka a grafická úprava Petr Bednář

Pro Úřad dokumentace a vyšetřování
zločinů komunismu P ČR

vydává Themis,
nakladatelství Tiskárny MV, p. o.
Hybernská 2, 112 19 Praha 1
jako svou 53. publikaci

Tisk Tiskárna MV, p. o.
Bartůňkova 4, 149 01 Praha 415
Náklad 2 000 výtisků

Vydání 1. Praha 1999
ISBN 80-85821-82-6

ÚŘAD DOKUMENTACE A VYŠETŘOVÁNÍ
ZLOČINŮ KOMUNISMU

**SECURITAS
IMPERII**

5

**LISTOPAD '89 Z POHLEDU StB
AKCE PREVENCE A IZOLACE**

**KATOLICKÁ CÍRKEV
V DIPLOMOVÝCH PRACÍCH StB**

**SLEDOVÁNÍ VNĚJŠÍHO
A VNITŘNÍHO NEPŘÍTELE
V ROCE '89**